

**FERNANDO RIVIÈRE DE CARALT (1904-1992):
VIDA I LLEGAT D'UN COL·LECCIONISTA D'ART**

Sara Vila Gomà

ADVERTIMENT. L'accés als continguts d'aquesta tesi queda condicionat a l'acceptació de les condicions d'ús establertes per la següent llicència Creative Commons: http://cat.creativecommons.org/?page_id=184

ADVERTENCIA. El acceso a los contenidos de esta tesis queda condicionado a la aceptación de las condiciones de uso establecidas por la siguiente licencia Creative Commons: <http://es.creativecommons.org/blog/licencias/>

WARNING. The access to the contents of this doctoral thesis it is limited to the acceptance of the use conditions set by the following Creative Commons license: <https://creativecommons.org/licenses/?lang=en>

**FERNANDO RIVIÈRE DE CARALT (1904-1992): VIDA I LLEGAT
D'UN COL·LECCIONISTA D'ART**

Sara Vila Gomà

Director: Bonaventura Bassegoda Hugas

Tesi doctoral per optar al títol de Doctora en Història de l'Art

Departament d'Art i Musicologia

Facultat de Filosofia i Lletres

Universitat Autònoma de Barcelona

2021

ÍNDEX

Agraïments.....	3
Acrònims.....	5
Abreviatures.....	6
 PREÀMBUL.....	 8
 1. FERNANDO RIVIÈRE DE CARALT: PERFIL BIOGRÀFIC I INTEL·LECTUAL	 14
1.1. Els Rivière i els de Caralt.....	15
1.2. Biografia de Fernando Rivière de Caralt.....	21
1.3. Blanes, Puigcerdà i altres racons per somiar.....	41
1.4. La fotografia i el cinema.....	53
1.5. La filatèlia i les postals.....	61
1.6. La bibliofília i l'exlibrisme.....	69
 2. LA COL·LECCIÓ RIVIÈRE	 79
2.1. Introducció	80
2.2. La seva afició pel col·leccionisme.....	82
2.3. Trajectòria: formació i ubicacions	84
2.4. Descripció de la col·lecció.....	89
2.5. Repertori de préstecs.....	98
2.6. Rivière: mecenes de l'art i amic dels artistes	108
2.7. El seu llegat.....	116
 3. CATÀLEG D'OBRES DE LA COL·LECCIÓ RIVIÈRE	 120
 CONCLUSIÓ	 489
 BIBLIOGRAFIA.....	 492
 APÈNDIXS.....	 498
APÈNDIX I. DOCUMENTACIÓ	499
APÈNDIX II. PUBLICACIONS DE FERNANDO RIVIÈRE DE CARALT	505

Agraïments

Aquesta tesi no hauria estat possible sense el recolzament de moltes de les persones que ara vull fer menció. Primerament, agrair-li al Dr. Bonaventura Bassegoda Hugas, director i tutor de la tesi, la seva confiança, recolzament constant i transmissió de coneixement. A tota la família de Fernando Rivière de Caralt, especialment a les seves tres filles, Myriam, Maria Teresa i Rocío Rivière Vidal-Quadras i al seu nét Fernando Sans Rivière, per facilitar-me documentació, fotografies, contactes i moltes estones de converses. I, tanmateix, a Paco Rivière Tell, nét d'un cosí germà de Fernando Rivière, Francisco L. Rivière Manén; que m'ha permès consultar fotografies familiars, arbres genealògics, l'arxiu sobre les indústries Rivière i, particularment, les memòries personals que va escriure el seu avi.

En segon lloc, voldria citar a totes les persones del sector de les arts que m'han aprofitat a la col·lecció Rivière i al seu creador. A l'Albert Martí Palau, per compartir les imatges de gran part del fons d'art que el Sr. Rivière va tenir a Blanes. A Joan Gaspar Farreras per explicar-me els records que tenia del col·leccionista i posar-me en contacte amb l'antiquari Willy Peters Alexandre, amic de Fernando Rivière de Caralt. A Francesc Fontbona de Vallescar, per la seva atenció a l'hora de realitzar el catàleg d'obres de la col·lecció Rivière, facilitant-me el contacte d'especialistes i recomanant-me lectures. A Bernat Puigdollers Vidal, pels seus comentaris sobre l'art de postguerra i els diferents agents del mercat. A Albert Velasco González, per la seva expertesa en l'art medieval i el col·leccionisme d'aquest a Catalunya. A Maria Antònia Casanovas, per la seva dedicació respecte l'àmbit de ceràmica i, de igual manera, a Sílvia Carbonell Basté i Victòria Ramírez Ruiz, especialistes en art tèxtil. A Enric Carranco, de la casa de subhastes Balclis, i a Josep Nus, Sergio Fuentes i Joan Anton Maragall, de la Sala Parés, per brindar-me les eines per conèixer millor els artistes que van configurar la col·lecció Rivière.

Igualment, voldria anomenar a tot el personal de l'Institut Amatller d'Art Hispànic, Núria Peiris, Oriol Vilanova, Ferran Lahoz, Santiago Alcolea i Chris Guldager, per facilitar-me la recerca en tot moment, a partir de fotografies, bibliografia i comentaris d'obres. A Maria Mena Maiques, per donar-me la possibilitat de conèixer de ben a prop el fons fotogràfic de Francesc Serra Dimas conservat a l'Arxiu fotogràfic de Barcelona, tant important per descobrir l'emplaçament i les peces de la col·lecció Rivière. A Aitor Roger Delgado, per facilitar-me l'accés a tota la documentació de l'Arxiu Municipal de Blanes i establir un pont entre el personatge i la vila. I, de la mateixa manera, Lluís Albertí Serra, de l'Arxiu Municipal

de Sant Andreu de Llavaneres. A Neus Ibañez i Laura Gavioli, per mostrar-me la donació de fotografies i llibres que la família Rivière va fer a l'Institut Botànic de Barcelona. Així com ha fet Rosa Saz Alpuente, amb el fons de pel·lícules que es troben a la Filmoteca de Catalunya. A Xavier Pampliega, responsable del Centre d'Investigació Històrica i Arxiu Històric de l'IESE. A María Isabel Marín Silvestre, Alba Tomàs, Mila Arcarons, Maribel González, Berenguer Vidal Tello, Mireia Bo Gudiol, Susana Penelo Werner, Inés Carci Guilera, Albert Coberto López, Míriam Albà Pujol, Mireia Rosich Salvó, Berta Ribé Cunill, Ma. Luisa Camarero Roca, Eduardo Rocamora Trias, Xavier Arce, Mercè Compte Barceló, Marta Badia Armengol, Francesc X. Puig Rovira, M. Carme Illa Munné i Germán Masid Valiñas que, des de la seva labor en diversos centres culturals del país, m'han ajudat a entendre les diferents aficions i vincles associacionistes que va tenir l'il·lustre. I a Pedro José Martínez Plaza, Gemma Martín, Paula Lafuente Gil, Miguel Arjona, Lucía Bello Fariñas, Ángeles Tilve Jar, Javier Barón Thaidigsmann, Margarida Cortadella, Raúl Luís García, Ángeles Castellano Hernández i María Ribas Patiño, que m'han atès des de diversos dels museus on han arribat peces de la col·lecció o tenen coneixement dels períodes artístics que la configuraven.

Vull expressar el meu agraïment a tots i totes les que s'han especialitzat en algun dels artistes que van formar part de la col·lecció Rivière o van conèixer el col·leccionista i m'hi ha aprofitat amb encert: Jacint Berenguer Casal, Rosa Maria Subirana Torrent, Ramon Palencia del Burgo, Pilar Giró Roman, Josep Casamartina Parassols, María Jesús Rodríguez de la Esperanza, Ricard Mas Peinado, Pilar Saez Lacave, Jordi À. Carbonell Pallarés, Leticia Bermejo de Rueda, Rafael Colom Llonch, Rosario López López, Lluís Boada Domènech, Lucy Minda, José Corredor-Matheos, Antoni Cumella Vendrell, Jordi Rogent Albiol, Lluís Cuspinera Font, Soledad Enjuanes Puyol, Nicola Spinosa, David Gutiérrez Martín, Aurora Ogalla Polonio, Josep Miquel Garcia i Garcia, Glòria Escala Romeu, Tjerk Wiegersma, Glòria Muñoz Pfister, Juan C. Bejarano Veiga, Ferran Olucha Montins, María José Salazar Herrería, Oriol Pi de Cabanyes, Xavier Solà d'Andrès, Juan San Nicolás, Ana María Arias de Cossío, Julián Grau Santos, Albert Obradors Casals, Mariana Draper.

I, finalment, a la família i a totes les amistats que m'han donat l'escalf i el suport necessari perquè el camí de desenvolupament d'aquesta tesi, fos el més planer possible.

Acrònims

ACR	Arxiu de la col·lecció Rivière
AFB	Arxiu Fotogràfic de Barcelona
AHCB	Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona
AHFRM	Arxiu Històric Francisco Luis Rivière Manén
AM	Arxiu Mas
AMBL	Arxiu Municipal de Blanes
AMC	Arxiu dels Amics dels Museus de Catalunya
AMCB	Arxiu Municipal Contemporani de Barcelona
AMDSM	Arxiu Municipal del Districte de Sant Martí
AMFSP	Arxiu MNAC, Fons Sala Parés
ANC	Arxiu Nacional de Catalunya
AWPA	Arxiu Willy Peters Alexandre
BMVB	Biblioteca Museu Víctor Balaguer
BNC	Biblioteca Nacional de Catalunya
CEC	Centre Excursionista de Catalunya
CED	Centre d'Estudis i Documentació del Museu d'Art Contemporani de Barcelona
COAC	Col·legi d'Arquitectes de Catalunya – Arxiu Històric de Barcelona
FFR	Fons fotogràfic Família Rivière
FGP	Fundación Gregorio Prieto
FPH	Fototeca del Patrimonio Histórico
IBB	Institut Botànic de Barcelona
IEC	Institut d'Estudis Catalans

MFM	Museu Frederic Marès – Fons personal, Centre de Documentació i Recerca
MALL	Museu Arxiu de Sant Andreu de Llavaneres
MNAC	Museu Nacional d'Art de Catalunya
RABASF	Real Academia de Bellas Artes de San Fernando
RABLL	Reial Acadèmia de Bones Lletres
RCAB	Reial Cercle Artístic de Barcelona
RBPN	Real Biblioteca de Patrimonio Nacional

Abreviatures

c.	Circa (a l'entorn de)
dirs.	Directors
eds.	Editors
fig.	Figura
ibíd.	Igual que la referència anterior (mateix autor i mateix llibre)
núm.	Número
núm. inv.	Número d'inventari
op. cit.	Obra citada
p.	Pàgina
[sp]	Sense pàgina
vol.	Volum

Fig. 1: Fernando Rivièr de Caralt, a l'esquerra amb ulleres fosques, assistint a l'acte d'inauguració de l'exposició *Picasso* a la Sala Gaspar, Barcelona. Octubre 1957. Fons Francesc Català Roca. A 088. COAC / Biblioteca del Museu Picasso, Barcelona.

PREÀMBUL

Fernando Rivière de Caralt (Barcelona, 3 de febrer de 1904 - 12 de juliol de 1992) era enginyer industrial però sobretot era un amant de la cultura. Al llarg de la seva vida, va ser un entusiasta del cinema i la fotografia, un especialista de la botànica i un apassionat de la filatèlia i la bibliofília. Així i tot, també va ser un gran col·leccionista d'art que, assessorat per l'historiador Luís Monreal Tejada (1912-2005) i el decorador Willy Peters Pons (1910-1966), configuraria una de les col·leccions, ara dispersa, més interessants de la Barcelona de la postguerra. La figura, ha estat poc estudiada i, generalment, només en qualitat d'empresari de filatures metàl·liques o com a botànic, però pràcticament desconeguda en la resta de facetes.

En les següents pàgines es desenvolupa una investigació estructurada, principalment, en tres capítols. El primer, dedicat al perfil biogràfic i intel·lectual, versa sobre els seus avantpassats, des del temps dels seus avis paterns i materns fins arribar a començaments del segle XX. A continuació, per conèixer la vida del personatge, es narren els aspectes estrictament biogràfics i els que no ho són tant, com els del fotògraf, el cineasta, el bibliòfil, el botànic i el filatèlic, cadascun d'aquests explicats en diferents seccions. Amb el títol *La col·lecció Rivière*, donarem pas al segon capítol on, per descriure el volum i caràcter de la col·lecció, parlarem del context de la postguerra i la relació d'aquest en les diferents etapes de formació i itinerari de la col·lecció. Tanmateix, presentarem les obres més significatives, ja sigui per la magnitud de l'artista que la va realitzar, la rellevància de la peça dins el conjunt o per si disposem d'informació més singular respecte la resta de peces. Tot seguit, per valorar la transcendència de la col·lecció, recopilarem la participació d'aquesta en exposicions organitzades per agrupacions artístiques, galeries d'art i museus, tant a nivell nacional com internacional. I, al seu torn, coneixerem aquells artistes i personalitats del món artístic que van ser amics del Sr. Rivière i van influir perquè, d'alguna manera, fos un mecenes de l'art. Finalment, formant part d'aquesta apreciació de la col·lecció, ens endinsarem a la fototeca i l'arxiu que se n'anava configurant. I, en paral·lel, posarem èmfasi en els estudis, valoracions i visites que es van fer de la col·lecció que ens permetran, en darrer lloc, fer-ne una valoració actual.

El tercer capítol de la tesi és el catàleg d'obres de la col·lecció Rivière. El corpus reuneix més de set-centes peces d'artistes del seu temps i anteriors, tant nacionals com estrangers, incloent una àmplia diversitat de pintura, escultura i arts decoratives. El catàleg, comptarà amb una fotografia de la peça i la fitxa tècnica on s'hi presentaran dades com la procedència, la situació actual i les referències bibliogràfiques. Un conjunt variable que, tal com s'indicarà en cada cas, parteix de la descripció que el col·leccionista n'havia fet a les fitxes d'inventari de la col·lecció Rivière. En aquesta, trobarem importants noms com el de Joaquim Sorolla, Ramon Casas, Massimo Campigli, Hermen Anglada Camarasa, Josep Clarà, Oswaldo Guayasamín,

Isidre Nonell, Darío de Regoyos, Philip de László, Santiago Rusiñol, Bernard Buffet, Joaquim Mir, Olga Sacharoff i Salvador Dalí. Però també aquells que no s'han posat tant en vàlua com Ricard Arenys, Emili Bosch Roger, Dimitrie Berea, Joan Colom, Francesc Lacoma Sans, Emili Grau Sala, Miquel Renom i de Garaté, Pau Roig i Manuel Sagnier. I, al marge d'aquests últims però igualment relacionats, els retaules i el mobiliari, de mitjan segle XVI fins al segle XVIII, i la singular col·lecció de peces de jade i marfil de finals del segle XIX.

Per acabar, després de la conclusió i la relació bibliogràfica de la tesi, s'adjunten tres apèndixs. El primer és la transcripció del pregó que va fer el Sr. Rivière a Blanes, l'any 1990, en motiu de la Festa Major de Santa Anna.¹ Els altres dos, corresponen a articles publicats pel propi col·leccionista.²

Per a la realització d'aquesta investigació, s'han analitzat i estudiat fonts primàries d'informació, es a dir, documents de l'època, extrets d'arxius públics i privats com l'Arxiu Fotogràfic de Barcelona, l'Institut Botànic de Barcelona, l'Arxiu Mas o la Biblioteca de Catalunya, entre d'altres, sent una part cabdal l'obtinguda dels diversos arxius de la família Rivière. En particular, l'Arxiu Històric de Francisco Luis Rivière Manén (1897-1980),³ creat per l'homònim, cosí germà de Fernando Rivière de Caralt, a partir de fotografies familiars, arbres genealògics i memòries inèdites relacionades amb la família, i ara preservat per un dels seus néts, Paco Rivière Tell. En segon lloc, la Fototeca i Arxiu de la col·lecció Rivière, creat pel col·leccionista i conservat entre diversos familiars directes del Sr. Rivière com les seves tres filles, Myriam, María Teresa y Rocío Rivière Vidal-Quadras, i els seus néts Fernando, Alejo i Ricardo Sans Rivière.⁴ A més a més, ens hem basat en fonts orals, a partir de converses amb la família, els amics i els estudiosos del període, que seran esmentades particularment en cada ocasió. I, per altra banda, s'han tingut en compte les diverses publicacions periòdiques com diaris o revistes, que ens proporcionen cròniques o dades soltes de la seva labor empresarial i de les diverses activitats que anteriorment hem citat, prenent importància *La Vanguardia*, *Destino*, *Arte y Hogar* o *Liceo*. Així com estudis d'història social, econòmica, política i cultural de l'etapa que ens ocupa.

¹ Crous, J., *Llibre dels pregons de la Vila de Blanes*, Blanes: Ajuntament de Blanes, 1998. p. 271-278.

² Rivière, F., "Piedras duras: Colección de don Fernando Rivière de Caralt en Barcelona", *Arte y Hogar*, núm. 57, 1949. [sp] ; Rivière, F., "Hable usted a Picasso a través de «R.G.V»: Fernando Rivière de Caralt", *Revista Gran Via: de actualidad, artes y letras*, núm. 452, 1960. p. 11.

³ AHFRM, nom encunyat per Sara Vila Gomà (2020) a partir de l'Arxiu Històric de Francisco Luis Rivière Manén (1897-1980).

⁴ ACR, nom encunyat per Sara Vila Gomà (2016) a partir del fons documental i fotogràfic de la col·lecció Rivière.

En primer lloc, per bastir el coneixement de la figura de l'industrial i els seus antecedents, seran importants els diversos estudis realitzats per la catedràtica en història econòmica i negocis, Paloma Fernández Pérez, especialista en la indústria Rivièrè.⁵ I, de retruc, les publicacions de Francesc Cabana i Vancells, sobre el teixit industrial i empresarial català, tant de la nissaga Rivièrè com de la de Caralt.⁶ D'altra banda, a partir de la semblança biogràfica realitzada per Conxita de la Villa Rivièrè i Fernando Sans Rivièrè, néta i nét de l'il·lustre, durant la conferència "Pinya de Rosa i Jardins i Jardiniers",⁷ descobrirem les principals referències sobre els coneixements en botànica i el seu projecte més espectacular, el Jardí Botànic Pinya de Rosa, a Blanes. Al seu torn, gràcies a la documentació de diversos arxius públics com l'Arxiu Municipal de Sant Andreu de Llavaneres,⁸ i l'Arxiu Nacional de Catalunya, explicarem altres propietats que va posseir.⁹ En tercer lloc, per avaluar la seva faceta com a cineasta i fotògraf, partirem del material custodiat a la Filmoteca de Catalunya,¹⁰ al Centre Excursionista de Catalunya¹¹ i a l'Institut Botànic de Barcelona.¹² Per l'àmbit de la filatèlia i la bibliofília, les dades seran tant de referències hemerogràfiques,¹³ com d'un ampli treball de memòria oral propi, realitzat a partir de converses amb Willy Peters Alexandre, fill d'un dels assessors del Sr. Rivièrè; Francesc X. Puig Rovira i Germán Masid Valiñas, coneixedors i estudiosos de l'Associació de Bibliòfils de Barcelona i el fenomen de l'exlibrisme.¹⁴

En darrer lloc, per aproximar-nos a la figura del col·leccionista d'art, ens basarem en estudis molt variats però alhora imprescindibles per tractar-la. El primer, de l'any 1997, quan Jaume

⁵ Fernández, P., *Un siglo y medio de trefilería en España. Historia de Moreda (1879-2004) y Rivièrè (1854-2004)*, Barcelona: Rivièrè y Moreda - Trivium, 2004. ; Fernández, P. (2005), "Redes familiares e innovación tecnológica en la España de fines del siglo XIX: los casos de José María Quijano y François Rivièrè" a *Historia Contemporánea*, Vol. II, núm. 31, Leioa: Universidad del País Vasco. ; Fernández, P. i Pascual, P.(eds.), *Del metal al motor: innovación y atraso en la historia de la industria metal-mecánica española*, Madrid: Fundación BBVA, 2007.

⁶ Cabana, F., *Fàbriques i empresaris: els protagonistes de la revolució industrial a Catalunya*, Vol 1, Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 2001. p. 167-170.

⁷ Villa, C. de la, i Sans, F., (9 de juny de 2015), *Pinya de Rosa i Jardins i Jardiniers*, Sala Prat de la Riba de l'Institut d'Estudis Catalans, Barcelona. Recurs digital: Canal YouTube de l'Institut d'Estudis Catalans. <https://www.youtube.com/watch?time_continue=2383&v=ziVgb1EKWFQ&feature=emb_logo> [consulta: 22 de gener de 2018].

⁸ Targeta postal escrita per Rosalia de Caralt a la seva cunyada Ana Rivièrè Chavany, 02/09/1914. MALL.

⁹ Fotografies de la Casa Rivièrè, Guils de Cerdanya. ANC_7661_001 i ANC1-59-N-750.

¹⁰ Filmoteca de Catalunya, Dipòsit del Fons de pel·lícules de Fernando Rivièrè de Caralt.

¹¹ *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya* (Vol 32, núm. 335 - desembre 1922. p. 403 ; Vol 35, núm. 358 - març 1925. p. 115 ; Vol 44, núm. 466 - març 1934. p. 50 i 126 ; Vol 44, núm. 475 - desembre 1934. p. 287).

¹² Institut Botànic de Barcelona, Donació de la Biblioteca i Arxiu Fotogràfic de Fernando Rivièrè de Caralt.

¹³ "Exposición Filatélica Nacional", *ABC*, 11/04/1934, edició mañana. p. 33 ; "Del I Congreso Internacional de Filatelia", *La Vanguardia*, 05/04/1960. p. 24.

¹⁴ Conversa mantinguda amb Willy Peters Alexandre, 30 de juliol de 2020 ; Correu electrònic amb Francesc X. Puig Rovira, 25 de setembre de 2019 ; Conversa mantinguda amb Germán Masid Valiñas, 14 d'abril de 2020.

Vidal i Oliveras, fent un estudi sobre l'Editorial Còalto,¹⁵ l'anomena com a mecenes d'alguns projectes de l'editorial i, al mateix temps, ens anuncia els vincles que va establir amb el seu director, Rafael Santos Torroella. En segon lloc, sota el títol *La col·lecció somiada. Escultura medieval a les col·leccions catalanes*,¹⁶ coneixerem les donacions que va fer Rivièrre al Museu Frederic Marès. Així mateix, seran valuoses les cites que es fan del Sr. Rivièrre al llibre de la història dels Amics dels Museus de Catalunya, on, entre els anys 1950 i 1964, va ser-ne vocal.¹⁷ Finalment, ens servirem de les aportacions que van fer Francesc Fontbona de Vallescar (2007)¹⁸ i Albert Telese (2014).¹⁹

En línies generals, per tractar el context de la Barcelona de la postguerra i els diferents representants artístics i culturals que hi van intervenir, ens farem partícips de recerques força recents com *Art i cultura de Postguerra. Barcelona (1939-1962)*²⁰ i *Galerisme a Barcelona 1877-2012: Descobrir, defensar, difondre l'art*.²¹ Publicacions que, directa o indirectament, també complementaran el capítol referent al catàleg d'obres de la col·lecció Rivièrre. De fet, cal tenir present que, no existeix cap publicació que faci una relació completa del conjunt d'obres que el Sr. Rivièrre havia custodiat. No obstant això, considerem que la informació més rica que hi ha sobre aquesta és la que trobem a l'arxiu familiar que, en segons quina peça, ha sigut l'únic suport on hi hem trobat dades. Les fitxes d'inventari, ens aportaran detalls sobre la compra i bibliografia específica de l'obra en qüestió però, aquestes, seran actualitzades per a la present amb informació contrastada. Especialment, la de la secció bibliogràfica, procurant esmentar nous estudis de l'artista, l'estil artístic o l'obra que tractarem.

Tanmateix, volem fer esment dels estudis propis que, per primera vegada, han recollit les dades fonamentals d'aquesta figura tan heterogènia. La primera, de l'any 2016 on, una anàlisi sobre l'estat de la qüestió, realitzat per a l'assignatura d'Història del Col·leccionisme, del Grau

¹⁵ Vidal, J. (1997), "Còalto, història d'una iniciativa editorial (1947-1953)" a *Locus Amoenus*, núm. 3, Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, Departament d'Art. p. 234.

¹⁶ Barrachina, J., Llonch, S. i Vélez, P., *La col·lecció somiada. Escultura medieval a les col·leccions catalanes*, Barcelona: Institut de Cultura de Barcelona, 2002. p. 108-109. Col·lecció Quaderns del Museu Frederic Marès.

¹⁷ Serra, F. (dir.), *70 anys d'amics: 1933-2003*, Barcelona: Amics dels Museus de Catalunya, 2003. p. 43, 59, 65 i 71.

¹⁸ Fontbona, F., "Plandiura, Sala i altres col·leccionistes. El seu paper en la fixació del cànon de la pintura catalana moderna" a Bassegoda, B., i Domènech, I. (eds.), *Col·leccionistes, Col·leccions i Museus. Episodis de la història del patrimoni artístic de Catalunya*, Barcelona [i altres]: Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona [i altres], 2007. Memoria Artium, 5. p. 272.

¹⁹ Telese, A., "Pioners del col·leccionisme de ceràmica a Catalunya: 1810-1936", a Bassegoda, B., i Domènech, I. (eds.), *Col·leccionistes, Col·leccions i Museus. Episodis de la història del patrimoni artístic de Catalunya als segles XIX i XX*, Barcelona [i altres]: Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona [i altres], 2014. Memoria Artium, 17. p. 229.

²⁰ Puigdollers, B. i Catasús, A. (dirs.), *Art i cultura de postguerra. Barcelona (1939-1962)*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2018.

²¹ Vidal, J., *Galerisme a Barcelona 1877-2012: Descobrir, defensar, difondre l'art*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2012.

en Història de l'Art, ens permet fer una visió global del personatge i els seus diferents perfils. I, un any després, com a treball final del Màster en Anàlisi i Gestió del Patrimoni Artístic de la Universitat Autònoma de Barcelona, reprenent l'estudi anterior, s'avaluen i sintetitzen les diverses qüestions estretament relacionades amb la seva activitat com a col·leccionista d'art.²² Darrerament, com a resultat d'aquestes, l'any 2020, han pres forma la ressenya per al diccionari en línia *Repertori de col·leccions i col·leccionistes d'art i arqueologia de Catalunya*,²³ i la primera conferència dedicada a la passió col·leccionista del Sr. Rivièrre, durant les jornades *Mercat de l'Art, Col·leccionisme i Museus*, de Sitges.²⁴ Finalment, és important mencionar l'article *Fernando Rivièrre de Caralt (1904-1992)*, que ha format part del número 23 de la revista *Blanda*, publicació de l'Arxiu Municipal de Blanes.²⁵

El present estudi sobre la vida i el llegat de Fernando Rivièrre de Caralt ens permetrà conèixer i homenatjar un personatge, un camp i un període de la nostra història que, sovint, han estat desatsos. Fent una lectura transversal, acompanyada de fonts gràfiques i documentals, que ens permetran descobrir el patrimoni cultural que ens ha llegat aquest col·leccionista d'art. Igualment però, reivindicarem el paper d'artistes, crítics d'art, galeristes, assessors, entitats culturals i persones que -tot i que de vegades anònimes- van treballar sota la voluntat de difondre la cultura durant el període de la Barcelona de la postguerra.

²² Vila, S. (2016), "Fernando Rivièrre de Caralt (1904-1992). Redescobrint un llegat patrimonial", Treball de l'assignatura d'Història del Col·leccionisme, tutoritzat per Bonaventura Bassegoda Hugas, del Grau en Història de l'Art. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, no publicat. ; Vila, S. (2017) "Fernando Rivièrre de Caralt (1904-1992): vida i llegat d'un col·leccionista d'art", Treball final del Màster en Anàlisi i Gestió del Patrimoni Artístic. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, no publicat.

²³ Vila, S. (2020), "Fernando Rivièrre de Caralt (1904-1992)" a Bassegoda, B. i Fontbona, F. (dirs.), *Repertori de col·leccions i col·leccionistes d'art i arqueologia de Catalunya (RCCAAC)*, Projecte de recerca de l'Institut d'Estudis Catalans, 2019. Recurs digital <<http://coleccions.recerca.iec.cat/>> [consulta: 23 de març de 2020].

²⁴ Vila, S., (2 d'octubre de 2020), *Fernando Rivièrre de Caralt (1904-1992): passió col·leccionista*, Saló d'Or del Palau Maricel, Sitges. Recurs digital: Canal YouTube dels Museus de Sitges. <<https://www.youtube.com/watch?v=KfcYMI3lxs&t=8337s>> [consulta: 10 d'octubre de 2020].

²⁵ Vila, S. (2021), "Fernando Rivièrre de Caralt (1904-1992)". *Blanda*, núm. 23. Blanes: Arxiu Municipal de Blanes. p. 94-109.

**1. FERNANDO RIVIÈRE DE CARALT: PERFIL BIOGRÀFIC I
INTEL·LECTUAL**

1.1. Els Rivière i els de Caralt

Els orígens del protagonista d'aquest estudi, Fernando Rivière de Caralt, al territori espanyol, es remunten a finals del segle XIX. Aleshores, els seus avis paterns, François Rivière Bonneton (1835-1911) i Matilde Chavany Bied (1844-1929) residien a Madrid, tot i que l'origen de Rivière era a Issoire i el de Chavany a Lió.²⁶ François, fill d'un fabricant de barrets, es va desplaçar d'Issoire a París cap a l'any 1852 entrant d'aprenent en un magatzem de teixits i, després, es va iniciar en el camp del dibuix i va publicar algunes il·lustracions al periòdic satíric *Le Charivari*. L'any 1854, gràcies a aquesta habilitat i els contactes que havia fet a la ciutat, va ser designat cal·lígraf del *Bureau d'Études de la Compagnie des Chemins de Fer de l'Est*. Allà, treballaria per al traçat de les vies ferroviàries i, més endavant, li va sorgir un projecte a Espanya fet pel qual es va traslladar a Madrid com a contractista d'obres públiques. Una vegada instal·lat a la ciutat, l'any 1857, va visitar el *Pabellón de la Exposición de Agricultura* de Madrid on va quedar sorprès per una mostra de *Telas Metálicas*. Aquestes, presentades pel francès Pierre Mage, foren premiades amb el *Diploma y Medalla del Expositor* i Rivière, tot i no tenir-hi experiència, hi apostà entrant com a soci, constituint la societat *Mage, Rivière y Cia*, l'any 1860.²⁷

Matilde, per la seva banda, ja es trobava a la capital espanyola des de mitjans del segle XIX, quan els seus pares fundaren un establiment de moda a Madrid, cèlebre per mostrar les últimes novetats arribades des de París. François i Matilde, van contraure matrimoni l'agost de 1861 i, dos anys més tard, Pierre Mage va vendre la seva part del negoci a Rivière. El nou propietari, va inaugurar un despatx al carrer del Prado, núm. 2-4, tot mantenint el taller al carrer Cedaceros, núm. 13, amb quinze telers. Més endavant, fruit de l'augment de la seva família, Rivière es va traslladar al carrer Zurita, núm. 32, on hi hauria un nou taller i damunt d'aquest, l'habitatge familiar. Així doncs, entre els anys 1860 i 1870, va néixer la segona generació: Clara (1862-1922), Agustín (1863-1864), Francisco (1867-1922), Fernando (1869-1933), Ana (1872-1960), Luís (1875-1878) i Matilde (1880-1959).²⁸ Tanmateix, el Sr. Rivière, anava consolidant una llarga experiència comercial i això li va permetre diversificar l'oferta dels seus productes que anaven des de les conegudes teles metàl·liques fins a articles de roda de molí, accessoris i maquinària Rolland per a fàbriques de farina. La situació de Madrid però, lluny de les principals vies de transport internacional de mercaderies, encaria la compra de matèries primeres -fil metàl·lic de ferro, coure i estany- i dels telers o altres productes

²⁶ AHFRM, *Árbol genealógico de la familia Rivière, editado con motivo del Centenario de la Empresa (1854-1954)*.

²⁷ Fernández, P. i Pascual, P.(eds.), *Op. cit.*, (2007). p. 351-355.

²⁸ AHFRM, *Compendio de su singular andadura de Issoire a Barcelona. Datos y recuerdos de nuestros antepasados*. [sp]

d'importació, per tant, calia buscar alternatives. L'any 1868, Rivière va decidir obrir un taller a Bilbao i, aquest, fou dirigit pel seu germà Antoine. Malauradament, algunes complicacions en les ventes i, l'any 1874, l'enfrontament entre carlistes i republicans, durant la Tercera Guerra Carlina, en van propiciar un tancament accelerat.

Fig. 2: Publicitat *Francisco Rivière e Hijos*. Autoria desconeguda, 1904. *Industria e Invenções*, 1904. T. 41, núm. 1.

Dos anys més tard, François Rivière va viatjar a Barcelona amb el propòsit d'instal·lar-hi una botiga per a la venda dels seus productes. El negoci, però, no va tenir èxit i Rivière no hi va tornar fins al 1883 quan, amb l'ajuda dels seus fills Fernando i Francisco, va obrir un magatzem i una botiga al passeig de la Duana, núm. 23, davant de l'estació de França. Al cap d'un any, va comprar un solar a la zona de Sant Martí de Provençals, epicentre de la indústria barcelonina, entre els carrers Pujades, Llull, Badajoz i Catalunya (avui Ciutat de Granada), per fer realitat el seu principal objectiu, una nova fàbrica.²⁹ Barcelona, aleshores, feia poc que havia enderrocat les seves muralles medievals, materialitzant la “ciutat dels cafès”, la cultura de la Renaixença i la Revolució Industrial. Consegüentment, François iniciava les seves

²⁹ Expedient de permís d'obres de Francisco Rivière. Any 1884, núm. 655. AMDSM.

relacions amb l'elit industrial catalana, establint vincles amb institucions com el Liceu Francès, el Club de Regates i la Junta Directiva del Foment del Treball Nacional.³⁰

Fig. 3: Fàbrica *Francisco Rivièr*, Sant Martí de Provençals, Barcelona. Autoria desconeguda, 1913. Rivièr, F. L., *Francisco Rivièr 1835-1911*, Exemplar ciclostilat. Barcelona, 1959. p. 112-113, làmina sense numerar.

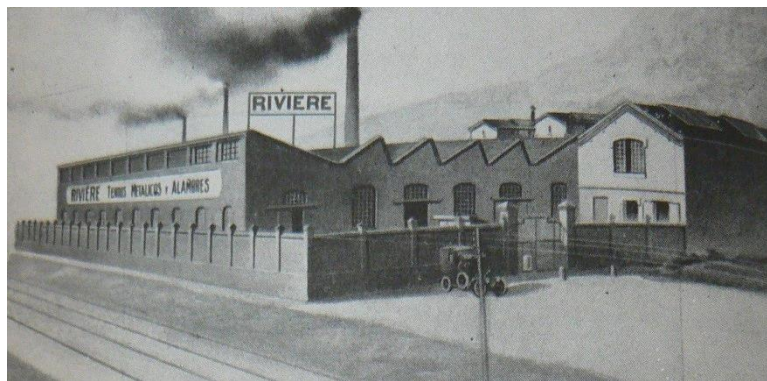

Fig. 4: Fàbrica *Francisco Rivièr*, Can Tunis, Barcelona. Autoria desconeguda, 1913. Rivièr, F. L., *Op. cit.*, (1959). p. 160-161, làmina sense numerar.

En aquest context, part de la família Rivièr es va instal·lar a viure en una casa al carrer Sant Màrius, núm. 19-21, de Barcelona i, més tard, el matrimoni Rivièr Chavany van comprar una finca al carrer Sant Salvador, núm. 18, que, de la mà de l'arquitecte Joan Rubió i Bellver, seria ampliada.³¹ L'any 1902 però, l'empresa necessitava canvis, el creixement de la demanda era constant, calien més tallers i un canvi en la gestió. Així doncs, el Sr. Rivièr va comprar la fàbrica que Joaquim Cabot i Rovira, conegut orfebre, financer, escriptor i polític, posseïa a Can Tunis, entre Montjuïc, el mar i la desembocadura del riu Llobregat.³² I, tanmateix, va

³⁰ Fernández, P. i Pascual, P.(eds.), *Op. cit.*, (2007). p. 369.

³¹ Expedient de permís d'obres de Francisco Rivièr. Any 1905, núm. 2769. AMCB.

³² La seu de Can Tunis, que encara conserva una de les seves naus, estava situada al *paseo de Casa Antúñez*, actual passeig de Can Tunis, núm. 4, a tocar del camí que condueix al far de Montjuïc.

designar la direcció de la seu de Sant Martí, al seu fill Fernando i, la de Can Tunis, a Francisco. D'aquesta manera es constituïa la societat col·lectiva *Tejidos Metálicos Francisco Rivière e hijos* i s'ampliava la fabricació, realitzant teles d'acer i de malla, galvanitzats de triple i simple torsió, llits, somiers, filferro d'arc, persianes i reixes. La formació del grup industrial era una realitat, s'albirava bonança i la segona generació Rivière Chavany també va anar creixent. Clara, s'havia casat amb Alejandro Pik Kisch (1861-1933),³³ Matilde, amb Guillermo Jordi Robles (1879-1949),³⁴ Ana, amb Salvador Torras Domènech (1865-1942),³⁵ Francisco, amb Antònia Manén Massana (1876-1968),³⁶ i Fernando amb Rosalia de Caralt i Sala (1874-1927).³⁷ *Le Premier de l'An*, seguint la tradició francesa, tota la família es reunia a casa dels avis i, junts, celebraven *Le Jour de l'An*. La celebració, es va fer anualment fins al 1911 i tenia lloc en una galeria vidriada, amb obertures directes al jardí, al menjador i a la sala del piano.³⁸ El 17 de juny de 1911, va morir François Rivière Bonneton,³⁹ a La Garriga, probablement al Balneari Blancafort que, recomanat per les propietats medicinals de les seves aigües termals, era freqüentat per grans fortunes.⁴⁰ La seva muller, Matilde, continuaria els últims anys de la seva vida a la casa del carrer Sant Màrius, fins a l'any 1929.⁴¹

Fig. 5: Família Rivière-Chavany, el matrimoni al centre i, al seu entorn, la segona i la tercera generació, a la casa familiar del carrer Sant Màrius, Barcelona. *Le Premier de l'An*. Autoria desconeguda, 01/01/1903. AHFRM.

³³ "Necrológicas: Alejandro Pik Kisch", *La Vanguardia*, 29/08/1933. p. 2.

³⁴ "Necrológicas: Guillermo Jordi Robles", *La Vanguardia*, 06/02/1949. p. 12.

³⁵ "Necrológicas: Salvador Torras Domenech", *La Vanguardia*, 14/03/1942. p. 3.

³⁶ "Necrológicas: Antonia Manén Massana", *La Vanguardia*, 06/03/1968. p. 23.

³⁷ "Notas Necrológicas", *La Vanguardia*, 16/12/1927. p. 10.

³⁸ AHFRM, "1a parte: Premier de l'An", *Memorias inéditas, mecanografiadas, de F. L. Rivière Manén*. p. 10-11.

³⁹ "Necrológicas: Francisco Rivière Bonneton", *La Vanguardia*, 27/06/1911. portada.

⁴⁰ Conversa mantinguda amb Paco Rivière Tell, 21 de maig de 2020.

⁴¹ "Necrológicas: Matilde Chavany Bied", *La Vanguardia*, 13/03/1929. p. 2.

La mare de Fernando Rivière de Caralt, Rosalia de Caralt i Sala, també descendia d'una acomodada família d'industrials catalans. Rosalia, era filla del matrimoni entre Delmir de Caralt Matheu (1835-1914) i Filomena Sala i Tió (1840-1923). El matrimoni, resident a Mataró, es van casar l'any 1861 i van tenir cinc fills: Josep (1862-1944), Delmir (?-1903), Baldomer (?-1943), Ignasi (1866-1946) i Rosalia. El Sr. De Caralt Matheu era advocat de professió però el que li atreia era la indústria tèxtil i, a resultes de la influència i les participacions que el seu pare havia fet en diverses empreses del sector, ben aviat s'hi va introduir.⁴² L'any 1864, juntament amb Pelegrí Marquès i Riba (?-1906), va crear una empresa de filar i teixir cànem, a l'Hospitalet de Llobregat, la *Marqués, Caralt y Cia*, més endavant, amb seu al carrer Ausiàs March, núm. 61, de Barcelona.⁴³

Al marge d'aquesta però, Delmir de Caralt va col·laborar a la *Busqueta y Sala*, la fàbrica de filatures i teixits de cotó més important de Mataró, propietat del seu sogre, Ignasi Sala Basany i del seu cunyat, Ignasi Sala i Tió. Més endavant, amb la mort de Jaume Busqueta Guitart i la incorporació de l'enginyer industrial Jaume Baladia Soler, la companyia crearia la *Sala, Baladia y Coll*, dedicant-se exclusivament al gènere de punt. D'aquesta darrera, quan, l'any 1890, passà a denominar-se *Baladia y Sala*, Delmir en va ser el gerent. Amb el canvi de segle, la companyia va quedar a nom de *Sala, Baladia y Guinjoan*, mantenint la producció de filats, tint i blanqueig, però renunciant al tissatge.⁴⁴

Fig. 6: Publicitat de *Sala, Baladia y Guinjoan*. Autoria desconeguda, 1902. *El Mercurio: revista comercial Ibero-Americana*, 1902.

⁴² Costa, F., *El llibre de les famílies de Mataró*. p. 39-40. Recurs digital: Academia.edu. <https://www.academia.edu/30952651/El_llibre_de_les_fam%C3%ADlies_de_Mataro_2a_edici%C3%B3>. [consulta: 15 d'abril de 2020].

⁴³ Badia-Miró, M. i Blasco, Y. (2007), "La industria del cáñamo en Barcelona: de la sociedad en comandita a la sociedad anónima (1863-1919)", *Actes del X Congrés d'Història de Barcelona: Dilemes de la fi de segle, 1874-1901*, Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura i AHCB. p. 147.

⁴⁴ Cabana, F., *Fàbriques i empresaris: els protagonistes de la revolució industrial a Catalunya*, Vol 3, Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 2001. p. 292 i 341.

Sens dubte, l'avi matern de Fernando Rivière de Caralt, era un industrial molt poderós i, a més a més, va ser president del Foment del Treball Nacional, de la *Liga Nacional de Productores* i de la Junta d'Obres del Port de Barcelona. Fins i tot, fou membre del Partit Conservador i, el gener de 1891, va guanyar l'acta de diputat a Corts pel districte de Mataró, des d'on defensava el proteccionisme. Finalment, convé recordar que, fou l'encarregat de gestionar les propietats que aniria heretant del seu pare com el Mas Cassany de Sant Andreu de Llavaneres, una masia del segle XVIII convertida en la casa senyorial Can Caralt. La finca, la va heretar l'any 1882 i era la casa d'estiu de tota la família. Ignasi, que era metge oculista, s'havia casat amb Josefa Mas Martín (?-1962),⁴⁵ Delmir, format en enginyeria industrial i dret administratiu, es va casar amb Maria dels Àngels Puig España (1868-1947),⁴⁶ cosina del pintor Ramon Casas Carbó; Baldomer, es casaria amb Maria Mas Martín (?-1948),⁴⁷ i serien els avis de José Felipe Bertran de Caralt, propietari de *Cementos Asland*. Josep, fou industrial i va heretar la fàbrica de gènere de punt. Es va casar amb Montserrat Fradera Gal (?-1940),⁴⁸ i, l'any 1916, el rei Alfons XIII d'Espanya li assignà el títol de primer comte de Caralt.⁴⁹ Per últim, Rosalia que, l'any 1900, es casaria amb l'industrial Fernando Rivière Chavany.

Fig. 7: Targeta postal de Can Caralt (Sant Andreu de Llavaneres), 1920. Lucien Roisin Besnard. MALL.

⁴⁵ “Necrológicas: Doña Josefa Mas Martín”, *La Vanguardia*, 31/07/1963. p. 5.

⁴⁶ “Necrológicas: Doña Maria de los Ángeles Puig España”, *La Vanguardia*, 07/10/1947. p. 11.

⁴⁷ “Necrológicas: Doña Maria Mas Martín”, *La Vanguardia*, 23/05/1948. p. 9.

⁴⁸ “Necrológicas: Doña Montserrat Fradera Gal”, *La Vanguardia*, 24/12/1940. p. 5.

⁴⁹ Costa, F., *Op. cit.*, (2017). p. 40.

1.2. Biografia de Fernando Rivière de Caralt

Fernando Rivière de Caralt va néixer el 3 de febrer de 1904 a Barcelona, al carrer d'en Serra, núm. 5, tot i que, segons dades registrals, la resta dels seus germans, Francisco (1901-1918), Rosalia (1902-1984), Ángeles (1908-1978) i Delmiro (1911-1964), haurien nascut al domicili familiar del carrer Girona, núm. 6-8, de Barcelona.⁵⁰ De fet, i així ho va explicar Fernando Rivière al pregó que va fer a Blanes, l'any 1990, l'il·lustre sempre havia afirmat que el seu lloc de naixement era el carrer Girona,⁵¹ per tant, la informació registral que tenim, segurament, l'hem d'interpretar com un lloc de naixement accidentat. Més endavant, i precisament uns mesos abans del naixement del benjamí, Fernando Rivière Chavany va encarregar a l'arquitecte Josep Graner Prat (1844-1930) la construcció d'una casa al carrer *Virgen del Rosario* cantonada amb *Escuelas Pías*. La finca, de la qual s'han conservat alguns plànols a l'Arxiu Municipal Contemporani de Barcelona, es coneixia amb el nom de *Villa Galia*,⁵² fent al·lusió als orígens francesos dels seus propietaris.⁵³ Aquell mateix any, el 1911, va morir l'avi François Rivière i, en conseqüència, el pare de Fernando i el seu tiet Francisco, es posaren al capdavant de l'empresa de filatures metàl·liques, continuant l'un amb la gerència de Sant Martí i, l'altre, amb la de Can Tunis.

Fig. 8: Targeta postal de *Villa Galia*, Barcelona. Autoria desconeguda, c. 1920. Recurs digital: Todo Colección <<https://www.todocoleccion.net/postales-cataluna/ps-45034-postal-barcelona-villa-galia-calle-virgen-rosario-apeadero-bonanova~x48850049>> [consulta: 10 de març 2020].

⁵⁰ Dades registrals del Registre Civil de Barcelona dels naixements. 1901 (Vol. 209); 1902 (Vol. 212); 1904 (Vol. 216); 1908 (Vol. 224); 1911 (Vol. 229). AMCB.

⁵¹ Crous, J., *Op. cit.*, (1998). p. 272.

⁵² Expedients de permís d'obres de Fernando Rivière Chavany. 1911 (núm. 215); 1927, (núm. 3976). AMCB.

⁵³ Segons la família, la finca va ser enderrocada per construir un bloc de pisos cap als anys 90 del segle XX.

De la infància de Fernando Rivière en tenim testimoni gràcies a la notícia “Función infantil en el Asilo Cuna del Niño Jesús”, publicada a la revista *La Ilustración Artística*, el mes de gener de 1913.

Agradable y simpática en extremo resultó la fiesta que, organizada por la Junta de Damas, celebróse en este asilo la víspera de Reyes y a la que asistieron numerosas y distinguidas familias de la alta sociedad barcelonesa [...] A continuación bailaron con suma elegancia un minué ocho parejas infantiles, que vestían ricos trajes de la época y que estaban formadas por los siguientes niños: [...] Camila Ferrer-Güell y Parellada y Fernando Riviere Caralt. (p. 54)⁵⁴

Es tractava d'una celebració organitzada en benefici de l'asil i gestionada per la *Junta de Damas*, dones vinculades a les principals cases nobiliàries i de l'alta burgesia agrupades sota la missió de gestionar i/o supervisar assumptes d'interès social.⁵⁵ L'asil *Cuna del Niño Jesús*, el va fundar la terciària franciscana seglar Francisca Cañadó i Blay, al barri de la Ribera de Barcelona, l'any 1887 i, dos anys més tard, fou assistit per les Germanes Franciscanes dels Sagrats Cors. L'any 1907, el centre es desplaçaria al seu emplaçament actual, carrer Montcada, núm. 18, continuant la seva labor d'educació, manteniment i cura gratuïta dels fills i filles de les famílies necessitades, aleshores obrers sorgits de la Revolució Industrial.⁵⁶

Fernando Rivière es va formar, juntament amb el seu germà Francisco, durant els anys 1909 i 1913, a la *Deutsche Schule*,⁵⁷ els matins i, al *Colegio Condal* (actual La Salle Comtal), a les tardes. Aquest, eminentment catòlic, realitzava una escolarització hispano-francesa i estava liderat per la congregació dels Germans de les Escoles Cristianes. Amb el canvi de residència familiar l'any 1911, però, els Rivière van traslladar la seva formació de tarda al Col·legi de Nostra Senyora de la Bonanova (actual La Salle Bonanova), on s'hi van mantenir fins al 1919. Francisco, congregant de María Immaculada i Sant Joan Baptista de la Salle,⁵⁸ va morir a l'edat de disset anys i diverses de les dades que aquí presentem sobre aquesta etapa, foren recopilades al llibre que li va dedicar un germà de les Escoles Cristianes, l'any del seu decés.⁵⁹

⁵⁴ “Actualidades Barcelonesas: Función Infantil en el Asilo Cuna del Niño Jesús”, *La Ilustración Artística*, 13/01/1913. p. 54.

⁵⁵ Rodríguez, A. (2014), “La participación femenina en la beneficencia española. La Junta de Damas de la Casa de Maternidad y Expósitos de Barcelona, 1853-1903” a *Cuestiones de género: de la igualdad y la diferencia*, núm. 9, Departamento de Psicología, Sociología y Filosofía. Facultad de Educación: Universidad de León. p. 140.

⁵⁶ J.R.O., “La Casa-cuna de Barcelona”, *El Sol de Antequera*, 23/05/1943. p. 1.

⁵⁷ Anuaris Escolars de la Deutsche Schule de Barcelona. Entre els anys 1909 i 1913. Biblioteca de la Deutsche Schule de Barcelona.

⁵⁸ “Necrológicas: Francisco Rivière de Caralt”, *La Vanguardia*, 12/03/1918. p. 2.

⁵⁹ *La felicidad en la práctica de la virtud. Un Ángel de la tierra: Francisco de P. Esteve Pi, gloria de la juventud católica española (1900-1918)*, Barcelona: Impr. Subirana, 1918. p. 244.

Pel que fa als idiomes, Fernando s'hi va mostrar sempre molt hàbil i, a més dels bons coneixements de l'alemany, el francès, el castellà i el català, sabia anglès i italià. En l'etapa de joventut, dels catorze als quinze anys, i amb l'objectiu de continuar el llegat industrial de la família, Fernando va estudiar peritatge mercantil a la mateixa escola de la congregació religiosa,⁶⁰ tot i que s'acabaria examinant a la *Escuela de Altos Estudios Mercantiles*, situada a l'antic immoble del carrer Balmes.⁶¹ Més tard, a l'edat de divuit anys, va obtenir el títol professional d'expert electricista a la *Escuela Superior de Trabajo de Tarrasa*,⁶² i finalment, i en part a causa de la sobtada mort del seu tiet Francisco, l'any 1922, Fernando entrava a treballar a la "Rivière i Cia".

Nombrosos mitjans de l'època ens fan ressò de les diverses participacions i iniciatives que la família Rivière va emprendre a la ciutat de Barcelona. D'una banda, en l'àmbit corporatiu, el maig de 1909, Fernando Rivière Chavany, fou nomenat membre de la junta directiva de la *Agrupación de Industrias Siderúrgicas y Metalúrgicas* del Foment del Treball Nacional.⁶³ Així com representant de la *Grande Industria del Comité Electoral de la Unión de Corporaciones Patronales*.⁶⁴ De l'altra, en política, l'any 1923, va ser designat vocal suplent de la junta directiva de la cèlebre Exposició Internacional que tindria lloc l'any 1929.⁶⁵ I, en la mateixa línia, l'abril de 1924, durant els inicis de la Dictadura de Primo de Rivera i, quan Fernando Álvarez de la Campa Arumí era l'alcalde de la ciutat, Rivière fou nomenat regidor, encara que ho va declinar per problemes de salut.⁶⁶ Fora de l'àmbit més institucional i directament vinculat al seu temps de lleure, tant el pare de Fernando com el seu tiet, formaven part de les forces del "Sometent Armat de Sant Gervasi de Cassoles", del qual fou president Francisco Rivière Chavany. En aquesta agrupació, probablement s'hi va adherir François Rivière Bonneton en arribar a Barcelona i hi seguirien involucrats tota la família, des de l'àvia Matilde fins al mateix Fernando Rivière de Caralt i els seus cosins Francisco Luis i Pedro.⁶⁷ La pràctica de l'esport, també els atreia, i, des de l'any 1903, quan es va inaugurar *Sportsmen's Club*, els dos germans Rivière Chavany s'hi adheriren,⁶⁸ aficionant-se especialment al tir amb carabina,⁶⁹ i al

⁶⁰ *Memoria escolar (1918-1921)*, Arxiu de La Salle Bonanova, Barcelona.

⁶¹ Crous, J., *Op. cit.*, (1998). p. 274.

⁶² "Vida docente: Títulos de la escuela de Tarrasa", *La Vanguardia*, 07/08/1932. p. 15.

⁶³ "Noticias", *La Publicidad*, 15/05/1909. p. 2.

⁶⁴ "Vida Corporativa: Tribunales Industriales", *La Publicidad*, 15/06/1910. p. 3.

⁶⁵ "Junta Directiva de la Exposición", *Gaceta municipal de Barcelona*, 31/12/1923. p. 685.

⁶⁶ "Despacho oficial", *Gaceta municipal de Barcelona*, 10/05/1924. p. 250.

⁶⁷ "El somatén de San Gervasio", *La Vanguardia*, 26/08/1921. p. 2.

⁶⁸ "Sportsmen's Club", *Los Deportes*, 25/12/1903. p. 835.

⁶⁹ "Tiro", *La Vanguardia*, 14/07/1926. p. 10.

ciclisme.⁷⁰ De tota manera, solien practicar el tennis, atès que disposaven d'un camp particular molt proper a la finca de la *Villa Galia*.⁷¹

Durant els estius, Rosalia de Caralt, Fernando Rivière i la canalla, passaven la temporada a la *Villa Rosalia*, a Sant Andreu de Llavaneres. La casa, d'estil modernista, estava situada molt a prop de Can Caralt i la va encarregar la mare de Fernando, a inicis del segle XX. Allà, tal com ens explica la targeta postal conservada al Museu Arxiu de Sant Andreu de Llavaneres, Fernando i els seus germans, es van aficionar a fer excursions en bicicleta pels paratges naturals del municipi.⁷²

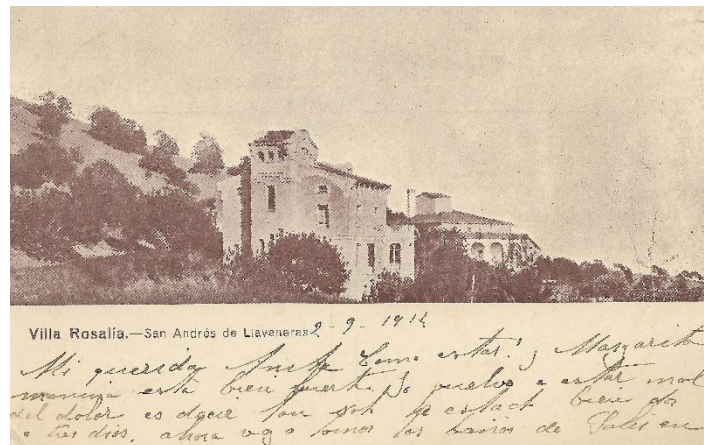

Fig. 9: En un primer pla, la *Villa Rosalia* i, al fons, Can Caralt, Sant Andreu de Llavaneres. Autoria desconeguda, 1910. Targeta postal escrita per Rosalia de Caralt Sala a la seva cunyada Ana Rivière Chavany, 02/09/1914. MALL.

En l'època de joventut, l'estatus social del llinatge i aquell seguit de vincles establerts van propiciar que Fernando, amb tan sols 22 anys d'edat, fos freqüent als actes socials de l'alta burgesia barcelonina. Un dels exponents va ser la festa a la casa dels senyors de Rosales, a Sarrià:

En la hermosa casa que los señores de Rosales (don José) habitan en Sarriá, se celebró una de las muchas fiestas de noche, que allí resultan siempre agradables. Fué una fiesta musical, a la que asistió, entre otros, Regino Sainz de la Maza, que entretuvo a la concurrencia con su admirable arte, interpretando música clásica y composiciones originales. Asistieron, además, los condes de Salces del Ebro, [...] Teresa y Silvia Vidal y Quadras, Pilar Desvalls, Paz Vidal Quadras [...] señor Riviere, don Joaquín Villavechia, don Ignacio y don Pablo Sagnier, don José María Vidal Quadras, señor Quiñones de León, don Luis Vidal Quadras y don Carlos Villavechia Ricart. A media noche

⁷⁰ Rialp, C. de, "Las bodas de plata de la U.V.E.", *Stadium*, 30/09/1920. p. 539.

⁷¹ *La felicidad en la práctica de la virtud. Un ángel [...]* Op. cit., (1918). p. 256.

⁷² Correu electrònic amb Lluís Albertí Serra, 21 de maig de 2020 ; Targeta postal escrita per Rosalia de Caralt Sala a Ana Rivière Chavany. 02/09/1914. A l'anvers, imatge de la Villa Rosalia amb Can Caralt al fons. MALL.

fuieron obsequiados espléndidamente con fiambres, emparedados, benavides y champagne, continuando luego el baile hasta primeras horas de la madrugada. (p. 18)⁷³

No és casual que ens servim d'aquesta referència ja que, entre les diferents personalitats, hi és anomenada María Teresa Vidal-Quadras Villavecchia (1905-2004). La jove, que aleshores començava a festejar amb Fernando, procedia de dues de les famílies amb més prestigi de la ciutat. Uns, els Vidal-Quadras, amb una fortuna antiga forjada a Amèrica i després reforçada pel seu potencial en el sector de la banca;⁷⁴ els altres, els Villavecchia, descendents de comerciants genovesos instal·lats a Barcelona des de l'any 1884, quan Ignacio Villavecchia de Ferrari s'hi va instal·lar per treballar amb els germans Francesco i Carlo Ponte.⁷⁵

Al principi de la seva trajectòria professional, Fernando es va adherir a l'Associació Bonanova i, l'any 1926, hi va ser nomenat vocal de la secció d'Acció Social Catòlica.⁷⁶ L'associació, estava integrada per antics alumnes del col·legi de Nostra Senyora de la Bonanova i comptava amb un local situat a la Ronda Universitat, núm. 33, entresol primera. Els socis pagaven 15 pessetes al mes i podien gaudir de varis serveis com biblioteca o cinema, a part d'assistir a esdeveniments organitzats per la pròpia Associació (excursions, exposicions d'art, campionats esportius...).⁷⁷ Per altra banda, i tal com ens relata la premsa de l'època, durant alguns estius, Fernando va visitar el municipi francès de Cautarés, juntament amb la seva germana Rosalia.⁷⁸ Així com Sant Andreu de Llavaneres,⁷⁹ on s'allotjava a la finca *Villa Rosalia* o a la de Can Ros i es va fer instal·lar una caseta de bany a la platja, l'any 1928.⁸⁰ Finalment, és interessant tenir present que, en aquest període, tant Ángeles com Rosalia van assistir a les celebracions en benefici dels hospitals, com els balls que es constituïen a l'entorn de la *Real Asociación del Árbol de Noel y Reyes Magos*.⁸¹ Així com les activitats tradicionals de les revetlles de Sant Joan del Real Club de Golf de Pedralbes,⁸² i les vetllades literàries organitzades pel pianista Frank Marshall King.⁸³ Un conjunt de factors que, evidentment, ens porten a

⁷³ "De Sociedad", *La Vanguardia*, 06/06/1926. p. 18.

⁷⁴ Rodrigo y Alharilla, M., *Indians a Catalunya: capitals cubans en l'economia catalana*, Barcelona: Fundació Noguera, 2007. p. 263.

⁷⁵ Vinton, R., *La gran teranyina*, Barcelona: Edicions del Periscopi, 2017. p. 174.

⁷⁶ "Cronica Barcelonina", *La Publicitat*, 22/12/1926. p. 3.

⁷⁷ Ezequiel, J.A. i Bosch, F., "Carta abierta a nuevos socios de A.B.", *Bonanova: órgano de la Asociación Bonanova*, núm. 120, 1968. p. 18-19.

⁷⁸ Fernán-Téllez, "De Sociedad: La villa de Cauterets", *La Vanguardia*, 17/08/1927. p. 6.

⁷⁹ Per a més informació sobre la finca, vegis *Blanes, Puigcerdà i altres racons per somiar*. p. 41.

⁸⁰ Sol·licitud d'instal·lació de caseta de bany de Fernando Rivière de Caralt. 1928, núm. 3976. MALL.

⁸¹ "De Sociedad", *La Vanguardia*, 21/05/1926. p. 13.

⁸² Fernán-Téllez, "De Sociedad: La verbena en el Golf", *La Vanguardia*, 23/06/1927. p. 15.

⁸³ "Vida de Sociedad: Velada literaria", *La Vanguardia*, 26/05/1933. p. 9.

considerar que, la família Rivièrè, participava molt de la vida social i cultural barcelonina. Una Barcelona que, a inicis del segle XX, avançava en els sectors de la tecnologia i la indústria, i s'emmirallava en la ciutat més cosmopolita de totes, París.

L'enllaç entre Tea -María Teresa- i Fernando, va tenir lloc el 14 de novembre de 1929 a la basílica de la Mare de Déu de la Mercè, a Barcelona.⁸⁴ El convit es va celebrar al prestigiós Hotel Ritz i, just l'endemà, el matrimoni va emprendre el viatge de noces al Cap d'Antibes, Nàpols i Egipte.⁸⁵ A la tornada del viatge, es van instal·lar en un pis al carrer Muntaner, núm. 407, on, segons documentació d'època, Fernando ja hi residia l'any 1927.⁸⁶ Més tard, concretament a l'any 1934, la família Rivièrè Vidal-Quadras ja figuraven com a residents a la *Villa Elizabet*, una casa situada al carrer Tres Torres, núm. 1-3, de Barcelona.⁸⁷

Fig. 10: Tea Vidal-Quadras i Fernando Rivièrè, viatge a Egipte. Autoria desconeguda, 1929. FFR.

Acomodats a l'immoble i convençuts de que aquest havia de ser una de les millors representacions del seu poder, el van decorar al seu gust, a partir de regals, records de família i algunes obres d'art. Aleshores, Fernando Rivièrè, s'introduïa en l'àmbit del col·leccionisme d'art i, sobretot, freqüentava llibreries, sales d'art i antiquaris, tot formant el seu esperit crític.⁸⁸ En aquesta línia de l'art, és interessant saber que, igualment, la família apreciava molt la música i solia assistir als concerts del Liceu i del Palau de la Música. De fet, Fernando va

⁸⁴ Sèrie de duplicats de matrimoni de la parròquia de Sant Vicenç de Sarrià. Arxiu Diocesà de Barcelona.

⁸⁵ Fernán-Téllez, "De Sociedad: Capítulo de Bodas", *La Vanguardia*, 26/11/1929. p. 29.

⁸⁶ Fitxa d'alta de soci de la Secció de Cinema del Centre Excursionista de Catalunya. Núm. 5315. 29/12/1931. Arxiu històric del CEC.

⁸⁷ Expedient de permís d'obres a la finca Villa Elizabeth, propietat de Fernando Rivièrè de Caralt. 07/12/1934. Gutierrez Diaz C. 127138, COAC. Segons la família, la numeració del carrer fou modificada en diverses ocasions. L'any 1936, figura amb el núm. 56 i l'any 1945 torna a figurar amb el núm. 3, però sempre fa referència a la mateixa.

⁸⁸ Per a més informació sobre la finca, vegis "Interiores en casa de F.R. de Barcelona", *Arte y Hogar*, núm. 26, 1946. p. 8-11.

ser soci del Cercle del Liceu durant els anys 1950 i 1979,⁸⁹ i membre de l'Associació de Cultura Musical, familiarment denominada "la Cultural".⁹⁰ Aquesta, es dedicava a l'organització i promoció de concerts de música clàssica i estava integrada per conegudes celebritats de l'elit barcelonina com Isabel Llorach, el vescomte de Güell, Josefina Ferrer-Vidal, Manuel Rocamora, la marquesa de Marianao, la duquesa de Solferino, la marquesa de Vilanova i la Geltrú, la Sra. Mac-Crory i les baronesses d'Ovilvar i Güell, entre d'altres.⁹¹ Una mostra de la seva tasca van ser les audicions musicals a càrrec de la violinista russa Mina Krokowsky, ara només recordada pels mitjans de l'època; i el pianista Josef Hoffman, aquest darrer amb més fortuna.⁹²

Durant els primers anys de matrimoni, els Rivière Vidal-Quadras, van tenir tres fills, Fernando (1930-2017), María Teresa (1931) i Myriam (1933). En aquest moment i en relació amb els diferents esdeveniments familiars, convé destacar que, Ángeles Rivière de Caralt, va formar part de les *Damas enfermeras de la Cruz Roja*. I, com era habitual, l'any 1930, la fundadora i presidenta de l'agrupació, la reina Victòria Eugènia, en visitar l'Hospital de la Creu Roja (actual Dos de Maig) de Barcelona, li va imposar el braçalel d'infermera.⁹³ Segurament, un dels darrers actes del seu regnat per bé que, ben aviat, s'implementaria el règim polític de la Segona República Espanyola.

Fig. 11: La família Rivière Vidal-Quadras a l'entrada de la casa del carrer Tres Torres, núm. 1-3, Barcelona. Autoria desconeguda, c. 1944. FFR.

⁸⁹ Conversa mantinguda amb Fernando Sans Rivière, 29 de juliol de 2020.

⁹⁰ "Música y Teatros", *La Vanguardia*, 31/10/1931. p. 15.

⁹¹ "Vida de Sociedad: Audiciones musicales", *La Vanguardia*, 22/11/1934. p. 9.

⁹² "Vida de Sociedad: Un concierto en el Palau", *La Vanguardia*, 08/12/1934. p. 10.

⁹³ "Las Jornadas Regias: Imposición de brazales", *La Vanguardia*, 28/05/1930. p. 6.

Llavors, la indústria metal·lúrgica i el sector químic havien esdevingut els nous puntals del Poble nou industrial, una evolució econòmica resultat de la Revolució Industrial i els grans avantatges que ofería el “Manchester Català”: terrenys amplis, proximitat amb el port i nombroses estacions ferroviàries.⁹⁴ A aquesta sèrie de fets, a més a més, s’hi van afegir els actes com l’Exposició Internacional de Barcelona i l’Exposició Iberoamericana de Sevilla, l’any 1929 on, “Rivière i Cia”, hi seria present.⁹⁵ L’any 1933, la mort del Sr. Fernando Rivière Chavany, sis anys després que la seva esposa, va comportar diversos canvis a l’empresa.⁹⁶ Des d’aleshores, la gerència de Sant Martí passaria a mans de Fernando Rivière de Caralt i la de Can Tunis al seu cosí Francisco Luis Rivière Manén. El 1935, van absorbir la “Metal·lúrgica Rosés, S.A.”, de Badalona, i van constituir la “Rivière, S.A.”, consolidant-se com la primera empresa catalana de trefilatge.⁹⁷

Continuant amb els episodis familiars, és important recordar que, el novembre de 1935, Ángeles es va casar amb Antonio Pons Llibre (1910-1992), president de la Cambra de la Propietat Urbana i descendent de la “Colònia Industrial i Agrícola Pons”, de Puig-reig (el Berguedà).⁹⁸ Rosalía, per la seva part, es va casar amb Francisco de Solano de Aguirre (1904-1984), vinculat a la *Fundición Aurrerá*, de Sestao (Biscaia).⁹⁹ I Delmiro, que, des de ben jove, s’havia incorporat a “Rivière, S.A.”, es va casar, l’any 1936, amb María Dolores Bernades Coma (1914-?),¹⁰⁰ filla de Salvador Bernades Alavedra, fabricant de teixits de seda a la ciutat comtal.¹⁰¹

Malauradament, el 18 de juliol de 1936, la sublevació contra el govern republicà va encendre la flama d’una guerra civil i aquell benestar que va anar forjant la família Rivière es va apagar sobtadament. Les fàbriques del grup Rivière, d’acord amb el Decret de Col·lectivitzacions i Control Obrer (promulgat el 24 d’octubre de 1936), van quedar col·lectivitzades i van passar a anomenar-se *Trefilerías Barcelonesas*.¹⁰² D’aquesta manera, l’empresa va quedar en mans de la Generalitat de Catalunya, que la controlaria degut a la seva vinculació amb l’anomenada indústria de guerra. No obstant això, hi van haver bombardeigs a les instal·lacions, persecucions a l’equip directiu i confiscació de béns a les seves residències particulars.

⁹⁴ Checa, M., *Poble nou: la fàbrica de Barcelona*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2002.

⁹⁵ Fotografies de l’Estand de “Rivière y Cia” a l’Exposició Internacional de Barcelona. Any 1929. Gaspar – Sagarra – Torrents. ANC-1-585-N-7466.

⁹⁶ “Necrológicas: Fernando Rivière Chavany”, *La Vanguardia*, 24/11/1933. p. 2.

⁹⁷ Puigdomènech, F., *Historial de la indústria metal·lúrgica Rivière S.A. 1835-1979*, La Garriga: Francesc d’Assís Puigdomènech i Tey, 1993. p. 200.

⁹⁸ “Vida de Sociedad: Capítulo de Enlaces”, *La Vanguardia*, 01/12/1935. p. 12.

⁹⁹ Fernández, P. i Pascual, P.(eds.), *Op. cit.*, (2007). p. 355.

¹⁰⁰ AHFRM, *Árbol genealógico de la familia Rivière, editado con motivo del Centenario de la Empresa (1854-1954)*. [sp].

¹⁰¹ “Vida de Sociedad: Enlace Rivière-Bernades”, *La Vanguardia*, 29/05/1936. p. 9.

¹⁰² “Importantes decretos del Gobierno de Cataluña”, *La Vanguardia*, 09/08/1936. p. 3.

S'apropaven temps difícils pels Srs. Rivière i, encara que el tracte fos especial, havien de sortir del país. Les memòries de Francisco Luis Rivière, el cosí de Fernando, són la crònica exacta d'aquell exili:

[...] *El tío Gastón había fallecido en 1930, de modo que en el año 1936, cuando nosotros llegamos, su viuda, la tía Fanny, a la que toda nuestra familia conocía y apreciaba por la constante relación con ella, bien sea en Pau o en Barcelona, a donde venía alguna vez, se encontraba habitando sola en su gran residencia "La Roseraie", de la que unos y otros guardábamos gratos recuerdos por visitas y estancias anteriores. Espontáneamente, cuando nos vimos en la necesidad de huir de Barcelona y expatriarnos, a todas las diferentes ramas de la familia Rivière se nos ocurrió ir a Pau y nadie pensó en otro sitio. [...] No puedo ahora fijar exactamente el número pero no exagero si durante los meses de agosto y septiembre éramos en algún momento unas treinta y cinco personas de nuestra familia reunidos en Pau [...] Nos ayudó a tramitar los pasaportes Alejandro Pomé, empleado de la fábrica [...] He perdido ya la cuenta de las llegadas y salidas en aquella única gran concentración familiar [...] Más tarde llegaron mis primos Rivière de Caralt, menos Delmiro que se quedó en Barcelona hasta que semanas más tarde pudo salir pasando momentos difíciles [...] Fernando, que era alférez de complemento de Caballería, y su familia, consiguieron un pasaje que les llevaria del Puerto de Barcelona a Génova [...] Fernando iba y venía de Pau a Génova, para que preparásemos inmediatamente planes de acción y de incorporación a la España nacional.* (p. 21-34)¹⁰³

En efecte, cap a l'any 1937, Fernando Rivière i la seva família, es van traslladar definitivament de la nova ciutat que els havia acollit l'any 1936, Gènova,¹⁰⁴ cap a Pamplona, on també s'hi van instal·lar part dels que continuaven a Pau. Aleshores, Tea, Fernando, els nens i el tiet Tony -Antonin Rivière Darrigade-, fill d'Antoine Rivière Bonneton, es van allotjar en un xalet a l'avinguda de Navarra, proper a l'actual *parque de la Media Luna*. Des d'allà, i aprofitant els seus coneixements, Fernando va reprendre alguns contactes amb Alemanya, on viatjaria diverses vegades per visitar proveïdors de maquinària que li garantissin el subministrament de productes per a la seu de Villareal de Urrechía (Guipúscoa), i pel nou taller que obririen, en substitució d'aquest darrer, al *barrio de San Jorge*, de Pamplona.¹⁰⁵

¹⁰³ AHFRM, "3a parte", *Memorias inéditas, mecanografiadas, de F. L. Rivière Manén*. p. 21-34.

¹⁰⁴ Doll-Petit, R., *Els "Catalans de Gènova": història de l'exode i l'adhesió d'una classe dirigent en temps de guerra*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2003. p. 354-355.

¹⁰⁵ *Ibid.*, p. 35-51.

Fig. 12: Fernando Rivière de Caralt, Francisco Luis Rivière Manén i Antonin Rivière Darrigade, a Pamplona. Autoria desconeguda, març 1937. AHFRM.

Mentrestant, a les fàbriques de Barcelona, l'autogestió obrera va resultar exitosa. Al llarg de la guerra, hi van treballar fins a un miler d'obrers que, tot i les discrepàncies entre sectors, hi van dedicar moltes hores de treball i, fins i tot, innovacions en la maquinària. Poblenou es va convertir en una zona d'indústria de guerra i especialment de fabricació metal·lúrgica. A banda de Can Rivière, hi havia Can Girona, Can Torras, Can Ribera, Can Soldevilla i els Tallers Oliva Artès. Per contra, a partir del 13 de febrer de 1937 i fins al 25 de gener de 1939, es van produir 385 alarmes de bombardeig i, a Poblenou, les primeres morts es van concentrar al carrer dels Pellaires.¹⁰⁶

A mitjans del mes de gener de 1939, Fernando i el seu cosí Francisco Luis, van viatjar a Tortosa per veure la situació del territori i, de passada, visitar uns familiars que hi residien. Després, de tornada cap a Pamplona, i gràcies a la seva bona amistat amb Magí Raventós Fatjó i la seva esposa, Teresa Espona Riera, van fer nit en una masia de Raimat (Lleida). Uns dies més tard, just quan Barcelona es trobava a les portes de la fi d'aquella guerra, els dos cosins van emprendre un nou viatge, aquesta vegada de la capital navarresa cap a la capital catalana. Hi van arribar el dia 28 de gener i la seva primera parada fou a la “Casa Ribas”, situada al carrer Consell de Cent, núm. 329, domicili dels sogres de Francisco, encara que van pernoctar en un immoble del carrer Còrsega, núm. 291, amb uns altres familiars dels Srs. Ribas. Des d'aleshores i fins al mes de juny, quan va retornar tota la família que havia quedat a Pamplona, els socis es fixaren reorganitzar el negoci i recuperar les seves cases. Especialment els mobles i els objectes amb els que les havien decorat, com els retrats dels

¹⁰⁶ *Història del Poblenou: La Guerra Civil*. Recurs digital: Arxiu Històric de Poblenou. <<https://www.arxiuhistoricpoblenou.cat/historia-del-poblenou/>> [consulta: 15 d'abril de 2020].

seus avantpassats realitzats pel pintor Josep M. Marqués García, els àlbums de fotografies i la col·lecció de dibuixos fets per l'avi François Rivière Bonneton. Els cosins van estar recurrent diversos espais com el monestir de Pedralbes -dipòsit del patrimoni artístic de la ciutat-, però també domicilis particulars i espais remots que, probablement, podien conservar quelcom del que es va subhastar, durant la Guerra Civil, als punts de venda improvisats pels treballadors de les empreses Rivière. Malgrat tot però, la sort no els va ajudar i pràcticament no van recuperar res.¹⁰⁷ Pel que fa als immobles, el diari oficial *Gaceta Municipal de Barcelona*, del 28 d'agost de 1939, recull part d'aquell episodi: [...] *Rectificar las inscripciones n.49040 y 49060 del padrón y registro de fincas sujetas al arbitrio sobre el valor de los solares, estén o no edificados, en la forma siguiente: Finca nº56 de la calle de Tres Torres, propiedad de Fernando Rivière, de superficie 881'25m cuadrados, iguales a 23,326 palmos cuadrados [...]* Y la finca situada en la calle de Tres Torres y Escuelas Pías, del mismo propietario, de superficie 1,034'10m cuadrados, iguales a 27,370'72 palmos cuadrados [...]"¹⁰⁸ Eren els primers anys del franquisme però la titularitat que tenien els Rivière com a propietaris de les fàbriques metal·lúrgiques i els bons contactes amb el règim van permetre que el seu retorn fos relativament fàcil. Tanmateix, el desenvolupament de la Segona Guerra Mundial (1939-1945), i Espanya quedant-ne al marge, els va permetre fer bons negocis i mantenir la representació que havien assolit a Madrid, Múrcia, València, Palma de Mallorca, Saragossa, Màlaga, Pamplona i Pontevedra.

El 4 de desembre de 1941, va néixer la benjamina de la família Rivière Vidal-Quadras, Rocío,¹⁰⁹ i la família ja tornava a estar instal·lada a casa seva, al carrer Tres Torres, núm. 3, de Barcelona.¹¹⁰ Durant el curs 1941-1942, Fernando va obtenir el títol d'enginyer industrial a l'Escola d'Enginyers Industrials de Barcelona,¹¹¹ i davant la impossibilitat de creixement de l'empresa donada l'escassetat de matèria prima i la impossibilitat d'importar maquinària, "Rivière, S.A.", va iniciar un període de creació o compra d'empreses filials. L'any 1939, ja s'havien fet amb *Industrias SEMA, S.A.* i, des d'aleshores, van continuar amb *IRSA Cía. de Inversiones, S.A.* (1940), *Mutualidad Rivière Entidad de Previsión Social* (1941), *Unión Financiera Ibérica, S.A.* (1943) i *Altos Hornos de Cataluña, S.A.*, "La Farga" (1943).¹¹²

¹⁰⁷ AHFRM, "3a parte", *Memorias inéditas, mecanografiadas, de F. L. Rivière Manén*. p. 79.

¹⁰⁸ "Hacienda: Contribuciones especiales, plusvalía y sociales", *Gaceta Municipal de Barcelona*, del 28 d'agost al 4 de setembre de 1939. p. 301.

¹⁰⁹ "Vida sociable: natalicios", *La Vanguardia*, 11/12/1941. p. 6.

¹¹⁰ Dades registrals del Registre Civil de Barcelona dels naixements durant els anys 1941-45. Vol. 263/2. AMCB.

¹¹¹ Arxiu de l'Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Industrial de Barcelona (ETSEIB), *Alumnat Titulat: 1861-1953*. p. 92. Recurs digital: UPC, Càtedra Unesco de Tècnica i Cultura, 2011. <<https://cutc.upc.edu/ca/arxiu/aheib/e-llistat-alumnat-titulat.pdf>> [consulta: 16 d'abril de 2020].

¹¹² Fernández, P., "Francisco Luis Rivière Manén (1897-1980)", a Cabana, F., *Cien empresarios catalanes*, Madrid: LID Editorial Empresarial, 2006. p. 486.

Aquesta gran consolidació del grup industrial “Rivière, S.A.”, evidentment, també va comportar un rellevant creixement en el nombre dels seus treballadors. Al mateix temps però, l'Estat anava imposant un caràcter totalitari, dominat per una sola cultura i una sola llengua, i propiciant un augment de la fam i la misèria. Amb això, l'empresa va començar a incloure determinades condicions per a tot el seu personal, creant les *Comidas de Hermandad* i fundant les *Escuelas Rivière*. La primera iniciativa, vigent fins l'any 1941, fou adreçada als treballadors de Sant Martí de Provençals, Can Tunis, Badalona i les oficines de Ronda Sant Pere, núm. 58-60, de Barcelona, obertes en temps de François Rivière Bonneton.¹¹³ L'escola de primària es va obrir, allà on més infants podia acollir, al barri de Sant Martí, i va ocupar dues plantes de l'edifici del carrer Luchana (actual Roc Boronat), núm. 23. El centre, obert durant quinze anys, fou dirigit per José Rosset Bujia que,¹¹⁴ com a membre de la *Asociación Católica de Maestros*, l'any 1949, va pronunciar el discurs “El arte en la escuela”.¹¹⁵ En aquesta mateixa línia, i sota l'obra sindical *Educación y Descanso*, la “Rivière, S.A.” va promoure i realitzar una sèrie d'activitats artístiques, culturals i esportives que, sovint, foren objecte de concurs amb altres empreses. En són exemple les representacions teatrals, les funcions de cinema i les exposicions artístiques.¹¹⁶ D'aquestes darreres, farem menció de les tres que van tenir més ressò, corresponents als anys 1944, 1946 i 1951. La primera, es va anunciar així a *La Vanguardia*:

[...] En el local del Mercado Permanente de Artesanía, en la Avenida del Generalísimo Franco, 419 bajos, tuvo lugar la inauguración oficial de la Exposición de pintura, dibujo, trabajos manuales y fotografía de los productores del Grupo Empresa «Rivière, S. A.» de «Educación y Descanso», asistiendo a dicho acto, la gerencia de la Empresa, el secretario provincial de «Educación y Descanso», en representación del jefe provincial de la Obra y el jefe provincial de Artesanía [...]. (p. 9)¹¹⁷

La segona, en canvi, fou acollida a les Galeries Laietanes, aleshores sota la direcció de Josep Gudiol Ricart. I gràcies al full de sala, custodiat a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, coneixem la relació dels treballadors i treballadores que hi van participar i les noranta obres que hi van presentar.¹¹⁸ Finalment, l'any 1951, el vestíbul de les oficines de Ronda Sant Pere, va esdevenir la seu de l'única exposició que en tenim imatge. Per altra banda, l'empresa va

¹¹³ Expedient de permís d'obres majors a Francisco Rivière. Any 1899, núm. Fo-194-AH. AMCB.

¹¹⁴ AHFRM, “España en Paz”, *Memorias inéditas, mecanografiadas, de F. L. Rivière Manén*. p. 31.

¹¹⁵ “Ciclo de Conferencias de las Asociación Católica de Maestros”, *La Vanguardia*, 05/02/1949. p. 7.

¹¹⁶ Puigdoménech, F., *Op. cit.*, (1993). p. 255-278.

¹¹⁷ “Vida de Barcelona: Central Nacional-Sindicalista”, *La Vanguardia*, 19/05/1944. p. 9.

¹¹⁸ Invitació-catàleg. Exposición de Pintura, Dibujo, Trabajos Manuales y Fotografía. Del 2 al 16 de Febrer de 1946. Núm. de registre L-146, AHCB4-326/C14 C14.02. AHCB.

crear una *Centuria del Frente de Juventudes*, la *Centuria Antonio Laboz*, dirigida a treballadors d'entre catorze i divuit anys. L'organització, formava part de la Falange Española i era un instrument de formació patriòtica que, a “Rivière, S.A.”, es va desenvolupar, bàsicament, en campaments, excursions i esports.¹¹⁹

Fig. 13: Vista de l'exposició de treballs artístics, “Rivière, S.A.”. Autoria desconeguda, 1951. Puigdoménech, F., *Op. cit.*, (1993). p. 237.

Retornant als fets més personals del Sr. Rivière de Caralt, en aquest context, i en combinació amb l'afer col·leccionista i bibliòfil, va iniciar les bases del seu projecte més captivant, el *Jardín de Acimatación de Pinya de Rosa*, a Blanes, on havia començat a estiuar l'any 1941. Una dedicació constant, portada a la màxima i amb els millors professionals, que tractarem més endavant.¹²⁰ Igualment, va reprendre les seves estades a Sant Andreu de Llavaneres i a La Garriga, dos punts molt especials al llarg de la seva vida.¹²¹ Encara que també va tornar a Pamplona, on va estar empadronat, juntament amb la resta de membres de la seva família, entre els anys 1946 i 1950, en un immoble al carrer Amaya, núm. 28.¹²²

Pel que fa a la continuïtat de la vida social després de la guerra, la família Rivière va seguir assistint als actes del Liceu,¹²³ que, juntament amb els jardins de Pedralbes, anomenats *jardines de California*, es van convertir en l'escenari oficial de la seva projecció pública, especialment, la de les seves filles que, aleshores, s'anaven introduint en l'etapa de la joventut.¹²⁴

¹¹⁹ AHFRM, “España en Paz”, *Memorias inéditas, mecanografiadas*, de F. L. Rivière Manén. p. 33.

¹²⁰ Per a més informació sobre la finca, vegis *Blanes, Puigcerdà i altres racons per somiar*. p. 41.

¹²¹ “Vida sociable: Estancias y viajes”, *La Vanguardia*, 15/09/1944. p. 5.

¹²² Empadronamiento municipal en 31 de diciembre de 1950, hoja núm. 227. Archivo Municipal de Pamplona.

¹²³ Díaz de Quijano, P., “Crónica Social de Liceo: Final de temporada”, *Liceo*, núm. 60, agost 1950. [sp]; Fernán-Téllez, “Inauguración de la temporada liceista”, *Liceo*, núm. 109, novembre 1954. [sp].

¹²⁴ Fernán-Téllez, “Ecos de Sociedad: Fiesta de presentación de las señoritas de Rivière”, *La Vanguardia*, 22/06/1950. p. 6.

La labor directiva de Fernando, als anys quaranta, a “Rivière, S.A.”, es centrava en la comptabilitat i administració del grup i en la direcció de la fàbrica de Sant Martí de Provençals. La seva integració en altres empreses de la ciutat però, era una constant. L’any 1942, figurava com el primer president dels laboratoris farmacèutics “ERN, S.A.”, situats també al Poblenou. I, el 1951, fou designat vocal del nou Consell de Catalunya del nou Banc Central, després de la fusió dels bancs Hispano-Colonial i Central, i sota la presidència del marquès d’Olèrdola, Manuel Rius i Rius.¹²⁵ Per consegüent, alhora que l’arquitecte Raimon Duran i Reynals, el predilecte de la família, reformava les oficines de “Rivière, S.A.”, la posició de gerència que Fernando ocupava, s’aniria alternant amb el seu germà Delmiro, que també hi prendria partit.¹²⁶

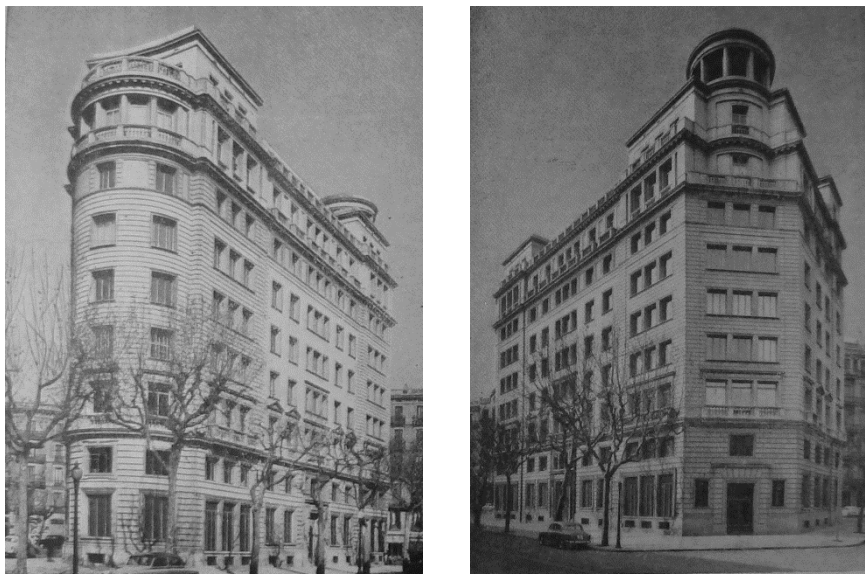

Fig. 14-15: Vistes de l’edifici d’oficines i venda de “Rivière, S.A.”. Autoria desconeguda, 1951. Rivière, F. L., *Op. cit.*, (1959). p. 208 -209, làmina sense numerar.

De fet, ens trobem davant un període destacat per l’afiliació de Fernando Rivière a diverses de les agrupacions culturals de la ciutat com *Amigos de los Museos*, *Amigos de los Jardines*, *Real Círculo Artístico*, *Círculo Ecuestre*...¹²⁷ A la de *Amigos de los Jardines*, va entrar-hi com a soci als voltants de l’any 1948, aproximadament, i també en van ser partícips la seva esposa Tea, la seva germana Rosalia i el seu cosí Delmir de Caralt. L’any 1953, Rivière va fer-hi un col·loqui a partir de la projecció de transparències en color de les plantes del seu jardí d’aclimatació.¹²⁸

¹²⁵ “Informacions dels països de llengua catalana: Catalunya”, *Ressorgiment*, any XXXVI, núm. 416. p. 6744.

¹²⁶ AHFRM, “España en Paz”, *Memorias inéditas, mecanografiadas, de F. L. Rivière Manén*. p. 67.

¹²⁷ *Lista de señores socios. Círculo Ecuestre*, Barcelona: Impr. Seix Barral Hnos, 1975. p. 85.

¹²⁸ “Amigos de los Jardines”, *La Vanguardia*, 12/12/1953. p. 15.

Més endavant, a l'any 1958, hi va ser reconegut com a soci d'honor.¹²⁹ Pel que fa a les agrupacions de caire artístic, en parlarem en el capítol dedicat a la col·lecció Rivière.¹³⁰

Ens trobem davant d'un moment de plenitud pel Sr. Fernando Rivière i, a la seva família, van arribar els primers matrimonis. El mes de maig de 1955, la seva filla Maria Teresa es va casar amb José M. de la Villa González.¹³¹ I dos anys després, Myriam, va contraure matrimoni amb José L. Correa Ruiz, sent la celebració, en ambdós casos, a la basílica de la Mercè de Barcelona.¹³² Era el temps de la *Fiesta de Primavera del Real Club de Tennis del Turó*, als jardins que l'entitat esportiva tenia en un solar entre els carrers Via Augusta, Santaló i Descartes, on Myriam solia assistir.¹³³ Tanmateix, Rosalia Rivière de Caralt, acudia als actes en benefici de l'agrupació caritativa *Camitas Blancas*,¹³⁴ i Ángeles Rivière de Caralt, formava part de la comissió espanyola del congrés de la *Unión Internacional de Asociaciones Patronales Católicas*.¹³⁵ Finalment, és en aquesta etapa quan, la senyora Teresa Vidal-Quadras de Rivière, va intervenir en el *Comité de Honor de Damas y Señoritas de la Sociedad Barcelonesa*, sorgit l'any 1958 en motiu de la funció *Pro-cristiandades perseguidas*, celebrada al Teatre Comèdia.¹³⁶

Fig. 16: Directors del grup industrial "Rivière, S.A.", 1956. Ramon Batlles Fontanet. AHFRM.

¹²⁹ Amics dels Jardins, *Amigos de los Jardines de Barcelona cumplen XXV años: 1947-1972*, Barcelona: Gráficas El Tinell, 1975. p. 39, 72 i 78.

¹³⁰ Per a més informació sobre aquestes agrupacions, vegis *Rivière: mecenes de l'art i amic dels artistes*. p. 108.

¹³¹ "Ecos de Sociedad: Enlace la Villa-Rivière", *La Vanguardia*, 27/05/1955. p. 16.

¹³² "Ecos de Sociedad: Enlace Correa-Rivière", *La Vanguardia*, 28/05/1957. p. 19.

¹³³ "Ecos de Sociedad: Fiesta de primavera del Turó", *La Vanguardia*, 23/05/1956. p. 18.

¹³⁴ "Ecos de Sociedad: La Fiesta a beneficio de «Camitas Blancas»", *La Vanguardia*, 17/03/1955. p. 32.

¹³⁵ "Crónica de la Jornada: Regreso de la comisión española en el Congreso de la U.N.I.A.P.A.C.", *La Vanguardia*, 05/10/1957. p. 15.

¹³⁶ "La Función Pro-cristiandades perseguidas", *La Vanguardia*, 04/05/1958. p. 30.

Els Rivièrè van ser personalitats cultes, econòmicament solvents, afrancesats per cultura i sang, treballadors, enginyosos i amb un caràcter molt obert.¹³⁷ No obstant això, de la segona generació Rivièrè, formada per tres noies i quatre nois, per diverses qüestions, només havien continuat la vessant fabril Fernando i Francisco.¹³⁸ Amb ells, que tingueren una bona formació i es mantingueren entusiastes amb el projecte, l'empresa va créixer encara més. En conseqüència, la tercera generació, intervenint només els homes, l'esperit inicial es va conservar, ben bé, fins al 1955. A la imatge, hi són presents els vuit socis d'aquest grup, dos són els del matrimoni Rivièrè de Caralt i sis els del matrimoni Rivièrè Manén. Ara que ja coneixem força a Fernando, situat al centre de la imatge i lleugerament recolzat a la cadira central, fem una semblança biogràfica de la resta de membres. A la seva dreta, Antonio Rivièrè Manén (1908-1977) distingit pintor i dibuixant, va desenvolupar la seva activitat en el camp de la publicitat. Es va casar amb Pilina -Maria Pilar- Martí Tusquets (1921-2014),¹³⁹ amb qui va adquirir, l'any 1949, el castell de la Roca del Vallès. Igualment, va ser president de la *Junta Directiva de la Delegación de Barcelona de la Asociación Española de Amigos de los Castillos*,¹⁴⁰ i feu una gran tasca com a promotor i primer president del Club de Golf de Vallromanes.¹⁴¹ Per altra banda, a l'esquerra de Fernando, Mario Rivièrè Manén (1904-1966), coordinador de l'àrea comercial de l'empresa i gerent de la filial navarresa *ARGA*, dedicada a materials per a la construcció.¹⁴² Es va casar amb Maria Ignacia Upon Esmarats (1904-1993),¹⁴³ i va ser reconegut com el primer president de l'etapa de la postguerra, entre 1940 i 1945, de la demarcació de Barcelona de la *Federación Catalana de Atletismo*.¹⁴⁴ Tanmateix, a Barcelona, es va implicar notòriament en el mecenatge de la formació de joves músics i, fins i tot, va dirigir el *Concurso Internacional de Hípica*.¹⁴⁵ Seguint la fotografia, trobem el germà d'aquest, Francisco Luis, enginyer industrial, dirigent de la seu de Can Tunis, i gestor de la política de recursos humans de l'empresa. Es va casar amb Pilar Ribas Seva (1904-1988) i fou diputat provincial de l'àrea de Cultura, entre els anys 1939 i 1941. Durant aquest període, va esdevenir clau per a la recuperació d'institucions com la Biblioteca Central de Barcelona -actual Biblioteca de

¹³⁷ Wirth, R., "La rueda es redonda: Ciudadanos con nota", *La Vanguardia*, 12/05/2006. p. 7.

¹³⁸ Per a més informació sobre aquesta generació, vegis *Els Rivièrè i els de Caralt*. p. 15-16.

¹³⁹ "Necrològiques: María del Pilar Martí Tusquets", *La Vanguardia*, 04/07/2014. p. 38.

¹⁴⁰ Correu electrònic amb Asociación Española de Amigos de los Castillos, Amics dels Castells de Catalunya, 09 de juliol de 2020.

¹⁴¹ Santos, R. (rev.), *Diccionario "Ráfols" de artistas contemporáneos de Cataluña y Baleares*, Tomo III. Barcelona: Diccioniari Ráfols S.L., 1989. p. 369.

¹⁴² Fernández, P., *Op. cit.*, (2006). p. 482.

¹⁴³ "Necrológicas: Doña María Ignacia Upón Esmarats", *La Vanguardia*, 28/11/1993. p. 36.

¹⁴⁴ Santacana, C. i Pujadas, X., *Història de l'Atletisme a Catalunya*, Barcelona: Federació Catalana d'Atletisme, 2012. p. 109.

¹⁴⁵ "Necrología: Sepelio de los restos mortales de don Mario Rivièrè Manén", *La Vanguardia*, 23/07/1966. p. 24.

Catalunya-, l'Escola del Treball, el Museu Marítim, el Museu Arqueològic i l'Institut de la Dona, entre d'altres.¹⁴⁶ En darrer lloc, Jaime (1914-2003), format en enginyeria industrial i en enginyeria aeronàutica, a RSA - Rivière S.A., fou el darrer president del consell administratiu. Es va casar amb Mercedes Llobet Arteman (1919-2015), i va formar part de la unitat d'aviació *La Patrulla Azul*, creada el desembre de 1936 per Joaquín García-Morato.¹⁴⁷ L'any 1973, fou designat president del *Centro de Estudios y Asesoramiento Metalúrgico*.¹⁴⁸

Pel que fa a les persones assegudes, a l'esquerra de la imatge, Jorge (1902-1988), supervisor tècnic de RSA, fou el principal directiu de la factoria de l'Hospitalet de Llobregat, ciutat on, entre els anys 1958 i 1963, seria Conseller d'Urbanisme.¹⁴⁹ Fou soci de l'Associació de Bibliòfils de Barcelona,¹⁵⁰ es va casar amb la pintora Maria Elena Paredes Surís (1912-2006) i junts foren propietaris de S'Arenella, la darrera illa habitada del Cap de Creus.¹⁵¹ Al centre de la fotografia, Pedro J. (1899-1978), que va iniciar el seu trajecte a *Rivière y Companyia* l'any 1925,¹⁵² arribaria a ser el gran negociador i representant de la indústria en els cercles empresarials i polítics més alts de Madrid. Es va casar amb Anita Cera Carreras (?-?), fou soci de l'Associació de Bibliòfils de Barcelona¹⁵³ i membre de la junta de la *Hermanidad del Monasterio Cisterciense de Santa María de Poblet*.¹⁵⁴ El vincle que abans hem anomenat amb la comarca del Vallès Oriental era habitual en la família Rivière Manén atès que, Francisco Rivière Chavany va regalar a la seva esposa Antònia Manén Massana, descendent de la nissaga *Manufacturas Manén* de Navàs,¹⁵⁵ el Mas Pelegrí, de Cardedeu, i des d'aleshores en foren estiuencs. Més tard, Francisco Luis Rivière Manén, va comprar-hi el Mas de Vilalba, en aquest cas però del terme municipal de la Roca.¹⁵⁶

¹⁴⁶ AHFRM, "España en Paz", *Memorias inéditas, mecanografiadas, de F. L. Rivière Manén*. p. 14.

¹⁴⁷ *Ibid.*, p. 71.

¹⁴⁸ "Sismógrafo económico: C.E.A.M.", *La Vanguardia*, 23/01/1973. p. 13.

¹⁴⁹ *Boletín de información municipal*, Hospitalet de Llobregat. Año V, 1r. trimestre, 1958. Núm. 17. p. 7.

¹⁵⁰ Associació de Bibliòfils de Barcelona, *Llista de socis des de la fundació*. 96.2. Jorge Rivière Manén (alta, 11 juny 1946; baixa voluntària, 1981). Recurs digital: Associació de Bibliòfils de Barcelona. <<http://www.bibliofilsbcn.cat/llistat-de-socis-des-de-la-fundacio/>> [consulta: 16 d'abril de 2020].

¹⁵¹ Febrés, X., "La senda que allanó Salvador Dalí", *El Periódico*, 03/08/2008. Recurs digital: El Periódico. <<https://www.elperiodico.com/es/gente/20080803/sendallano-salvador-dali-228196>> [consulta: 16 d'abril de 2020]

¹⁵² Gutiérrez, M., *Doctor Jordi Nadal: la industrialització i el desenvolupament econòmic d'Espanya*, Vol. II. Barcelona: Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona, 1999. p. 1406.

¹⁵³ Associació de Bibliòfils de Barcelona, *Llista de socis des de la fundació*. 86. Pedro J. Rivière Manén (alta, 11 juliol 1944; baixa, 22 juny 1978 per defunció). Recurs digital: Associació de Bibliòfils de Barcelona. <<http://www.bibliofilsbcn.cat/llistat-de-socis-des-de-la-fundacio/>> [consulta: 16 d'abril de 2020].

¹⁵⁴ "La Hermanidad de Poblet celebró su asamblea nacional", *La Vanguardia*, 28/06/1970. p. 28.

¹⁵⁵ Fernández, P. i Pascual, P. (eds.), *Op. cit.*, (2007). p. 369.

¹⁵⁶ Correu electrònic amb Joan Banús Tort (Arxiver municipal de Cardedeu), 13 de maig de 2020.

Per acabar la descripció, la darrera figura, Delmiro Rivière de Caralt, sobre el qual apuntàvem alguns fets unes línies més amunt però que ara reprenem com a colofó.

[...] *Una de las figuras que caracterizaban más expresivamente las cualidades y virtudes tradicionales de nuestros dirigentes de empresa. En la personalidad de Don Delmiro Rivière de Caralt confluían armoniosamente el entusiasmo cívico, la laboriosidad, la preparación técnica más cumplida y el desvelo por todas las causas nobles, avalorados por unas intachables prendas de caballero y de cristiano estimadas por todos cuantos gozaron de su trato [...].* (p. 28)¹⁵⁷

Delmiro, era l'encarregat de coordinar la producció entre les diferents fàbriques de "Rivière S.A." i, tanmateix, es va integrar, per lliure, en l'equip directiu d'*Aismalibar*, una empresa dedicada als trefilats de coure per a la indústria elèctrica, establerta a Montcada. Tot i la seva mort prematura, va fer una gran labor cultural i de ciutat, destacant en la pràctica de polo i com a membre de l'Associació de Bibliòfils,¹⁵⁸ del Foment de les Arts Decoratives i del *Círculo Ecuestre*.¹⁵⁹ Al seu torn, entre els anys 1954 i 1955, es va afiliar al comitè executiu del patronat del festival de Wagner,¹⁶⁰ al mecenatge de las *Juventudes Musicales de Barcelona*,¹⁶¹ i a l'entitat *Ópera de Cámara de Barcelona*.¹⁶² Finalment, és interessant saber que va ser el president de la comissió de *Amigos de las Masías*, secció adscrita als Amics dels Museus de Catalunya.¹⁶³

A la darrerria de la dècada del 1950, el fracàs de la política autàrquica, la nova situació internacional i el descontentament popular van convèncer el règim de la necessitat d'una reorientació política i econòmica per poder assegurar la pròpia supervivència. Es van implementar plans d'estabilització i Espanya, però sobretot Catalunya, va créixer a un ritme sense precedents en la història del segle XX. Al Grup Rivière, s'anaven recuperant els nivells de vendes d'abans de la guerra i aquella puixança va fer que Fernando Rivière s'adherís a altres iniciatives. La primera, fou la fundació de "Congüe, S.A.", amb Francisco L. Rivière, Josep M. Juncadella Salisachs, Carlos Godó, Gerardo Salvador Merino i José Dopazo Requejo. La societat, tal com ho recorda Francisco L., a les seves memòries, es dedicava a l'explotació de fustes a Río Muni, colònia espanyola a Guinea.¹⁶⁴ Més endavant, i segurament

¹⁵⁷ "Entierro de los restos mortales de don Delmiro Rivière de Caralt", *La Vanguardia*, 21/11/1964. p. 28.

¹⁵⁸ Associació de Bibliòfils de Barcelona, *Llista de socis des de la fundació*. 59.2. Delmiro Rivière de Caralt (alta, 27 octubre 1958; baixa, 23 novembre 1964 per defunció). Recurs digital: Associació de Bibliòfils de Barcelona. <<http://www.bibliofilscn.cat/llistat-de-socis-des-de-la-fundacio/>> [consulta: 16 d'abril de 2020].

¹⁵⁹ Acta de junta de Foment de les Arts Decoratives, 13 de juny de 1941. Fons FAD, Centre de Documentació del Museu del Disseny de Barcelona.

¹⁶⁰ "Firma del convenio previo a la celebración en Barcelona de festivales wagnerianos por el elenco de Bayreuth", *La Vanguardia*, 05/03/1954. p. 15.

¹⁶¹ "Música, teatro y cinematografía: Las Juventudes Musicales Españolas", *La Vanguardia*, 15/04/1955. p. 19.

¹⁶² "Música, teatro y cinematografía: Ópera de Cámara de Barcelona", *La Vanguardia*, 19/03/1955. p. 23.

¹⁶³ "Ecos de Sociedad: Fiesta de gala en el Círculo Ecuestre", *La Vanguardia*, 29/05/1957. p. 23.

¹⁶⁴ AHFRM, "España en Paz", *Memorias inéditas, mecanografiadas, de F. L. Rivière Manén*. p. 242.

fruit de l'amistat amb José Capmany, Fernando es va formar en el recentment inaugurat programa de *Alta Dirección del Instituto de Estudios Superiores de la Empresa*.¹⁶⁵ D'aquesta manera, Rivière iniciava un vincle amb l'IESE que persistiria, fins a portar-lo a ser president de la promoció del mateix programa, l'any 1960, i president de la junta de govern, el 1963.¹⁶⁶

Fig. 17: José Capmany i Fernando Rivière a la sortida del Museu de Navarra, lloc dels actes de la II *Asamblea General de Miembros*, Pamplona. 13 d'octubre de 1962. A_04B_2103-2132_2103. Arxiu històric de l'IESE.

En aquesta etapa, fruit dels seus coneixements en botànica i els lligams amb *Amigos de los Jardines*, Fernando va ser designat membre del *Consejo de Administración del Servicio Municipal de Parques y Jardines*, de l'Ajuntament de Barcelona.¹⁶⁷ El càrrec, l'ocupà fins a l'any 1974 i li va permetre, entre d'altres coses, formar part del jurat del concurs *Esculturas para jardines*, celebrat en motiu de la *XXVIII Feria de Muestras*, al *Pabellón Hispanoamericano*.¹⁶⁸ Pel que fa als esdeveniments familiars, l'any 1959, es va casar el seu fill Fernando amb Beatriz de Alvear Basagoiti,¹⁶⁹ i uns anys després, Rocío es va casar amb Ricardo Sans Roig.¹⁷⁰

Cap als anys setanta, la fi del franquisme i la crisi del petroli, suposaren una gran davallada per a l'economia i, "Rivière, S.A.", no se'n va quedar al marge. Primerament, pel que fa al personal de l'empresa, tant Fernando com la majoria dels de la seva generació, van emprendre

¹⁶⁵ Agrupación de antiguos alumnos. Actualización de datos personales, 1 de marzo de 1967, núm. 21347. Arxiu històric de l'Institut d'Estudis Superiors de l'Empresa.

¹⁶⁶ "Próxima asamblea de altos dirigentes de empresa: La más alta representación corresponde a Cataluña", *La Vanguardia*, 15/10/1963. p. 24.

¹⁶⁷ "Comisión municipal permanente", *Gaceta municipal de Barcelona*, 03/02/1958. p. 81.

¹⁶⁸ "La Exposición de Esculturas para Jardines", *La Vanguardia*, 04/05/1960. p. 28.

¹⁶⁹ "Vida de sociedad: Enlace Rivière-Alvear", *La Vanguardia*, 16/12/1959. p. 11.

¹⁷⁰ "Ecos de sociedad: Proximos enlaces", *La Vanguardia*, 09/10/1962. p. 22.

la seva etapa de jubilació. Després, a partir de 1961, l'inici d'acords amb la indústria belga *Bekaert. S.A.*, va desencadenar cap a un progressiu tancament de les fàbriques que es consideraven més obsoletes. I, en conseqüència, els membres de la quarta generació familiar, van iniciar un procés d'integració de fàbriques i productes que es va donar per finalitzat, l'any 1981, concentrant tota l'activitat en una nova factoria a Cerdanyola del Vallès. En darrer lloc, "Rivière, S.A.", va passar a mans d'accionistes privats, capitanejats per Manuel Varela Mató, anterior gerent de la seu, juntament amb la societat belga i incorporant directius i accionistes aliens a la família.¹⁷¹

Fernando, per part seva, l'any 1978, va entrar a formar part del patronat del *Centro Mediterráneo de Investigación y Desarrollo*, pioner en el desenvolupament de programes d'investigació relacionats amb el medi marí i l'ecologia, amb seu a Blanes.¹⁷² D'altra banda, mantingué el seu lloc de president dels laboratoris farmacèutics "ERN, S.A.", fins al 1990.¹⁷³ A títol personal, aquest període de canvis, també va comportar la venda de la casa del carrer Tres Torres per, juntament amb la seva muller, instal·lar-se en un altre immoble, al carrer Johann Sebastian Bach, núm. 13, de Barcelona. Allà, i sense abandonar les seves estades a Blanes, Puigcerdà i Pamplona, ressituarà tota la seva col·lecció d'art i passaria els darrers anys de la seva vida. Fernando Rivière de Caralt, va morir, de mort natural, el dia 12 de juliol de 1992 a Barcelona.¹⁷⁴ I, dos dies després, les seves despulles foren dipositades al panteó familiar del Cementiri de Montjuïc, edificat per Raimon Duran Reynals, a mitjan segle XX,¹⁷⁵ i decorat amb una creu, confeccionada per l'escultor Pere Jou Francisco.¹⁷⁶

¹⁷¹ Fernández, P., *Op. cit.*, (2006). p. 487.

¹⁷² Vila, J., "Constituido el Patronato del Centro Mediterráneo de Investigación", *La Vanguardia*, 29/10/1978, portada.

¹⁷³ "Avisos Oficiales: Laboratorio ERN, S.A.", *La Vanguardia*, 05/06/1990. p. 87.

¹⁷⁴ "Necrológicas: Fernando Rivière de Caralt", *La Vanguardia*, 14/07/1992. p. 22.

¹⁷⁵ Expedient del projecte de panteó per D.Fernando Rivière al cementiri del sudoest. Any 1955, registre 150469, Arxiu Històric de Protocols de Barcelona.

¹⁷⁶ Per a més informació sobre l'escultura, vegis *Catàleg d'obres de la col·lecció Rivière*. p. 393.

1.3. Blanes, Puigcerdà i altres racons per somiar

Com hem vist en aquest primer capítol, el Sr. Rivière va ser una persona amb un alt poder adquisitiu. En conseqüència, a banda del seu domicili particular, va tenir fins a tres segones residències.

[...] Si haig d'explicar una mica la meua vida, diré que la primera idea que vaig tenir de fer un jardí va ser quan jo devia tenir 12 o 13 anys. En el xalet on vivien els meus pares hi havia un gran eucaliptus i el peu de l'eucaliptus, el lloc pitjor escollit per poder fer-hi un jardinet, estava ple d'arrels. Vaig començar a tenir unes quantes suculentas i algunes cactàcies, però vaig veure que no era el lloc. Vaig dir que el dia que tingués un terreny aquell dia començaria a fer una col·lecció. [...] Coneixia Blanes perquè, quan teníem 6 o 7 anys, des de Llanerxes ens veníem a banyar a Santa Cristina [...]. (p. 274)¹⁷⁷

Fernando Rivière i la seva família, van començar a estiuar a Blanes l'any 1941, hostatjant-se al recent inaugurat "Hotel Mediterrani", ubicat en un palauet indià del passeig de Mar. Aquest seria el seu allotjament predilecte i, any rere any, la família ocuparia l'única habitació amb bany de l'hotel. Aleshores, Blanes i tota la Costa Brava, encara eren un territori verge, no hi havia arribat el turisme de masses i, la burgesia barcelonina que acollia, especialment aquest hotel, eren pràcticament els únics estiuers. Pepe Soteras Riba (1924), cap de menjador de l'hotel, havia format part de la plantilla de l'Hotel Ritz de Barcelona com a ajudant de cambrer, i sempre va atendre personalment al Sr. Rivière i la seva esposa amb qui, després del servei de menjador, feia tertúlia parlant de la bellesa d'aquell entorn i no deixava de suggerir-li la possibilitat de convèncer el seu marit perquè hi invertís.¹⁷⁸ Més tard, fruit d'aquestes converses, Soteras va convidar al Sr. Rivière a fer una visita a les cales de Blanes i aquest en quedaria gratament sorprès. Aquella descoberta, Rivière la va fer amb el seu amic, el marquès Raül Roviralta Astoul, empresari, metge i col·leccionista i, junts, van recórrer sa Forcanera, Sant Francesc, s'Agulla, Treumal i Santa Cristina, fins arribar a la finca de Santa Clotilde, propietat de Roviralta. De tot aquell esplèndid recorregut, el que més li va agradar a Rivière fou el Racó de s'Agulla. Poc després, el mes de gener de 1945, Vicente Assens i Carmen Bori, matrimoni blanenc, van acompanyar el Sr. Rivière a casa de Francesc Barreras, propietari d'una part dels terrenys de s'Agulla, entre la cala de Sant Francesc i la platja de Santa Cristina.¹⁷⁹ Fernando i Francesc van arribar a un acord i, aquest, li va vendre la seva vinya, situada a mig camí entre els nuclis de Blanes i Lloret. Després, veient les bones condicions que oferia Rivière i l'estat de la zona, amb fins a 68 parcel·les diferents, la resta

¹⁷⁷ Crous, J., *Op. cit.*, (1998). p. 274.

¹⁷⁸ Freixenet, R., "Cafè, copa i puro. Pepe Soteras a Blanes", *Blanda*, núm. 18, 2015. p. 129.

¹⁷⁹ *Ibid.*, p. 275.

de terratinents com en Portés, en Nonell, en Bosch, en Carles, en Valencià, en Tedeu, en Fonoll, en Puig Llena, i molts altres, també li van oferir les seves terres. El paratge, comptava amb una gran extensió de vinyes afectades per la fil·loxera però cadascuna mantenia les seves barraques de pedra seca.¹⁸⁰ Més tard, la bona amistat entre el Sr. Rivièrre i Pere Puig Llena, escriptor i poeta blanenc, va comportar que aquest fos l'assessor i intermediari en les futures adquisicions de solars que, majoritàriament, es van signar a la notaria de Josep Maurí Serra, garriguenc amb despatx a Blanes. Amb tot, el nou propietari feu compres fins a l'any 1966, i totes constituïrien part d'un imponent projecte paisatgístic consistent en una explotació agrícola, forestal i ramadera. Per dur-ho a terme, Fernando va configurar un equip de treball multidisciplinari format per l'arquitecte Raimon Duran i Reynals, el dissenyador de jardins Joan Mirambell Ferran (1892-1983), el botànic Joan Pañella Bonastre, el dissenyador d'interiors Lluís Vidal-Quadras Villavecchia (1897-1994), el decorador Willy Peters Pons, el constructor i contractista d'obres, Antoni Bertran Boixasses i el director, nebot d'aquest darrer, Jaume Bertran Bosch (1913-2000).

Fig. 18: El Sr. Rivièrre amb alguns treballadors al jardí Pinya de Rosa, c. 1958. Rafael Bataller Giralt. Fons R. Bataller, AMBL. Núm. reg. 13145.

Aquell equip, tenia la missió de transformar l'espai en una residència privada, creant zones d'habitatge, àrees enjardinades, un jardí tropical, miradors, nous camins, escales i bancs, canviant per complet tota la seva fisonomia. En primer lloc, tenint en compte el seu projecte d'explotació agrícola i ramadera, es va construir el "Mas del Sol", casa provisional del propietari, plantejada com la típica masia catalana i disposada a primera línia del mar. I, en un segon pla, es va aixecar la casa dels masovers, delimitada per les bodegues i els edificis destinats a l'explotació ramadera. El conjunt, desenvolupat a la manera de granja i construït

¹⁸⁰ Masgrau, M., "Pinya de Rosa: un paratge natural d'interés nacional", *La Punxa*, núm. 42, 2006. p. 26.

de nova planta, es va integrar perfectament amb el paisatge i comptava amb una porteria que en garantia el seu control. Igualment, es van restaurar totes les barraques de vinya, que servirien com a cases d'eines i “La Caleta” que, essent la més propera a la platja, va esdevenir la casa de bany i un dels exemples de les anomenades *Casas de Rebeca* on la revista *Arte y Hogar* va dedicar un extens reportatge, l'any 1955.¹⁸¹ Finalment, el propòsit de casa pel propietari, mai no es va arribar a construir, tot i que, Duran i Reynals, en feu els plànols i havia d'estar situada a la zona anomenada “El Pepito”, des de la qual es divisaria Tossa de Mar, per una banda i, el riu Tordera, per l'altra.¹⁸²

Fig. 19: “Mas del Sol de Pinya de Rosa”, 1967. Fernando Rivière de Caralt. PR_0148. IBB.

Fig. 20: “La Caleta”, Pinya de Rosa, 1968. Fernando Rivière de Caralt. PR_0261. IBB.

En conseqüència, el “Mas del Sol” seria la residència definitiva del Sr. Rivière i la seva família i, al seu entorn, s’hi van incloure grans àrees de jardins d’estil neoclàssic, amb fonts, estanys

¹⁸¹ “Las casas de «Rebeca»”, *Arte y Hogar*, núm. 119, 1955, portada i p. 18-26.

¹⁸² Villa, C. de la, i Sans, F., (juny 2015), *Op. cit.*, Conferència a la Sala Prat de la Riba de l’IEC.

i escultures. Entre els elements identificats hi destacava la plaça d'en Neptú, emprada com a porta d'entrada al recinte i configurada per una gran escalinata, decorada amb estàtues de divinitats romanes, anomenada “La Vall de les Estàtues”. “El mirador de la Creu”, en el punt més alt de l'indret i indicat amb una creu de terme, de ferro forjat.¹⁸³ “El banc de Jacobé”, construït amb un parament d'aparell isòdom, amb el seient cobert per rajola de ceràmica rogenca i disposat damunt el penya-segat de “la punta de s'Aguia”, just en el tram de l'antic camí de ronda que resseguia la façana marítima blanenca. Des d'aquesta construcció, hom podia contemplar la immensitat del mar i, inspirant-se en el personatge principal de la novel·la *Jacobé*, del poeta i escriptor gironí, Joaquim Ruyra i Oms, va rebre aquest nom. El majestuós “estany de les palmeres”, decorat amb escultures, flors i palmeres, a banda i banda.¹⁸⁴ “La balsa del Sol”, situada a les proximitats de la plaça del “Mas del Sol”, denominada “Plaça del Sol”.

Fig. 21: Vista de “la balsa del Sol” i “l'estany de les palmeres”, Pinya de Rosa, 1958. Francesc Ribera Colomer. Fotografia de l'anvers d'una targeta postal. Albert Martí Palau.

Pel que fa al jardí d'aclimatació, amb prop de 7.000 espècies diferents, va prendre forma gràcies a Fernando Rivièrre i el seu amic, Joan Pañella. La seva amistat, segurament va sorgir a l'associació *Amigos de los Jardines* i el vincle que aquesta tenia amb el *Consejo de Administración del Servicio Municipal de Parques y Jardines* d'on, Pañella, era el tècnic botànic des de l'any 1950.¹⁸⁵ Tanmateix, no hem de perdre de vista que, Pañella, era professor a l'Escola Municipal de Jardineria de Barcelona on, el 1962, es va fer entrega del premi “Pinya de Rosa”, finançat pel

¹⁸³ VVAA., *L'espai natural de Pinya de Rosa: Informe científic*, Blanes: Consell Superior d'Investigacions Científiques i Universitat de Girona, 2003. p. 124-126.

¹⁸⁴ Doll-Petit, R., *L'abans de Blanes: Recull gràfic (1863-1965)*, El Papiol: Editorial Efadós, 2007. p. 152-156.

¹⁸⁵ Correu electrònic amb José Elías Bonells (Jardiner, estudià a l'Escola Municipal de Jardineria de Barcelona i fou director adjunt de la Jefatura de Parques y Jardines del Ayuntamiento de Sevilla), 29 d'abril de 2018.

Sr. Rivière.¹⁸⁶ De fet, junts van realitzar exploracions de noves espècies en jardins botànics, vivers i col·leccions particulars d'arreu del món, especialment per Amèrica. Una comunió de treball i amistat que va donar peu a gran part de l'aprenentatge que Rivière tingué sobre botànica i cactofília. Un coneixement que, tal vegada, tant si recordem el fragment transcrit a l'inici d'aquest capítol, com si tenim en compte que Rivière va anar a l'escola de la Salle de la Bonanova, on aleshores s'hi feia "L'herbari Sennen",¹⁸⁷ venia de lluny. A Blanes, a més a més, l'industrial alemany Karl Faust i Schmidt, ja havia fundat el Jardí Marimurtra, l'any 1921, i Rivière el va visitar en diverses ocasions.¹⁸⁸ El projecte de Rivière i Pañella però, també va comptar amb un equip de jardiniers que vetllaven pel seu manteniment diari i, a còpia d'anys i esforç, el jardí es va convertir en un referent mundial a nivell de plantes suculentes. Finalment, el 1952, quedava oficialment inaugurat el *Jardín de Aclimatación de Pinya de Rosa*. El seu nom, suggerit per Pere Puig Llena, pretenia ser, novament, un homenatge a Ruyra,¹⁸⁹ i al significat que aquest li donava al nom "Pinya de Rosa". El conjunt, a més a més, fou recollit en una placa ceràmica, confeccionada l'any 1958 pel ceramista Joan Baptista Guvernau i Sans, i es va disposar com a inscripció de benvinguda al recinte.

Fig. 22: La placa de ceràmica de Guvernau, recollint les paraules de Ruyra, 1958. Fernando Rivière de Caralt. PR_0189. IBB.

Pinya de Rosa era un paradís per Rivière i per a molts dels especialistes que el van visitar, però també ho fou pels vilatans del municipi i els amics d'arreu que tingueren ocasió de

¹⁸⁶ "Clausura de curso en la Escuela Municipal de Jardineria", *La Vanguardia*, 10/07/1962. p. 26.

¹⁸⁷ Gavioli, L., *Reunir totes les plantes de Catalunya: adquisició de 5 herbaris de l'Institut Botànic de Barcelona a través de les cartes de Pius Font i Quer*, Treball de Recerca: Història de la Ciència: Ciència, Història i Societat, Màster interuniversitari Universitat Autònoma de Barcelona i Universitat de Barcelona, 2016. p.18.

¹⁸⁸ Masgrau, M., "Pinya de Rosa: un paratge natural d'interés nacional", *La Punxa*, núm. 42, 2006. p. 27.

¹⁸⁹ Ruyra, J., *Pinya de Rosa*, Barcelona: Editorial Catalana, 1920.

coneixé'l, com Roviralta o el mallorquí, Joan March i Ordinas.¹⁹⁰ De fet, a l'esplanada de davant del Mas del Sol s'hi van acollir nombrosos actes com el gran festival de música i sardanes de l'agost de 1948 que, sota la direcció artística i musical del mestre Josep Font Palmarola, va estrenar una cançó sardana anomenada "La Vall de Pinya de Rosa". L'autor de la lletra va ser Pere Puig Llena i, el de la música, el mateix Font Palmarola.¹⁹¹ Més endavant, l'any 1958, en motiu dels actes celebrats pel Centenari Ruyra, l'indret va acollir un concert de la societat coral de La Flor Blanenca, dirigida per Pere Portell.¹⁹²

Paral·lelament, el treball que s'hi va desenvolupar en l'àmbit botànic, també va ser elogiat i, per aquest motiu, el Sr. Rivière va rebre reconeixement a la *International Organization for Succulent Plant Study (IOS)*, on va ser-hi membre des de l'any 1953 i va rebre la categoria de soci d'honor l'any 1984. A l'*IOS*, Fernando Rivière, juntament amb Louis Vatrican, va esdevenir secretari permanent a Espanya, entre els anys 1955 i 1961, aproximadament.¹⁹³ El vincle amb aquesta organització va ser tant extens que, l'any 1976, quan Barcelona va acollir el congrés de l'*IOS*, el Jardí Pinya de Rosa va esdevenir una de les seus d'aquest encontre.¹⁹⁴ Distincions a partir de les quals Rivière va establir vincles amb nombrosos especialistes en botànica, que l'admiraren i li dedicaren plantes, com el botànic alemany Curt Backeberg, que va dedicar-li els cactus *Opuntia rivièrea* i *Leucostele rivièrei*. O bé el professor Dr. Martín Cárdenas Hermoso, que li va dedicar l'*Echinopsis rivièra-de-caraltii*.¹⁹⁵

¹⁹⁰ Rincon, M., *Can Rivière i un gran jardí, Pinya de Rosa*, Treball de Recerca a partir de la memòria oral: Blanes, 2008. p. 20. Document conservat a l'Arxiu Municipal de Blanes.

¹⁹¹ Cartell del Gran Festival a la Plaça del Sol de Pinya de Rosa, 1 d'agost de 1948. Institució Folklorica Montserrat, Cobla "Molins" de Sabadell, Massa Coral "La Flor Blanenca". Direcció: M. Oltra, Aureli Capmany, J. Comas i Vicens, Font Palmarola. Interpretades *Les tres germanes*, *Mallorca*, *La cançó del pastoret*, *La Vall de Pinya de Rosa* (estrena) i *Pinya de Rosa* (estrena), de Font Palmarola. Núm. 38/a. Fons Josep Font Palmarola, BNC.

¹⁹² Roger, A., "Josep Bouchet Roca, cantar i repartir peix", *Blanda*, núm. 17, 2014. p. 141.

¹⁹³ "Vida de Barcelona: Congreso para el estudio de plantas suculentas", *La Vanguardia*, 04/06/1961. p. 25.

¹⁹⁴ Program of IOS Congress, 1976. Arxiu Marta Badia.

¹⁹⁵ Cordoba, S., "Martín Cardenas", *ABC*, 28/07/1960, edición mañana. p. 34.

Fig. 23: Grup d'assistents a la segona assemblea de l'IOS, celebrada al *Jardin Exotique* de Mònaco, 1953. Fernando Rivièrre al centre de la imatge. Còpia digital propietat de l'arxiu de Marta Badia.

Amb el temps, Jaume Bertran Bosch, ajudat per la seva esposa Josefina Pratsevall, va esdevenir, a més del masover i director de la finca, l'home de confiança de Rivièrre. I és que, a Can Rivièrre, hi van arribar a treballar fins a vuitanta blanenques i blanencs. De fet, el Sr. Rivièrre i la seva muller, no van viure aïllats de la vila i van participar de la vida social del poble i de la Costa Brava. A Blanes, en són exemple la participació a la mostra *Exposición de Objetos y Miniaturas navales*, organitzada pel Club de Vela de Blanes, on Rivièrre va cedir diverses peces de la seva col·lecció naval.¹⁹⁶ Un repertori singular al qual es va fer menció a la revista *Arte y Hogar*, en motiu d'un article dedicat a Pinya de Rosa.¹⁹⁷ Paral·lelament, va realitzar una conferència sobre el jardí, l'any 1955, al Centre Catòlic de Blanes.¹⁹⁸ Així com la pròpia obertura del jardí botànic, al públic general, a partir dels anys setanta. Per concloure, en el cas de S'Agaró, Rivièrre va figurar com a membre del patronat del Festival de Música de S'Agaró,¹⁹⁹ els anys 1960 i 1966.²⁰⁰

¹⁹⁶ Senior, "Exponente de un viejo arte popular", *Destino*, 12/09/1953. p. 19.

¹⁹⁷ "«Pinya de Rosa», en Santa Cristina", *Arte y Hogar*, núm. 55, 1949. p. 30.

¹⁹⁸ "El nuevo Ciclo de Conferencias", *Recvll*, nov. 1955. p. 8.

¹⁹⁹ J.A., "Festival de música en S'Agaró", *ABC*, 27/07/1960, edición mañana. p. 49.

²⁰⁰ "Homenaje al doctor Arruga", *ABC*, 16/03/1966, edición mañana. p. 57.

Una de les tasques que més li agradava al Sr. Rivière, era treballar als hivernacles i inventariar-ne les plantes, des del dia que eren plantades fins a l'evolució que feien. Aquesta feina la feia minuciosament, durant les regulars estades a Blanes, uns quatre dies a la setmana. Una labor documentalista que, igualment, va fer present al seu arxiu fotogràfic, format per unes mil diapositives relacionades amb tot aquell anhel personal. Així com els més de cent setanta títols que van conformar la Biblioteca de Pinya de Rosa, un fons que, juntament amb les fotografies, la família donaria a l'Institut Botànic de Barcelona.²⁰¹ Un llegat que es complementa amb el que custodia l'Arxiu Municipal de Blanes, de procedència i tipologia diferent però fent referència al mateix personatge, com el llibre que recull els pregons de les festes majors, on hi ha el que hi va fer Rivière, l'any 1990. I és que, Blanes i Pinya de Rosa, sempre van ser grans aliats i Rivière va fer diverses donacions i permutes al municipi. Com el terreny de gairebé sis hectàrees, de la Cala de Sant Francesc, que va donar al seu amic, el bioquímic Joan Oró Florensa, per fer-hi el Centre d'Estudis Avançats de Blanes.²⁰² O els terrenys per a l'edificació de l'Hospital Comarcal de la Selva, situat entre els municipis de Blanes i Lloret.²⁰³

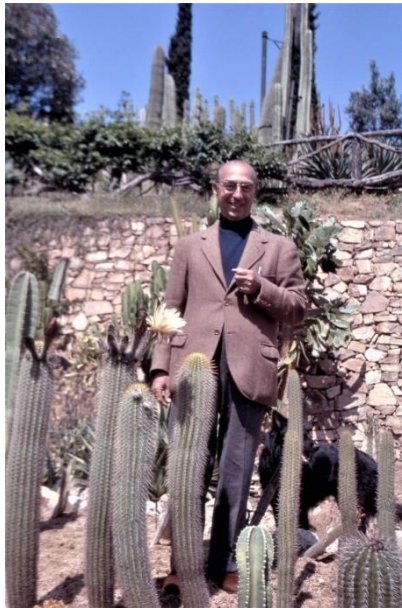

Fig. 24: Fernando Rivière de Caralt, c. 1960. Rafael Bataller Giralt. Fons R. Bataller, AMBL. Núm. reg. 10425.

²⁰¹ Susanna, A., "Notícies i novetats de l'Institut Botànic de Barcelona: Donació de la Biblioteca i Arxiu Fotogràfic del senyor Fernando Rivière de Caralt", *Collectanea Botanica*, Vol. 28, 2009. p. 146.

²⁰² Crous, J., *Op. cit.*, (1998). p. 277.

²⁰³ Casals, E., "El déficit sanitario del sector sur de la Costa Brava será resuelto con un hospital comarcal en Blanes", *La Vanguardia*, 05/01/1988. p. 23.

Abans de concloure aquesta descripció, volem fer referència a la riquesa patrimonial del conjunt que, per l'estudi exposat, sembla evident però que, per desgràcia, a partir dels anys noranta va començar a decaure. Un dels factors fou el decés del seu creador, encara que la Sra. Tea, ajudada per les seves filles i per Jaume Bertran Pratsevall, fill dels masovers, tenien la voluntat de continuar-ho. Malgrat tot, l'orgull i la passió que hi havia dipositat el Sr. Rivièrre es van anar apagant i, a més a més, el seu manteniment era inviable i les vies especulatives externes començaven a pesar. Aleshores, veient les impossibilitats de la continuació d'aquell indret, l'any 2002, va sorgir la plataforma ciutadana "Salvem Pinya de Rosa". Aquesta, per una banda, va aconseguir que l'espai fos catalogat com a Paratge natural d'interès nacional,²⁰⁴ ara bé, la dimensió del conjunt seguia sent insostenible i, finalment, la família ho va vendre l'any 2008. Aquell fet, va desencadenar el tancament del mas i la venda de totes les escultures i els objectes que havien decorat cadascun dels seus espais.²⁰⁵ Actualment, només es pot visitar el jardí, doncs la resta d'espais com les cases i els diversos indrets, d'admirable estil noucentista, es troben en un greu estat de degradació i deteriorament progressiu que necessiten d'una intervenció immediata.²⁰⁶

Continuant amb aquest capítol dedicat a les diverses propietats que va posseir el Sr. Rivièrre, considerem oportú fer menció de la torre de Guils de Cerdanya. La primera referència que tenim sobre el vincle entre l'industrial i aquest municipi és l'acció dipositada al *Real Club de Golf de Cerdanya*,²⁰⁷ el 21 de novembre de 1945, en motiu de la seva fundació. L'entitat, que des d'aleshores acabaria esdevenint un important espai per a la pràctica de l'esport, també va ser un punt de trobada de les elits més destacades de l'època. De fet, la celebració d'actes com la *Fiesta en el Hotel del Golf en honor de la colonia veraniega*, posava de manifest el seu valor.²⁰⁸ Ara bé, centrant-nos en la Casa Rivièrre, la informació s'amplia notablement gràcies a l'extens reportatge que, una vegada més, la revista *Arte y Hogar*, va dedicar a la finca del Sr. Rivièrre.²⁰⁹ La construcció de la torre, que es va dur a terme entre els anys 1945-1947, fou dirigida per l'arquitecte Duran i Reynals, que en va projectar l'edifici i, Joan Mirambell, que es va dedicar

²⁰⁴ Llei 25/2003, de 4 de juliol, que declara paratge natural d'interès nacional la finca Pinya de Rosa, al terme municipal de Blanes. Igualment, el Pla d'Ordenació Urbanística Municipal de Blanes (POUM), recull el paratge Pinya de Rosa, com a àrea d'interès patrimonial i paisatgística, en el Catàleg de béns de protecció patrimonial (2007) i en el catàleg de Masies i Cases Rurals (2008), pel seu interès històric i arquitectònic.

²⁰⁵ La valoració del fons artístic que es trobava a la finca de Pinya de Rosa, ja va ser realitzada per l'historiador de l'art Albert Martí Palau, l'any 2003. Per a més informació sobre les obres, vegis *Catàleg d'obres de la col·lecció Rivièrre*. p. 120.

²⁰⁶ Bota, F., *El Mas del Sol a Pinya de Rosa, Blanes: estat actual de degradació i necessitat d'intervenció*, 2021. [sp].

²⁰⁷ Acció de "Bono Fundador núm. 10 a favor de D. Fernando Rivièrre de Caralt". Barcelona, 21/11/1945. Real Club de Golf de Cerdanya. Informació facilitada per Fernando Sans Rivièrre, 22/08/2020.

²⁰⁸ "Ecos de Sociedad: Una visita a la capital de la Cerdanya", *La Vanguardia*, 31/08/1948. p. 11.

²⁰⁹ "Un hogar en la montaña", *Arte y Hogar*, núm. 37, 1947. p. 25-29.

a la part del jardí i l'exterior. El conjunt, era una clara al·lusió a la *cottage* anglesa i comptava amb un llac central amb vistes al Puigmal i a la Tossa d'Alp.

Fig. 25: Casa Rivièrè, Guils de Cerdanya. Anna Maria Bruguera Bellmunt, 1991. ANC_7661_001.

[...] *Los Tort eran también de nuestra pandilla de Puigcerdá. En aquellos felices tiempos nuestra tía María nos compró tres bicicletas “Sanromá”, con las que a veces bajábamos al barrio del Golf, a la piscina de los Rivièrè o de los Godó, o a menudo volábamos a Caixans a la de los Sans -los de Almacenes Santa Eulalia del Paseo de Gracia-, y luego pedaleábamos bajo un sol de justicia y llegábamos un poco tarde a comer, impuntualidad que indignaba a nuestra abuela [...].* (p. 20)²¹⁰

A Puigcerdà, els Rivièrè es trobaven amb amics de Barcelona però també amb altres familiars com el pintor José María Vidal-Quadras Villavecchia i la seva esposa, Teresa Rosales Fernández de Castro, que igualment hi tenien casa. La família Rivièrè hi va mantenir la finca fins ben entrada la primera dècada del segle XXI, moment en el qual fou comprada pel grup empresarial de la família Suqué-Mateu que, un cop enderrocada, en parcel·laren el terreny per edificar-hi habitatges unifamiliars aïllats.²¹¹

²¹⁰ Coll, I. i Vidal-Quadras, J.-A., *Op. cit.*, (2007). p. 20.

²¹¹ Cortés, J.M., “Crónicas Burgesas: La montaña blanca”, *La Vanguardia*, 24/01/2010. p. 18-19.

Fig. 26: Fèlix Güell i de Sentmenat, Zenaida (coneguda com a "Tita") Quiñones de León i Vidal-Quadras i Maria Lluïsa Güell i de Sentmenat jugant a golf a la casa de Fernando Rivière, Guils de Cerdanya. Autoria desconeguda, 1954. Fons Armand de Fluvià i Escorsa, ANC1-59-N-750.

Al marge de les dues finques que acabem de conèixer, el Sr. Rivière, també va arrendar algunes propietats a Pamplona. En el capítol dedicat a la seva biografia, hi hem fet menció com a indret del seu exili, recordant la casa a l'avinguda Navarra i, uns anys després, per l'empadronament en un pis del carrer Amaya. En darrer lloc, cal fer menció de l'adquisició d'un pis de propietat al carrer Paulino Caballero, núm. 51, efectuada a finals dels anys quaranta del segle XX i que va mantenir al llarg de la seva vida.

En darrer lloc, però, sens dubte, no menys important, volem fer esment de la finca Can Ros, al municipi de Llanerres. El mas, tal com indica la inscripció de la façana, va ser construït l'any 1780 i es troba al passeig de la Mare de Déu de Montserrat, al peu del Turó d'en Cassany i al capdamunt del voral del Massorrà. El conjunt, molt proper a les conegudes cases de Can Caralt i *Villa Rosalia*, que hem fet esment en el capítol anterior, segurament era propietat de Delmir de Caralt Matheu. Durant el primer quart del segle XX, Rosalia de Caralt Sala l'hauria rebut com a herència, encara que apareix a nom del seu marit, Fernando Rivière Chavany, fet pel qual, des d'aleshores, també es va donar a conèixer com Can Rivière. Més tard, tot i que Fernando no en fou mai el propietari, s'hi va allotjar en diverses ocasions, ja que va ser el seu germà Delmir qui ho rebria com a herència.²¹² La importància de la casa rau, a diferència de la resta que s'han explicat, en el seu bon estat de conservació, de fet, des de l'adquisició per part de l'ajuntament del municipi, se n'ha restaurat la façana i se n'ha preservat

²¹² "Llanerres", *Arte y Hogar*, núm. 46, 1947. p. 26-29.

part del seu interior. En aquest sentit, un dels millors exemples és l'habitació de convidats on encara s'hi poden distingir diverses signatures dels que l'havien visitat, com la de l'artista Salvador Dalí o la de la cantant Victòria dels Àngels López i García, fets que posen en evidència, una vegada més, el contacte que la família tenia amb el sector de les arts.²¹³

Fig. 27: Can Rivièr, Sant Andreu de Llavaneres, 1986. Bartrés, G. i Manau, F., *Recull històric de Sant Andreu de Llavaneres*, Barcelona: Ferran Manau, 1986. p. 190.

²¹³ Correu electrònic amb Lluís Albertí Serra, 21 de maig de 2020.

1.4. La fotografia i el cinema

Com hem vist fins ara, Fernando Rivière de Caralt, fou una persona amb un ampli caràcter il·lustrat i polifacètic. A continuació, ens centrarem en la seva relació amb els àmbits de la fotografia i el cinema que, amb més o menys intensitat, van ser instruments presents al llarg de tota la seva vida. Per entendre de quina manera es va iniciar Rivière en aquestes tècniques, és important tenir present el seu estatus social. A principis del segle XX, ser burgès permetia, a diferència d'altres sectors, conèixer i experimentar amb tots els avenços científics i tecnològics pràcticament des dels inicis d'aquests. De fet, l'especialista en fotografia, María de los Santos García Falguera, cita que, en aquest context, “[...] *la fotografía s’entenia com un passatemps de les persones més acomodades i, fins i tot, resulta difícil decidir si la fotografia es més dentora dels professionals o dels amateurs* [...]”.²¹⁴ En aquest sentit, Rivière formava part de la burgesia catalana que, tal com evidencia la pròpia història visual de l'època així com les diverses fotografies que es recullen en el present estudi, aplicava la fotografia des del moment en que aquesta es va crear. A més a més, el mitjà s’entenia com una eina de socialització i, el pare de Fernando, tal com es narra a la biografia de Francisco Rivière de Caralt, ja va procurar que els seus fills s’hi aficionessin des de ben aviat.²¹⁵ En darrer terme, i d’acord amb el retrat de grup que trobem a continuació, podem precisar que, Fernando, va començar a utilitzar la fotografia a l’edat de quinze anys, per bé que, en la imatge, està subjectant una càmera de fotografiar i, com si ho fes intencionadament, l’està mostrant a l’espectador.

Fig. 28: Retrat de grup al jardí d'una casa a Viladrau. A la fila del davant, d'esquerra a dreta, Fèlix Maristany Manén, Antonio Rivière Manén, Carlos Alberto Morera Massana i José María Anet Godó. A la fila del darrere, d'esquerra a dreta, Jorge Rivière Manén, Fernando Rivière de Caralt, Margarita Manén Massana, Margarita Maristany Manén, Fèlix Maristany Colomé, Antònia Massana vda. Morera, Antònia Manén Massana, Francisco

²¹⁴ VVAA., *Historia general de la fotografía*, Madrid: Ediciones Cátedra, 2007. p. 99-100.

²¹⁵ *La felicidad en la práctica de la virtud. Un ángel [...]* Op. cit., (1918). p. 255.

Complementant aquest fet, i tal com es recull al *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*,²¹⁶ l'any 1922 Fernando es va associar a l'entitat, on també s'hi afegirien els seus cosins Mario i Jorge Rivière Manén. En aquesta, l'excursionisme i el coneixement del territori van ser una dinàmica que alguns sectors de la societat catalana van impulsar com un element de construcció d'una certa identitat a través del coneixement.²¹⁷ És més, des de la seva fundació, el 1890, tenia la voluntat d'organitzar sortides per tal d'estudiar les riqueses de Catalunya sota els diferents aspectes científics, literaris i culturals. Promovent la recuperació del patrimoni artístic, històric, cultural i natural. Així mateix, fruit de la seva organització en diverses seccions, a partir de l'any 1904, s'hi va fundar la Secció de Fotografia. Amb aquesta, les excursions van començar a prendre un caire eminentment fotogràfic, arribant a progressar cap a diverses temàtiques com el paisatge, l'arquitectura... i, alhora, creant un arxiu de gran vàlua. Finalment, cal tenir en compte que, la secció sempre estava atenta a les novetats i procurava donar una formació sobre la qualitat dels materials i les tècniques a emprar en cada moment.²¹⁸ Amb el temps, aquell conjunt de missions van continuar i s'ampliaren esdevenint un important espai d'aprenentatge del llenguatge fotogràfic. Si bé a l'Arxiu del Centre Excursionista de Catalunya, no consten dades que certifiquin que Fernando fos membre d'aquesta secció, si que posen en relleu molts dels seus interessos, com el fet d'emprar la fotografia com un recurs per documentar i conèixer la realitat. Al marge d'aquesta secció, l'agrupació, desplegaria una xarxa de xalets-refugi de muntanya i, en aquest sentit, Rivière va ser un dels subscriptors del Xalet de La Molina que, inaugurat l'any 1925, seria el primer allotjament d'aquella estació d'esquí.²¹⁹

Fernando fou, sobretot, un fotògraf aficionat, ho feia ell i per a ell, utilitzant la fotografia com un mitjà de documentació dels seus passatemps. El seu perfil, clarament amateur, el va portar a aprendre gradualment, assolint sensibilitat i coneixement vers aquest fenomen, però sense aplicar-hi tècniques complexes o costoses, ni cercar-hi efectes artístics. Rivière, va utilitzar la fotografia no només en el projecte de Blanes, com anunciàvem i reproduïem en el capítol anterior, sinó també per enregistrar els viatges que feia per ampliar aquella afecció,

²¹⁶ "Crònica del Centre", *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*, des. 1922. p. 403.

²¹⁷ Risques, M., *Un segle d'història de Catalunya en fotografies*, Vol. I. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 2010. p. 258.

²¹⁸ Jolis, A. (coord.), *Centre Excursionista de Catalunya: 120 anys d'història: 1876-1996*, Barcelona: Centre Excursionista de Catalunya, 1996. p. 94.

²¹⁹ "Crònica del Centre", *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*, març 1925. p. 115.

visitant jardins, exposicions, congressos i professionals d'arreu del món que, després, servien per il·lustrar les diverses conferències que va realitzar a Catalunya.²²⁰

Fig. 29: Exemple d'arxivadors de diapositives de 35mm del fons fotogràfic de Fernando Rivière de Caralt, 2020. Neus Ibáñez Cortina, IBB.

El coneixement que Rivière va tenir de la fotografia de ben segur que també es va veure reforçat per la pràctica que va exercir en el camp del cinema. En aquella època, una de les premisses dels fotògrafs i científics interessants en la descomposició de les fases consecutives del moviment era reproduir les imatges mitjançant sistemes de visualització o de projecció de les seqüències dels fotogrames obtinguts. En aquest sentit, totes les experiències fotogràfiques s'inscriuen no només a la història dels usos de la fotografia a finals del segle XIX, sinó als orígens immediats del cinematògraf. El pas de la imatge fotogràfica a la imatge en moviment, és a dir, el pas d'una imatge fixa -d'un objecte, d'un suport- a una projecció animada -una pura il·lusió- va marcar també l'inici d'una nova sensibilitat estètica i d'una reestructuració de les maneres modernes de mirar i d'interpretar el món. La invenció del cinema, com la invenció de la fotografia, fou, més que una obra d'un sol home, el resultat d'un anhel col·lectiu i la conseqüència de petites troballes successives i independents. Molt aviat, la sensació de vida cinematogràfica es va convertir, com afirmava Banet-Rivet, el 1907, “[...] en una exigència creixent del públic que demanava solucions tècniques a problemes encara no resolts com la falta de color de les pel·lícules, la impossibilitat de veure-les en relleu o l'absència de so [...]”. El propi Banet-Rivet pensava que, el cinema, no només estava destinat a convertir-se en un espectacle per a l'oci de les masses sinó que podia complir una important funció com a mètode d'investigació científica i com a instrument d'ensenyament. Entenent el cinema com un

²²⁰ “Una sesión de los Amigos de los Jardines”, *La Vanguardia*, 02/11/1964. p. 24.

mètode d'observació dels fenòmens de la realitat i, de la mateixa manera que la càmera fotogràfica, concebut, en aquesta fase inicial, com un instrument de registre, com un document d'allò existent que serviria per engrossir els arxius de la història amb imatges de la humanitat.²²¹ I precisament així se'n va servir Rivièrre, per documentar, una vegada més, sense esdevenir un professional però defensant-se amb destresa, de manera perllongada i sempre mitjançant aparells d'última tendència.

En el cinema, igual que en la fotografia, com anunciàvem abans, va aprendre durant el període d'entreguerres i en un marc teòric caracteritzat per la dicotomia entre art i fotografia. Les seves primeres realitzacions eren films amateurs, origen, precisament, del primer cinema amateur, reflectint la representació de la “ciutat ideal”, influïda per l'atmosfera cultural i política del noucentisme. Més endavant, durant l'anomenada “Època dels anys daurats” o “Edat d'or del capitalisme”, va enregistrar les seves aficions i viatges culturals. Quant a la tècnica o instruments emprats, no s'ha conservat cap de les càmeres que Fernando hauria utilitzat i, per tant, és difícil precisar quines van ser les seves firmes preferides. No obstant això, és molt probable que, el seu cosí germà, Delmir de Caralt Puig, industrial i realitzador cinematogràfic de gran volada, el mantingués informat de les últimes tendències. Aquest, juntament amb la seva esposa Pilar de Quadras i Feliu, va iniciar, l'any 1924, una gran biblioteca especialitzada en cinema que, històricament, s'ha considerat de gran importància tant pel seu caràcter privat com pel període, la quantitat i la varietat que abasta. Al mateix temps, és important tenir present que, Delmir de Caralt, va comprar el seu primer aparell d'enregistrament, l'any 1925 i, des d'aleshores, començaria també una col·lecció de peces pre-cinematogràfiques i, al seu torn, un gran proselitisme del cinema amateur arreu de Catalunya. La Biblioteca de Cinema Delmir de Caralt-Pilar de Quadras, actualment conservada a la Filmoteca de Catalunya, és considerada la més important sobre la temàtica a Espanya i una de les més destacades d'Europa.²²²

Si tenim en compte les intencions tècniques d'aquests cineastes, Fernando, a diferència de Delmir, va preferir treballar amb aparells més senzills, emprant tant càmeres de plaques com de carret. Delmir, en canvi, s'interessava més per artefactes que li permetien millorar la qualitat de la imatge, la rapidesa i l'ergonomia. En tot cas, ambdós coincideixen en una etapa en la que el fotògraf aficionat ja no necessitava emulsionar ell mateix els suports negatius.

²²¹ VVAA., *Op. cit.*, (2007). p. 291-296.

²²² “La Generalitat adquireix la Biblioteca de Cinema Delmiro de Caralt, una de les més importants d'Europa”, *VilaWeb*, 15/11/2006. Recurs digital: Vilaweb. <<https://www.vilaweb.cat/ep/ultima-hora/2138325/20061115/noticia.html>> [consulta: 13 de maig de 2020].

Tot el procés previ a la realització de fotografies es va simplificar, reduint l'equip i sense precisar coneixements químics per a la seva pràctica.²²³

La primera referència de Rivière en el sector cinematogràfic la situem en una producció titulada *La Resurrección de Mac Habu de Mury*, de l'any 1928.²²⁴ En aquest treball, Fernando figura com a director artístic i Guillermo Vidal-Quadras Villavecchia, cunyat d'aquest, és l'encarregat del guió. Pel que fa al repartiment, està compost per una quinzena de persones, la majoria de les quals familiars i/o amics: Monchis Muntadas, Luis Vidal-Quadras, Mª Luisa Muntadas, Alejo Vidal-Quadras, José Mª Brugada, Carlos Grases, Inma Brugada, Paz Vidal-Quadras, Mª Teresa Vidal-Quadras i Silvia Vidal-Quadras. El film fou rodat a finals dels anys vint, en format super-8 i té una durada de trenta-dos minuts. Es caracteritza per ser en blanc i negre, mut i inclou crèdits en castellà. L'argument, amb intencionalitat humorística i sota una visió irònica del passat, ens planteja la problemàtica d'un doctor que regenta un sanatori on no hi ha pacients. El metge, que es planteja cercar una solució, creu que allò que pot revifar més el seu negoci és tractar les malalties vingudes de l'amor, allò que ell anomena *malaltias mento-cefálicas*. Les escenes transcorren entre els més emblemàtics indrets de la Barcelona burgesa, com els Jardins del Palau Reial de Pedralbes o *El noble corazón de Vasi*.²²⁵

Fig. 30: Cintes de diverses de les pel·lícules realitzades per Fernando Rivière de Caralt, en format s/8, conservades per la família Rivière. Fernando Sans Rivière, 2020.

²²³ VVAA., *Op. cit.*, (2007). p. 695.

²²⁴ Rivière de Caralt, F. (direcció artística) i Vidal-Quadras, Guillermo (argument i títols). (1928). *La Resurrección de Mac Habu de Mury* [cinta cinematogràfica]. País desconegut: Bird Films. Recurs digital: Canal YouTube de Vvidalest. <<https://www.youtube.com/playlist?list=PL1E924E6E954C1146>> [consulta: 10 de juliol de 2020].

²²⁵ Rètol del film fent referència al barri de Sant Gervasi de Barcelona.

De manera paral·lela, i com es demostra en altres àmbits, Rivièrè va compaginar les seves aficions afiliant-se a agrupacions del sector. En aquest sentit, hem de fer referència a la Secció de Cinema Amateur i Vídeo del Centre Excursionista de Catalunya, origen de la qual es dona a finals de l'any 1930 quan, la Secció de Fotografia, va organitzar una projecció de cintes d'amateurs il·lustrades amb comentaris del pioner Josep Fontanet i Manén. L'any següent, ell mateix va publicar l'article "La cinematografia d'aficionat", el primer que s'editava sobre aquest tema. Precisament, sota proposta de Fontanet i de Caralt, l'any 1931, Rivièrè es va adherir a la secció que, finalment, s'acabaria fundant l'any 1932.²²⁶ L'agrupació, que arribaria a ser la pionera del sector, va donar peu a projeccions, debats, premis i altres estímuls que impulsarien un moment de gran creixement en la història del cinema del nostre país.²²⁷

La Secció de Cinema del Centre Excursionista de Catalunya ha organitzat per a demà dijous, a les deu de la nit una sessió en la qual seran projectats interessants films de viatges i reportatge col·lectiu dels socis senyors Ferran Rivièrè, Joan Marín i Joan Salvans. [...] El programa d'aquesta sessió és el següent [...] Luxor, Assuan i Barcelona, Ferran Rivièrè [...]. (p.10)²²⁸

En aquesta entitat, Rivièrè va ser premiat en dues ocasions. En la primera, fruit de la projecció del documental "Luxor, Assuan i Barcelona", l'any 1934, va rebre la medalla honorífica.²²⁹ Més tard, a l'any 1981, en motiu del cinquantè aniversari d'adhesió a la secció, fou guardonat amb la medalla d'or.²³⁰ D'aquesta manera, es posava de manifest que, la passió per l'àmbit, les mantingué durant molts anys. De fet, les cites amb l'activitat cinematogràfica de la ciutat, també van ser una realitat per a l'il·lustre i, el 1934, quan s'acabava d'inaugurar el cinema *Maryland*, Rivièrè i diversos membres de la seva família, van assistir a la sessió benèfica dels *viernes selectos*.²³¹ El naixement d'aquesta sala va estar vinculat a moviments cristians conservadors i "La Federació de Joves Cristians", presidida per Antonio Nadal-Rodó, director de la revista *Flama*, i Bartomeu Llongueras Galí, crític de cine del magazín. El *Maryland* es presentava com una sala d'aforament reduït amb la intenció de projectar cinema de qualitat. Acabada la Guerra Civil, el nou règim va obligar a canviar el seu nom clarament americanitzant i va passar a anomenar-se *Cine Plaza*, des de juny de 1940 fins al desembre de

²²⁶ Fitxa d'alta de soci de la Secció de Cinema del Centre Excursionista de Catalunya. Núm. 5315. Arxiu històric del CEC.

²²⁷ Tomàs, J. i Beorlegui, A., *El cinema amateur a Catalunya*, Barcelona: Generalitat de Catalunya, Institut Català de les Indústries Culturals, 2009. p. 5.

²²⁸ "El Cinema: Cinema Amateur", *La Veu de Catalunya*, 22/02/1934, edició matí. p. 10.

²²⁹ "Secció de Cinema", *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya: Club Alpí Català*, jul. 1934. p. 287.

²³⁰ Fitxa d'alta de soci de la Secció de Cinema del Centre Excursionista de Catalunya. Núm. 5315. Arxiu històric del CEC.

²³¹ "Vida de Sociedad: Sesiones de Cine Beneficas", *La Vanguardia*, 09/12/1934. p. 10.

1946, quan va recuperar el nom original. Durant tota l'etapa franquista la sala programava films d'estrena i, a l'octubre de 1967, va passar a la categoria de sala d'art i assaig, dedicada a la projecció de pel·lícules d'autor.²³²

Respecte al tipus de pel·lícules que va realitzar Rivièrè després del període d'entreguerres, ens hem de fixar en el llegat que es conserva a la Filmoteca de Catalunya, fruit del dipòsit que la família hi va fer l'any 2006. Les pel·lícules, amb un total de dotze títols diferents, són totes en format super-8, però només se'n té còpia de consulta de *Pinya de Rosa y su jardín de aclimatación* (1971). Altres títols com, *Colección de arte de Fernando Rivièrè*, *Crucero al Mar Caribe siguiendo la ruta de nuestros descubridores* (1975) o *Grandes islas del Atlántico Norte y Canadá*, malauradament, no es poden visualitzar degut al format de creació, considerat un suport molt fràgil per a la consulta en moviola.²³³ El documental del jardí, té una durada de trenta-tres minuts, és en color, conté música i narracions, i inclou crèdits en castellà. La pel·lícula, fou rodada l'any 1971 en format super-8 i destaca per les vistes d'ocell, permetent una àmplia visió tant del jardí botànic com de tota la Costa Brava. Aquestes, estan acompanyades de diversos primers plans i plans sencers de les suculents i cactàcies del jardí així com de les celebracions típiques de la vila. Quant a la resta de pel·lícules, la família encara les recorda i gràcies a ella sabem que compten amb un muntatge que combina imatges de gran qualitat, comentaris del director i un ampli repertori musical tradicional del país al que es fa referència. En aquest sentit, és música que el mateix cineasta comprava en aquests viatges on, de nou, ens demostra el seu interès per altres cultures del món. La família, a més a més, ens recorda que, aquestes pel·lícules, Rivièrè les mostrava, un cop acabades, als seus amics i familiars a partir de les "Tardes de cinema", organitzades a casa seva, ja fos a Barcelona o a Puigcerdà.²³⁴ El fet que la Filmoteca només en garanteixi la seva conservació, impossibilita la seva visualització i, per tant, impedeix fer-ne una valoració. Ara bé, en alguns casos, quan la família va fer la donació, també va proporcionar els anys de producció que, en global, són posteriors a l'any 1962, moment en que apareix la pel·lícula en color. En qualsevol cas, són realitzacions amb qualitat d'aficionat, amb l'objectiu de fer una pel·lícula per la passió i el plaer de fer-la, i no per a fins comercials. Un cinema entre familiar i amateur, ja que l'obra ens explica fets d'identitat, documents de la seva història biogràfica. I, per extensió, la seva estructuració,

²³² Torras, J., *Viaje sentimental por los cines de Barcelona*, Barcelona: Parsifal, 2002. p. 68-71.

²³³ Filmoteca de Catalunya, Dipòsit del Fons de pel·lícules de Fernando Rivièrè de Caralt. Correu electrònic amb Rosa Saz Alpuente, 28 de març de 2019.

²³⁴ Conversa mantinguda amb Fernando Sans Rivièrè, 15 de setembre de 2020.

combinant elements originals amb música i crèdits, denota les característiques més singulars de l'amateurisme.

Fig. 31: Arxivadors amb les dues parts de la pel·lícula *Crucero de Barcelona a Buenos Aires y regreso* (1972), en format s/8, en dipòsit a la Filmoteca de Catalunya. Rosa Saz Alpuente, 2020.

Finalment, és interessant detallar que, d'entre els films que la Filmoteca conserva del llegat de Delmir de Caralt i Pilar de Quadras, Fernando Rivièrre apareix en dos registres diferents. El primer, *El repórter mecánico* (1933), que recrea un documental esportiu del 1900, incloent escenes de ciclisme, futbol, jocs diversos, atletisme i banys a la platja. A l'inici del film, apareix Fernando conduint el seu velocípede.²³⁵ Més endavant, en el film *Boda Manolo y Rosa*, referent a les noces de Manuel de Caralt i Borrell (1918-2001) amb Rosa Munné i Andreu (1922-1992), celebrades l'any 1942 a Sant Andreu de Llavaneres, Fernando apareix entre els diversos comensals.²³⁶

²³⁵ Romaguera, J., *Un mecenatge cinematogràfic. Vida i obra de Delmiro de Caralt*, Barcelona: Fundació Mediterrània, 1987. p. 70.

²³⁶ Filmoteca de Catalunya, número de registre 24688.D/01.

1.5. La filatèlia i les postals

[...] *Su colección de sellos, empezada antes de 1936, debió de tener un gran valor. Creo recordar que él mismo y Ricardo Sebastià, que fue su secretario y hombre de confianza, me dijeron que la colección de sellos de España era toda ella en bloques de cuatro desde el primer sello. Además, creo tenía hojas enteras de muchos tipos de sellos. Nunca tuve ocasión de ver esta colección ni la que había de otros países. Fernando dedicó muchos domingos a su colección, que tuvo que vender para ayudar a pagar las deudas que contrajo su hermano Delmiro. A buen seguro que su ayuda fué importante y aunque compensada con acciones de A.H.C., fue muy generosa y comprensiva [...].* (p. 68)²³⁷

L'entusiasme de Fernando Rivière per col·leccionar segells i estudiar-los va començar a mitjans dels anys vint, probablement fruit de la seva incorporació a “Rivière i Cia”. En aquesta, com en la majoria d'empreses del moment, l'evolució en l'àmbit dels transports, beneficiada per la revolució industrial, havia permès que el correu postal, instaurat des de finals del segle XIX, esdevingués una nova forma de comunicació a nivell mundial. Aleshores, les seues de Rivière s'expandien i l'empresa de trefilats rebia correspondència comercial diàriament, tant del territori espanyol com de països més llunyans. No obstant això, el transport de les cartes d'un lloc a un altre era costós i, uns anys abans, la necessitat d'abaratir-ne el servei, va fer que sorgís el segell. La seva aplicació, iniciada l'any 1840 al Regne Unit, va comportar que el valor de la carta enviada fos costejat pel remitent. La innovació, atribuïda a Rowland Hill, fou ràpidament adoptada per la resta de països i, el primer segell d'Espanya, va arribar l'any 1849, de la mà de la *Fábrica Nacional del Sello*. Amb el temps, aquell descobriment, havia permès socialitzar el mitjà de comunicació que més difusió tingué a principis del segle XX. Des dels seus inicis però, el segell va ser alguna cosa més que un mètode de pagament postal, ja que es va revelar com un mitjà idoni per transmetre missatges amb objectius determinats. Per això s'hi representaren governants, personatges il·lustres, fets científics, mapes o banderes, entre d'altres.²³⁸ En efecte, la curiositat per col·leccionar-ne les diferents temàtiques, procedències o mètodes d'impressió, va comportar el principi d'una nova afició, la filatèlia. El terme, aparegut a París el 1864, producte de la publicació *Le collectionneur de timbres-postes*, de Georges Herpin, no s'aplicaria a Espanya fins a l'any 1922. L'existència de comerços de segells, a la ciutat de Barcelona, en canvi, es coneix des de finals del segle XIX quan, a més a més, es van establir fires i mercats dedicats a l'especialitat. Un dels exemples és la Plaça Reial que, amb el mercat denominat *Borsa Filatèlica*, celebrat tots els diumenges des de 1923, és l'indret més important de compra,

²³⁷ AHFRM, “España en Paz”, *Memorias inéditas, mecanografiadas*, de F. L. Rivière Manén. p. 68.

²³⁸ Aguilar, A., *Cartes i carters. Una història del correu postal a Barcelona*, Barcelona: Albertí, 2018. p. 133-136.

venda o intercanvi de segells. Al mateix temps, els filatèlics barcelonins, cada vegada més nombrosos, es van unir per crear el Cercle Filatèlic i Numismàtic, l'any 1924, la primera entitat filatèlica estatal fins al 1963.²³⁹

En el cas de Fernando Rivière, que realitzaria una col·lecció de segells per països, no tenim referències que fos membre del Cercle Filatèlic i Numismàtic, encara que durant els anys quaranta del segle XX, juntament amb l'agremiada Nieves Pont, va apadrinar la festivitat de Sant Gabriel de Barcelona, patró del *Gremio Barcelonés de Filatelia* i dels col·leccionistes de segells en general.²⁴⁰ Així mateix, no hem de perdre de vista que, tal com s'indica en el paràgraf de l'inici d'aquest capítol, Ricardo Sebastià Coch (1908-1969),²⁴¹ a banda de ser el secretari del Sr. Rivière, va exercir un paper molt important en la gestió d'aquesta col·lecció de segells. Tant era el vincle que Sebastià va tenir amb l'àmbit de la filatèlia que, la seva esposa Josepa Arnalot Lladós,²⁴² va guanyar la copa *Señor Palau Rabassó*, de la *VII Exposición Filatélica de la Feria de Muestras*.²⁴³ I, en la catorzena edició del mateix certamen, Sebastià va ser escollit com a membre del jurat qualificador de la secció de segells d'Europa.²⁴⁴

Pel que fa a la col·laboració del Sr. Rivière en actes del sector, sabem que, del 2 al 6 d'abril de 1936, va participar a la *Exposición Filatélica Nacional*, organitzada per diversos cercles numismàtics i filatèlics d'Espanya, a l'edifici *Madrid-París* de la capital espanyola. En aquesta, on hi assistirien els aficionats més destacats d'Espanya i alguns de l'estranger, la participació es va restringir, exclusivament, a les col·leccions de segells d'Espanya i les seves colònies. En conseqüència, l'exposició va comptar amb una sèrie de distincions per als diferents assistents i, Fernando Rivière, fou guardonat amb el premi medalla d'or.²⁴⁵ En últim terme, hem de tenir present que, la celebració, es va desenvolupar en un context molt dèbil, a les portes d'una Guerra Civil i, a més a més, la filatèlia, era un sector encara embrionari, tant per les poques persones que podien gaudir d'un nivell econòmic que els hi permetés aquesta afició com pels escassos coneixements que es tenien de l'àmbit.²⁴⁶

²³⁹ *Ibid.*, p. 142.

²⁴⁰ Soler, J.M., "En el día del sello: El gremio barcelonés de filatelia, propulsor de la festividad de San Gabriel", *La Vanguardia*, 23/03/1963. p. 27.

²⁴¹ "Necrológicas", *La Vanguardia*, 09/12/1969. p. 34.

²⁴² "Necrológicas", *La Vanguardia*, 10/11/2010. p. 33.

²⁴³ "Vida de Barcelona: Los premios de la VII Exposición Filatélica de la Feria de Muestras", *La Vanguardia*, 23/05/1954. p. 13.

²⁴⁴ "Colecciones premiadas en la XIV Exposición Filatélica de la Feria de Muestras", *La Vanguardia*, 18/06/1960. p. 33.

²⁴⁵ Fernandez, M. (Stamp), "De Filatelia: Exposición Filatélica Nacional", *ABC* (Madrid), 11/04/1936. p. 33.

²⁴⁶ Conversa mantinguda amb Xavier Arce (Numismàtic i actual president del Cercle Filatèlic i Numismàtic de Barcelona), 21 de juliol de 2020.

Fig. 32: XIV Exposición Filatélica de la Feria de Muestras, Barcelona. 26-03-1960. Fons Pérez de Rozas, AFB. Núm. reg. 002869.

Més endavant, en motiu de la celebració de la *IV Exposición Filatélica*, organitzada pel Cercle Filatèlic i Numismàtic de Barcelona, Rivièrre va formar part del jurat del concurs.²⁴⁷ Un grau d'expertesa que també es va fer palès en la celebració del Primer Congrés Internacional de Filatèlia, a Barcelona, des del maig de 1960 fins al gener de 1961 on, a banda de participar com a expositor, fou premiat, igual que Joan Antoni Samaranch Torelló i Mario Guerin Ventura, amb el *Gran Premio Medalla de Oro*.²⁴⁸ L'exposició, va tenir lloc al palau de la *Feria de Muestras* del recinte de Montjuïc de Barcelona i tingué molt bona rebuda a la ciutat.²⁴⁹ En aquests moments, el context social i econòmic era favorable i, l'hàbit de col·leccionar segells, ja s'havia popularitzat més, havent-hi, en efecte, més demanda i una àmplia oferta.

Segons el seu amic Willy Peters, “[...] *La col·lecció de segells era un bé molt preuat per Fernando. L'afició l'havia seguit des de jove i amb el temps havia aconseguit un bon repertori. Cada vegada que anava al seu despatx, amb el meu pare, recordo que m'ensenyava segells importants i tenia molts fulls sencers*”.²⁵⁰ Cap a l'any 1963, degut als problemes de salut del seu germà Delmiro i les conseqüències econòmiques que en derivaren, després de la seva mort el 1964, Fernando es va haver de desfer d'algunes obres de la seva col·lecció d'art i de la totalitat d'aquesta col·lecció filatèlica. La col·lecció, que probablement es vendria en bloc, es troba en paratge desconegut, fet que

²⁴⁷ Fermentino, M. de, “Barcelona”, *Madrid Filatélico*, julio-agosto 1950. p. 267.

²⁴⁸ Fermentino, M. de, *Cronica del CIF (I Congreso y Exposición Internacional de Filatelia - Barcelona)*, Barcelona: Artigas, 1964. p. 191.

²⁴⁹ “Del I Congreso Internacional de Filatelia”, *La Vanguardia*, 05/04/1960. p. 24.

²⁵⁰ Conversa mantinguda amb Willy Peters Alexandre, 24 de juliol de 2020.

ens impedeix saber, amb exactitud, perquè va ser distingida, la quantitat exacta de segells i el marc cronològic que va ocupar.

El gust que Rivièrre va tenir pels segells el va portar, igualment, a valorar les postals, especialment els *christmas*. Ara bé, no podem parlar d'una col·lecció de felicitacions de Nadal sinó d'un ús recurrent i molt acurat d'aquestes. De fet, en aquella època, l'acte d'intercanvi de postals, ja fossin de Nadal o de felicitació, era molt habitual entre les personalitats de l'elit burgesa i per tant, el Sr. Rivièrre, ho tenia ben present. El que ens ocupa ara però, és el tipus de postals que va emprar, per bé que, la majoria, són encàrrecs que feia a artistes com Josep Granyer Giralt o Enric Cristòfor Ricart i Nin, entre d'altres. Aquest gest, a més a més, el va començar pels volts de 1940 quan, precisament, es va incorporar a l'Associació de Bibliòfils de Barcelona. En aquesta, de la qual parlarem més àmpliament en la propera secció, és important saber que els membres tenien la costum de fer felicitacions per la resta de socis, en exemplars de gran format i en tirades numerades de paper de fil. Tot i així, d'entre el material historiogràfic que la família Rivièrre ostenta, no hi ha cap mostra de les que Rivièrre hauria rebut d'altres socis de l'entitat.

Per fer una valoració dels diferents *christmas* que l'il·lustre va costejar, ens fixarem en la quinzena d'exemplars diferents que se n'han conservat, ja sigui en institucions públiques com entre particulars. La naturalesa efímera del material és una de les característiques que hem de tenir presents, doncs en ella rau que ens n'hagin arribat tant poques. Les postals de Fernando Rivièrre s'emmarquen dins d'un període cronològic que va des de 1946 fins a 1965 i, a grans trets, les podem classificar en dues tipologies. Primerament, les que consten d'una estampa, com la d'Enric Cristòfor Ricart (1948), que es troba a la Biblioteca Víctor Balaguer de Vilanova i la Geltrú, o la de Josep Granyer (1950), conservada a l'Arxiu Nacional de Catalunya, amb la representació de l'episodi de l'Adoració dels pastors, en ambdós casos.²⁵¹ I, de la mateixa manera, és té constància de tres matrius calcogràfiques, de data desconeguda realitzades, una per Marta Ribas Rabasa (1921-2012),²⁵² una d'autoria anònima,²⁵³ i una altra per Pere Riu Baragnes (1907-1944).²⁵⁴ El conjunt, recollit pel col·leccionista d'estampes Antonio Correa Ruiz, fou adquirit l'any 1999 per la Real Academia de Bellas Artes de San

²⁵¹ Josep Granyer Giralt, *Fernando Rivièrre a sus amistades*, Barcelona, desembre 1950. Postal amb un gravat a l'aiguafort. ANC - Fons Eugeni d'Ors, ANC1-255-N-5575.

²⁵² Marta Ribas Rabasa, *Ángeles músicos. Felicitación de Navidad de Fernando Rivièrre*, Data desconeguda. Matriu calcogràfica d'un aiguafort, 160 × 123 mm. RABASF - Colección Antonio Correa, 6604, R. 8199.

²⁵³ Autoria anònima, *Anunciación. Felicitación de Navidad de Fernando Rivièrre*, Data desconeguda. Matriu calcogràfica d'un aiguafort, 187 × 167 mm. RABASF - Colección Antonio Correa, 6689, R. 8312.

²⁵⁴ Pere Riu Baragnes, *Ángeles. Felicitación de Navidad de Fernando Rivièrre*, Data desconeguda. Matriu calcogràfica d'una aiguatinta i punta seca, 172 × 126 mm. RABASF - Colección Antonio Correa, 6609, R. 8200.

Fernando que va incloure la *Colección Antonio Correa* en el seu fons de Calcografia Nacional. Tanmateix, la publicació *Felicitaciones de Pascua y Año Nuevo de la Asociación de Bibliófilos de Barcelona*,²⁵⁵ de l'any 1947, mostra un aiguafort de l'artista Marta Ribas que reproduïx el quadre *Fugida a Egipte*, aleshores conservat a la col·lecció Rivièrre.²⁵⁶ Finalment, hem d'incorporar també, la litografia d'Àngel Grañena Pérez on, en aquest cas, s'hi representa el Mas del Sol de Blanes. L'estampa, realitzada l'any 1953, es conserva a l'Arxiu Municipal de Blanes fruit de la donació del fons del pintor Rafael Bataller Giralt.²⁵⁷ En últim terme, és interessant fer menció dels tres *christmas* que es conserven a la Fundació Cultural Privada Rocamora, destinats a Manuel Rocamora Vidal, soci número 21 de l'Associació de Bibliòfils de Barcelona. En dues ocasions, els exponents són els mateixos que hem citat més amunt, es a dir, el de Marta Ribas, de l'any 1947, i el d'Enric C. Ricart, de 1948. No obstant això, també hi consta una postal realitzada per Josep Simont Guillén, de l'any 1949, on s'hi reproduïxen dues peces de la col·lecció Rivièrre. En primer lloc, part del relleu d'una hydria en terra cuita, del segle XIX, que Rivièrre emprava com a element decoratiu de "la balsa del Sol", de Pinya de Rosa.²⁵⁸ I, en segon lloc, gravada al burí sota la signatura J.G., l'escena de l'Anunciació, inspirada amb una porta de dos batents, en baix relleu, del segle XVI.²⁵⁹ El treball, inclou igualment una escena de l'Adoració dels pastors gravada en relleu per Simont. Finalment, la darrera pàgina, com era habitual, conclou amb un colofó, en aquest cas imprès en relleu per F. Julià, *Sucesor*. En conjunt, totes les postals comentades eren, degut al seu format díptic i l'ús de paper de fil, clarament peces de bibliòfil, molt allunyades de les postals tradicionals.²⁶⁰

²⁵⁵ Entrambasaguas, J. de, *Felicitaciones de Pascua y Año Nuevo de la Asociación de Bibliófilos de Barcelona*, Madrid: Jura, 1947. p. 17.

²⁵⁶ Per a més informació sobre l'obra, vegis *Catàleg d'obres de la col·lecció Rivièrre*. p. 288.

²⁵⁷ Àngel Grañena Pérez, *Mas del Sol del Jardín de Aclimatación Pinya de Rosa*, 1953. Postal amb una reproducció litogràfica. AMBL - Fons R. Bataller, Mas del Sol 53.

²⁵⁸ Per a més informació sobre l'obra, vegis *Catàleg d'obres de la col·lecció Rivièrre*. p. 414.

²⁵⁹ Per a més informació sobre l'obra, vegis *Catàleg d'obres de la col·lecció Rivièrre*. p. 440.

²⁶⁰ Christmas de l'Associació de Bibliòfils de Barcelona. Fundació Cultural Privada Rocamora. Informació contrastada amb Laia Soler Moreno i Eduardo Rocamora Trias.

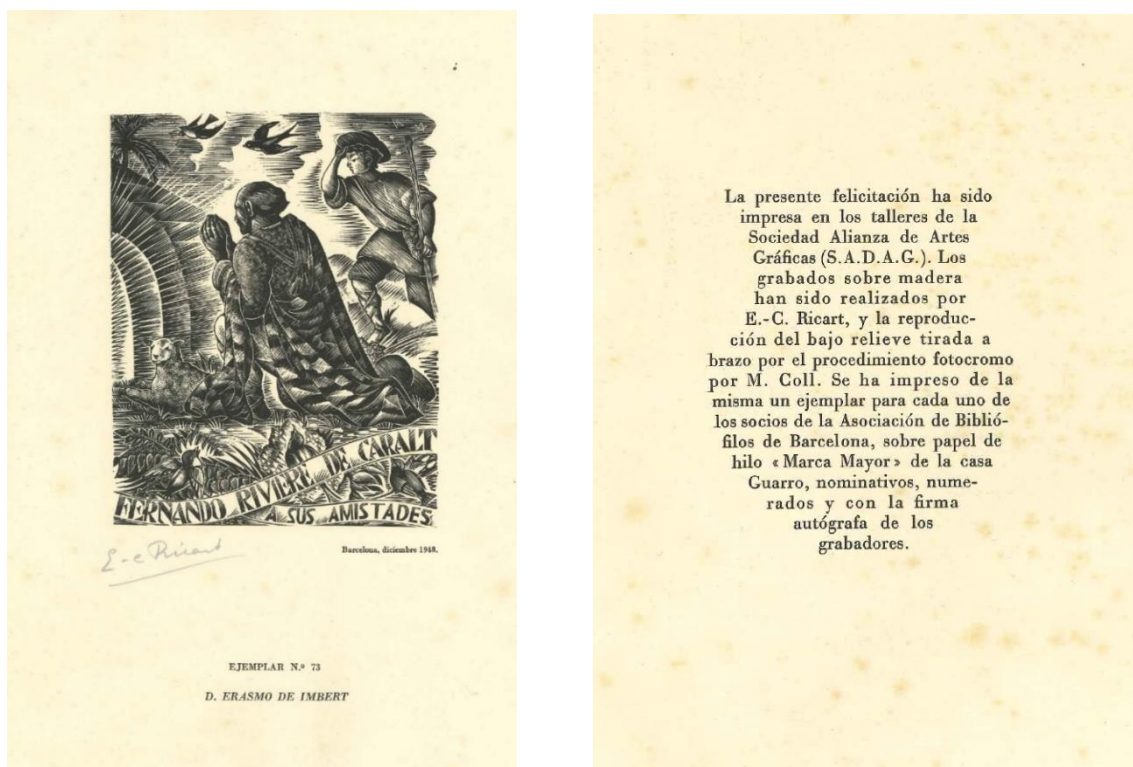

Fig. 33-34: Enric Cristòfor Ricart, *Fernando Riviere de Caralt a sus amistades. Adoració dels pastors*, Barcelona, desembre 1948. Xilografia. Exemplar núm. 73 per D. Erasmo de Imbert. BMVB - Fons Enric C. Ricart.

L'altra variant de postals seria la que s'il·lustra a partir d'una fotografia en color, d'autoria desconeguda i, en la majoria de casos, retratant obres d'art que aleshores es trobaven en museus públics. Com, per exemple, les quatre que formen part dels fons del Centre de Documentació i Recerca del Museu Frederic Marès.²⁶¹ Entre aquestes n'hi ha una de l'any 1962 que compta amb una fotografia de l'escena de l'Adoració dels pastors, del *Retaulle de la Verge* que, Jaume Serra, havia pintat el segle XIV pel monestir de Santa Maria de Sixena.

²⁶¹ Autoria desconeguda, *El cavall*, 1957. Postal amb una fotografia d'un quadre d'Antoni Clavé Sanmartí (1913-2005) de l'any 1955, conservat a la col·lecció Rivière. MFM - 6176. ; Autoria desconeguda, *Betesa*, 1959. Postal amb una fotografia de l'escena de la nativitat del *Frontal d'altar de Rigatell*, 2^a 1/2 del s. XIII, conservat al Museu Nacional d'Art de Catalunya. MFM - 6177. ; Autoria desconeguda, *Sagrada família*, 1963. Postal amb una fotografia d'un quadre de Joan Gascó del s. XVI, conservat al Museu Episcopal de Vic. MFM - 6179.

FERNANDO RIVIERE DE CARALT
CON MOTIVO DE LAS FIESTAS DE
NAVIDAD Y AÑO NUEVO
LE FELICITA MUY CORDIALMENTE

1962

1965

Fig. 35-36: Autoria desconeguda, *Fernando Rivière de Caralt, con motivo de las Fiestas de Navidad y año nuevo, le felicita muy cordialmente. Adoració dels pastors*, 1962. Postal amb una fotografia d'una escena del *Retaul de la Verge*, realitzat per Jaume Serra, el s. XIV, procedent del Monestir de Santa Maria de Sixena, conservat al Museu Nacional d'Art de Catalunya. MFM – 6178.

Dins d'aquesta modalitat, és interessant saber que, Fernando Rivière, en algunes ocasions, es va servir de les seves fotografies. Com passa en el cas del retrat que va fer l'any 1956 a una *ceropegia stapeliiformis* del seu jardí de Blanes. Una mostra que es troba ara a la Fundació Gregorio Prieto, juntament amb dues postals més que el col·leccionista va enviar al pintor de Valdepeñas.²⁶²

Per concloure, creiem pertinent detallar quins van ser els tallers o els materials amb que es van estampar aquestes postals. Perquè, en realitat, l'existència d'aquest compendi de postals, és també un fenomen indissociable de la reproducció gràfica que en fa possible la producció. Sens dubte, i en això tothom coincideix, la tècnica litogràfica, i especialment la seva aplicació del color, és a dir, la cromolitografia, va ser un factor clau.²⁶³ De les postals conservades, la de Ricart, elaborada amb paper de fil *Marca mayor*, verjurat i amb marca d'aigua de la històrica

²⁶² Fernando Rivière de Caralt, *Fernando Rivière de Caralt y El Jardín de Acimatación "Pinya de Rosa" a sus amistades*, 1956. Postal amb una fotografia de la *ceropegia stapeliiformis* del Jardí Botànic Pinya de Rosa de Blanes. FGP, Cartas16_05_010. ; Autoria desconeguda, *Absis del Bungal*, 1959. Postal amb una fotografia de l'absis del conjunt pictòric procedent de l'església de l'antic monestir de Sant Pere del Bungal, finals del s. XI-inicis del s. XII, conservat al Museu Nacional d'Art de Catalunya. FGP, Cartas16_05_011. ; Autoria desconeguda, *Epifania*, 1965. Postal amb una fotografia del compartiment del *Retaul dels Goigs de la Mare de Déu i de la Passió de Crist*, del Mestre de Xàtiva, c. 1500, conservat al Museu Nacional d'Art de Catalunya. FGP, Cartas16_05_012.

²⁶³ Oliva V. i Oliva O., *Barcelona. Publicitat i Ephemera*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2015. p. 8.

casa “Guarro” de Gelida, fou estampada als *Talleres de la Sociedad Alianza de Artes Gráficas* “*SADAG*”, impremta amb seu al carrer Rosselló, núm. 298-300, de Barcelona. La de Josep Granyer, en canvi, fou impresa a *Talleres F. Julià*, amb paper vitel·la de la reconeguda casa “S. Torras Domènech S.A.”, de Flaçà.²⁶⁴ Finalment, la postal de l’any 1965 que conté la fotografia de l’escena de l’Epifania, del Mestre de Xàtiva, fou impresa al taller de *La Polígrafa* quan, justament, feia un any que la dirigia Manuel de Muga, mestre en llibres d’art i obra gràfica. Encara que, segons ens explica Willy Peters, “[...] *L’estamperia de Joan Artigues, de la Plaça del Pi, de Barcelona, també era un dels llocs predilectes per Rivière*”.²⁶⁵

²⁶⁴ Correu electrònic amb Germán Masid Valiñas, 28 de novembre de 2020.

²⁶⁵ Conversa mantinguda amb Willy Peters Alexandre, 24 de juliol de 2020.

1.6. La bibliofília i l'exlibrisme

La passió que el Sr. Rivière va tenir per la lectura, en qualsevol dels idiomes que coneixia, fou ben present des del mateix moment en que els aprenia. Quan era petit, el seu pare ja va instal·lar una magnífica biblioteca a la casa familiar del carrer Escolles Pies.²⁶⁶ No obstant això, el pas de la lectura de llibres a l'afició per col·leccionar-los, segurament no li vindria fins al moment en que es va emancipar i, sobretot, després de contraure matrimoni amb Tea.

El primer document que posa en evidència algun vincle amb el sector de la bibliofília és la fitxa d'ingrés a l'Associació de Bibliòfils de Barcelona, de l'any 1944. En aquesta, Rivière, va ser el soci número 64 i, aquest fet, ens determina que fou un dels socis fundadors.²⁶⁷ L'entitat, encara vigent, va sorgir d'un grup de prohoms barcelonins amants del llibre, entre els quals destacarien Ramon de Dalmases Villavecchia, Joan Prats Tomàs, Joan Sedó Peris-Mencheta i Josep Porter Rovira, sota la premissa de fomentar l'amor pel llibre. Per tal d'aconseguir-ho, procura donar a conèixer els tresors bibliogràfics existents al nostre país, tant en col·leccions generals com particulars, a partir de conferències i visites a biblioteques, organitzant congressos i exposicions d'obres impreses, gravats, exlibris, relligadures, manuscrits i, en general, de totes les manifestacions de l'art del llibre, del gravat i de la impremta.²⁶⁸ Quant al nostre bibliòfil en particular, segons ens ha explicat Francesc X. Puig Rovira:

[...] Fernando Rivière es mantingué associat fins a l'any 1992 i, dos anys més tard, el substituï la seva esposa, fins al 2001. A l'Associació, Rivière va realitzar una conferència per als socis, el 23 de març de 1950, amb el títol «Sobre mi colección de libros de artes».²⁶⁹ La dissertació no fou publicada, encara que si s'hagués fet, la costum era que el conferenciant fes una edició del text i la distribuís a la resta de socis. Només molt excepcionalment, ho editava o hi contribuïa l'entitat.²⁷⁰

En tot cas, però, el títol de la ponència ja ens anuncia, si més no, una de les temàtiques de la seva col·lecció de llibres. L'art, sens dubte, era un sector que li atreïa i, en els llibres, sabem que tenia gairebé com a norma adquirir un llibre o catàleg de cadascun dels artistes que entraven a formar part de la seva col·lecció d'art. Principalment, el catàleg de l'exposició on hauria adquirit la peça o bé algun llibre de l'artista o una publicació més genèrica on hi sortís referenciada. I el mateix feia amb les publicacions referents a exposicions on les va prestar.

²⁶⁶ *La felicidad en la práctica de la virtud. Un ángel [...]* Op. cit., (1918). p. 245.

²⁶⁷ Correu electrònic amb Francesc X. Puig Rovira, 25 de setembre de 2019.

²⁶⁸ Quiney, A. i Estruga, J., *Col·leccions privades, llibres singulars*, Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 2005. p. 90.

²⁶⁹ VVAA., *25 años de la vida de la Asociación de Bibliófilos de Barcelona. Le IIIème Congrès international de bibliophilie: actes et communications*, Barcelona: Asociación de Bibliófilos de Barcelona, 1971. p. 30.

²⁷⁰ Correu electrònic amb Francesc X. Puig Rovira, 25 de setembre de 2019.

Per altra banda, també va tenir obres classificades d'acord amb les diferents branques de l'art -arquitectura, escultura, ceràmica, orfebreria, joieria, dibuix, art decoratiu, enquadernació i història de l'art-. Així com les col·leccions de *Summa Artis*, *Ars Hispaniae*, les monografies i estudis dedicats a mestres de la pintura com Joaquim Sorolla i Ignacio Zuloaga, de Bernardino de Pantorba; les obres de crítica d'art, *Arte y artistas* (1912), *La pintura catalana contemporània* (1931), *Panorama de la pintura española* (1947), entre d'altres, realitzades per Josep Maria Junoy Muns. I títols com *Juan Serra, pintor* (1942), *Gimeno* (1949), *Bosch-Roger* (1959), *Joan Vila-Puig* (1964), *Francesc Serra* (1965) i *Pintores frente al mar* (1969), de Joan Cortès Vidal.

A la llibreria antiquària Canals, situada al carrer Aribau, núm. 46, de Barcelona, Albert Obradors, el qual va gestionar gran part de la venda de la biblioteca Rivièrè, ho recorda així:

*Del compendi de revistes del Sr. Rivièrè, sobretot, recordo que hi havia una gran quantitat i varietat de revistes. Per una banda les d'aquí, com Gazeta del Arte, Cobalto, la Revista Goya, Pèl & Ploma, Forma o Art. I, per altra, estrangeres i poc habituals al territori, com les britàniques The connoisseur, The Burlington Magazine, Apollo.*²⁷¹

Fig. 37: Biblioteca d'art de la Col·lecció Fernando Rivièrè. Situada al pis principal del carrer Sant Gabriel, núm. 15. Barcelona. 1950, Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 020045.

De la seva biblioteca d'art, per exemple, se'n pot consultar la col·lecció del *Boletín de la Sociedad Española de Excursiones*, conservada a la Biblioteca d'Humanitats de la Universitat Autònoma

²⁷¹ Conversa mantinguda amb Albert Obradors Casals (Llibreria antiquària Casals), 1 de setembre de 2020.

de Barcelona i disponible a la Biblioteca Digital d'Història de l'Art Hispànic.²⁷² En aquesta, com en la majoria de llibres i publicacions que formaven part de la biblioteca del Sr. Rivière, sabem que era propietat seva gràcies a l'etiqueta de registre que encara es manté en alguns casos.²⁷³ Segons Willy Peters:

[...] *Les publicacions que Rivière tenia, segurament les adquiria a la Llibreria Tuèbols, situada a la Via Laietana, núm. 176, de Barcelona, atès que era una de les llibreries més especialitzades del moment quant a llibres i revistes d'art. És més, era un centre de reunió de les personalitats com Willy Peters Pons, Joan Artigues, Manuel Rocamora...*²⁷⁴

En el cas concret de les llibreries de vell, el dibuixant, caricaturista i periodista, Jaume Passarell i Ribó, a la publicació *Llibre de llibreters de vell i de bibliòfils barcelonins d'abans i d'ara* (1949), fa una relació de les principals llibreries i bibliòfils de la Barcelona d'aleshores i, entre els bibliòfils, destaca Plandiura, Sala Ardiz, Teresa Amatller, Alfons Macaya, Isabel Llorach, Miquel Mateu, Santiago Espona, Manuel Roviralta, Ferran Rivière i els seus cosins Lluís i Delmir de Caralt.²⁷⁵ En aquest sentit, el llibre d'hores del segle XV reproduït mitjançant un estampat en fototúpia a color per Ricard Fonta (1952), juntament amb un exlibris de Jaume Pla, que detallarem més endavant, va ser una de les mostres més importants del bibliòfil.

En línies generals, la col·lecció de llibres que va configurar el Sr. Rivière, era una col·lecció d'estudi, ja que estava estretament vinculada amb les seves aficions. Eren les seves fonts de coneixement, llibres d'investigació dels seus àmbits més apreciats i, no tant, de llibres de tipus manuscrit o relligats. Per aquest motiu, com ja hem citat en el capítol dedicat al Jardí Botànic de Blanes, també va tenir una biblioteca especialitzada en botànica. El corpus de llibres que la formaven, s'ubicava al Mas del Sol i, l'any 2009, fou donat a l'Institut Botànic de Barcelona. Segons aquesta institució, la biblioteca Rivière es considera una de les més completes del món en l'àmbit de les plantes crasses.²⁷⁶

²⁷² Sociedad Española de Excursiones, *Boletín de la Sociedad Española de Excursiones*, Madrid: La Sociedad, 1893 - 1954. Recurs digital: Dipòsit digital de documents de la UAB <<https://ddd.uab.cat/record/40577>> [consulta: 17 d'abril de 2020].

²⁷³ Sociedad Española de Excursiones, *Boletín de la Sociedad Española de Excursiones*, Vol. 36, desembre de 1928. Madrid: La Sociedad, 1928.

²⁷⁴ Conversa mantinguda amb Willy Peters Alexandre, 30 de juliol de 2020. L'adreça correspon a l'actual Pau Claris, núm. 176.

²⁷⁵ Passarell, J., *Llibre de llibreters de vell i de bibliòfils barcelonins d'abans i d'ara*, Barcelona: Editorial Millà, 1949. p. 153-154.

²⁷⁶ Susanna, A., *Op. cit.*, (2009). p. 146.

Fig. 38: Ricardo Fonta, reproducció del llibre d'hores, s. XV. Fotopia a color, 1952. Willy Peters, 2020. AWP.

Fig. 39: Biblioteca de literatura general situada al despatx del Mas del Sol, Blanes. 2003, Albert Martí Palau.

Respecte a la seva col·laboració en la difusió de la literatura, destaca la donació d'“Història d'Alexandre”, un manuscrit del segle XV, que fou lliurat a la Biblioteca Central l'any 1946. La donació es va fer en motiu de la inauguració d'una nova sala de lectura d'aquesta biblioteca i, els benefactors, a banda de Rivière, van ser el Marquès de Caldes de Montbui, Alfons Macaya, Miquel Mateu, Marquesa de la Mesa de Asta, Marquès de Mura, Juan Pablo Par

Torrent, Joan Prats Tomàs, Joan Sedó Peris-Mencheta i Gaietà Vilella.²⁷⁷ Un grup de personalitats que, justament, també eren socis de l'Associació de Bibliòfils de Barcelona. Segons les fonts d'adquisició de la Biblioteca de Catalunya referents a aquest llibre, sembla que hauria pertangut al bibliòfil barceloní Jaume Andreu Pont.²⁷⁸ Una altra de les grans contribucions del Sr. Rivière, va ser amb l'Editorial Cobalto que, especialitzada en art, tractarem més detalladament en el segona part d'aquest estudi.²⁷⁹

Fig. 40: Grup d'assistents a l'acte d'inauguració de la nova Sala de lectura, Biblioteca Central, Barcelona. Fernando Rivière de Caralt, a la primera fila, és el segon començant per la dreta, duu un barret negre a les mans. 06/05/1946. Fons Pérez de Rozas. AFB. Top. A_08_4_S4_291.

A títol d'anècdota però en relació amb l'àmbit que estem tractant, explicarem l'amistat que es va establir entre Fernando Rivière i Carles Riba i Bracons, un vincle que es posa de manifest en una carta que l'escriptor va rebre per part del col·leccionista i que ara forma part del fons de l'Arxiu Nacional de Catalunya.²⁸⁰ La carta, escrita per Fernando el 19 de gener de 1946, ens informa que Rivière acabava de rebre un exemplar de les *Versions de Hölderlin*, una recent traducció que Riba havia fet de l'obra del poeta alemany Friedrich Hölderlin, actiu entre els segles XVIII i XIX. Un altre dels exponents d'aquest lligam el trobem a l'exemplar número 245 de la traducció que va fer Carles Riba de *L'Odissea* d'Homer, conservat a la biblioteca de Germán Masid Valiñas. La singularitat d'aquest rau en el fet que encara s'hi pot

²⁷⁷ "Vida de Barcelona: Inauguración de una nueva sala de lectura en la Biblioteca Central", *La Vanguardia*, 07/05/1946. p. 7.

²⁷⁸ Masriera, A., "Artículos y comentarios. De la Barcelona ochocentista", *La Vanguardia*, 26/06/1923. p. 12.

²⁷⁹ Per a més informació sobre aquestes agrupacions, vegis *Rivière: mecenes de l'art i amic dels artistes*. p. 108.

²⁸⁰ Rivière de Caralt, Fernando. Barcelona, gener 1946. Documentació personal de Carles Riba. ANC – Fons Carles Riba-Clementina Arderiu, ANC1-26-T-1732.

llegir la dedicatòria que Riba va fer-li a Rivièrre: “*Per al Sr. Fernando Rivièrre, magnànim amic de les arts i dels artistes, de la poesia i dels poetes, amb tot afecte. CRiba, febrer 1950*”. La publicació, a més a més, inclou 39 xilografies en negre i 2 frontispicis xilogràfics gravats a tres tintes per E. C. Ricart. Ambdues referències, ens mostren, novament, l’apreci que Rivièrre va tenir per la literatura i, a més a més, la simpatia que va establir amb escriptors com Riba que, havent retornat de l’exili, l’any 1943, va començar a treballar per la reaparició “pública” de la cultura catalana, a partir de publicacions de poemes i reprenent les traduccions dels clàssics antics. Per valorar aquella amistat, segurament ens hem de remetre a aquest període de postguerra i en el nucli d’irradiació cultural que Riba crearia en el seu pis del carrer de la República Argentina.²⁸¹ Amb Rivièrre no se’n coneix més correspondència però, en el cas d’existir, segur que ens parlaria de dues personalitats apassionades per un mateix tema, la literatura.

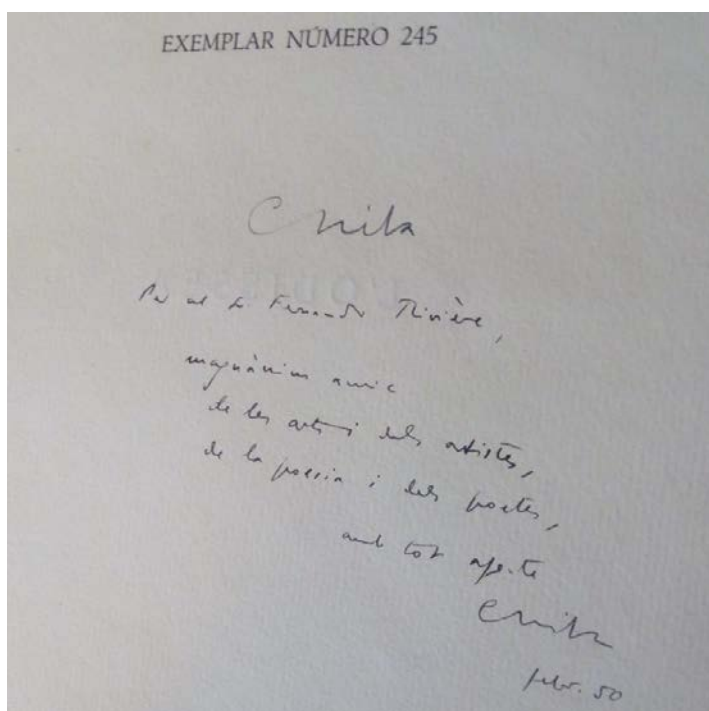

Fig. 41: Dedicatòria de Carles Riba a Fernando Rivièrre per a l'exemplar núm. 245 d' Homer, *L'Odissea, novament traslladada en versos catalans* per Carles Riba, Barcelona: Societat Aliança d'Arts Gràfiques, 1948. Biblioteca Germán Masid Valiñas.

En relació amb la seva participació en el món literari en general, la revista *Destino* ens informa que, Fernando Rivièrre va assistir a actes com el *Premio Eugenio Nadal*,²⁸² els anys 1954 i 1955.²⁸³ Així com al *III Congreso Internacional de Bibliofília*, celebrat entre Barcelona i Madrid, del 6 al 13 d'octubre de 1963. Segons la premsa de l'època, Rivièrre va anar al sopar en honor als

²⁸¹ Puigdollers, B. i Catasús, A. (dirs.), *Op. cit.*, (2018). p. 58.

²⁸² Tudela, M., “El Premio Nadal 1954 [...]”, *Destino*, 15/01/1955. p. 26.

²⁸³ “El Premio Eugenio Nadal 1955 [...]”, *Destino*, 14/01/1956. p. 26.

congressistes,²⁸⁴ i, igual que els seus cosins Delmir de Caralt, Luis de Caralt i Borrell, Pedro J. Rivière Manén, Jorge Rivière Manén i l'esposa d'aquest, es va inscriure a tots els actes de la trobada.²⁸⁵ El congrés, també va comptar amb una exposició a la Biblioteca Central on, precisament, Rivière va deixar en préstec el *Llibre d'or de la col·lecció Rivière*. La publicació, que fou encarregada l'any 1949 als enquadernadors Emili Brugalla Turmo i Ermengol Alsina Munné, havia de servir perquè els artistes que visitessin la col·lecció Rivière, hi deixessin escrits els seus records.²⁸⁶

Aquesta afició per la bibliofília el va portar, igualment, cap a una curiositat per l'exlibrisme. En aquest camp però, desconeixem si va tenir alguna col·lecció específica que reunís exlibris d'altres prohoms o institucions, per bé que la família no en conserva cap exemple. No obstant això, ens han arribat fins a vuit exlibris diferents del Sr. Rivière, molts dels quals, formant part del que María L. López-Vidriero i Pedro M. Cátedra anomenen *Navidades bibliófilas* o postals de Nadal com les que hem explicat en el capítol anterior.²⁸⁷ Aquests exlibris, doncs, serien encàrrecs que el bibliòfil va fer per ubicar-los a les portades de les postals destinades als socis de l'Associació de Bibliòfils de Barcelona. El lapse cronològic que abasten va des de 1924 fins a 1952, encara que, alguns, no inclouen data. En conjunt, són exlibris realitzats amb tècniques originals de gravat, impreses sobre un paper de to marfil i de format foli, generalment, de 32 × 22 cm.²⁸⁸

Les biblioteques que conserven més exlibris del Sr. Rivière són la de Germán Masid Valiñas i la de Pedro M. Cátedra, amb un total de set exemplars cadascuna. Els de Masid, es troben referenciats a la base de dades d'exlibris de la Real Biblioteca de Patrimonio Nacional.²⁸⁹ Els de Cátedra, en canvi, són explicats, detalladament, a la seva publicació de l'any 2008.²⁹⁰ Amb

²⁸⁴ "Los asambleístas del III Congreso [...]", *La Vanguardia*, 10/10/1963. p. 26.

²⁸⁵ VVAA., *Op. cit.*, (1971). p. 49

²⁸⁶ Per a més informació sobre el llibre, vegis *Catàleg d'obres de la col·lecció Rivière*. p. 473.

²⁸⁷ Cátedra, P.M. i López-Vidriero, M.L., *Prospecto para la historia y la bibliografía de la Asociación de Bibliófilos de Barcelona*, San Millán de la Cogolla: Instituto de Historia del Libro y de la Lectura (CiLengua), 2008. p. 35.

²⁸⁸ Conversa mantinguda amb Germán Masid Valiñas, 14 d'abril de 2020.

²⁸⁹ Recurs digital: Real Biblioteca de Patrimonio Nacional. <<https://encuadernacion.realbiblioteca.es/exlibris>> [consulta: 12 de març de 2020]. Joan Vila Pujol, "D'Ivori". *Ex-libris Fernando Rivière de Caralt / Aperto libro*. Fotogravat de línia. 1946. Associació de Bibliòfils de Barcelona. (Germán Masid Valiñas – RBP_N_RIVIE_01); Marta Ribas Rabasa. *Exlibris Fernando Rivière de Caralt*. Fotogravat de línia. 1947. Associació de Bibliòfils de Barcelona (Germán Masid Valiñas – RBP_N_RIVIE_02); Enric Cristòfor Ricart i Nin. *Exlibris Fernando Rivière de Caralt*. Xilografia. 1948. Associació de Bibliòfils de Barcelona. (Germán Masid Valiñas - RBP_N_RIVIE_03); Josep Simont Guillén. *Exlibris Fernando Rivière de Caralt*. Rotogravat. 1949. Associació de Bibliòfils de Barcelona. (Germán Masid Valiñas - RBP_N_RIVIE_07); Josep Granyer Giralt. *Exlibris Fernando Rivière de Caralt*. Gravats a l'aiguafort. 1950. Associació de Bibliòfils de Barcelona. (Germán Masid Valiñas - RBP_N_RIVIE_04); Francesc García Estragués. *Exlibris Fernando Rivière de Caralt*. Fotogravat de línia. 1951. Associació de Bibliòfils de Barcelona. (Germán Masid Valiñas - RBP_N_RIVIE_05); Jaume Pla Paldejà. *Exlibris Fernando Rivière de Caralt*. Gravats a l'aiguafort. 1952. Associació de Bibliòfils de Barcelona. (Germán Masid Valiñas - RBP_N_RIVIE_06).

²⁹⁰ Cátedra, P.M. i López-Vidriero, M.L., *Op. cit.*, (2008). Ref. 350, 389, 461, 495 i 525.

tot, de l'exlibris més antic que es conserva del bibliòfil, en figuren dos exemplars, un a la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona i l'altre a la Biblioteca de Catalunya.²⁹¹ L'obra, realitzada mitjançant un fotogavat en tinta verda, va ser encarregada l'any 1924 a Josep Triadó Mayol. Triadó, així com tants altres gravadors i xilògrafs, coneixia molt bé quin tipus de contingut havia de transmetre l'exlibris, sempre íntim i personal, i que demostrés afecte pels llibres. Tanmateix, podria incorporar imatges relacionades amb la seva condició social o professional, les aspiracions o gustos. El fet de tenir més d'un exlibris, era un gest molt propi de l'època i es feia per evitar la monotonia, ja que s'entenia que un sol model per biblioteca era un signe de pobresa creativa i es considerava que, si a més, eren signats per dibuixants i gravadors importants, ennoblien i enriqueixen tant els llibres com els seus propietaris.²⁹²

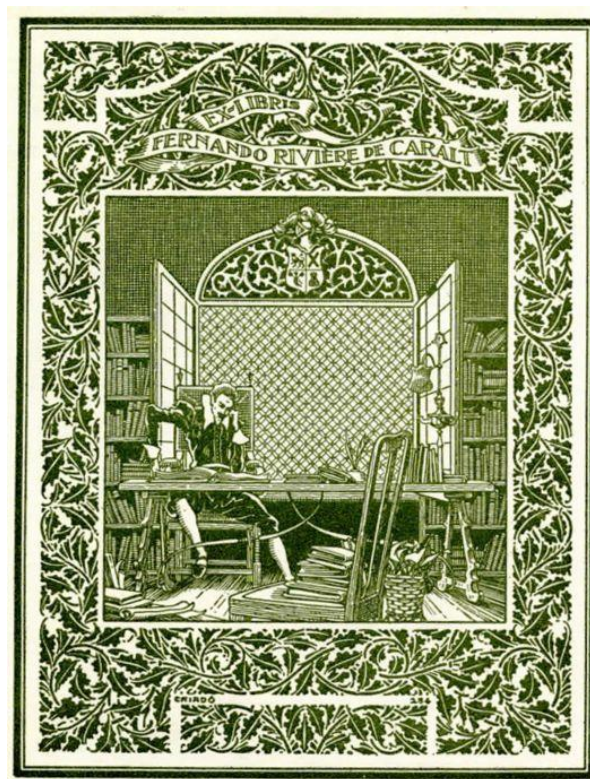

Fig. 42: Josep Triadó Mayol, *Exlibris Fernando Rivière de Caralt*. Fotogavat en tinta verda, 1924. (RABLL, exlibris núm. 4096 a l'índex de Illa, M.C., *Catàleg raonat dels exlibris catalans de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona*, Barcelona: RABLL, 2007. p. 987).

Reprement l'explicació que fèiem sobre la reproducció del llibre d'hores, del segle XV, que forma part d'un *christmas*. És interessant que comentem l'obra completa, conceptualitzada per Jaume Pla Pallejà, el mestre de gravats per excel·lència. La postal, formada per un plec

²⁹¹ Josep Triadó Mayol. *Exlibris Fernando Rivière de Caralt*. Fotogavat en tinta verda, 1924. BNC. Codi de barres_20002200095478, Dipòsit de Reserva, Topogràfic: Prop. Rivière de Caralt, Fernando.

²⁹² Casas, M., *Art en el llibre: Ex-libris del Modernisme i el Noucentisme*, Girona: Ursula Llibres (Fundació Rafael Masó), 2015. p. 12-14.

de quatre fulls, s'inicia amb una plana on hi són escrites les següents paraules “*Fernando Rivière de Caralt. Felicita a sus amistades. MCMLII. Año del XXXV Congreso Eucarístico Internacional*”. La segona pàgina, conté la fototípia a color de R. Fonta i, la tercera, el gravat al burí de Jaume Pla. Aquest, on hi ha representat un àngel, s'hi inscriu amb grans lletres “PAX” i, al peu del conjunt, “*Fernando Rivière de Caralt*” i la signatura de l'autor. La darrera plana, consta del colofó, detallant que fou imprès per J. Jové amb paper de fil *Castell* de la casa “*Guarro*”, i amb un tiratge de tres-cents exemplars, dels quals, els cent primers, numerats i nominats, eren destinats a l'Associació de Bibliòfils de Barcelona.²⁹³

Els exlibris que coneixem del Sr. Rivière són de tipus parlant, atès que representen temes relacionats amb la bibliofília, la botànica i les arts. Generalment, tenen una estilística pròpia del Noucentisme que, encara que ja no era vigent, autors com Enric C. Ricart van continuar aplicant al llarg dels anys seixanta.²⁹⁴ D'aquest autor, tal com hem vist a la secció anterior, en conserva un exemplar la Biblioteca del Museu Víctor Balaguer, a Vilanova i la Geltrú. Aquest, igualment format per un *christmas* amb plec de quatre fulls, compta amb una primera plana on s'hi reproduïx l'exlibris, una segona amb una fototípia a color d'un baix relleu en fusta, del segle XVII, propietat de la col·lecció Rivière i, en tercera situació, la felicitació. Finalment a la darrera pàgina, hi consta el colofó amb el nom de l'impressor, el lloc i la data de la impressió, la marca d'impressor i altres dades referents a la felicitació.

Finalment, és pertinent puntualitzar que, l'any 1955, Fernando Rivière es va afiliar a la *Asociación de Exlibristas de Barcelona* sota la categoria de soci protector i per proposta de Pepita Pallé Vachier, aleshores bibliotecària de l'agrupació i, Ramon Horta Felip, president de la mateixa.²⁹⁵ L'associació, s'havia fundat el 1951 i durant dues dècades va desenvolupar una gran activitat en la difusió i investigació en el camp de l'exlibrisme. Entre els socis fundadors hi eren presents personalitats del món cultural barceloní de postguerra com Joan Sedó Peris-Mencheta, el seu primer president, Joan Estiarte, Joaquim Maria Casas, Enric Peiró, etc. Segons el fons de documents que conserva la Biblioteca de Catalunya, Rivière apareix en la categoria de protector només en el llibre de socis de l'any 1956, si bé a l'edició de l'any 1961 ja no és anomenat.²⁹⁶ L'associació, que seguiria vigent fins a mitjans de la dècada dels setanta, va destacar per la publicació de la revista *Asociación de Exlibristas de Barcelona: circular para*

²⁹³ Felicitació de Nadal de Jaume Pla Pallegà per Fernando Rivière de Caralt, 1952. AWPA.

²⁹⁴ Conversa mantinguda amb Maria Carme Illa Munné (Bibliotecària i historiadora d'exlibris), 13 de juny de 2017.

²⁹⁵ Fitxa d'alta de soci de la Asociación de Exlibristas de Barcelona. Núm. 196. Fons de la Asociación de Exlibristas de Barcelona (AEB 5/4). BNC.

²⁹⁶ *Ibid.*, (AEB 5/7).

nuestros Asociados, entre 1951 i 1970. En aquesta, per exemple, s'hi podia llegir una relació d'actes del sector a nivell mundial, com l'exposició internacional d'exlibris celebrada a Barcelona, en la que, el Sr. Rivière, hi prestaria l'exlibris de Jaume Pla Pallejà, de l'any 1952, que hem explicat.²⁹⁷

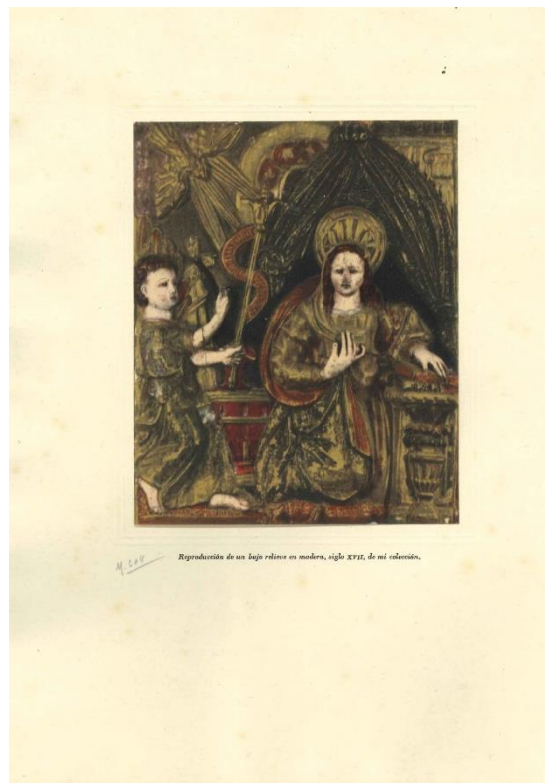

Fig. 43-44: Enric Cristòfor Ricart, *Fernando Riviere de Caralt a sus amistades. Adoració dels pastors*, Barcelona, desembre 1948. Xilografia. Exemplar núm. 73 per D. Erasmo de Imbert. BMVB - Fons Enric C. Ricart.

²⁹⁷ VVAA., *Catálogo ilustrado de la Exposición Internacional de Ex Libris: celebrada en los salones del Real Círculo Artístico de Barcelona del 9 al 17 de marzo*, Barcelona: Asociación de Exlibristas, 1957. p. 101.

2. LA COL·LECCIÓ RIVIÈRE

2.1. Introducció

La col·lecció d'art del Sr. Fernando Rivière es va desenvolupar en el marc cronològic de la postguerra espanyola, un període que va deixar un llegat cultural tant interessant com complex. En les següents pàgines, i prenent d'exemple la seva figura, intentarem donar una visió global del col·leccionisme d'art durant aquest context. Una col·lecció que, com ens anuncia el seu creador en un film realitzat als anys setanta del segle XX, pretenia ser una finestra oberta a la seva època.²⁹⁸

L'any 1939, Barcelona acabava de patir els estralls d'una guerra i la imatge del desastre viscut era tant recent que, probablement, la societat va veure en l'art i en el fenomen del col·leccionisme, un refugi seré i esperançat. Un exercici, per extensió, molt propi de la burgesia que, generalment, no va donar suport al règim de la dictadura franquista però que aprengué a conviure-hi, per interessos econòmics, de supervivència i de desenvolupament de la ciutat.²⁹⁹ Afortunadament, doncs, personalitats com Fernando Rivière van mantenir el seu patrimoni i prengueren una sèrie de decisions que els hi van permetre invertir els seus excedents de capital en valors segurs com l'art. Durant els primers anys quaranta, la ciutat, militaritzada i controlada, va reactivar la seva vida cultural amb rapidesa, però amb cautela, amb autors figuratius, amb una obra gens compromesa políticament i social. Els artistes d'avantguarda doncs, a excepció d'uns pocs, van haver de fer front a un exili -voluntari o forçat-, afavorint el realisme naturalista i treballant en la "crida a l'ordre". Paradoxalment, nombroses galeries van obrir de nou les seves portes o inaugurarien noves sales, apostant per un art del gust de la nova burgesia, amb poder adquisitiu però, en general, amb un perfil cultural baix.³⁰⁰ Amb tot però, és important determinar que, el teixit de galeries que Barcelona tenia en aquells moments era el resultat d'un treball previ molt intens, encara força recent i realitzat pels primers agents del mercat de l'art de la ciutat, protagonitzats, principalment, per Joan Baptista Parés Carbonell, Santiago Segura Burguès i Josep Dalmau Rafel. Aquests, que

²⁹⁸ Rivière de Caralt, F. (director i productor). (c. 1972). *Colección de arte Fernando Rivière* [cinta cinematográfica]. País desconegut: Bird Films. ACR, Fernando Sans Rivière.

²⁹⁹ Zabala, C., *Las galerías de arte de Barcelona en los años 40*. p. 4. Recurs digital: Cristina Zabala Adrada Wordpress. <<https://cristinazabalaadrada.files.wordpress.com/2015/05/las-galerias-de-arte-de-barcelona-en-los-ac3b1os-402.pdf>> [consulta: 15 de març de 2020].

³⁰⁰ Puigdollers, B. i Catasús, A. (dirs.), *Op. cit.*, (2018). p. 180.

seran la resposta de la iniciativa privada respecte els esdeveniments oficials, havien deixat una gran petja fins a finals de l'any 1930, aproximadament, sent el punt de partida d'unes dinàmiques de diversitat i exemplaritat molt destacables al llarg de tota la història del mercat artístic.³⁰¹ Un conjunt de fets que, sovint, es va veure acompanyat pel fenomen econòmic de l'estraperlo,³⁰² del qual en seria partícip, en bona mesura, Julio Muñoz Ramonet, provocant així un auge del mercat de l'art.

Ara bé, la guerra també va comportar la destrucció i la dispersió de moltes col·leccions existents, tant públiques com privades i, aquest patrimoni, ben aviat acabaria esdevenint un dels objectes més sol·licitat per antiquaris i col·leccionistes. Aquests darrers, tan nombrosos com apassionats, van tenir una encertada visió de futur per preservar l'art del passat, però van ser poc sensibles envers l'art i els artistes que com Dalí, Picasso i Miró, entre d'altres, van haver d'exposar els seus treballs fora del país per ser reconeguts.³⁰³ Les obres exposades a les galeries d'art de Barcelona durant les temporades artístiques de 1939 i 1950 eren paisatges, bodegons, figures, flors, marines, pintures religioses i retrats de membres de la burgesia. Finalment però, aquest ambient resclosit es va alleugerir notablement a principi dels anys cinquanta, demostrant que es podia fer cultura oficial sense que fos exactament cultura teledirigida per l'Estat. L'any 1948, seria el punt d'inflexió en l'art de la postguerra. Iniciant tot un seguit d'esdeveniments que denoten un canvi en l'ambient cultural de la ciutat i del país i fent una aposta de l'augment gradual per l'art d'avantguarda. Picasso va exposar a les Galeries Laietanes per primera vegada després de la guerra. Madrid va acollir la *Exposición de Arte Italiano Contemporáneo*. I es van poder veure manifestacions públiques, com la del pintor Tharrats, reclamant una nova pintura i sumant-se a les reivindicacions anteriors d'Eugeni d'Ors i Joan Teixidor.³⁰⁴ En darrer lloc, és important tenir en compte que, igualment, van començar a tenir presència pública i continuada alguns dels artistes de la nova generació, nascuda durant la dècada dels vint, especialment gràcies als Salons d'Octubre, entre 1948 i 1957, impulsats per Víctor M. d'Imbert Manero i Anita Solà Galí. I passant també pels Salons de Maig, relleu d'aquests darrers i organitzats des de l'Associació d'Artistes Actuals, encabint des de l'abstracció fins al figurativisme sintètic i més o menys constructivista.

³⁰¹ Vidal, J., *Op. cit.*, (2012). p. 24-36.

³⁰² «La figura del especulador passà a ser denominada “estraperlista”, utilitzant així la suma dels cognoms - Straus i Perlo- dels dos famosos inventors de la ruleta fraudulenta que tant escàndol va provocar l'any 1935.» Riquer, B. de i Culla, J.B., “El franquisme i la transició democràtica 1939-1988” a Vilar, P., *Història de Catalunya*, Barcelona: Edicions 62, 1989. p.127.

³⁰³ Borràs, M. LL., “A propósito del coleccionismo” a VVAA., *De Fortuny a Barceló. Coleccionismo generación Francisco Godia*, Barcelona: Fundación Francisco Godia, 2007. p. 21.

³⁰⁴ Puigdollers, B. i Catasús, A. (dirs.), *Op. cit.*, (2018). p. 193.

2.2. La seva afició pel col·leccionisme

Fernando Rivière de Caralt, tal com hem explicat al llarg de les pàgines dedicades al seu perfil biogràfic i intel·lectual, va tenir, des de ben jove, un caràcter eminentment cultural i, per tant, no era simplement un burgès poc format, enriquit amb rapidesa i que reclamava una posició social a través del col·leccionisme d'art.

[...] Después de 1911 la abuela Matilde [...] En los años de nuestro bachillerato, nos cedió para estudio una habitación en el último piso de su casa en la que en un armario se guardaba una colección de minerales bastante extensa, formada por mi padre y mi tío Fernando. Había allí unas colecciones muy variadas obtenidas por compra, bien etiquetadas, otras por intercambio. En minerales cristalizados había algunos buenos ejemplares y entre otras cosas curiosas había trozos de un meteorito que, según mi recuerdo, estaba todavía bastante bien conservado al principio de nuestra intervención. [...] Con mis hermanos dedicábamos muchas horas a catalogar, ordenar y colocar en pequeñas cajas de cartón, etiquetar, etc. Compramos pequeñas peanas redondas de madera que pintábamos de rojo. Sobre ellas montamos unas piezas de latón en forma de pinzas que sujetaban los cristales que se podían exhibir sueltos y finalmente organizamos una exposición que visitaron nuestros tíos y parientes [...] La colección quedó en el olvido del desván de la abuela hasta que a su muerte en 1929 fue trasladada a la fábrica de San Martín. En la guerra de la Liberación sufrió alguna merma. La hice instalar en nuevas vitrinas y hoy [1964] está en el vestíbulo del 2º piso del edificio de Bailén, 1, que conduce a la biblioteca [...]. (p. 64-65)³⁰⁵

Els Rivière, i així queda palès en el paràgraf que acabem de citar, haurien instaurat la pràctica del col·leccionisme, aproximadament, a partir de l'any 1911. Una època a la qual també s'hi va referir Fernando Rivière, en el pregó que va fer a Blanes: “[...] La idea de fer una col·lecció la tenia des de nen, des de la guerra de 1914, quan hi havia aquells cromos de xocolata [...]”.³⁰⁶ Si avancem una mica més en el temps però, i cerquem quin va ser el moment d'inici de la seva col·lecció artística, trobarem que Fernando va començar el seu vincle amb el sector de les arts quan es va emancipar. Així com gràcies a les relacions socials que va anar formant amb altres llinatges de la burgesia barcelonina. I, particularment, després de casar-se amb Tea, que comptava amb un cercle d'amistats i familiars habituats en el camp, per bé que tant el seu germà, José María, com el seu nebot, Alejo Vidal-Quadras Veiga, eren destacats en la pintura retratista. No obstant això, no hem de menystenir que, per part de la seva família materna, ja despuntava aleshores un gran col·leccionista d'art, Josep Sala Ardiz, cosí germà de la mare de Fernando.

³⁰⁵ AHFRM, “1a parte: Mi abuela Matilde”, *Memorias inéditas, mecanografiadas, de F. L. Rivière Manén*. p. 64-65.

³⁰⁶ Crous, J., *Op. cit.*, (1998). p. 274.

La dèria de l'il·lustre, però, es va veure especialment reforçada quan, amb la seva esposa, es van disposar a cercar mobiliari i objectes d'art per decorar l'immoble del carrer Muntaner, on anirien a viure tota la família Rivièr. Per fer-ho, Fernando, va començar a freqüentar galeries d'art i antiquaris de la ciutat que, aleshores, ja comptaven amb una xarxa d'establiments atractiva i amb sentit de servei. Aquest conjunt d'estímuls, igualment, es va veure potenciat quan, a la mort del seu pare, l'any 1933, va heretar part del mobiliari antic i alguns objectes que aquest havia anat aplegant al llarg dels anys.³⁰⁷ Al seu torn, és important tenir present que, Fernando, tot i la seva labor empresarial, disposava de força temps lliure i això li va permetre dedicar un gran nombre d'hores a les seves aficions, i no menys a la de col·leccionista d'art. En aquesta, a més a més, com quedarà palès en les següents pàgines, hi va demostrar voluntat de rigor i meticulositat, prenent consciència del significat que tenia realitzar una col·lecció d'art i el benefici que aquesta podia donar a la societat. I és que, tal com ens apunten Clara Beltrán i Artur Ramon, entre 1910 i 1936, Barcelona va viure uns anys de gran efervescència cultural, es va obrir a la modernitat del segle XX, van néixer els museus i va esdevenir l'època daurada del col·leccionisme.³⁰⁸

Ben entrada la primera dècada dels anys quaranta, el Sr. Rivièr, va demostrar que la seva afició pel col·leccionisme no es centraria només en el món de l'art (pintura, escultura, ceràmica, dibuix i mobiliari) sinó que també s'hi podien incloure la filatèlia, la bibliofília i la botànica. Camps que, a la vegada, es van mantenir sempre estretament lligats i conformant un perfecte equilibri entre si. El gust del col·leccionista doncs, va ser, com descriurem en les properes pàgines i veurem en el catàleg, profundament heterogeni.

³⁰⁷ Conversa mantinguda amb Fernando Sans Rivièr i Rocío Rivièr Vidal-Quadras, 22 d'octubre de 2019.

³⁰⁸ Beltrán, C. i Ramon, A., "Algunos apuntes para una historia del anticuario en Barcelona: 1910-1936". A: Alsina, E. i Beltrán, C. (eds.) *El reverso de la historia del arte: Exposiciones, comercio y coleccionismo (1580-1950)*, Gijón: Ediciones Trea. p. 67.

2.3. Trajectòria: formació i ubicacions

El projecte de formació de la col·lecció d'art Fernando Rivièrè es va fer realitat a partir de l'any 1940, moment en que el col·leccionista mostra una pràctica més conscient de la seva tasca. Ara bé, això no vol dir que Rivièrè no hagués comprat obres abans d'aquesta data. De fet, l'inventari de la col·lecció, realitzat pel mateix col·leccionista, ens indica que, la primera obra que va adquirir fou *Terres Roges* de l'artista Joaquim Mir Tinxet, l'any 1929. I, després d'aquesta, s'hi van afegir els primers encàrrecs a José María Vidal-Quadras Villavecchia, entre els anys 1934 i 1935, data que coincideix, justament, amb el moment en que la família es va traslladar a viure a la casa del carrer Tres Torres. Aquestes obres, precisament, fan referència a retrats dels diferents membres de la família Rivièrè, tant del seu pare i la seva mare, a partir de fotografies, com dels seus fills. En darrer lloc, i quan Barcelona es trobava pràcticament a les portes de la Guerra Civil, Fernando va comprar dues obres del pintor Hermen Anglada Camarasa, per mitjà de la Sala Parés.³⁰⁹ Aquest resultat seria deutor, en gran part, del projecte que aleshores es desenvolupava en aquesta galeria. La Sala Parés, com a criteri expositiu durant els anys previs a la guerra, va realitzar, com a mínim, dues o tres vegades a l'any, exposicions a partir de col·leccions particulars i d'aquesta manera va promoure nous afeccionats.³¹⁰

L'any 1939, quan la família Rivièrè es va restablir a Barcelona, com ja hem explicat en el capítol biogràfic, va recuperar la seva llar i, tot i que no està del tot clar què hauria fet amb les obres d'art, sabem que les peces de Mir, Anglada Camarasa i Vidal-Quadras, que acabem d'esmentar, les va poder mantenir. Paral·lelament, Fernando va reprendre el seu contacte amb el teixit cultural de la ciutat i, persistent al seu somni, va continuar comprant obres. No obstant això, a partir d'aquest moment, va diversificar els punts de compra i, a banda de comptar amb la Sala Parés, va incorporar obra de galeries com la Sala Gaspar, la Syra, les Galeries Laietanes i La Pinacoteca. Aquesta acció, no és més que el reflex de l'efervescència i agitació en la que Barcelona es trobava després de la guerra. Una situació que, tal com anunciàvem unes línies més amunt, fou provocada pel fenomen de "l'estraperlo", augmentant, per una banda, la demanda i la multiplicació de les sales i les exhibicions però creant, per l'altra, efectes nocius per l'art. Una època que, segons Jaume Vidal Oliveras:

[...] *Falta de rigor en la selecció dels artistes i lloguer indiscriminat de l'espai d'exhibició per cobrir les necessitats del negoci: davant de la idea del marxant com a descobridor de valors o promotor de*

³⁰⁹ Per a més informació sobre les obres, vegis *Catàleg d'obres de la col·lecció Rivièrè*. p. 120.

³¹⁰ Maragall, J. A., *Història de la Sala Parés*, Barcelona: Editorial Selecta, 1975. p. 244.

talents, el món dels galeristes de postguerra, simples comissionistes i arrendadors, revela els seus límits [...] (p. 47-48).³¹¹

En aquest marc, Fernando Rivière fou assessorat per l'historiador de l'art Luis Monreal Tejada, que, entre els anys 1939 i 1947, ocuparia el càrrec de *comisario de la zona de Levante del Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional*. I, tanmateix, fou censor d'exposicions per encàrrec del Governador Civil de Barcelona, exercint un control de les programacions de les exposicions que les galeries d'art celebraven a la ciutat.³¹² A la col·lecció Rivière, on desenvoluparia la seva tasca entre els anys 1946 i 1975, aproximadament, va orientar el col·leccionista en l'adquisició de pintura i, a més a més, en diverses ocasions fou l'encarregat de mostrar-la als visitants que tenien interès en descobrir-la.³¹³ A partir d'un moment determinat, més o menys vinculat amb el període d'incorporació del Sr. Monreal, la col·lecció Rivière va ser ubicada en un pis de lloguer, al carrer Sant Gabriel, núm. 15, pral., de Barcelona, on hi va romandre fins pels volts de l'any 1969. El pis, va estar sempre a nom de Ricardo Sebastià, el secretari del Sr. Rivière i, quan aquest va morir, es va anar buidant.

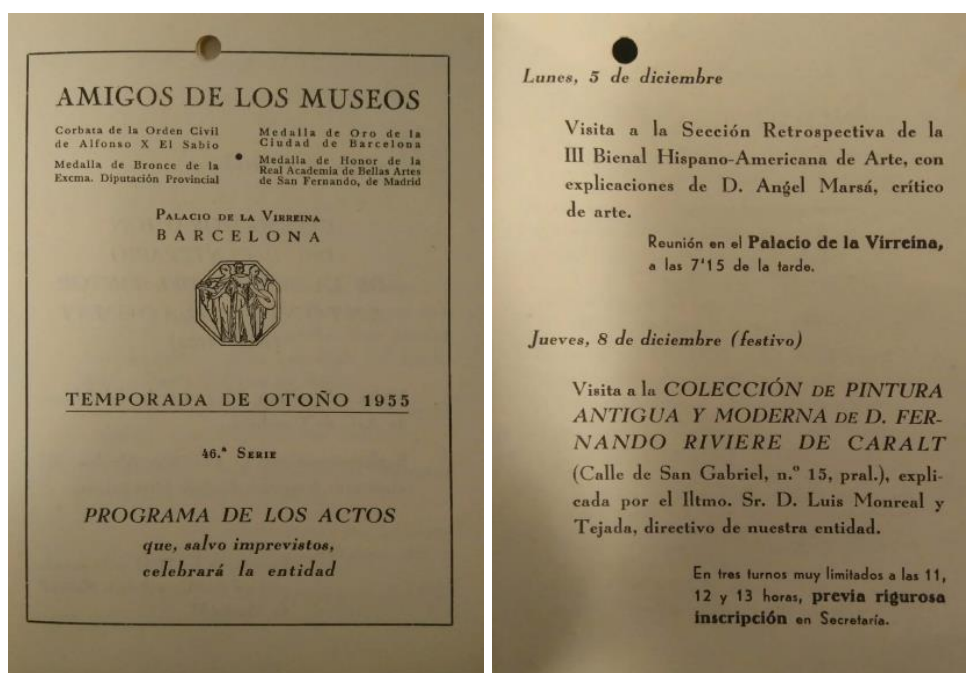

Fig. 45-46: Programa d'actes de l'entitat *Amigos de los Museos*, temporada tardor 1955. A la segona plana s'hi detalla l'acte de visita a la col·lecció Rivière. AMC.

³¹¹ Vidal, J., *Op. cit.*, (2012). p. 47-48.

³¹² Serra, M.d.LL., *Els museus catalans en els primers anys del franquisme. Anàlisi de la utilització dels centres museístics catalans en el període 1939-1947*, Girona: Universitat de Girona, 2014. Tesis doctoral. p. 115-116.

³¹³ "Vida de Barcelona: Crónica de la jornada. Labor cultural de invierno", *La Vanguardia*, 08/01/1956. p. 21.

L'immoble, que comptaria amb nou espais diferents, constava de cinc sales per a la secció de pintura moderna i dues per a les de pintura antiga, escultura, mobiliari i arts decoratives. Les habitacions restants, acollirien la biblioteca d'art i la sala de reserves. Segons explica el col·leccionista a la pel·lícula realitzada cap als anys setanta, la col·lecció estava permanentment controlada pel conserge de l'edifici, Manolo, que, a més a més, residia en un dels pisos de la finca.³¹⁴ Per altra banda, Ricardo Sebastià, supervisat pel Sr. Rivière, seria l'encarregat de donar suport a l'arxiu i l'inventari que detallarem més endavant.

Pel que fa al mobiliari, la ceràmica, les talles i els elements decoratius d'art antic o les peces de jade de finals del segle XIX, segons les fitxes d'inventari, sabem que foren adquirides, en la majoria dels casos, per mitjà de l'antiquari Willy Peters Pons. Aquest, com hem anunciat, havia format part del projecte de Pinya de Rosa i, a més a més, va ser un gran amic del Sr. Rivière, amb el qual va mantenir contacte, ben bé, fins a l'any 1966. Peters, que comptava amb la col·laboració de l'ebenista Pedro Ruilópez, encara és poc present a la historiografia de l'art català però el seu fill ens ha explicat que, a banda d'assessorar el Sr. Rivière, també va tractar amb col·leccionistes com Jesús Pérez-Rosales, Narcís Ricart Coll i Núria Pla Montseny, entre d'altres.³¹⁵ L'historiador Josep Francesc Ràfols, en el seu *Diccionario Biográfico de Artistas de Cataluña*, a banda d'ampliar aquesta llista de clients, ens dona pautes del perquè seria tant reconegut. Peters, a qui esmenta com a pintor i decorador, s'havia format amb el pintor Francesc d'A. Galí, el gravador i lacador Lluís Bracons Sunyer, i el ceramista Antoni Serra i Fiter.³¹⁶

Fig. 47: Willy Peters Pons i Fernando Rivière de Caralt a Pinya de Rosa, Blanes, c. 1953. AWPA.

³¹⁴ Rivière de Caralt, F. (director i productor). (c. 1972). *Colección de arte Fernando Rivière* [cinta cinematográfica]. País desconegut: Bird Films. ACR, Fernando Sans Rivière.

³¹⁵ Conversa mantinguda amb Willy Peters Alexandre, 21 de febrer de 2020.

³¹⁶ Ràfols, J. (dir.), *Diccionario Biográfico de Artistas de Cataluña*, vol. 2. Barcelona: Editorial Millá, 1953. p. 331.

Fernando Rivière de Caralt, per tant, comptava amb aquests professionals que l'ajudarien a fer un disseny i una definició de la seva política d'adquisicions i, posteriorment, en farien un seguiment i valoració en conjunt. Ara bé, també hem de tenir en compte que, el col·leccionista podia comptar amb altres agents del mercat, com va passar amb el crític d'art Rafael Santos Torroella, que l'hauria aconsellat en la compra d'obres de Tàpies, Cuixart, Palencia i dibuixos de Dalí.³¹⁷ O bé el marxant d'art alemany Ernest Ehrenfeld que, instal·lat a Eivissa als anys seixanta, tramitaria l'adquisició dels dos olis de David Walsh. I és que, el Sr. Rivière, volia que a la seva col·lecció, a banda d'art antic, s'hi trobessin tots els artistes de la seva època i, per fer-ho, va saber sempre a qui recórrer. Per això, quan s'interessava per la producció pictòrica estrangera, de la que se serviria de més d'una vintena d'artistes del seu temps, dominant els de nacionalitat francesa, va entrar en contacte amb la galeria M. André Romanet de París on, l'any 1956, va comprar una desena d'obres d'artistes diferents.³¹⁸ Centrant-nos en aquestes adquisicions a París hem de pensar que, segurament, es feien efectives o bé per algun viatge que el Sr. Rivière feia a la ciutat, per negocis o per plaer, o bé gràcies a l'amistat que el col·leccionista mantenia amb artistes que residien o visitaven sovint la capital francesa com els pintors Josep Amat o Emili Grau Sala que, després d'exposar obra seva en diverses galeries de la ciutat, informaven al Sr. Rivière de les peces més interessants que s'hi podien adquirir. A Madrid, com ens ha confirmat la família,³¹⁹ va confiar les seves compres al Salón Vilches, al Salón Macarrón o a la Galería del Cisne que, precisament, seria la seu que la Sala Parés va obrir a la capital espanyola l'any 1960, després d'organitzar diverses exposicions en salons o galeries de la capital.³²⁰

Les pintures i talles de temàtica religiosa, datades, majoritàriament, entre els segles XV, XVI i XVII, segurament van arribar a la seva col·lecció per mitjà de Luis Monreal, molt assabentat sempre de les peces que oferien Josep Gudiol i Juan Antonio Gaya Nuño en el seu projecte de les Galeries Laietanes on, a banda d'art contemporani, tenien antiguitats, especialment d'escola castellana. Igualment, van formar part de la col·lecció del Sr. Rivière, molts dels artistes que havien estat premiats en concursos o exposicions nacionals i, per tant, va ser un col·leccionista atent als actes de promoció de l'art. En són un clar exemple Lluís Muntané, José Aguiar, Concepción Salinero, Ernest Santasusagna, Daniel Vázquez Díaz o Rafael Zabaleta, entre d'altres. Així mateix, és important tenir en compte que, algunes de les adquisicions van procedir d'exposicions temporals celebrades en institucions públiques, com

³¹⁷ Vidal, J., *Op. cit.*, (1997). p. 234.

³¹⁸ Per a més informació sobre les obres, vegis *Catàleg d'obres de la col·lecció Rivière*. p. 120.

³¹⁹ Conversa mantinguda amb Fernando Sans Rivière, 29 de juliol de 2020.

³²⁰ Maragall, J. A., *Op. cit.*, (1975). p. 327.

va passar amb l'obra *Conversazione* de l'artista italià Massimo Campigli que, essent d'un altre col·leccionista particular, després de ser exposada al Museo Nacional de Arte Moderno de Madrid, va passar a mans de Fernando Rivièr. I, al seu torn, d'exposicions organitzades en galeries d'art com la Sala Gaspar que, l'octubre de 1957, va protagonitzar una de les mostres més importants, realitzades després de la guerra, de l'artista Pablo Picasso. En aquesta, a banda de fer-hi visita, com reproduceix la primera figura de la present tesi, Rivièr va adquirir l'obra *El pintor i la model*. En última instància, és interessant puntualitzar que, va practicar l'intercanvi d'obres d'art amb certa regularitat. Com a mostra d'aquest, el pintor Julián Grau Santos, ens explica que, fruit d'una de les primeres exposicions que li va organitzar la Sala Parés a mitjans dels anys setanta del segle passat, el col·leccionista li va oferir la peça *L'habitació*, de la mare de l'artista, Ángeles Santos Torroella, a canvi de l'obra *Pescadores*.³²¹ Aquesta que, a més a més, no va formar part del repertori que es va exhibir a la Sala Parés, finalment, va arribar a mans del Sr. Rivièr gràcies a la intervenció de la galerista Montserrat Isern Rabascall que, com a propietària de la Galeria Syra, va permetre que aquesta fos la seu final del tracte.³²²

[...] *Los señores de Rivièr (don Fernando) reunieron en su residencia de Sarriá a los principales artistas de la Compañía de «ballets» del marqués de Cuevas que anteanoche terminó su actuación en el Gran Teatro del Liceo; también asistieron a la reunión algunos matrimonios y otras personas de nuestra sociedad y del mundo de las Letras. Los señores de la casa mostraron a sus invitados la colección de pinturas que adorna dicha residencia y luego les obsequiaron con una cena [...].* (p. 4)³²³

La col·lecció, com hem explicat a l'inici d'aquest capítol, es va ubicar majoritàriament entre la casa del carrer Tres Torres i el pis del carrer Sant Gabriel de Barcelona però també va comptar amb les finques de Blanes, Guils de Cerdanya i Pamplona. Més tard, cap a 1973, quan Rivièr va desfer-se dels dos immobles de Barcelona per instal·lar-se en un pis al carrer J. Sebastian Bach, la col·lecció es va haver de reemplaçar, pràcticament, en un únic espai. La nova finca, d'una sola planta, comptava amb dos àmbits separats per una porta. A una banda, hi havia la llar familiar, a l'altra, la col·lecció d'art, presidida per un piano de cua. No obstant això, la manca d'espai era evident i a partir d'aleshores i fins a la seva defunció, el Sr. Rivièr, va realitzar tant donacions com vendes d'obres, aspectes que tractarem en el capítol dedicat a *El seu llegat*.

³²¹ Per a més informació sobre les obres, vegis *Catàleg d'obres de la col·lecció Rivièr*. p. 303 i p. 200.

³²² Conversa mantinguda amb Julián Grau Santos, 10 de març de 2021.

³²³ "Ecos de Sociedad: Fiestas y reuniones", *La Vanguardia*, 02/06/1950. p. 4.

2.4.Descripció de la col·lecció

Les col·leccions de pintura, escultura, mobiliari i arts decoratives de Fernando Rivière de Caralt, eren àmplies i diverses. Tot seguit, parlarem de cadascuna d'aquestes a partir d'exemples de diferents èpoques, tant d'artistes coneguts com dels que no ho són tant per, en definitiva, destacar-ne les principals peces. En el repertori, com va passar en la majoria de les col·leccions coetànies, observarem que hi dominava més l'interès per la pintura que per l'escultura i la resta de les arts sent, sobretot, d'un estil més figuratiu que abstracte.³²⁴

En l'àmbit de la pintura, el Sr. Rivière, va tendir a fer-se amb obra d'artistes del seu temps com la del retratista oficial del dictador, José Aguiar, i la del pontífex de la pintura acadèmica barcelonina, Ernest Santasusagna. De manera paral·lela, va comptar amb peces de l'ampli ventall d'artistes de la pintura catalana de postguerra com van ser Mompou, Bosch Roger i Mercadé, en la persistència del fauisme; Josep Maria de Sucre, Antoni Tàpies i Enric Planasdurà, en la via més expressiva; Olga Sacharoff, Marie Laurencin i Emili Grau Sala, amb els paradisos perduts i, Antoni Clavé, Josep Ma. García Llor i, fins i tot, l'italià Campigli, sota el signe de Taüll. Així mateix, va adquirir tres composicions del prolífic Salvador Dalí, dues d'aquestes, d'imaginari clàssic i, en el cas de la pintura, d'un surrealisme iniciàtic. En aquest sentit, Ricard Mas, especialista de l'artista, ens puntualitza:

[...] *En els dos monotips el paper té la mateixa mida i, si es van reproduir a Cobalto, com és el cas, tant en el número de la revista dedicat al surrealisme com en l'estudi d'Antoni Oriol Anguera, ambdues publicacions del 1948, no és casualitat. En la segona, precisament uns dies abans que se n'acabés l'edició, Santos Torroella va rebre la notícia que Dalí acabava de tornar dels Estats Units -no trepitjava Espanya des del 1934 i un breu moment el 1940, camí d'Estats Units-, i que s'hostatjava a l'Hotel Ritz de Barcelona. Aleshores, Santos Torroella, va anar corrents a veure'l per ensenyar-li les proves d'impremta i, Dalí, en detectar-hi dues reproduccions d'olis falsos -un dels quals pertanyent a la col·lecció de Fernando Rivière de Caralt-, li va demanar que s'eliminessin del llibre. Un fet que, a més a més, va ser recollit per la revista Destino i que ens situa, probablement, davant dels primers falsos dalís que se'n té notícia.*³²⁵

Igualment, a la col·lecció Rivière, hi havia l'art d'avantguarda d'artistes com Picasso i Miró que, sota el consell del pintor i crític d'art, Josep Maria de Sucre, es van presentar en diverses

³²⁴ Per a completar la informació del conjunt d'obres esmentades en aquest capítol, vegis *Catàleg d'obres de la col·lecció Rivière*. p. 120.

³²⁵ Conversa mantinguda amb Ricard Mas Peinado, 3 de juny de 2017. Vegis: *Cobalto Arte antiguo y moderno: Surrealismo*, Cuaderno especial, 1948. p. 36.; Oriol, A., *Mentira y verdad de Salvador Dalí*, Barcelona: Cobalto, 1948. p. 10.; Massip, J. M^a., "Dalí, hoy", *Destino*, 1/4/1950. p. 4; Mas, R., *Dalí i Barcelona*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2017. p. 420-421.

ocasions a la barcelonina Sala Gaspar. De Miró, que en va tenir tres litografies, se'n recull imatge de dues al catàleg raonat d'aquest estudi. A l'obra picassiana, *El pintor i la model*, que hem esmentat unes línies més amunt, hi hem d'afegir dues gerres antropomorfes, amb segell de Madoura, adquirides a la Galeria Syra. En relació amb aquesta sala, un dels centres expositius més importants del grup ADLAN (Amics de l'Art Nou), considerem interessant comentar l'exposició *Todo se parece a algo*, de l'escultor Àngel Ferrant, celebrada el mes de maig de 1957.³²⁶ En aquesta, l'artista hi va presentar un total de vint-i-quatre escultures i, Rivièrre, en va escollir la *Figura 22*. El conjunt, a més a més, va ser fotografiat i recollit en un àlbum realitzat pel mateix Ferrant, que les va documentar indicant-ne qui en van ser els compradors i el preu de venda, la de Rivièrre, en concret, per 10.000 pessetes.³²⁷

Fig. 48: Sales de pintura moderna. Francesc Serra Dimas, 1950. AFB3-120, Top. 020033.

De les obres procedents d'exposicions celebrades a les Galeries Laietanes, cal subratllar el *Paisatge castellà* i *Toros*, ambdues de l'any 1949 i presentades a l'exposició *Benjamín Palencia*, inaugurada el gener de 1950. Una exposició a partir de la qual Palencia va obsequiar al col·leccionista amb una obra dedicada a la seva filla Rocío. Aquest acte, posa de relleu que, possiblement, la majoria d'obres d'aquest artista, almenys sis, i amb datació molt aproximada l'una de l'altra, serien, en conjunt, fruit d'aquesta mostra. A les Laietanes i sota l'organització de *Cobalto*, també s'hi va acollir la primera mostra individual barcelonina de postguerra del pintor Enric Planasdurà. L'exposició, oberta del 12 de novembre al 9 de desembre de 1949,

³²⁶ "Exposiciones de arte", *La Vanguardia*, 03/05/1957. p. 6.

³²⁷ L'àlbum de fotografies de les obres d'Àngel Ferrant d'aquesta exposició, està reproduït a: VVAA., *Àngel Ferrant*, Madrid: Ministerio de Cultura, 1999. Catàleg de l'exposició del Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía, Madrid, maig-agost 1999. p. 230-231.

va donar peu a que el Sr. Rivière adquirís l'extremadament sintètica *Composició marina*.³²⁸ En últim lloc, cal tenir en consideració que, aquest espai va ser la sala de referència del pintor Alejo Vidal-Quadras Veiga i, de fet, segons consta a les fitxes de l'inventari de la col·lecció, és on Rivière va adquirir les obres *La Guinguette* i *Rue du Faubourg Montmartre*. La resta, en canvi, fins a una quarantena de diferents, van arribar al col·leccionista per compra directa a l'artista o bé per encàrrec, doncs la majoria són retrats de membres de la família. Un tema que, ara si, és propi en totes les composicions que Rivière va tenir de José María Vidal-Quadras Villavecchia, vint encàrrecs, a partir de fotografies o al natural, de la família Rivière.

Pel que fa a la presència d'artistes estrangers, la col·lecció Rivière va comptar amb els francesos Claude Venard, Jacques Yankel, Jules Cavaillès, Emile Othon Friesz i Robert Humblot arribats, en tots els casos, després d'exposicions a la galeria André Romanet de París. Tanmateix, quan el japonès Tsuguharu Foujita va exposar, el novembre de 1953, a La Pinacoteca, Rivière en va adquirir una aquarel·la.³²⁹ D'aquesta època, també destaquen dues obres d'Olga Sacharoff, una pintora russa que es va establir a Barcelona l'any 1940 i va mantenir un fort vincle amb la Galeria Syra, on hi va fer diverses exposicions entre els anys 1953 i 1963. En conclusió, no hem de descuidar les creacions de l'equatorià Oswaldo Guayasamín que, després de ser reconegut amb el premi de pintura de la IIIa Bial Hispanoamericana d'Art (1955),³³⁰ la Sala Vayreda l'homenatjaria organitzant una exposició durant els mesos de desembre de 1955 i gener de 1956. Fruit d'aquesta, Rivière va comprar *Les acolorides* i *Els amants* i, a més a més, li va encarregar un retrat.

En la representació del grup d'artistes que formaven les exclusives de la Sala Parés, configurades ja abans de la guerra i repeses a posteriori, com una aposta definitiva, Rivière va tenir obra de Rafael Benet, Alfred Sisquella, Rafael Durancamps, Manuel Humbert, Josep de Togores, Rafael Llimona, Francesc Serra i Pere Creixams. De tots ells, convé destacar-ne la desena d'obres diferents del mestre retratista Serra Castellet que, a més d'adquirir-les per mitjà de la Parés, li van arribar, en gran part, de les exposicions de la Sala Gaspar. Així doncs, d'entre les peces d'aquest, hi trobem encàrrecs com *Nenes Rivière* (1944), on hi són representades les seves filles María Teresa i Myriam, i dos retrats del mateix col·leccionista, *Fernando Rivière* (1946), realitzats a l'estudi de l'artista. Amb la Parés com a aparador, Rivière també va conèixer les últimes novetats de Josep Amat, Miquel Villà, Josep Puigdemongas, Carles Nadal, Josep Maria Mallol Suazo, Pere Gastó, Emili Grau Sala, Pere Pruna, Joan Serra

³²⁸ Bonet, J.M., *Enric Planasdurà. Obres 1949-1974*, Barcelona: Oriol Galeria d'Art. 2010. p. 11.

³²⁹ "Exposiciones de arte", *La Vanguardia*, 24/09/1953. p. 6.

³³⁰ "Arte y artistas: La III Exposición Bial Hispanoamericana de Arte", *La Vanguardia*, 07/10/1955. p. 9.

i Josep Roca Sastre. D'aquest darrer, Rivière, va escollir la peça *Cacanets*, 1958, premiada al Premi a la Pintura Jove en el concurs de la *Jeune Peinture* de la Galerie Drouant de París, i presentada en la primera exposició que la Sala Parés va realitzar a l'artista, l'any 1959.³³¹

Els diversos retrats a Fernando Rivière i altres membres de la seva família, realitzats entre els anys quaranta i seixanta del segle XX, són el resultat de dos fets que cal desenvolupar detingudament. Per una part, hem de tenir en compte que, els va encarregar en una època en la qual molts artistes van trobar en el retrat una bona font d'ingressos i reconeixement públic. En són un clar exemple les obres de Lluís Muntané Muns, realitzades a partir de fotografies antigues, o bé les dels Vidal-Quadras, Santasusagna i Serra Castellet així com les escultures de Clarà. Per l'altra, que l'acte d'encarregar obres d'aquest gènere, ja era una costum ben arrelada a la seva família. De fet, en el capítol biogràfic, hem citat els retrats del pintor Josep M. Marqués García, dispersats en un moment determinat però, un dels quals, recuperat per Paco Rivière Tell.³³² Seguint aquesta tendència, però vinguda de la branca materna, Rivière va rebre el *Retrat de Rosalia*, un encàrrec que el seu avi, Delmir de Caralt Matheu, va fer al cèlebre pintor Ramon Martí Alsina, representant a la seva filla Rosalia de Caralt Sala.³³³ En aquesta categoria de retrats, no podem menystenir la singularitat de la peça de Joan Vicens i Cots (c. 1861), de moment, sense títol atribuït però que, comparant-lo amb un del mateix artista, conservat a la Masia d'en Cabanyes de Vilanova i la Geltrú, creiem que possiblement es tracti de la mateixa protagonista. Són diverses les hipòtesis que existeixen sobre qui pot ser i, a continuació, en farem esment. D'entrada, Blanca Giribet, investigadora de la col·lecció de la Masia d'en Cabanyes, ha considerat que es tracta d'Antònia Inglada i Moragas (1811-1876), la mare del pintor Modest Urgell Inglada o bé alguna membre de la família Cabanyes.³³⁴ Segons Oriol Pi de Cabanyes, escriptor i bon coneixedor del context:

[...] *Sobre aquest retrat perdut i del seu gairebé idèntic de la Masia, la meua hipòtesi és que més aviat es tracta no d'Antònia Inglada sinó de Maria (dels Dolors) de Cabanyes i Ballester (1812-1885). [...] Germà de la qual, Joaquim de Cabanyes i Ballester, també pintor, va encarregar a Martí Alsina que li fes el retrat ovalat que avui es troba al Museu Víctor Balaguer, per donació de Josep Mir i Estalella. Si fos així, el retrat de la Masia potser seria una còpia del retrat d'una jove Maria de Cabanyes que va anar a parar a la col·lecció Rivière procedent de la casa Càrver (Palau Falguera, de Sant Feliu de Llobregat)...Sembren peces una mica diferents (en la de la Masia la persona retratada sembla una mica més gran, però potser es tracta d'una lleugera dissemblança*

³³¹ Maragall, J. A., *Op. cit.*, (1975). p. 320.

³³² Josep M. Marqués García (1862-1938), *Retrat de François Rivière Bonneton*, 1906. Oli sobre tela, 52 × 43 cm.

³³³ Per a completar la lectura de l'obra, vegis fotografia de la família Rivière-Chavany celebrant *Le Premier de l'An*. Autoria desconeguda, 01/01/1903. AHFRM. p. 18; *Catàleg de la col·lecció Rivière*. p. 339.

³³⁴ VVAA., *La Masia d'en Cabanyes. Arquitectura i col·leccions singulars*, Vilanova i la Geltrú: Consell Comarcal del Garraf: Centre d'Interpretació del Romanticisme Manuel de Cabanyes, 2016. p. 22.

causada pel copista d'un original que no crec de Vicens perquè retrata una jove romàntica que podríem situar a la dècada dels quaranta, quan Vicens només tenia deu o pocs més anys). En tot cas, tant si és el retrat de Maria de Cabanyes com si es tractés del retrat d'Antònia Inglada, la presència d'aquesta peça a la Masia potser podria explicar-se per l'interès del meu avi pintor a afavorir un hipotètic intercanvi -amb l'oli dels dos nus femenins- amb el col·leccionista Rivièrre.³³⁵

Fig. 49-50: Joan Vicens Cots, *Retrat de dona*, s. XIX. Oli sobre tela, 58 × 46 cm. Masia d'en Cabanyes, 2021 (núm. inv. 52) ; Ramon Martí Alsina, *Retrat de Maria de Cabanyes Ballester*, 1867. Oli sobre tela, 150 × 124 cm. BMVB, 2021 (núm. inv. 8833).

Ara bé, en el cas que es tracti d'un retrat contemporani a la protagonista, hem de precisar que, la seva fesomia és d'uns vint anys d'edat aproximadament i, per tant, no pot correspondre amb Antònia Inglada, doncs aleshores tenia cinquanta anys. Per últim, Xavier Solà d'Andrès, especialista en Manuel de Cabanyes, argumenta que és possible que ens trobem davant d'un retrat de la mare del pintor Alexandre de Cabanyes i Marquès, es a dir, Leonor Marquès Riba (1843-1892). Aquesta, de la que malauradament no en tenim imatges, sabem que era germana de Pelegrí Marquès Riba, del qual justament hem parlat al capítol dedicat a la branca de l'avi matern de Fernando Rivièrre de Caralt.³³⁶ El retrat de la col·lecció Rivièrre, respecte el de la Masia, podria ser una variant o bé una producció anterior, però en tot cas, d'execució posterior a 1861, any en que Vicens va col·laborar en l'ornamentació de la refecció del Liceu i, per tant, va començar a ser reconegut entre la societat benestant. Tenint tot això present, no és gens estrany que, Llorenç de Cabanyes i d'Olzinelles -pare d'Alexandre de Cabanyes-, i participi d'aquests cercles, encarregués un o diversos retrats de la seva esposa Leonor, al pintor Vicens. Per concretar l'edat de la jove, tenim la referència

³³⁵ Conversa mantinguda amb Oriol Pi de Cabanyes, 21 de març de 2021

³³⁶ Per a completar la informació, vegis el capítol *Els Rivièrre i els de Caralt*. p. 19.

que, Alexandre de Cabanyes, va néixer el 1877 i, per tant, d'acord amb la datació del quadre, tot apunta que pot ser la mateixa.³³⁷ En quant a l'arribada del quadre a mans de Fernando Rivière, entenem que, o bé és fruit d'un intercanvi amb Alexandre de Cabanyes, com apuntava Oriol Pi de Cabanyes, o bé fou heretat de la seva mare Rosalia que, a la vegada, l'hauria rebut del seu pare Delmir de Caralt Matheu associat amb Pelegrí Marquès Riba, des de 1864.

Dels artistes amb més ressò de la història del modernisme, la col·lecció Rivière es va servir d'una dotzena de treballs de Ramon Casas, dels quals és interessant esmentar l'*Autoretrat* de l'artista, a cos sencer, vestit amb la capa militar i el sarró de l'exèrcit francès. L'obra, fou realitzada l'any 1918 poc després de la seva visita al front francès, durant la Primera Guerra Mundial, en agraïment al govern per haver-lo condecorat amb la medalla de la Legió d'Honor.³³⁸ A aquesta, Rivière hi va sumar l'adquisició de diversos retrats de Júlia Peraire i dues instantànies d'afers socials del moment com són *Plaça de Toros* i *l'Apunt per Garrot Vil*, entre d'altres. Dels que van constituir el paisatgisme català, el col·leccionista va comptar amb peces de Santiago Rusiñol, Joaquim Mir, Eliseu Meifrèn i Ignasi Mallol Casanovas formant part, en conjunt, del gènere artístic més dominant a la col·lecció. Amb la natura com a motiu, també hi trobem el pintor de més èxit de la pintura catalana de la seva generació, Hermen Anglada Camarasa, que hi va ser present amb nou obres diferents. D'aquestes, és important recordar *Cala Mallorca* (El pi de Formentor), encarregada pel mateix col·leccionista, mitjançant la Sala Parés, l'any 1935.

De la presència dels impressionistes espanyols, val la pena fer menció de Darío de Regoyos, Aureliano de Beruete, Joaquim Sorolla i el deixeble d'aquest, Manuel Benedito Vives. De tots ells i esdevenint la peça més valuosa de la col·lecció, hem de citar *La meua esposa i les meues filles al jardí*, obra que pintaria, l'any 1910, el mestre Sorolla. El quadre, de magnífica execució, representa, d'esquerra a dreta, la seva dona Clotilde, les seves filles Maria i Helena, i el gosset de la família, Canelo. L'escena, que té lloc a la casa familiar del carrer Miguel Ángel, de Madrid, se situa al banc que es conserva, actualment, al pòrtic d'entrada de la Casa-Museu Sorolla. En quant als diferents propietaris que han custodiat l'obra, val a dir que, en un inici, quan Sorolla la va pintar, no se'n volia desprendre. Ara bé, l'any 1911, fruit de la seva presentació a l'exposició del *Art Institute of Chicago*, va ser adquirida per Thomas Fortune Ryan. Aquest, segona fortuna de Nova York, esdevindria, després d'Archer Huntington, el major col·leccionista nord-americà de l'artista. Amb la mort de Ryan, un temps després, es

³³⁷ Conversa mantinguda amb Xavier Solà d'Andrès, 17 de maig de 2021

³³⁸ Conversa mantinguda amb Gemma Martín, 11 de març de 2020

va dur a terme la famosa “venda Ryan” i, d’aquesta, passaria a mans de l’empresari Jean Paul Getty.³³⁹ Finalment, l’any 1948, Rivière la comprava a la *Exposición de cuadros del gran pintor Joaquín Sorolla (1863-1923) con motivo del XXV aniversario de su muerte*, de la Sala Parés.³⁴⁰

El repertori d’art de l’extrem oriental, caracteritzat per figures i objectes realitzats a partir de pedres dures, va ser inventariat pel Sr. Rivière i per Michel Beurdeley, expert en art francès i de l’extrem oriental. A les fitxes d’inventari, ambdós expliquen que les peces van arribar a la col·lecció Rivière l’any 1947 procedents de la col·lecció Genny i la col·lecció Brooking.³⁴¹ Així mateix, l’any 1949, Fernando Rivière va tenir ocasió de publicar-ne un article a la revista *Arte y Hogar*. Amb tot, es percep que el col·leccionista va tenir sempre un gran apreci per aquesta selecció.³⁴²

En línies generals, les obres de la col·lecció Rivière es van aproximar, de manera molt notòria, amb les que, avui dia, es troben en museus o fundacions d’art representant els moments culminants de nombrosos artistes de la història. En són exponents, el *Paisatge d'Eivissa* (c. 1940) d’Ignasi Gil Sala, de composició propera a la que es conserva al Fons d’Art de Crèdit Andorrà.³⁴³ Les *Teulades de Torroella de Montgrí* (c. 1918), de Francesc Gimeno, semblant a la del Museu Nacional d’Art de Catalunya.³⁴⁴ La *noia de la fonda* (1913), de Eduardo Chicharro, variant de l’obra *Dolor* (1912) propietat del Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía.³⁴⁵ La *Fugida a Egipte* (c. 1650) del taller de José de Ribera, pràcticament idèntica a la que el Museo de Bellas Artes de Córdoba atribueix a aquest artista.³⁴⁶ I, per concloure, la peça *Maria Magdalena penitent* (s. XVI), de l’entorn d’El Greco, d’estret vincle amb les que hi ha al Museu de Montserrat i al Museu Cau Ferrat de Sitges.³⁴⁷

Dels segles XVII i XVIII, els elements artístics més importants de la col·lecció són el mobiliari i la ceràmica. El primer, va destacar per la varietat de tallers que s’hi van incloure,

³³⁹ Pons-Sorolla, B., (28 de gener de 2020), *Sorolla. El triunfo del color y de la luz*, Auditorio María Cristina Masaveu, Fundación María Cristina Masaveu, Madrid. Recurs digital: Canal Vimeo de la Fundación María Cristina Masaveu. <<https://vimeo.com/457918046>> [consulta: 14 de gener de 2021].

³⁴⁰ ACR, Fitxa d’inventari del catàleg de la col·lecció Rivière, núm. 282.

³⁴¹ ACR, Fitxes d’inventari del catàleg de la col·lecció Rivière, núm. 291, 293, 294, 295, 305, 306, 307, 311, 319, 323, 329, 331.

³⁴² Rivière, F., *Op. cit.*, (1949). [sp]. L’escrit es reproduïx com a annex d’aquest estudi.

³⁴³ Ignasi Gil Sala, *Tres figures i cases blanques*, s/d. Oli sobre tela, 81 × 100 cm. Fons d’Art de Crèdit Andorrà (núm. inv. CAP0130).

³⁴⁴ Francesc Gimeno Arasa, *Un poble empordanès*, c. 1918. Oli sobre tela, 112,5 × 122,5 cm. MNAC (núm. inv. 010960-000).

³⁴⁵ Eduardo Chicharro Agüera, *Dolor*, 1912. Oli sobre tela, 260 × 300 cm. MNCARS (núm. inv. AS01365).

³⁴⁶ José de Ribera (atribuïda), *Descanso en la huida a Egipto*, Oli sobre tela, 257 × 208 cm. Museo de Bellas Artes de Córdoba. (núm. inv. CE2083P).

³⁴⁷ Doménikos Theotokópoulos “El Greco”, *Santa Magdalena penitent*, 1576-1580. Oli sobre tela, 57 × 44 cm. Museu de Montserrat (núm. inv. 200.353) ; Doménikos Theotokópoulos “El Greco”, *Magdalena penitent amb la creu*, 1585-1590. Oli sobre tela, 106 × 95 cm. Museu Cau Ferrat de Sitges (núm. inv. 32004).

doncs a banda de mostres espanyoles -tant de populars com de més refinades-, n'hi havia d'holandeses, franceses, angleses i amb motius orientals. En quant a la secció de ceràmica, molt diferenciada per la quantitat i heterogeneïtat de les rajoles dels oficis, l'historiador de l'art Carlos Cid Priego les va tenir en compte, juntament amb altres exemples de museus i col·leccions particulars d'arreu, per a la realització d'un estudi vers el tema.³⁴⁸ Tot i que el Sr. Rivière va adquirir-ne, essencialment, d'iconografia dels oficis, també en tingué amb músics, moments concrets de la vida quotidiana, elements relacionats amb la tradició i la cultura popular, motius vegetals, animals domèstics o salvatges i elements simbòlics o mitològics.³⁴⁹ Una dedicació que, va ser valorada per Albert Telese en dues ocasions, l'any 2002 com a encàrrec de la família Rivière per a les peces que hi havia a Pinya de Rosa i, més tard, com a exemple de pioners del col·leccionisme de ceràmica a Catalunya, en motiu de les jornades sitgetanes de l'any 2014.³⁵⁰

Pel que fa a la producció artística a cavall entre els segles XV, XVI i inicis del XVII, el col·leccionista es va centrar, bàsicament, en l'adquisició d'obres de temàtica religiosa. D'aquest conjunt, tot i que en manquen sòlides investigacions, la majoria són peces atribuïdes o bé d'autories anònimes. No obstant això, considerem interessant fer menció de la parella d'olis sobre tela de l'artista madrileny Isidoro Arredondo, representant Santa Clara i Sant Lluís Bisbe, així com la magnífica escenificació de Sant Abraham ermità ensenyant a llegir a la seva néta Maria, realitzada pel valencià Jerónimo Jacinto Espinosa. Obres que, sovint, van ser objecte de protagonisme en portades de publicacions de l'època, com s'observa amb l'obra de *Santa Clara foragitant als infidels amb l'Eucaristia*, present a la revista *Liceo* i al diari *La Vanguardia*.³⁵¹

Finalment, no podem concloure l'explicació sense comentar l'obra més important que tingué del segle XVII, *Caça de llops per gossos*, de l'artista flamenc Frans Snyders. L'obra, va arribar a la col·lecció Rivière l'any 1948 procedent dels hereus de la col·lecció de Don Diego Mesía Felípez de Guzmán y Dávila (1580-1655), una història a la qual, la revista *Cobalto*, va dedicar un extens article l'any 1948.

[...] *Al ser realizada la liquidación de bienes antes mencionada adornaban el comedor del palacio seis cuadros de Frans Snyders y uno de Pablo de Vos que fueron cedidos a un acreedor en satisfacción*

³⁴⁸ Cid, C., "Azulejería popular española: Las losetas catalanas de oficios", *Arte español. Revista de la sociedad española de amigos del arte*, Tomo XX, 1r cuatrimestre de 1954. p. 15-30.

³⁴⁹ *Cobalto. Arte antiguo y moderno*, Vol. I, Cuaderno Cuarto: los animales en el arte, 1948. portada.

³⁵⁰ Telese, A., *Op. cit.*, (2014). p. 229.

³⁵¹ "«Santa Clara», tela de la colección de don Fernando Rivière. Oleo de Isidoro Arredondo (1693), que figura en la Exposición Nacional de Arte Eucarístico", *Liceo*, núm. 82, juny 1952. portada. / "La festividad del Corpus Christi. El Sacramento y Santa Clara", *La Vanguardia*, 05/06/1958. portada.

de un débito que con él tenía la casa de Altamira. Uno de éstos es el que ahora nos ocupa, en la colección F. Rivière. Está pintado al óleo sobre un lienzo de 3,44 m. de ancho por 4,05 de alto, por lo que, aun dentro del gran tamaño en que Snyder realizaba sus obras, son extraordinarias las dimensiones de esta pintura, triple en superficie que la mayor de las suyas en el Prado. La firma ha sido descubierta recientemente en el collar de uno de los perros al limpiar el cuadro de la costra de tres siglos. En el ángulo inferior derecho aparecen dos números de inventario: uno, el del realizado a la muerte del marqués de Leganés en 1655 y otro de la venta después del fallecimiento del conde de Altamira. En dicho inventario del año 1655, figuraba como Lucha de lobos contra once perros [...] Es la primera obra catalogada de Snyder que aparece en una colección barcelonesa y en verdad que no pudo elegirse mejor muestra. Preciosa de tono y colorido, desarrollando a la perfección la facilidad, el movimiento y el sentimiento heroico propios de la escuela que representa. (p. 22-24)³⁵²

³⁵² Milicua, J., “Un Snyder inédito en la colección Rivière”, *Cobalto Arte antiguo y moderno*, Vol. I, Cuaderno Cuarto: los animales en el arte, 1948. p. 22-24.

2.5. Repertori de préstecs

En aquesta secció volem posar de manifest la generositat que, Fernando Rivièr, va demostrar al llarg de tota la seva vida pel que fa al préstec d'obres de la seva col·lecció artística. Una relació de préstecs que, el col·leccionista, va establir tant amb institucions públiques com privades denotant, una vegada més, la varietat d'artistes i estils que van formar la col·lecció Rivièr. Aquest recull, a més a més, pretén fer memòria de la quantitat d'exposicions que, malgrat el context, es van dur a terme a Barcelona i el territori espanyol, però també l'evolució que aquestes van fer a mesura que s'anaven evadint els espais de cortinatges i vellut per donar pas a escenaris més buits, més propis del *White cube*. Al mateix temps, vol ser una porta oberta a la reflexió sobre la funció socialitzadora de les exposicions, en qualsevol del seu format -temporal, permanent, temàtica, monogràfica-, esdevenint un punt de trobada entre persones, entitats i marcs de pensament col·lectius. Per il·lustrar aquesta secció, hem inclòs diverses fonts que mostren quin era el funcionament de les exposicions en aquell context, passant per les cartes de petició d'obres al col·leccionista fins a l'article del diari que n'anunciava l'acte. La realització d'aquesta compilació s'ha efectuat, en gran part, gràcies a la documentació que es conserva a l'arxiu de la col·lecció Rivièr però també s'ha complementat a partir de la lectura d'incomptables catàlegs d'exposicions individuals o col·lectives dels artistes de l'època. Una revisió exhaustiva que dona veu a aquesta secció i que, a la vegada, complementa el catàleg d'obres de la col·lecció Rivièr.

Gener 1945. La Pinacoteca, Barcelona.
"Exposición Ernesto Santasusagna" –
Retrat de Rocío Rivièr Vidal-Quadras, 1944.

Desembre 1945. Salón Cano, Madrid.
"Mallol Suazo" – *La lectura*, c. 1930.

Gener 1946. Salones Macarrón, Madrid.
"Exposición Juan Bautista Porcar" – *Post
de gasolina*, 1936. (núm. 16).

Març 1946. Sala Argos, Barcelona.
"Exposición Francisco Serra" – *Retrat de
Fernando Rivièr de Caralt*, 1946. (núm. 5).

Març-Abril 1946. Sala Gaspar, Barcelona.
"Exposición Francisco Serra" – *Retrat
infantil*, c. 1945. (núm. 21).

Desembre 1946. Palau de la Virreina,
Barcelona. "2a Exposición de Pintura
Antigua de las Colecciones Barcelonesas"-
Luis de Morales: *Verge de les cintes*, s. XVI.

Febrer 1947. Sala Barcino, Barcelona.
"Exposición Homenaje a José Navarro" –
Gitanos (núm. 72).

Octubre 1947. Sala Barcino, Barcelona.
"Exposición Homenaje a Mir" – *Terres
Roges*, c. 1930. (núm. 39).

Gener 1948. Sala Macarrón, Madrid.
 “Exposición José María Vidal-Quadras” –
Retrat de Rocío Rivière Vidal-Quadras, 1946.

Febrer 1948. Sala Parés, Barcelona.
 “Exposición Joaquín Sorolla con motivo
 del XXV aniversario de su muerte” – *Bous
 al mar*, 1903. (núm. 13).

Octubre-Novembre 1948. Galeries
 Laietanes, Barcelona. “Exposición de
 pinturas referentes a la Crucifixión y
 muerte de Jesucristo” – Domingo Ram
 aleshores atribuïda a Francisco de Solibes:
Calvari, s. XV. (núm. 1) – Juan de Flandes:
Plany sobre Crist mort i apòstols, inicis s. XVI.
 (núm. 5).

Març 1949. Galeries Laietanes, Barcelona.
 “José Clarà” – *Figura de la nena Rocío Rivière
 Vidal-Quadras*, 1948. (núm. 34).

Març-Abril 1949. Mateu Arte, Valencia.
 “Exposición Durancamps” – *Capea* (núm.
 12).

Abril 1949. Reial Cercle Artístic de
 Barcelona. “Exposición Homenaje a
 Francisco Gimeno 1858-1927” – *Bodegó*,
 1915. (núm. 14).

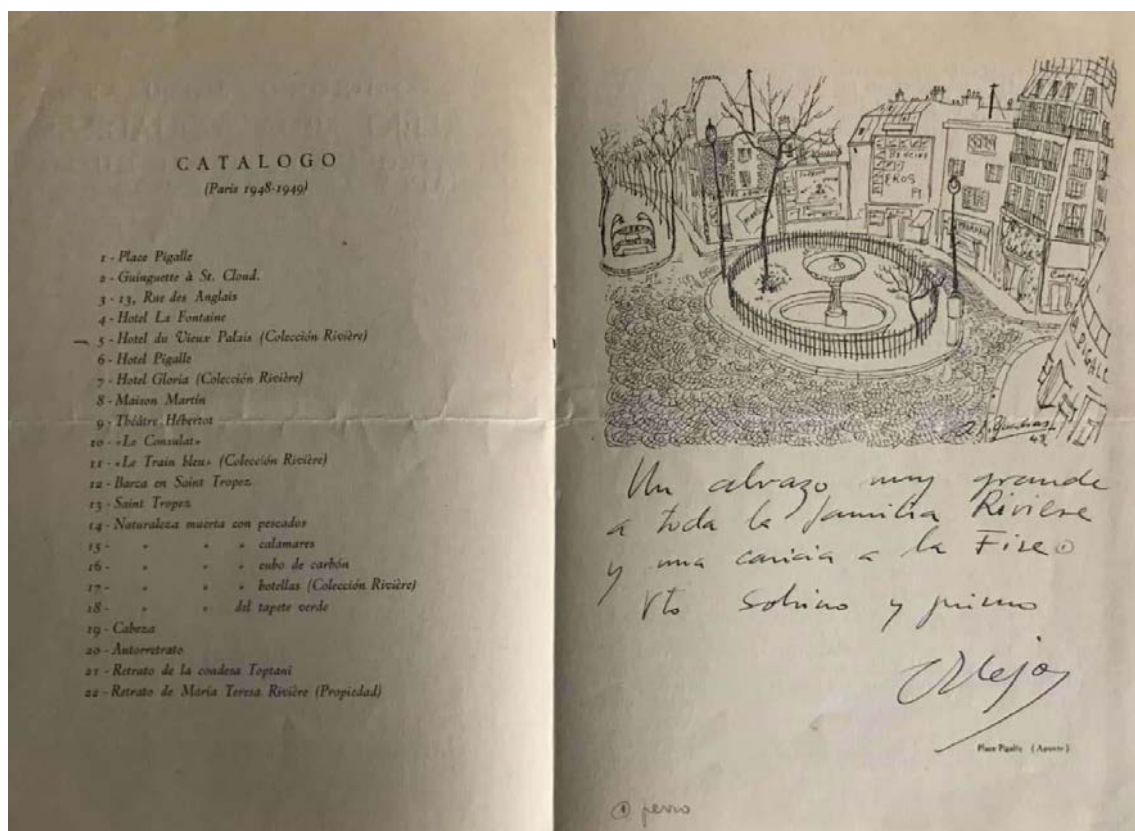

Fig. 51: Catàleg de l'exposició de pintures d'Alejo Vidal-Quadras patrocinada pel Museo Nacional de Arte Moderno. Març – Abril 1950, Galeria Palma, Madrid. Inclou dedicatòria de l'artista. ACR, Fernando Sans Rivière.

Febrer-Març 1950. Sala Parés, Barcelona. “Exposición de Cacerías y Paisajes (Escuelas Flamenca, Holandesa, Italiana y Francesa. Siglos XVII y XVIII) de Colecciones Barcelonesas” – Franz Snyders: *Caça de llops per gossos*, s. XVII. (lám. I).

Març-Abril 1950. Galerías Palma, Madrid. “Exposición Alejo Vidal-Quadras” – *Hotel du vieux palais*, 1949. (núm. 5) – *Hotel Gloria*, 1949. (núm. 7) – *Le 100ublic bleu*, 1949. (núm. 11) – *Natura morta amb ampolles*, 1949. (núm. 17).

Abril-Maig 1950. La Pinacoteca, Barcelona. “Exposición Homenaje a Ivo Pascual. Exposición 100ublica 100ublicacion por sus amigos” – *Dia fred*, c. 1930. (núm. 20).

Maig 1950. Galeria Studio, Bilbao. “Exposición Alejo Vidal-Quadras” – *Hotel du vieux palais*, 1949. (núm. 5) – *Hotel Gloria*, 1949. (núm. 7) – *Le 100ublic bleu*, 1949. (núm. 11) – *Natura morta amb ampolles*, 1949. (núm. 17).

Juny 1951. Organitzada pels Amics dels Museus, Saló del Tinell, Barcelona. “El arte en España en tiempo de los Reyes Católicos” – Felipe Bigarny: *Sant Joan Evangelista*, *Sant Mateu*, *Sant Lluç* i *Sant Marc*, 1501 – 1525. (núm. 86) – Domingo Ram: *Calvari*, s. XV. (núm. 85) (antigament atribuït a Francisco Solibes).

Octubre 1951-Gener 1952. “I Bienal Hispanoamericana de Arte”, Madrid – Alejo Vidal-Quadras: *Le 100ublic bleu*, 1949.

Desembre 1951. Organitzada pels Amics dels Museus, Saló del Tinell, Barcelona. “Un siglo olvidado de pintura catalana” – Francesc Lacoma Sans: *Autoretrat*, 1812.

Febrer-Març 1952. Galerías San Jorge, Barcelona. “Exposición Homenaje a Pablo Roig” – *El raïm negre*, 1947.

Març 1952. Galerías San Jorge, Barcelona. “Exposición Rafael Benet” – *El cafè d'en Biel, tarda*, 1947. (núm. 45).

Abril-Maig 1952. Museu d'Història de Barcelona. “Exposición Nacional de Arte Eucarístico Antiguo: XXXV Congreso Eucarístico Internacional” – Isidoro Arredondo: *Santa Clara foragitant als infidels amb l'Eucaristia*, 1693. (vitrina núm. 10).

Maig 1952. Selecciones Jaimes, Galerías de Arte, Barcelona. “Exposición Alejo Vidal-Quadras” – *Retrat de la Sra. María Teresa Vidal-Quadras de Rivière*, 1951. (núm. 6) – *Retrat de Don Fernando Rivière Vidal-Quadras*, 1951. (núm. 9) – *Retrat de Rocío Rivière Vidal-Quadras*, 1951. (núm. 15).

Juny 1952. Museo Romántico, Madrid. José Gutiérrez de la Vega y Bocanegra: *Retrat de senyora*, 1839.

Maig 1954. Palacio de Exposiciones del Retiro, Madrid. “Exposición Nacional de Bellas Artes” – Hermen Anglada Camarasa: *El pi de la posada*, 1923. (núm. 7). Sala d'honor dedicada a l'artista.

Setembre-Desembre 1954. Saló del Tinell, Barcelona. “Exposición de arte mariano: Fiestas de la Merced: Año Mariano de 1954” – Jerónimo Jacinto Espinosa: *Sant Abraham i Santa Maria Egipciaca*, c. 1646.

Juny 1955. Reial Cercle Artístic de Barcelona. “Exposición homenaje H. Anglada Camarasa” – *Paveaux*, 1944. (núm. 34) – *Cistell amb raïm, peres i pomes*, c. 1945. (núm. 35) – *Formentor*, c. 1922. (núm. 36) – *La gitana del càntir*, c. 1913. (núm. 37) – *Cala Mallorca*, 1935. (núm. 38) – *Port de Pollença*, c. 1918. (núm. 39).

(núm. 5) – *Verge de l'Anunciació*, taller espanyol, s. XVI. (núm. 9) – Pedro de Moya: *Epifania*, 1/2 s. XVII. (núm. 13) – Domingo Ram: *Calvari*, s. XV. (núm. 23) (antigament atribuït a Francisco Solibés). – *Retaule de la Immaculada Concepció* amb una imatge de Juan de Achieta, s. XVI. (núm. 73) – *Verge de l'Esperança*, escola andalusa, 2a 1/2 del s. XVII. (núm. 98) – *Mare de Déu amb el Nen*, inicis del s. XVI. (núm. 116).

Desembre 1955. Palacio de Comillas, Barcelona. “La 101 publicac de Jesús en el Arte”- Felipe Bigarny: *Sant Lluç*, 1501 – 1525. (núm. 1) – José de Ribera: *Fugida a Egipte*, c. 1650. (núm. 167).

Fig. 52: Interior del Saló del Tinell durant la “Exposición de arte mariano”. Setembre-Desembre 1954. Francesc Serra Dimas, 1954. AFB3-120, Top. S0_869_31/ C3N_017_162.

Desembre 1955. Museo de Cuenca. “Exposición de Arte Español Contemporáneo” - Aureliano de Beruete: *Avila*, 1909. (núm. 4) – Benjamín Palencia: *Toros*, 1949. (núm. 35) – Rafael Zabaleta Fuentes: *Pleniluni*, 1948. (núm. 60) – *Els segadors*, 1951 – Darío de Regoyos: *El tren de les 16 hores, novembre, Sant Sebastià*, 1900. (núm. 77).

Febrer 1956. Palau de la Virreina, Barcelona. “Agrupación de Acuarelistas de Cataluña: 50 exposición” – José Civil Picarill: *Crisantems*, c. 1940.

Març-Abril 1956. Ateneo de Madrid. “Guayasamín” – *Els amants*, 1950. (núm. 2) – *Les acolorides*, 1949. (núm. 4).

Novembre 1956. Galerías Syra, Barcelona. “Exposición 102 publicació Miquel Villà” – *L'estable*, 1945. (núm. 13).

Desembre 1956. Reial Cercle Artístic de Barcelona. “Exposición Homenaje a Santiago Rusiñol” – *Vall de Sòller*, 1908. (núm. 36).

Gener-Febrer 1957. Ateneu Barcelonès. “Will Faber” – *Formes nocturnes amb ocells jugant*, 1955. (núm. 4).

Març 1957. Real Cercle Artístic de Barcelona. “Exposición Internacional de Ex Libris” – Jaume Pla Pallejà: *Gravat al buri amb àngel*, 1952.

Abril 1957. Museo de Arte Moderno. “Real Círculo Artístico de Barcelona. 75 aniversario. Exposición retrospectiva de artistas que en vida pertenecieron a la entidad” – Joaquim Sorolla Bastida: *La meva esposa i les meves filles al jardí*, 1910 – Ramon Casas Carbó: *Autoretrat*, 1918 – *Júlia de verd*, c. 1907 – Raoul Dufy: *Bateau a Deauville*, c. 1935 – Francesc Gimeno Arasa: *Torroella de Montgrí*, c. 1918 – *Port de Ses Orats, Fornells*, c. 1917 – Ignasi Mallol Casanovas: *Paisatge amb oliveres*, 1932 – Joaquim Mir Trinxet: *La vall roja*, c. 1930 – Iu Pascual: *Dia fred*, c. 1930 – Darío de Regoyos: *La badia de Pasajes*, 1900 – *El tren de les 16 hores, novembre, Sant Sebastià*, 1900 – Romà Ribera Cirera: *Al parc*, c. 1904 – Santiago Rusiñol Prats: *Vall de Sòller*, 1908. – Josep Maria Sert Badia: *Sancho panchismo*, c. 1932 – *D. Quijote y S. Panza con el Bachiller y el Cura*, c. 1932.

Abril-Maig 1957. Sala Negra, Museo de Arte Contemporáneo, Madrid. “Otro Arte” – Antoni Tàpies Puig: *Rellen ocre damunt gris*, 1956.

Setembre-Desembre 1957. IV Bienal Do Museo de Arte Moderno, São Paulo, Brasil – Antoni Tàpies Puig: *Rellen ocre damunt gris*, 1956.

Desembre 1957. Saló del Tinell, Barcelona. “Exposición de pintura valenciana prodamnificados” – Jerónimo Jacinto Espinosa: *Sant Abraham i Santa*

Maria Egipciaca, c. 1646 – Joaquim Sorolla Bastida: *La meva esposa i les meves filles al jardí*, 1910.

Febrer-Març 1958. Palau de la Virreina, Barcelona. “Exposición 103ublicacion Ramon Casas: 103ublicacions103 del XXV aniversario de la muerte del artista” – *Apunt per Garrot Vil*, c. 1893 – Plaça de toros, c. 1891 – *Autoretrat*, 1918.

Maig-Juny 1959. Sala Parés, Barcelona. “Exposición Homenaje a Rafael Llimona” – *Figura assentada*, c. 1940.

Gener 1961. Galería Syra, Barcelona. “Homenaje paralelo a Velázquez – Fco. Gimeno” – Francesc Gimeno Arasa: *Port de Ses Orats, Fornells*, c. 1917.

Juny-Juliol 1961. Sociedad Española de Amigos del Arte. “Exposición Homenaje a Rafael Zabaleta de sus amigos artistas de Madrid” – *Pleniluni*, 1947 (núm. 44) – *Els segadors*, 1951 (núm. 54).

Agost 1961. Galería El Cisne, Madrid. “Pintores de Fama” – Ramon Casas Carbó: *Plaça de toros*, c. 1891 – Hermen Anglada Camarasa: *Cistell amb raïm, peres i pomes*, c. 1945 – Joaquim Mir Trinxet: *L'hospital de Vilanova*, 1937.

Març 1962. Galería Quijote, Madrid. “Exposición Antológica de Vázquez Díaz” – *Retrat de Salvador de Madariaga Rojo*, 1936.

Abril 1962. Galería Syra, Barcelona. “Exposición Homenaje a Gimeno” – *Bodegó*, 1915.

Maig 1962. Casón del Buen Retiro, Madrid. Agost 1962. Saló del Tinell i antic Hospital de la Santa Creu, Barcelona. “Exposición de pintura catalana desde la 103ublicacion hasta nuestros días” – Antoni Clavé Sanmartí: *Rei a cavall*, c. 1956 – Rafael Durancamps Folguera: *Bodegó de carn*, 1939 – Emili Grau Sala: *El Circ*, c. 1950 – Josep Puigdemongolas Barella: *Deyà*, 1943 – Ramon Casas Carbó: *Alfons XIII*, 1904.

Novembre 1962. Palau de la Virreina, Barcelona. “Exposición Isidro Nonell: 103ublicacions103 del L aniversario de la muerte del artista” – *Edelmira*, 1910. (núm. 52).

Abril-Maig 1963. Casón del Buen Retiro, Madrid. “Sorolla 1863-1963”- *La meva esposa i les meves filles al jardí*, 1910.

Octubre 1963. Biblioteca Central, Barcelona. “Congreso Internacional de Bibliofilia” – Emili Brugalla Turmo i Ermengol Alsina Munné: *Llibre d'or de la col·lecció Rivière*, 1949.

Febrer 1964. Amics de l'Art Actual, Banyoles. “Exposición de pintura del s. XX” – José Gutiérrez Solana: *Màscares amb un gos*, c. 1935.

Maig 1964. Galeria Syra, Barcelona. “Exposición Antològica 104 publicacions del 75 aniversari del pintor Juan Bautista Porcar” – *Post de gasolina*, 1936. (núm. 16).

Juny 1965. Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya i Balears, Barcelona. – Rafael Zabaleta Fuentes: *Pleniluni*, 1948 – *Els segadors*, 1951.

Octubre 1965. Sala Parés, Barcelona. “Homenaje al pintor Sisquella” – *Bodegó de caça*, 1944.

Maig 1966. Reial Cercle Artístic de Barcelona. “Homenaje al pintor Mallol Casanovas” – *Paisatge amb oliveres*, 1932. (núm. 7) – *Marina*, s/d (núm. 8).

Febrer 1967. Reial Cercle Artístic, Barcelona. “Exposición Homenaje a Ernesto Santasusagna” – *Rosita*, 1942.

Abril 1967. Reial Cercle Artístic de Barcelona. “Exposición Antològica del pintor Jaime Mercadé” – *Turons del Bosc de Valls*, 1935.

Abril 1968. Palacios del Retiro, Madrid. “Exposición Nacional de Bellas Artes” – Ramon Casas Carbó: *Autoretrat*, 1918.

Octubre 1968. Saló Blau, Palau Maricel, Sitges. Palau de la Virreina, Barcelona. “1er. Encuentro de pintura en Sitges – 100 años de pintura en las colecciones barcelonesas”. Grup Nonell. Hermen Anglada Camarasa: *Cala Mallorquina*, 1935 – Ramon Casas Carbó: *Júlia de verd*, c. 1907 – Francesc Gimeno Arasa: *Bodegó*, 1915 – Jaume Mercadé Queralt: *Turons del Bosc de Valls*, 1935 – Joaquim Mir Trinxet: *La Vall roja*, c. 1930 – Darío de Regoyos: *El tren de les 16 hores, novembre, Sant Sebastià*, 1900 – Santiago Rusiñol Prats: *Vall de Sòller*, 1908 – José Gutiérrez Solana: *Murga gaditana*, c. 1935 – *El físic*, 1927.

Desembre 1968. Reial Cercle Artístic de Barcelona. “50 años de pintura” – José María Vidal-Quadras Villavecchia: *Retrat de Rocío Rivière Vidal-Quadras*, 1946.

Gener 1969. Sala Parés, Barcelona. “Exposición Homenaje a Mompou” – *Tarragona*, 1967. (núm. 41).

Barcelona, 14 de noviembre 1957

Sr. Dn. Fernando Rivièrè
Tres Torres nº3
C i u d a d

S/Caralt 15

Muy Sr. mío y distinguido amigo:

Esta Junta de Museos de Barcelona, cuyo cincuentenario conmemoramos en el transcurso del presente año, no podía permanecer ajena al movimiento nacional e internacional de solidaridad en ayuda de los damnificados de Valencia. Por ello se ha pensado organizar una Exposición cuyos ingresos se destinarían íntegramente a engrosar las suscripciones públicas ya iniciadas.

El tema sería la Pintura Valenciana tomando como base los valiosísimos ejemplares existentes en los Museos y colecciones de Barcelona. De este modo tendremos una oportunidad de cooperar en tan altos fines, para lo cual confiamos no nos faltará el apoyo de Vd. mediante el préstamo de una o varias de las obras de su propiedad consignadas en la lista adjunta.

La Exposición se inauguraría en el Salón del Tinell el día 29 del corriente mes de Noviembre y permanecería abierta hasta principios de Enero.

Con las gracias anticipadas le saluda atentamente

EL PRESIDENTE DE LA
JUNTA DE MUSEOS

Fdo: Miguel Mateu

Fig. 53: Carta de Miquel Mateu i Pla sol·licitant obres al col·leccionista Fernando Rivièrè de Caralt per a la mostra "Exposición de pintura valenciana prodamnificados". Barcelona, 25 de novembre de 1956. ANC1-715-T-3496.

Febrer 1969. Sala Gaspar, Barcelona. “F. Serra” – *Nena amb gos*, c. 1944 – *Retrat infantil*, c. 1945 – *Ballarines en rosa*, c. 1947.

Octubre 1969. Sala Parés, Barcelona. “Exposición Homenaje a Santiago Rusiñol” – *Vall de Sóller*, 1908.

Desembre 1969. Palau Maricel, Sitges. Palau de la Virreina, Barcelona. “Homenaje a Rafael Benet de los pintores de Catalunya”. Grup Nonell. Rafael Benet Vancells: *Cafè d'en Biel, tarda*, 1945.

1970. Sala Parés, Barcelona. “Pintores de fama” – Joaquim Sorolla Bastida: *La meva esposa i les meves filles al jardí*, 1910.

Febrer 1971. Galeria Miquel Adrià, Barcelona. “Exposición Homenaje a Rafael Zabaleta” – *Pleniluni*, 1948 – *Els segadors*, 1951.

Març-Abril 1972. Camarote Granados, Hotel Manila, Barcelona. “Exposición Antológica Pedro Gastó”. Grup Nonell.

Desembre 1972. Sala Parés, Barcelona. “Horas felices de la pintura catalana” – Joaquim Sorolla Bastida: *La meva esposa i les meves filles al jardí*, 1910.

Març 1973. Sala Parés, Barcelona. “Exposición Homenaje al pintor Joaquín Sorolla” – Joaquim Sorolla Bastida: *Bous al mar*, 1903 – *La meva esposa i les meves filles al jardí*, 1910.

Març 1977. Dau al Set, Barcelona. “100 obras de Jaime Mercadé” – *Turons del Bosc de Valls*, 1935.

Gener 1978. Sala Parés, Barcelona. “Exposició homenatge a Pere Pruna (1904-1977)” – *El vestidor de Rosalia*, 1934. (núm. 8).

Novembre-Desembre 1980. Institut Francès, Barcelona. “Pau Roig i Mercè Diogène” – Pau Roig Cisa: *El raïm negre*, 1947.

Desembre 1980. Sala Parés, Barcelona. “Gran Mostra d'Art Antic i Modern” – Ramon Casas Carbó: *Plaça de toros*, c. 1891. (núm. 15).

Maig-Novembre 1981. Centre Pompidou, París. “París-París 1937-1957” – Antoni Tàpies Puig: *Rellen ocre damunt gris*, 1956.

Octubre-Novembre 1981. Sala Parés, Barcelona. “Anglada Camarasa” – *Pollença*, c. 1918 – *Formenter*, c. 1922 – *El pi de la posada*, 1923.

Desembre 1982. Palau de la Virreina, Barcelona. “Ramon Casas” – *Apunt per Garrot Vil*, c. 1893 *La del mocador groc*, 1898 – *Alfons XIII*, 1904 – *Júlia de verd*, c. 1907 – *Autoretrat*, 1918.

Gener 1983. Sala Parés, Barcelona. “Rusiñol, Casas, Clarasó” – Ramon Casas Carbó: *Interior amb dona vestint-se*, c. 1894.

Març-Maig 1983. Sala de Exposiciones de la Caja de Pensiones, Madrid. “Aureliano de Beruete” – *Avila*, 1909.

Maig-Juny 1983. Sala Cultural de la Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, Barcelona. “Jaume Mercadé” – *Turons del Bosc de Valls*, 1935.

1984. La Corunya. Març 1984. Centro Cultural de la Villa de Madrid. “La revista Alfar y la prensa literaria de su época (1920-1930)” – Rafael Barradas: *Naixement de Jesús*, 1928.

Setembre-Desembre 1986. Palau Macaya, Sala d'Art de la Fundació La Caixa, Barcelona. “Darío de Regoyos: 1857-1913” – *El tren de les 16 hores, novembre, Sant Sebastià*, 1900. (núm. 77) – *La badia de Pasajes*, 1900. (núm. 126).

Juny-Juliol, 1987. Palau de la Virreina i Palau Robert, Barcelona. “Col·leccionistes

d'art a Catalunya” – Henri Matisse: *Marie-Jose*, 1950. – Joaquim Sorolla Bastida: *La meva esposa i les meves filles al jardí*, 1910.

Novembre 1987. Banco de Bilbao, Madrid. “Coleccionismo catalan”- Henri Matisse: *Marie-Jose*, 1950.

Agost-Setembre 1988. Museo Nacional de Artes Visuales, Montevideo. “Joaquín Torres-García, Época Catalana (1908-1928)” – *Carrer de Barcelona*, 1917.

Setembre-Octubre 1989. San Diego Museum of Art, Califòrnia. “The Painter Joaquín Sorolla y Bastida” – *La meva esposa i les meves filles al jardí*, 1910.

Desembre 1989-Gener 1990. Instituto Valenciano de Arte Moderno, Valencia. “Joaquín Sorolla” – *La meva esposa i les meves filles al jardí*, 1910.

ARTISTAS CATALANES EN MADRID

CUADROS DE MIR Y ANGLADA CAMARASA... «LA COSTA BRAVA» DE TORRENT BUCH

BAJO la enseña “Pintores de Fama”, la Galería El Círculo presenta varios lienzos de pintores que ya están en las antologías. En crónicas anteriores hubimos de signar los nombres de Rusiñol, Casas y Eliseo y Meifrén... y bueno fue, también, con motivo de aquella nueva exposición, recordar los nombres de Mir y Anglada Camarasa, cuyos lienzos formaron asimismo parte del conjunto.

Mir es pintor de actualidad. El artista que nació y murió en Barcelona, supo aprovechar bien las enseñanzas de Luis Graner, el plástico que “descubrió” los efectos violentos de la luz, de su arte, hijo de los espectáculos teatrales a los que dio nueva expresión. Mir nació a una predisposición bajo la influencia de este pintor, más señalada que la de su maestro Antonio Cabá, y, acaso en él aprendió la admiración a Gaudí, que habría de influir en su pintura, hecho éste no estudiado todavía. Viendo la arquitectura de Gaudí podemos hallar un paralelismo con ciertos cuadros “retorcidos” de Mir. Hay coincidencias de “espirales”. Los cuadros de Mir conservan en la actualidad la misma “sorpresa” que cuando hizo la exposición en el no hace mucho desaparecido “Falanx Catalá”, o las siguientes de la sala Parés... Mir continúa siendo un pintor, si por esa palabra —fun propicia a grandes equivocaciones— entendemos la libertad de expresión, y la búsqueda de efectos hasta él desconocidos...

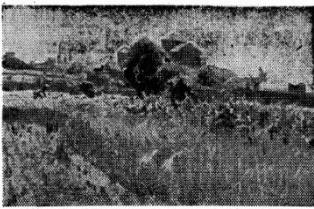
Mir es un pintor cada vez más admirado en Madrid. No hay que olvidar que gran parte de su obra, cuando opositaba a una pensión en Roma, la realizaba frente a las riberas del Manzanares. El aprendiz de río, y el entonces aprendiz de pintor, hicieron amistad en el Arte, y siguen ya unidos en la pequeña historia de las anécdotas artísticas, tan escasas en nuestra bibliografía. Quien obtuvo la Medalla de Honor, hoy la volvería a obtener. ¿Cabe más elogio a una obra que se conserva “nueva”?

Anglada Camarasa no hace mucho tiempo, fue objeto en Madrid de una exposición-homenaje. En la correspondiente crónica hablamos del gran pintor, cuya producción —poco conocida en la capital en su total dimensión, hasta entonces— causó admiración, sobre todo, en las nuevas generaciones que atendían, muy concienzudamente, la disposición de la materia en la tela; sus calidades de esmalte, la intención interna o íntima, de sus rojos y verdes, tan rutilantes, tan bien jugados en esa algarabía de color del que empezó siendo admirador de Modesto Urgell, y terminó buscando al color su entraña, su gran efecto. Anglada Camarasa ha figurado con un “bodegón”, compuesto con un regusto simbolista, y ordenado en la luminosidad de los colores con una sabiduría no aprendida en el taller de Urgell, aquel pintor de cementerios que tanto gustaba de las rimas de Becquer...

«LA COSTA BRAVA», de Torrent Buch

Así titulaba su exposición este artista catalán muy atento a complacer a un gran sector del público madrileño que gusta del paisaje de la Costa Brava. Aquí el tema tiene gran importancia. Y por eso este pintor ya acostumbraba advertir que toda su obra está dedicada a captar paisajes de S'Agaró, Playa de Aro, Tossa de Mar, S. Feliu de Guixols, Port Salvi, Lloret, Aiguá Eliva, Címet... Naturalmente con los nombres de los cuadros nos podemos figurar la obra: rocas y olas rompiendo en ellas. Una y otra vez. Torrent Buch, se sabe la fórmula y la aplica repetidamente, procurando que todo sea muy amable y muy sugestivo, y pensando —por saberlo demasiado— dónde y en qué lugar, y con qué decoración va a estar acompañado su cuadro. El empeño lo realiza sabiendo el oficio, y como no pretende otra cosa sino realizar su trabajo de una manera honrada y decorativa, sin ulteriores propósitos, ni ideales, ni plásticos, su obra queda en el aprecio en el cual él la sitúa y estima.

M. SÁNCHEZ-CAMARGO

Joaquín Mir, «Campo de trigo»

Fig. 54: Sánchez-Camargo, M., “Artistas catalanes en Madrid” a *La Vanguardia*, 17/08/1961. P. 4. (editada).

2.6. Rivièrre: mecenes de l'art i amic dels artistes

L'aposta per l'art, i la cultura en general, va ser un estímul i un propòsit sempre lligat a la figura de Fernando Rivièrre de Caralt. La relació de préstecs en exposicions que acabem de veure, n'és un clar exemple. Ara bé, el col·leccionista també va fer altres passos per compartir el seu patrimoni promovent la cultura, va anar més enllà de l'adquisició d'obres pel propi gaudi i va sentir, des de ben aviat, la necessitat de vetllar per l'esberlat ecosistema de les arts que s'havia consolidat durant els anys de la República. Rivièrre, sota el context de la dictadura franquista, va prendre l'art com a resposta a l'ambient hostil i va apostar-hi de maneres molt diverses. La seva personalitat, impregnada d'idees eclèctiques però d'indubtable sensibilitat artística, va propiciar-ne una àmplia participació en agrupacions culturals del país, assumpte que hem encetat en el capítol biogràfic d'aquest estudi. A les que hem explicat, a continuació prendran partit entitats com el Reial Cercle Artístic de Barcelona, els Amics dels Museus de Catalunya i el Grup Nonell, entre d'altres.

El desembre de l'any 1947, juntament amb Ricardo Sebastià, Fernando Rivièrre va adherir-se al Reial Cercle Artístic de Barcelona, sota proposta dels membres Miguel Vergés i Juan B. Trias. Així mateix, és interessant recordar que, just cinc anys abans, ja s'hi havia associat el seu germà, Delmiro Rivièrre de Caralt i, l'any 1940, Alejo Vidal-Quadras Veiga.³⁵³ El col·leccionista, hi va contribuir a partir de diversos préstecs en exposicions i assistint a actes com la *Exposición Pro-Hospitales* que, organitzada el mes de maig de l'any 1949, va tenir un marcat caràcter benèfic. En aquesta, on s'hi van presentar dues-centes trenta vuit obres entre pintures, escultures, aquarel·les, pastels i dibuixos, tant de socis del Cercle com no, Rivièrre hi va adquirir l'obra *El Club*, d'Emili Bosch Roger, d'aparença i parador desconegut.³⁵⁴

En aquesta mateixa època, i segons consta a l'Arxiu i Biblioteca Rafael i María Teresa Santos Torroella, Rivièrre, Sebastià i el matrimoni, van fundar la societat civil *Editorial Cobalto*, a Barcelona. Tot i que la data exacta de creació és desconeguda, hem de tenir en compte que, el 12 de juny de 1947, ja s'havia creat la mateixa societat formada per Josep M. Junoy, director; Rafael Santos Torroella, subdirector i, Ma. Teresa Bermejo, secretària. I, d'aquesta, tant Fernando Rivièrre com el seu germà Delmiro, en van ser subscriptors. Més tard, quan Junoy

³⁵³ Fitxes d'alta de membres del Reial Cercle Artístic de Barcelona. Núm. 8599 (F. Rivièrre); Núm. 8607 (R. Sebastià), 27/12/1947. Núm. 7553 (D. Rivièrre), 01/12/1942. Núm. 7052 (A. Vidal-Quadras), 17/12/1940. Arxiu històric del RCAB.

³⁵⁴ Relació impresa de "Los señores adquirientes de obras de arte" fruit de l'exposició Pro-Hospitales, Maig 1949. Arxiu històric del RCAB.

va abandonar la societat, és quan, Rivière i Sebastià, van entrar-hi com a accionistes principals.

[...] la Editorial "Cobalto" domiciliada actualmente en la avenida José Antonio, 685, pral y que se dedica a ediciones y publicaciones artísticas y otras actividades dentro de la esfera del Arte; que teniendo el propósito de proceder a la publicación de una serie de monografías de arte, han llegado a un completo acuerdo con los Sres. Rivière y Sebastià para lograr la finalidad indicada, a cuyo efecto han convenido la constitución de una sociedad civil de carácter privado [...].³⁵⁵

El projecte, coordinat per Santos i Bermejo, va consistir en la publicació de la col·lecció *El arte y los artistas españoles desde 1800*. D'aquesta manera, el juliol de 1948, va prendre forma el primer dels volums, *Eugenio Lucas*, de la mà de J.A. Gaya Nuño. Després, el 15 de setembre de 1948, Santos Torroella va escriure *Valeriano Bécquer*. El desembre de 1948, tal com hem esmentat quan descrivíem les peces de Dalí, A. Oriol Anguera, publicava *Salvador Dalí*. Per últim, el 15 de març de 1949, el crític d'art Juan Eduardo Cirlot, redactava *Joan Miró*. Es desconeix si Rivière i Sebastià van continuar finançant l'editorial un cop acabada la iniciativa però, de tota manera, és important citar que, el moment en que l'editorial va donar una màxima visibilitat a la col·lecció va ser a l'any 1948.³⁵⁶ Jaume Vidal Oliveras, coneixedor cabdal de la història d'aquest projecte, explica que, l'editorial Cobalto, va comptar amb generosos subscriptors durant tota la seva etapa, garantint-ne així apostes molt variades. A més a més dels poemaris *Altamira*, *Ciudad perdida*, *Em va fer Joan Brossa*, els fascicles *Cobalto 49* i fins a sis llibres diferents, Cobalto també va organitzar exposicions.³⁵⁷ Finalment, pel vincle amb el nostre col·leccionista, ens resulta interessant comentar el llibre *Mathias Goeritz*, 1950, portada del qual va ser l'obra *Delante del sol (IX)*, propietat del Sr. Rivière.³⁵⁸ Igualment, fruit de l'arxiu d'aquesta societat, hem pogut conèixer l'amistat entre el col·leccionista i el pintor Gregorio Prieto Muñoz.

[...] Ya sabes el éxito tan enorme que tuve en la exposición del Cairo [...] La embajada también se quedó tres obras, "Paisaje de los bustos de mármol por el suelo", "El jardín del ángel" y "El Hércules y Anteo" ese que tanto le gustaba a nuestro amigo y coleccionista Fernando Rivière, fue una pena que no se decidiera pues ese cuadro con los dos dibujos que tiene míos le hubiera completado

³⁵⁵ "Contrato de la sociedad civil Editorial Cobalto, por Rafael Santos Torroella, María Teresa Bermejo Hernández, Fernando Rivière de Caralt y Ricardo Sebastià Coch". Arxiu i Biblioteca Rafael i María Teresa Santos Torroella, Ajuntament de Girona.

³⁵⁶ *Cobalto* [...] Vol. especial. *Op. cit.*, (1948). p. 36.; Oriol, A., *Op. cit.*, (1948). p. 10.; *Cobalto* [...] Vol. IV. *Op. cit.*, (1948). portada i p. 22-24.

³⁵⁷ Vidal, J., (1997).

³⁵⁸ Westerdahl, E., *Mathias Goeritz*, Barcelona: Cobalto, 1949. Portada del llibre.

*maravillosamente la representación de mi arte, mientras que así no estoy bien representado en su magnífica colección [...].*³⁵⁹

Seguint aquest patró, el Sr. Rivière, va participar en les monografies editades dins la col·lecció *Figuras cumbres del arte contemporáneo español* (1945-1952). Aquestes, amb text introductori que s'anava alternant entre Juan Teixidor, F. Perez Dolz, Fernando Gutiérrez, Enrique Lafuente Ferrari, Juan Cortés Vidal, César González-Ruano eren gestionades per *Archivo de Arte* i presentaven deu reproduccions d'obres de l'artista en referència. Les peces, majoritàriament, eren propietat del mateix artista però també hi col·laboraven col·leccions particulars com la Rivière, la Sala Ardiz, la Gomis o la Plandiura. Així com el *Museo de Arte de Barcelona* i el *Museo de Arte Moderno de Madrid*.³⁶⁰ A la vegada, els anys 1958 i 1959, el nostre col·leccionista va ser soci subscriptor de la *Sociedad Española de Amigos del Arte*, establerta a Madrid i dedicada a la realització d'exposicions, concursos i publicacions, entre d'altres, de la revista *Arte español*.³⁶¹

En el marc dels Amics dels Museus de Catalunya, Fernando Rivière va ocupar, entre els anys 1950 i 1964, la categoria de vocal de la junta directiva. Durant la seva permanència, va assistir a actes com l'entrega de la medalla d'or de la ciutat de Barcelona que, per la seva labor cultural, l'any 1951, va ser concebuda a aquesta agrupació.³⁶² Igualment, hi van ser membres la seva germana Rosalia i el seu germà Delmiro. Per últim, no hem d'oblidar que, l'any 1972, d'entre la seixantena de persones que conformaven el grup de Socis Protectors dels Amics dels Museus, hi havia el Sr. Rivière, juntament amb Miquel Mateu i Pla, Gustavo Gili, el Vescomte Güell i Manuel Rocamora Vidal.³⁶³ El col·leccionista, que hi va ingressar durant l'etapa de màxima expansió de l'associació, tant en número de socis com en organització d'activitats, també fou partícip del I Congrés Internacional d'Amics de Museus, acte que es va dur a terme, el 1972, a l'Auditori de la Biblioteca de Catalunya de Barcelona.³⁶⁴

³⁵⁹ Carta de Gregorio Prieto Muñoz a Ma. Teresa Bermejo Hernández, 13/05/1950. Arxiu i Biblioteca Rafael i María Teresa Santos Torroella, Ajuntament de Girona. Reg. 6652.

³⁶⁰ Entre els anys 1946 i 1948, s'hi van mostrar fins a un total de vuit obres diferents de la col·lecció Rivière. Vegis monografies citades a la *Bibliografia*, p. 492 i al *Catàleg d'obres de la col·lecció Rivière*, p. 120.

³⁶¹ "Lista de socios de la Sociedad Española de Amigos del Arte", *Arte español. Revista de la sociedad española de amigos del arte*, Tomo XXII, 3r cuatrimestre de 1958. [sp].

³⁶² "Amigos de los museos: Entrega de la medalla de oro de la ciudad a «Amigos de los Museos»", *Liceo*, núm. 67, març 1951. [sp].

³⁶³ Relació de socis protectors d'Amics dels Museus, 09/06/1972. AMC.

³⁶⁴ Serra, F. (dir.), *Op. cit.*, (2003). p. 43, 59, 65 i 71.

Fig. 55: Sopar d'homenatge al pintor Ernest Santasusagna a Barcelona. Gener 1945. Fotografia Vives. ACR.

El Sr. Rivière, que volia estar present a totes les activitats culturals que es fessin a la ciutat, també va assistir al certamen internacional d'art contemporani, la *Bienal Hispanoamericana de Arte*, organitzat pel *Instituto de Cultura Hispánica*. De les tres edicions que se'n van celebrar, va ser un dels partícips de l'homenatge que es va fer als artistes catalans guardonats a la *I Bienal*, l'any 1951.³⁶⁵ I, en la darrera edició, va finançar el *Premio Fernando Rivière*, assignat al pintor murcià José Antonio Molina Sánchez.³⁶⁶ Altrament, resulta interessant tenir present que, va ser membre del jurat del concurs *Navidad*, gestionat per les Galeries Laietanes i integrat, entre d'altres, per Alberto del Castillo, Juan Antonio Gaya i Juan Eduardo Cirlot.³⁶⁷ Generalment, els col·leccionistes que assistien a aquesta sèrie d'actes que hem citat, eren sempre els mateixos, es coneixien entre ells i també eren coneguts a la ciutat. Ara bé, difícilment hi havia cap entitat o associació que els agrupés o els permetés treballar sota un mateix objectiu. Per això, tot i que no sempre se'n va deixar constància o se n'ha estudiat els casos, durant aquesta època i de manera repetida, els col·leccionistes més importants de Barcelona es van intentar aplegar. De fet, el Centre de Documentació i Recerca del Museu Frederic Marès, conserva una carta on Luis Monreal Tejada li parla al col·leccionista Marès sobre la possible constitució de la *Asociación de coleccionistas*, on també hi prendria part el nostre col·leccionista.

³⁶⁵ "Homenaje a los artistas galardonados en la Bienal", *La Vanguardia*, 24/01/1952. p. 13.

³⁶⁶ "Los premios de la III Bienal Hispanoamericana de Arte", *Destino*, 24/12/1955. p. 47.

³⁶⁷ "Notas Navideñas: Fallo del concurso *Navidad* de Galerías Layetanas", *La Vanguardia*, 23/12/1950. p. 18.

[...] *Puedo anticiparle que las primeras reacciones a esta idea son favorables y entusiastas. En estos días han manifestado su adhesión -en principio, como es natural, y a reserva del proyecto definitivo- los siguientes señores coleccionistas: D. Carlos Mª Baró, D. Felipe Bertrán Güell, D. Mariano Espinal, Sr. Conde de Godó, D. José Graells Pinós, D. Federico Marés, D. Miguel Maten i Pla, D. Felix Millet Maristany, D. Julio Muñoz, D. Francisco Pérez de Olaguer Feliu, D. Luís Plandiura, D. Narciso Ricart, D. Fernando Rivière y D. Manuel Rocamora. [...]*³⁶⁸

Així mateix, segons una circular del mes de juliol de 1954, un dels primers actes que va dur a terme l'associació va ser la participació conjunta a la *Exposición de arte mariano: Fiestas de la Merced: Año Mariano de 1954* organitzada pel mateix Monreal.³⁶⁹ Malauradament, no sabem quina continuïtat va tenir el projecte associatiu però, sigui com vulgui, posa en evidència una necessitat molt latent entre els col·leccionistes del moment. Paral·lelament, com a mecenes de l'art contemporani que eren, la majoria també tenia interès en el desenvolupament artístic de la ciutat, fet pel qual, sovint, l'evolució d'uns determinats projectes depenia del seu finançament. En el cas concret del Sr. Rivière, sabem que va participar en la comissió que, l'any 1958, es va crear sota la voluntat de gestionar l'adquisició d'obra de l'escultor Apel·les Fenosa, per al Museu d'Art Modern de Barcelona.³⁷⁰ La idea, va sorgir després de la bona acollida de l'exposició que l'artista va presentar a *Galerías Jardín*, l'any 1957. Malgrat tot però, les reunions, la comissió i les promeses, no van servir de res i el pla es va estroncar.³⁷¹ Un succés que, de nou, confirmava la necessitat de canvi de rumb que demanava el sector. En aquests moments, ja existia una llarga llista d'artistes reconeguts que formaven part del panorama artístic internacional (Tàpies, Gargallo, Saura, Villèlia, Sempere, Chillida, Millares...), proliferaven activitats d'avantguarda (els Salons d'Octubre, els premis de Maig, la *Cámara Barcelonesa de Arte Actual...*) i col·lectius artístics (l'Associació d'Artistes Actuals, el Grup R d'arquitectura, el Grup Taüll, el Grup Sílex...) però les institucions no donaven pas a l'actualitat. Els primers passos ja s'havien fet a finals dels anys quaranta, justament de la mà del Club 49 i Dau al Set, entre d'altres. L'aposta definitiva però, no va arribar fins deu anys més tard, moment en que es va crear el *Museo de Arte Contemporáneo de Barcelona*. L'ànima d'aquell projecte, Alexandre Cirici Pellicer, va proposar reunir una col·lecció antològica d'obres d'artistes catalans aleshores joves prometedors. Una iniciativa que, com ja apuntàvem a l'inici d'aquesta explicació, requeria capital i per això Fernando Rivière, motivat per Cesáreo

³⁶⁸ Carta de Luis Monreal Tejada a Frederic Marès Deulovol, juliol 1954, Barcelona. MFM 414.

³⁶⁹ Circular núm. 3 de Luis Monreal Tejada a Frederic Marès Deulovol, juliol 1954, Barcelona. MFM 414-2.

³⁷⁰ "De arte: Una obra del escultor Fenosa, para el Museo de Arte Moderno de Barcelona", *La Vanguardia*, 08/12/1957. p. 30.

³⁷¹ Carta de J. Fluvià a Fenosa, 31 d'octubre de 1958. Centre de Documentació i Recerca Apel·les Fenosa.

Rodríguez Aguilera, en va ser un dels accionistes. El conjunt, es va instal·lar a la cúpula de l'actual teatre Coliseum de Barcelona i s'inauguraria l'any 1960, mantenint-s'hi fins al 1963.³⁷²

Moltes de les accions que va emprendre el Sr. Rivièrre van ser fruit de la seva amistat amb Rafael Santos Torroella o Alexandre Cirici Pellicer, dues personalitats que van treballar contínuament per a l'impuls i el reconeixement de l'art del període de postguerra. En aquest sentit, quan Cirici va presidir els Salons de Maig, certamen creat per l'Associació d'Artistes Actuals, Fernando i el seu germà Delmiro, van assistir a l'obertura de la primera edició, l'any 1957.³⁷³ A les posteriors, en canvi, ja no hi van figurar cap d'ells però, curiosament, sí que hi va assistir la filla de Delmiro, Mercedes Rivièrre que, juntament amb la Baronesa de Güell, la Teresa Almirall de Leonori, Antoni de Cominges o Gustau Gili, entre d'altres, formava part de la junta nominativa de la *Cámara Barcelonesa de Arte Actual*.³⁷⁴ D'altra banda, gràcies a l'interès que, Fernando Rivièrre, va mostrar sempre per al desenvolupament d'intercanvis culturals a la ciutat, també va ser membre del patronat del *Instituto de Estudios Norteamericanos*. L'entitat, pont cultural i social entre Catalunya i els Estats Units d'Amèrica, no només va promoure l'ensenyament de la llengua anglesa sinó que va oferir una gran diversitat d'activitats: teatre, cinema, fotografia, seminaris, conferències, exposicions i edicions i presentacions de llibres.³⁷⁵ En aquesta, Rivièrre va ocupar el registre número 100 entre els anys 1953 i 1960.³⁷⁶

Reprement el tema de la constitució d'associacions de col·leccionistes, encetat abans, és interessant que esmentem el Grup Nonell, fundat pel galerista Francesc Draper Torres.³⁷⁷ El grup, estava format per joves col·leccionistes de pintura i es va crear als anys seixanta a l'entorn d'una sèrie de reunions que tenien lloc a l'emblemàtic Oro del Rhin, a Barcelona. El seu nom va ser escollit en homenatge al mestre Isidre Nonell i el seu objectiu primordial era promoure joves artistes i fer créixer l'afició col·leccionista. Per fer-ho possible, es van dedicar a fomentar artistes que no eren prou coneguts, ajudant-los a organitzar exposicions a diferents galeries de la ciutat. La seva activitat, va ser intensament reconeguda l'any 1968, a

³⁷² Actas de la creación del Museo de Arte Contemporáneo, 2 de desembre de 1960. Centre d'Estudis i Documentació del MACBA. MACB59-67-MACB_FGM_09, 10, 12 i 14.

³⁷³ "Ecos de Sociedad: Velada artística y mundana", *La Vanguardia*, 14/05/1957. p. 20.

³⁷⁴ *II Salón de Mayo*, Barcelona: Asociación de Artistas Actuales, 1958. Catàleg de l'exposició. [sp]. ; *III Salón de Mayo*, Barcelona: Asociación de Artistas Actuales, 1959. Catàleg de l'exposició. [sp].

³⁷⁵ Palaudarias, A., *El Instituto de Estudios Norteamericanos de Barcelona, 1951-1962: La plurifuncionalidad del I.E.N. en la implantación de un nuevo modelo cultural en España*, Treball de Recerca: Departament d'Història Contemporània, Màster d'Estudis Històrics Facultat de Geografia i Història, Universitat de Barcelona, 2010. p.55.

³⁷⁶ Correu electrònic amb Helena Garcia (Secretaria de l'Institut d'Estudis Nord-americans), 18 de juny de 2020.

³⁷⁷ Borràs, M. Ll., "Mundo del arte: El arte y los últimos ausentes", *La Vanguardia*, 14/01/2000. p. 14.

partir de l'organització del *Primer encuentro de pintura en Sitges*.³⁷⁸ L'acte principal d'aquest, es va instal·lar al Saló Blau del Palau Maricel de Sitges, on s'hi va mostrar obra dels pintors més importants del darrer segle. En aquesta, hi van cedir obres María José Ruiz Barreto, Joan Uriach Marsal, Cesáreo Rodríguez Aguilera, Joan Anton Maragall Noble, Ramon Badrinas, Alberto Oller Garriga, Antonio Creixell Andres, Salvador Araw, Juan A. Valls Jové, I. Puig Cercos, Fabià Isamat, José Luis Ruiz de la Villa i Fernando Rivière. Així mateix, l'Hotel Los Pinos, va acollir l'exposició *Pintores de hoy*, dedicada a la venda d'obres de joves promeses del moment. Els assistents que, a més a més, van participar dels actes de la setmana del Teatre Amateur, van comptar amb col·loquis de Cesáreo Rodríguez Aguilera i Rafael Santos Torroella i encontres a les finques dels col·leccionistes Macaya i Torelló.³⁷⁹ El dinamisme del Grup Nonell però, va anar més enllà i, uns dies més tard, van traslladar l'exposició del Palau Maricel al Palau de la Virreina de Barcelona, inaugurant-la sota el títol *Cien años de pintura en las colecciones barcelonesas*.³⁸⁰ Seguint aquesta estratègia, i amb Rivière com a col·laborador, l'any següent, van realitzar la mostra *Homenaje a Rafael Benet*, primer a Sitges i després a Barcelona.³⁸¹ Més endavant, el Camarote Granados, situat als baixos de l'Hotel Manila de Barcelona, va acollir la *Exposición antológica Pedro Gastó* i, en el catàleg d'aquesta, el nostre col·leccionista era qualificat com un dels principals de l'artista.³⁸² Més endavant, el Grup Nonell, va presentar diverses exposicions a la Sala Nonell que, tot i que estava ben a prop de la residència del nostre protagonista, Rivière ja no hi va participar.³⁸³ Les darreres notícies del grup daten de l'any 1980 quan, la Sala Dalmau, va acollir l'exposició *Gent del Grup Nonell*.³⁸⁴

Blanes, com no podia ser d'una altra manera, també va permetre eixamplar nous horitzons als artistes de l'època. Pinya de Rosa, per exemple, va ser font d'inspiració de pintors com Rafael Bataller, Àngel Planells, Joan Padern, Maria Teresa Bedós, Francesc Ros Portas i Cristina Geremias, entre d'altres.³⁸⁵ El paratge, sempre obert a tothom, va ser un espai d'encontre entre Rivière i els seus amics artistes. Segons Toni Cumella, ceramista i fill del mestre Antoni Cumella Serret, el seu pare -gran aficionat de la cactofília-, va tenir una gran

³⁷⁸ Abella, J., "Primer encuentro de pintura en Sitges", *El Eco de Sitges*, 12/10/1968. portada.; "Noticiario de Arte: el Grup Nonell y sus Encuentros", *La Vanguardia*, 11/10/1968. p. 21.

³⁷⁹ Programa del *1er. Encuentro de pintura en Sitges*. Grup Nonell, Sitges, octubre 1968. Arxiu Municipal de Sitges. 0174.

³⁸⁰ Cortés, J., "Arte y Artistas: Cien años de pintura en las colecciones barcelonesas", *La Vanguardia*, 20/10/1968. p. 49.

³⁸¹ Benet, R., *Homenaje a Rafael Benet de los pintores de Cataluña*, Barcelona: Nauta, 1969. f. 374.

³⁸² Corredor-Matheos, J., *Pedro Gastó. Catálogo*, Bilbao: Galería Arteta, 1973. p. 11.

³⁸³ "Exposiciones de Arte", *La Vanguardia*, 09/02/1974. p. 28.

³⁸⁴ "Exposiciones de Arte", *La Vanguardia*, 25/11/1980. p. 32.

³⁸⁵ Reyes, A., "El patrimoni cultural i paisatgístic de Pinya de Rosa", *Recvll*, 23/12/2002. p. 10-11.

amistat amb Fernando Rivière i l'havia visitat moltes vegades a la finca.³⁸⁶ Amb Rafael Bataller, del qui n'hem vist algunes fotografies fent referència a Pinya de Rosa, Rivière hi va fer el seu primer contacte a l'Hotel Mediterrani, juntament amb els Marsans, els Portabella i els Bertran i Serra, prestigioses famílies de Barcelona que s'allotjaven a l'hotel i van decidir ajudar-lo a obrir-se camí quan va anar cap a Barcelona i Par s.³⁸⁷ Del vincle entre Rivière i Bataller, en tenim testimoni gràcies a la correspondència -cartes i felicitacions de Nadal-, que es conserva a l'Arxiu Municipal de Blanes, amb un total de vuit exemplars diferents.³⁸⁸ Així mateix, hem de tenir present que, a l'entitat Club de Vela de Blanes, on Bataller va ser-ne un dels principals fundadors l'any 1943, Rivière va ser-ne un dels primers col·laboradors. En són exemple la *Exposición de Objetos y Miniaturas navales*, que hem anomenat abans, i el patrocini del Premi Pinya de Rosa. Sota aquest context, el pati de l'Hotel Mediterrani, es va emprar com a escenari de nombrosos actes socials, sobretot de la colònia d'estiuejants i també d'aquesta entitat. En la fotografia que reproduïm a continuació, Rivière va protagonitzar-ne un dels lliuraments.³⁸⁹

Fig. 56: El Sr. Rivière amb la seva esposa Tea i la seva filla Teita -María Teresa- fent entrega de trofeus de regates de vela (?) a l'Hotel Mediterrani, Blanes. c. 1943. Rafael Bataller Giralt. Fons R. Bataller, AMBL. Núm. reg. 24235.

³⁸⁶ Correu electrònic amb Toni Cumella Vendrell, 19 de març de 2020.

³⁸⁷ Bota-Gibert, J., "Aproximació a la vida i obra de Rafael Bataller", *Blanda*, núm. 6, 2003. p. 45.

³⁸⁸ Cartes i felicitacions de Nadal entre Rafael Bataller i Fernando Rivière, anys 1953- c. 1970. Fons R. Bataller, AMBL.

³⁸⁹ Correu electrònic amb Aitor Roger Delgado, 16 d'abril de 2021.

2.7.El seu llegat

Mantenir viu l'esperit de passió cultural que, Fernando Rivière de Caralt, va cultivar al llarg de tota la seva vida, va ser un treball que es va iniciar molt abans del seu decés. Durant la seva trajectòria vital, va intentar conciliar el rol social i econòmic que li havien transmès els seus pares amb els seus interessos personals, polièdrics però compartits per molts. Ara bé, des de ben aviat, el Sr. Rivière, va deixar palès que, a més a més de voler ser part de molts projectes a la vegada, també volia ser-ne el propi arxiver. Aquesta idea documentalista, citada quan parlàvem de les diverses pel·lícules i fotografies que va fer al llarg de la seva vida, es fa igualment evident gràcies a l'existència del que nosaltres hem anomenat com la Fototeca i Arxiu de la col·lecció Rivière. Aquest fons, dedicat a la seva afició pel món de l'art, està caracteritzat per fitxes d'inventari, àlbums fotogràfics, filmacions i documentació complementària -correspondència, reculls de premsa o catàlegs d'exposicions- i va ser realitzat per Fernando Rivière sota la col·laboració del seu secretari, Ricardo Sebastià. El conjunt, del qual reproduïm una mostra a continuació, conté informació molt àmplia i és molt més que una recopilació de documentació d'una època determinada. Aquest fons ens permet analitzar la pròpia personalitat del seu creador, en traspua ordre i meticulositat i ens dona a entendre que, cada adquisició d'obres d'art que feia, era molt més que una compra.

Fig. 57: Exemple del material que integra la Fototeca i Arxiu de la col·lecció Rivière. Fernando Sans Rivière, 2021.

Fig. 58: Àlbum fotogràfic núm. 13, 1974. Fototeca i Arxiu de la col·lecció Rivièrè. Fernando Sans Rivièrè, 2021.

Així mateix, dins d'aquest marc de difusió de la tasca que estava duent a terme, el fet de permetre visites a la col·lecció Rivièrè, tant quan es trobava a l'immoble del carrer Sant Gabriel com quan es va situar al pis del carrer Johann Sebastian Bach, va tenir molt bona acollida. En la majoria de casos però, la poca documentació existent en dificulta avaluar l'impacte real que van tenir i la continuïtat que se'n va fer. Tot i això, la relació de visitants que es conserva a l'Arxiu dels Amics dels Museus, un dels públics que la visitaren més freqüentment, posa de relleu que l'interès en conèixer-la era extens.³⁹⁰ Actes que, igualment, es van transmetre entre historiadors de l'art, crítics i agents del mercat artístic, que la van prendre d'exemplaritat. L'article que Carlos Antonio Arean, historiador i crític d'art, va fer a *La Vanguardia*, en motiu de la presència d'artistes catalans dins el pavelló espanyol de la XXXII Biennal de Venècia, ho posa de manifest:

[...] *La retrospectiva de Ramón Casas era excelente. En España conocemos ya sobradamente sus dibujos, pero en el extranjero, en donde han tenido escasa difusión, constituyeron una grata sorpresa. La agilidad de la grafía, la nerviosa angulación, la eficacia del negro profundamente expresivo y el valor psicológico, con calidad de instantánea del alma, justifican sobradamente la favorable acogida. De todos modos, es lamentable que constituyendo Casas, en unión de Picasso y Nonell, el trío originario del gran renacer pictórico barcelonés del mil novecientos, no se hallase representado en Venecia con ningún lienzo. Pienso concretamente en algunas de las maravillas blancas de la «Colección Rivièrè», o en el estremecedor «Garrote vil», del Museo de Arte Moderno, de Madrid.[...].* (p. 16)³⁹¹

³⁹⁰ Programa d'actes de l'entitat *Amigos de los Museos*, temporada tardor 1955 ; Relació de socis visitants de la col·lecció de Fernando Rivièrè, 05/02/1956 ; Visita a la col·lecció Rivièrè, 24/02/1963. AMC.

³⁹¹ Arean, C. A., "Vitalidad del arte español actual: Cinco artistas catalanes en la XXXII Bienal de Venecia", *La Vanguardia*, 05/08/1964. p. 16.

Així mateix, és interessant tenir en compte que, el Sr. Rivière, va permetre que especialistes d'artistes accedissin a la seva col·lecció per estudiar-ne les peces que hi tenia, fent així possible l'evolució de la historiografia i, per extensió, el coneixement dels seus quadres. La doctora en Història de l'Art, Ana María Arias de Cossio, per exemple, en va fer visita l'any 1971 quan encara es trobava al carrer Sant Gabriel, mentre estava realitzant la seva investigació sobre l'artista José Gutiérrez de la Vega i recorda que la va acompanyar Josep Gudiol, en representació de l'Institut Amatller.³⁹² Per altra banda, el doctor en Història de l'Art, Francesc Fontbona de Vallescar la va visitar juntament amb Francesc Miralles mentre preparaven la monografia sobre Hermen Anglada-Camarasa, publicació que van estar elaborant entre els anys 1974 i 1980. La visita, la van realitzar al pis del carrer Johann Sebastian Bach i hi van poder veure les obres que Rivière tenia d'Anglada, les fitxes d'inventari i les seves imatges. D'aquella visita, Francesc Fontbona esmenta:

*“Rivière, va demostrar conèixer bé les obres de la seva col·lecció. D'Anglada, concretament, ens va dir que ell davant d'un quadre dubtós sempre mirava si contenia petites pinzellades en angle recte i, si les hi trobava, quedava força convençut de que el quadre era del pintor. Des d'aleshores, nosaltres també fèiem el que en vàrem passar a dir la “prova Rivière” en casos de dubte. I, realment, era definitiva, especialment en les pintures de maduresa, de Mallorca en endavant”.*³⁹³

Actualment, el llegat de la Fototeca i l'Arxiu de la col·lecció Rivière, es conserva entre diversos familiars del Sr. Rivière com les seves filles María Teresa, Myriam i Rocío Rivière Vidal-Quadras, i els seus néts Fernando, Alejo i Ricardo Sans Rivière. Pel que fa a les obres d'art que el col·leccionista va adquirir, com veurem en el catàleg d'obres de la col·lecció, la seva situació es diferent, doncs, per una banda, en tenim en museus públics -a vegades poc coneixedors de la procedència real de les seves peces-, per altra, en col·leccions particulars i, una gran part, malauradament, no en sabem el seu parador concret. En la majoria de casos però, hem d'entendre que, aquesta dispersió dins el mercat de l'art, no va començar fins just després de l'any 1992. No obstant això, els canvis de residència produïts als anys setanta, també van esdevenir un punt d'inflexió. Pel que fa als donatius, hem de tenir en compte que, el Sr. Rivière, va fer molt poques donacions en vida. De fet, només en tenim documentades quatre, una de l'any 1971 per al Museu del Castell de Montjuïc de Barcelona i tres per al Museu Frederic Marès, els anys 1972 i 1979. En la primera, va donar l'obra *Els màrtirs* de José

³⁹² Correu electrònic amb Ana María Arias de Cossio, 23 d'abril de 2021.

³⁹³ Correu electrònic amb Ana María Arias de Cossio, 11 de maig de 2021.

Aguar, d'aparença i parador desconegut.³⁹⁴ Per a les següents, va escollir una talla de *Sant Joan d'un Calvari*, de Felipe Bigarny que, ja apareix al catàleg que el museu va publicar l'any 1970.³⁹⁵ L'obra *Crist crucificat*, del primer quart del segle XVII, i una representació del *Toro Farnese*, reproduït en pisa esmaltada, d'inicis del segle XX, en ambdós casos d'autoria desconeguda.³⁹⁶ Per una via diferent, potser fruit d'un intercanvi d'alguna obra present a les Galeries Laietanes, la peça *Navidad*, de Ramon Rogent, va fer cap a la Fundació Maurí a partir d'una donació que va fer Josep Gudiol, anys després de la mort del notari Josep Maurí. No es coneix la data exacta d'arribada a la fundació garriguenca però s'hauria d'emmarcar entre el 1969, data de creació d'aquesta, i el 1985, data de la defunció de Gudiol.³⁹⁷

Si ens centrem en les vendes d'algunes obres de la col·lecció Rivièr, l'any 1978, onze de les vint-i-cinc peces presents a l'exposició *Grandes Obras Grandes Artistas (1878-1978)*, celebrada a la galeria barcelonina Época – Arte Unido, eren propietat d'aquest col·leccionista.³⁹⁸ Més tard, a l'any 1993, es va produir la venda de la magnífica representació *La meva esposa i les meves filles al jardí*, del mestre Sorolla, a la Fundación Maria Cristina Masaveu Peterson d'Oviedo.³⁹⁹ L'any 2017, el Museo Nacional del Prado de Madrid, va comprar l'obra *Paisatge napolità* (1874), de Marià Fortuny Marsal. Una peça que, a més a més, fou adquirida gràcies al llegat de Carmen Sánchez García (1929-2016), membre de la Fundación Amigos del Museo del Prado, i protagonista d'una de les darreres exposicions temporals del museu *El legado de Carmen Sánchez: La última lección*.⁴⁰⁰

³⁹⁴ Boronat, M.J., *La política d'adquisicions de la Junta de Museus, 1890-1923*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1999. p. 929. Monografies de la Junta de Museus de Catalunya 1.

³⁹⁵ Conversa mantinguda amb Ma. Luisa Camarero Roca, 7 de novembre de 2016.

³⁹⁶ VVAA., *Catàleg d'escultura i pintura dels segles XVI, XVII i XVIII*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1996. Fons del Museu Frederic Marès. Cat. rao. p. 307-308, f. 261. Les donacions, seguint l'ordre esmentat, corresponen a les obres: MFM 1415; MFM 1382; MFM S-9520.

³⁹⁷ Conversa mantinguda amb Jordi Rogent Albiol i Lluís Cuspinera Font, 11 de març de 2021.

³⁹⁸ *Grandes Obras Grandes Artistas (1878-1978)*, Barcelona: Época, galeria de arte, 1978. f. 1, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 20, 21, 23.

³⁹⁹ VVAA., *Pedro Masaveu: pasión por Sorolla*, Fundación María Cristina Masaveu Peterson, 2018. Edició limitada. Catàleg de l'exposició celebrada al Centro Niemeyer, Avilés (29 de juny del 2018 – 6 de gener del 2019).

⁴⁰⁰ VVAA., *El legado de Carmen Sánchez: La última lección*, Madrid: Museo Nacional del Prado, 2021.

3. CATÀLEG D'OBRES DE LA COL·LECCIÓ RIVIÈRE

Aquest catàleg presenta, de manera inèdita, el conjunt de pintures, dibuixos, escultures i arts decoratives que van formar la històrica col·lecció d'art de Fernando Rivière de Caralt. El catàleg, s'estructura seguint l'ordre alfabètic respecte el primer cognom de l'artista que realitza l'obra. Els autors desconeguts s'ubiquen a la part final d'aquest ordre, seguint un ordre cronològic segons la data de realització de l'obra. El catàleg, a més de ser un registre d'obres amb la fitxa tècnica de cada peça, compta amb les fotografies realitzades pels fotògrafs d'art Francesc Serra Dimas i Francesc Ribera Colomer que, entre els anys 1941 i 1960, van fotografiar la col·lecció Rivière per encàrrec del col·leccionista que, a més a més, també va fotografiar algunes peces de la seva col·lecció. Els originals d'aquestes imatges, tal com s'indica en cadascuna de les descripcions, es conserven actualment a l'Arxiu Fotogràfic de Barcelona, a l'Arxiu Mas, a l'Institut Botànic de Barcelona o a l'Arxiu de la família Rivière. Altrament, s'hi presenten fotografies realitzades per part dels museus, on actualment es conserven les peces, o bé en publicacions on s'han reproduït les obres. Tanmateix, és interessant tenir en compte que, les dades que ens informen sobre la peça en qüestió, en la majoria de casos, són transcripcions de les fitxes de l'inventari de la col·lecció Rivière. És per això que, les descripcions són heterogènies i la catalogació no és igual en totes les peces. D'altra banda, en el catàleg, s'esmenten elements que es consideren de la col·lecció ja sigui perquè es mencionen a la pel·lícula de la col·lecció, en monografies d'artistes o en llibres enciclopèdics. Així com aquells que han estat informats pels hereus directes del llegat o per especialistes del sector, a partir d'inventaris, àlbums fotogràfics i fitxes de catalogació.

Notes prèvies

Seguint el següent ordre:

- I. Pintura i dibuix
- II. Escultura
- III. Arts decoratives, tèxtils i gràfiques

La fitxa de catalogació que he seguit respon al següent esquema:

1. Imatge
2. Número de catalogació. Numeració respecte l'inventari de la col·lecció Rivière.
Autor, *títol* (altres títols) "Títol atribuït" i any de realització o s/d (sense data).
[Transcripció d'observacions del col·leccionista en el seu catàleg]
3. Tècnica artística i dimensions del bastidor o m/d (mida desconeguda)

4. Signatura i inscripcions
5. Informació relativa a la imatge: Bibliogràfica o d'arxiu, especificant fotògraf, any de realització i dades topogràfiques
6. Any d'entrada a la col·lecció Rivière i procedència
7. Ubicació actual
8. Referències bibliogràfiques, subhastes i altres (Cat. expo. : catàleg d'exposició / Cat. rao. : catàleg raonat). [sp] : sense pàgina.

La manca d'informació d'alguna de les dades anteriors, respon al seu desconeixement en el moment de la publicació de la tesi.

Abreviatures i Sigles

a.	Angle
c.	Circa (a l'entorn de)
cm.	centímetres
d.	dret
e.	esquerre
i.	inferior
s.	superior

ACR	Arxiu de la col·lecció Rivière, Fons particular de la Família Rivière
AFB	Arxiu Fotogràfic de Barcelona
AM	Arxiu Mas
AMFSP	Arxiu MNAC, Fons Sala Parés
FPH	Fototeca del Patrimonio Histórico
IBB	Institut Botànic de Barcelona

I. Pintura i dibuix

1. **Aguiar** García, José (1895-1976): *Nu vermell*, c. 1943.

Oli sobre tela, 113 × 188 cm

Jose Aguiar 1943² (a.i.d.)

Fotografia de *José Aguiar: La Gomera (Canarias)*, Barcelona: Archivo de Arte, 1948. làm. 10.
Figuras cumbre del arte contemporáneo español 16.

1946, Entrada a la col·lecció Rivière

2021, No localitzada

José Aguiar [...], *Op. cit.*, (1948). làm. 10.

Francesc Serra Dimas, 1946. AFB3-120. 00000D93.

2. **Aguiar** García, José (1895-1976): *Composició camp i figures*, 1945.

Oli sobre tela, 82 × 101 cm

Jose Aguiar 1945 (a.i.d.)

Fotografia de *José Aguiar* [...], *Op. cit.*, (1948). làm. 6.

1947, Entrada a la col·lecció Rivière

2021, No localitzada

José Aguiar [...], Op. cit., (1948). làm. 6.

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 3476111111.

3. **Aguiar** García, José (1895-1976): *Llac*, c. 1944.

Oli sobre tela, 100 × 127 cm

Jose Aguiar (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. S0.811.34, Núm. de registre 33034.

2021, No localitzada

Fotografías de les obras expuestas en la Exposición Nacional de Bellas Artes de Barcelona, otoño 1944.
Vol. II fig. 4. (F130-2.4/10), Arxiu del Museu Nacional d'Art de Catalunya.

4. **Aguiar** García, José (1895-1976): *Els màrtirs*, s/d.

Sense dades tècniques

1971, El col·leccionista Fernando Rivière de Caralt dona l'obra a la Junta de Museus de Barcelona perquè formi part del Museu del Castell de Montjuïc, Barcelona

2021, No localitzada

Boronat, M.J., *La política d'adquisicions de la Junta de Museus, 1890-1923*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1999. p. 929. Monografies de la Junta de Museus de Catalunya 1.

5. **Alfaro** Brieva, Nicolás (1826-1905): *Paisatge*, c. 1870.

Oli sobre tela, m/d

Francesc Serra Dimas, 1945. AFB3-120. Top. S0.811.60, Núm. de registre 33060.

Possiblement procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació a AMFSP_D02FE01-1.3/1)

2021, No localitzada

6. **Amat** Pagès, Josep (1901-1991): *Carrer de Sant Felin de Guíxols*, 1948.

Oli sobre tela, 60 × 81 cm

amat (a.i.d.)

Fotografia del fullet de l'exposició a la Sala Parés, 1949. (núm. 29)

Procedent de l'exposició *J. Amat* a la Sala Parés, Barcelona. Gener-Febrer 1949. (núm. 29)

2021, No localitzada

Cortés, J., "El arte: José Amat", *Liveo*, núm. 44, abril 1949. [sp].

7. **Amat** Pagès, Josep (1901-1991): *Hotel de la marina* (Vista de Sant Feliu de Guíxols), 1945.

Oli sobre tela, 60 × 81 cm

amat 45 (a.i.e.)

Fotografia en línia: <<https://www.balclis.com/es/subastas/2013-05-15/1464-vista-de-sant-feliu-de-guixols>> [Consulta: 20 d'octubre de 2017]

Procedent de l'exposició *J. Amat* a la Sala Parés, Barcelona. Febrer 1947. (núm. 18)

2021, Col·lecció particular

16/05/2013, Balclis, Barcelona. *Joyas, relojes y arte chino – Antigüedades, muebles y pintura*. Lot. núm. 1464. p. 155 del catàleg.

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. S. 16645, clixé núm. 214. S0_0813_084.

8. **Amat** Pagès, Josep (1901-1991): *Jardí de Sant Gervasi*, 1946.

Oli sobre tela, 66 × 100 cm

amat 46 (a.i.d.)

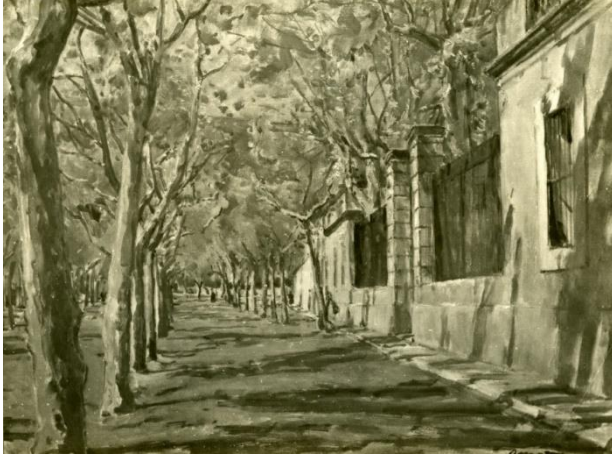
Fotografia de Llorens, E., *Sant Gervasi i el pintor Josep Amat*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2002. Cat. expo. p. 42-43.

Procedent de l'exposició *J. Amat* a la Sala Parés, Barcelona. Febrer 1947. (núm. 24 o 25?)

2021, Col·lecció particular

Llorens, E., *Op. cit.*, (2002). p. 42-43.

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. S0_0813_085.

9. **Amat** Pagès, Josep (1901-1991): *Desert de Sarrià*, 1948.

Oli sobre tela, 50 × 65 cm

Francesc Serra Dimas, 1948. AFB3-120. Top. S0_0813_091.

Procedent de l'exposició *J. Amat* a la Sala Parés, Barcelona. Gener - Febrer 1949. (núm. 25)

2021, No localitzada

10. **Amat** Pagès, Josep (1901-1991): *Tarda*, 1951.

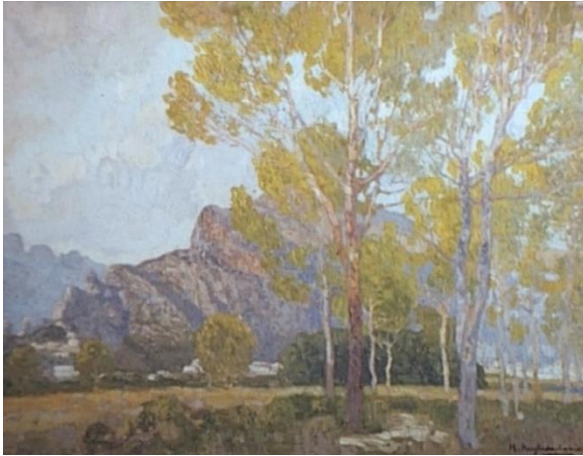
Oli sobre tela, 50 × 73 cm

amat 51 (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. S0_0814_016, S. 21534, clixé núm. 471.

Procedent de l'exposició *J. Amat* a la Sala Parés, Barcelona. Febrer 1953. (núm. 15)

2021, No localitzada

11. (11) **Anglada** Camarasa, Hermen (1871-1959): *Port de Pollença* (Mi pinar), c. 1918.

Oli sobre tela, 46 × 64 cm

H. Anglada Camarasa (a.i.d.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

1935, Directa de l'artista

2021, No localitzada

Fontbona, F. i Miralles, F., *Anglada-Camarasa*, Barcelona: Polígrafa, 1981. Cat. rao. p. 267, fig. 248, D18.

12. (14) **Anglada** Camarasa, Hermen (1871-1959): *Cala Mallorca* (El pi de Formentor), 1935.

Oli sobre tela, 61 × 78 cm

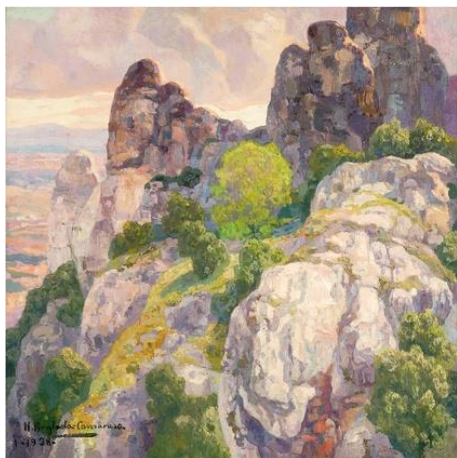
H. Anglada Camarasa (a.i.d.)

Fernando Sans Rivière, 2018.

1935, Encàrrec del col·leccionista per mitjà de la Sala Parés, Barcelona (informació a AMFSP_D02FE01-19.59/116)

2021, Col·lecció particular

Fontbona, F. i Miralles, F., *Op. cit.*, (1981). p. 277, D123.

13. **Anglada** Camarasa, Hermen (1871-1959): *Montserrat*, 1938.

Oli sobre tela, 60 × 60 cm

H. Anglada Camarasa, 1938 (a.i.e.)

Fotografia en línia: <<http://www.fundacionamyc.org/es/galeria/pintura/#15>> [Consulta: 20 d'octubre de 2017]

1943, Possiblement procedent de la col·lecció Sr. Juvé per mitjà de la Sala Parés, Barcelona. (informació a AMFSP_D02FE01-3.3/2)

2021, Fundación Arte Moderno y Contemporáneo, Madrid (Francisco Daurella) núm. 10.

Fontbona, F. i Miralles, F., *Op. cit.*, (1981). p. 288, fig. 355, E20.

12/11/2008, Sotheby's, London. *19th century European paintings including the orientalist sale, symbolism & the poetic vision and spanish painting*. Lot. núm. 307. p. 293 del catàleg.

14. **Anglada** Camarasa, Hermen (1871-1959): *Cistell amb raïm, peres i pomes*, c. 1945. (anvers pintat amb un esbós titulat *Gitana amb clavell*)

Oli sobre taula, 45 × 55 cm

H. Anglada Camarasa (a.s.d.)

Fotografies en línia: <<http://www.alcalasubastas.es/es/subastas/20-9123/hermenegildo-anglada-camarasa-barcelona-1871-pollena-mallorca-1959-cesto-con-uvas-peras-y-manzanas>> [Consulta: 12 d'octubre de 2019]

1961, És propietat de J. Rull

2021, No localitzada

Fontbona, F. i Miralles, F., *Op. cit.*, (1981). p. 295, fig. 378, F42.

21/05/2014, Alcala Subastas, Madrid. Lot. núm. 220.

15. **Anglada** Camarasa, Hermen (1871-1959): *Paisatge des de Montserrat*, c. 1938.

Oli sobre tela, 48 × 59 cm

H. Anglada Camarasa (a.i.e.)

Fotografia de *El Árbol a través de un siglo de pintura española 1874-1974*, Granada: Banco de Granada, 1974. p. 31. Cat. expo.

2021, Antiga Col·lecció Banca Mas Sardà absorbida per Banco Bilbao Vizcaya Argentaria

Fontbona, F. i Miralles, F., *Op. cit.*, (1981). p. 289, fig. 362, E28.

16. (105) **Anglada** Camarasa, Hermen (1871-1959): *Formenter* (Parres, Mallorca), c. 1922.

Oli sobre tela, 71 × 102 cm

H. Anglada Camarasa (a.i.d.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972)..

1945, Procedent de la colecció Rafael Linaje (Madrid), per mitjà de la Sala Parés, Barcelona

2021, Col·lecció particular

Fontbona, F. i Miralles, F., *Op. cit.*, (1981). p. 270, fig. 264, D56.

17. (277) **Anglada** Camarasa, Hermen (1871-1959): *El pi de la posada*, 1923.

Oli sobre taula, 202 × 50 cm (6 taules pintades i emmarcades)

H. Anglada Camarasa (a.i.e.)

Fernando Sans Rivière, 2021.

Procedent de l'exposició *Hermen Anglada Camarasa* a La Pinacoteca, Barcelona. Desembre-Gener 1948. (núm. 2)

2021, Col·lecció particular

Fontbona, F. i Miralles, F., *Op. cit.*, (1981). p. 270, fig. 277, D58.

Miralles, F., *Història de l'art català*, vol VIII, Barcelona: Edicions 62, 1983. p. 114.

18. **Anglada** Camarasa, Hermen (1871-1959): *Paveaux* (Roselles grans), 1944.

Oli sobre tela, 78'5 × 81 cm

H. Anglada Camarasa (a.i.e.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

1948, Possiblement procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació a AMFSP_D02FE01-3.3/2)

2021, Col·lecció particular

Fontbona, F. i Miralles, F., *Op. cit.*, (1981). p. 291, fig. 392, F5.

19. **Anglada** Camarasa, Hermen (1871-1959): *La gitana del càntir (I)* (Valenciana), c. 1913.

Oli sobre tela, 131 × 91 cm

H. Anglada Camarasa (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. S0.815.62, núm. de registre S-18552.

1955, Possiblement procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació a AMFSP_D02FE01-3.3/2)

2021, Col·lecció particular

Fontbona, F. i Miralles, F., *Op. cit.*, (1981). p. 264, C54.

20. **Arco** Álvarez, Manuel del (1909-1971): *Caricatura del pintor Aguiar*, c. 1948.

Tinta sobre paper, m/d

del arco (a.i.e.)

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. S0.816.90, núm. de registre S-17071.

Possiblement procedent de l'exposició *Del Arco* a la Sala Rovira, Barcelona. Maig 1948.

2021, No localitzada

21. **Arco** Álvarez, Manuel del (1909-1971): *Caricatura de Fernando Rivière de Caralt*, c. 1948.

Tinta sobre paper, m/d

del arco (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1948. AFB3-120. Top. S0.816.89, núm. de registre S-18102.

2021, No localitzada

“Atalaya ciudadana”, *Diario de Barcelona*, 11/05/1948. p. 4.

22. **Arellano**, Juan de (1614-1676): *Bodegó amb flors*, 1/2 s. XVII (taller).

Oli sobre tela, 50 × 38'5 cm

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 13347, clixé núm. 103.

Procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació de l'Arxiu de la Sala Parés)

2021, No localitzada

23. **Arellano**, Juan de (1614-1676): *Bodegó amb flors*, 1/2 s. XVII (taller).

Oli sobre tela, 38'5 × 50 cm

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

Procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació de l'Arxiu de la Sala Parés)

2021, No localitzada

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 016648.

24. **Arenys** Galdon, Ricard (1914 – 1977): *Hipòdrom*, s/d.

Oli sobre tela, 66'5 × 83 cm

R. Arenys (a.i.d.)

Paloma Rivièrre, 2021.

2021, Col·lecció particular

25. **Arenys** Galdon, Ricard (1914-1977): *Molí de vent*, 1948.

Oli sobre tela, m/d

“Boceto por un cuadro” R. Arenys (a.i.e.)

Francesc Serra Dimas, 1948. AFB3-120. Top. S0.816.100, núm. de registre S-18109.

Procedent de l'exposició *Exposición de pinturas Ricardo Arenys* a la Sala Gaspar, Barcelona. Del 6 al 19 de març de 1948. (núm. 13)

2021, No localitzada

Exposición de pinturas [...], *Op. cit.*, (1948). Portada del fulletó.

26. **Arenys** Galdon, Ricard (1914-1977): *Llaurant*, s/d.

Oli sobre tela, 130 × 196 cm

R. Arenys (a.i.e.)

Francesc Serra Dimas, 1949. AFB3-120. Top. S0.816.99, núm. de registre S-18845.

2021, No localitzada

27. **Arenys** Galdon, Ricard (1914-1977): *Sense títol*, s/d.

Oli sobre tela, m/d

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. S0.816.98, núm. de registre S-16299.

2021, No localitzada

28. **Armengol** Gall, Emili (1911-1976): *Sense títol*, 1944.

Oli sobre tela, m/d

armengol 44 (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1944. AFB3-120. Top. 12881, clixé núm. 72.

2021, No localitzada

29. **Armet** Portanell, Josep (1843-1911): *Sense títol*, 1877.

Oli sobre tela, 70'5 × 108 cm

Fotografia de *Galería Barbié*, Barcelona: *Galería Barbié*, 199?. Cat. expo. [sp].

2021, No localitzada

Galería Barbié, *Op. cit.*, (199?). [sp].

Francesc Serra Dimas, 1949. AFB3-120. Top. S0_818_028.

30. **Arredondo**, Isidoro (1655-1702): *Santa Clara foragitant als infidels amb l'Eucaristia*, 1693. (Parella amb *Sant Lluís bisbe, en Glòria*).

Oli sobre tela, 250 × 180 cm

Fotografia en línia: <<https://www.museodelprado.es/coleccion/obra-de-arte/santa-clara-ahuyentando-a-los-infieles-con-la/83ebf399-960c-4f30-b773-77603c8216f0?searchid=0056b445-5afc-e07f-5e01-ead73e79015d>> [Consulta: 11 de gener de 2020]

Procedent de la col·lecció Ordoñez, Madrid

2021, Museo Nacional del Prado, Madrid (núm. inv. P03264). Procedent de la col·lecció Saldaña Suanzes, Barcelona.

Pérez Sánchez, A. E., *Un Lienzo de Isidoro Arredondo para el Museo del Prado*, Madrid: Boletín del Museo del Prado, 1980- 0210-8143 T. 1, núm. 1 (gen./abr. 1980). p. 17-22.

Álvarez Lopera, J., *El museo de la Trinidad: historia, obras y documentos*, Madrid: Museo Nacional del Prado, 2009. p. 85-86.

AM, 1946. Im. 05422021, Foto Mas C-93960.

31. **Arredondo**, Isidoro (1655-1702): *Sant Lluís bisbe, en Glòria*, 1693. (Parella amb *Santa Clara foragitant als infidels amb l'Eucaristia*).

Oli sobre tela, 263 × 189 cm

Fotografia en línia: <<https://www.museodelprado.es/coleccion/obra-de-arte/san-luis-obispo-en-gloria/5ea4cffe-f034-4b5f-b9f5-3b4c83d2c2a7?searchid=74701674-b083-1969-0067-52debb7175ac>> [Consulta: 11 de gener de 2020]

Procedent de la colecció Ordoñez, Madrid

2021, Museo Nacional del Prado, Madrid (núm. inv. P07038). Procedent de la col·lecció Saldaña Suanzes, Barcelona.

Urrea, J., *La Pittura Madrilenia del Secolo XVII*, Roma: Edizioni Carte Segrete, 1991. p. 152.

VVAA., *Catálogo de las pinturas. Museo del Prado*, Madrid: Ministerio de Educación y Cultura, 1996. p. 12.

AM, 1946. Im. 05422022, Foto Mas-C 93962.

32. **Baboulène**, Eugène (1905-1994): *Sense títol*, c. 1950.

Oli sobre tela, 60 × 81 cm

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, No localitzada

33. **Barbasán** Lagueruela, Mariano (1864-1924): *Primavera* (La cabanya dels pastors), 1921.

Oli sobre tela, 67 × 99 cm

Barbasan Lagueruela, Antícoli Corrado (a.i.d.)

Fotografia de Pantorba, B. de, *Mariano Barbasán: Ensayo biográfico y crítico: cien ilustraciones*, Madrid: Mariano Barbasán Lucaferri, 1939. [sp].

2021, No localitzada

Pantorba, B. de, *Op. cit.*, (1939). [sp].

21/12/2004, Durán, Madrid. *Joyas y estilograficas – Gran coleccion de pintura siglos XVI-XX*. Lot. núm. 175. p. 102 del catàleg.

Francesc Serra Dimas, 1955. AFB3-120. Top. S0_822_014.

34. **Barradas**, Rafael (1890-1929): *Bodegó*, 1919.

Oli sobre cartó, 50 × 47 cm

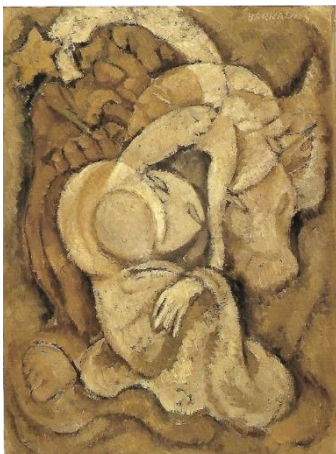
BARRADAS 1919 (a.i.e.)

Fotografia de *Rafael Barradas*, Madrid: Galería Jorge Mara, 1992. Cat. expo. núm. 2. p. 38.

2021, No localitzada

Rafael Barradas, Op. cit., (1992). núm. 2. p. 38.

Barradas: exposició antològica 1890-1929, Centre Cultural Tecla Sala, l'Hospitalet de Llobregat, 25 gener 1993 - 14 març 1993. Comunidad de Madrid: Generalitat de Catalunya: Gobierno de Aragón, 1992. p. 196-197.

35. (737) **Barradas**, Rafael (1890-1929): *Naixement de Jesús*, 1928.

Oli sobre tela, 80 × 61 cm

BARRADAS (a.s.d.). A l'anvers BARRADAS, Hospitalet 1928

Fotografia de *Rafael Barradas, Op. cit.*, (1992). núm. 13. p. 58.

Procedent de l'exposició *Colección J. Dalmau* a la Sala Vayreda, Barcelona. Juny 1956. (núm. 80). Propietat de la Col·lecció Lola Monmany, Vda. Dalmau

2021, Col·lecció particular

Rafael Barradas, *Op. cit.*, (1992). núm. 13. p. 58.

36. **Barrón** Carrillo, Manuel (1814-1884): *Vista del Guadalquivir*, 1845.

Oli sobre tela, 92 × 125 cm

Manuel Barrón, Sevilla 1845 (a.i.d.)

Fotografia en línia: <<https://www.carmenthyssenmalaga.org/obra/vista-del-guadalquivir>>
[Consulta: 15 de febrer de 2020]

Procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació de l'Arxiu de la Sala Parés)

2021, Colección Carmen Thyssen-Bornemisza en préstec gratuït al Museo Carmen Thyssen Málaga (núm. inv. CTB.2002.18).

07/10/2002, Ansorena, Madrid. Lot. núm. 54. p. 81 del catàleg.

37. **Bataller** Giralt, Rafael (1921-2013): *Barques*, c. 1959.

Oli sobre tela, m/d

Procedent de l'exposició *Rafael Bataller* a la Sala Vayreda, Barcelona. Març-Abril 1959

2021, No localitzada

38. **Bataller** Giralt, Rafael (1921-2013): *Bodegó*, s/d.

Sense dades tècniques

Procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació de l'Arxiu de la Sala Parés)

2021, No localitzada

39. (166) **Benedito** Vives, Manuel (1875-1963): *Figura*, 1900.

Oli sobre taula, 40 × 30 cm

M. Benedito. Roma, 1900 (a.i.e.). A la part superior, “Al Sr. D. José Artal su affmo. amigo”

Fernando Sans Rivièrre, 2019.

1946, Procedent de la colecció de la Condesa viuda de Artal, Buenos Aires

2021, Col·lecció particular

40. **Benedito** Vives, Manuel (1875-1963): *Nen amb un gos*, 1899.

Oli sobre tela, m/d

M. Benedito 1899 (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. S0_0824_049, núm. de registre S-14246.

Possiblement procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació a AMFSP_D02FE01-1.3/3)

2021, No localitzada

41. **Benedito** Vives, Manuel (1875-1963): *A la platja de València*, c. 1899.

Oli sobre tela, m/d

M. Benedito (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1944. AFB3-120. Top. S0_0824_050, núm. de registre S-10457.

Possiblement procedent de la colecció José Fernández López (Pontevedra), per mitjà de la Sala Parés, Barcelona (informació a AMFSP_ D02FE01-1.3/3)

2021, No localitzada

“Interiores en casa de F.R. de Barcelona”, *Arte y Hogar*, núm. 26, 1946. [sp].

42. **Benet** Vancells, Rafael (1889-1979): *El cafè d'en Biel, tarda*, 1947.

Oli sobre tela, 81 × 100 cm

R. Benet 47 (a.i.e.)

VVAA., *Rafael Benet*, Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, 1997. Cat. rao. p. 44 i rep. en c/ p. 29.

1948, Procedent de la Sala Parés, Barcelona

2021, Col·lecció particular

Suàrez, A., *Rafael Benet (1889 – 1979): catàleg revisat i actualitzat de l'obra pictòrica*, Barcelona: Fundació Rafael Benet, 2004. Cat. rao. p. 102 i 103.

Bracons, J., *Rafael Benet. Pintura, paraula, ritme*, Barcelona: Lunwerg Editores; Caixa Terrassa, 2008. p. 166 i p. 272 i rep. en c/ p. 211.

43. **Benson**, Ambrosius (act. 1500-1550): *Pietà* (Lamentació sobre Crist mort), s. XVI.

Oli sobre taula, m/d

Artprice. 06/10/2014, Ansorena, Madrid. *Pintura y Artes Decorativas*. Lot. núm. 435. p. 134 del catàleg.

1957, ja es cita com a Col·lecció Rivière

2021, No localitzada

Marlier, G. *Ambrosius Benson et la peinture à Bruges au temps de Charles-Quint*, Damme: Musée van Maerlant, 1957. p. 157-164.

“Supervivencia de los estilos”, *Arte y Hogar*. Núm. 89, 1952. [sp].

06/10/2014, Ansorena, Madrid. *Pintura y Artes Decorativas*. Lot. núm. 435. p. 134 del catàleg.

AM. Foto Mas - C 92957.

44. (533) **Berea**, Dimitrie (1908-1975): *A la selva de Barbizón*, c. 1950.

Oli sobre tela, m/d

Berea Barbizon (a.i.d.)

Clixé anònim núm. 533, ACR Àlbum de fotografies de la col·lecció Rivière.

2021, No localitzada

45. **Berea**, Dimitrie (1908-1975): *El riu Sena (Sur le quai)*, c. 1950.

Oli sobre tela, m/d

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

Possiblement procedent de l'exposició *Berea* al Círculo de Bellas Artes, Madrid, febrer 1952

2021, No localitzada

Camón Aznar, J., "Pinturas de Berea", *ABC*, 14/02/1952, edición mañana. p. 28.

46. **Berea**, Dimitrie (1908-1975): *El riu Sena*, c. 1950.

Oli sobre tela, 60 × 73 cm

D. Berea (a.i.e.)

Francesc Serra Dimas, 1952. AFB3-120. Top. 21526, clixé núm. 463.

Possiblement procedent de l'exposició *Berea* al Círculo de Bellas Artes, Madrid, febrer 1952

2021, No localitzada

Camón Aznar, J., "Pinturas de Berea", *ABC*, 14/02/1952, edición mañana. p. 28.

47. (82) **Beruete** Moret, Aureliano de (1845-1912): *Avila*, 1909.

Oli sobre tela, 67 × 100 cm

A. de Beruete (a.i.e.). A l'anvers: Avila 1909

Fotografia de Llorens, T. i Tusell, J., *La pintura española del cambio de siglo en la Colección Carmen Thyssen-Bornemisza*, Zaragoza: Diputación de Zaragoza. Palacio de Sástago, 1998. Cat. expo. p. 46.

1944, Procedent de la colección José Luis Vilches, Madrid

2021, Museo Carmen Thyssen Málaga (núm. inv. CTB.1997.37).

Benet, R., *Impresionismo*, Barcelona, 1952. f. 205. Col·lecció Historia de la Pintura Moderna.

Llorens, T. i Tusell, J., *Op. cit.*, (1998). p. 46.

11/11/1997, Sotheby's, Madrid. *Pintura antigua y de los siglos XIX y XX*. Lot. núm. 62. p. 43 del catàleg.

48. **Bosch** Roger, Emili (1894-1980): *El Club*, 1949.

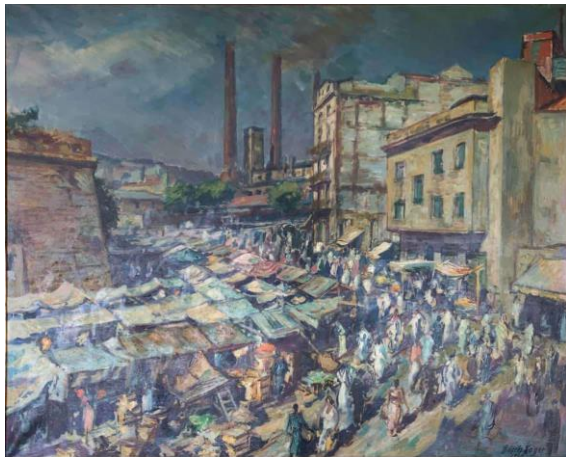
Oli sobre tela, 65 × 81 cm

1949, Exposició *Pro-Hospitales* al Reial Cercle Artístic de Barcelona

2021, No localitzada

Relació impresa de “Los señores adquirientes de obras de arte” fruit de l'exposició *Pro-Hospitales*, Maig 1949. Arxiu històric del RCAB.

Marín, Ma. I., *Cercle artístic de Barcelona: primera aproximació a 125 anys d'història*, Barcelona: Reial Cercle Artístic de Barcelona, 2006. p. 110.

49. **Bosch** Roger, Emili (1894-1980): *Mercat*, 1947.

Oli sobre tela, 100 × 81 cm

Bosch Roger 1947 (a.i.d.)

Sara Vila Gomà, 2020.

2021, Col·lecció particular

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. S0_831_059.

“Una casa en “La Maresma”, Barcelona”, *Arte y Hogar*. Núm. 278, 1968. [sp].

50. **Bosch** Roger, Emili (1894-1980): *Llibreria*, c. 1950.

Oli sobre tela, 73 × 60 cm

Bosch Roger (a.i.d.)

Artprice. 13/06/2007, Balclis, Barcelona. *Joyas – Muebles – Pintura – Antigüedades*. Lot. núm. 744. p. 114 del catàleg.

2021, No localitzada

15/11/2012, Subarna, Barcelona. *Pintura – Porcelana – Cristal – Joyas – Plata – Marfil – Bronces – Libros – Lamparas – Varios – Textil – Muebles – Coleccionismo*. Lot. núm. 901. p. 104 del catàleg.

51. **Braque**, Georges (1882-1963): *L'ordre des oiseaux (paj. 15)*, c. 1962.

Aiguafort a color, 43 × 53 cm

G Braque (a.i.d.)

Clixé anònim sense numeració, ACR Àlbum de fotografies de la col·lecció Rivière.

2021, Col·lecció particular

52. (742) **Brianchon**, Maurice (1899-1979): *Nature morte aux poires*, c. 1950.

Oli sobre tela, 92 × 65 cm

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, No localitzada

53. (728) **Buffet**, Bernard (1928-1999): *Bouquet de blanets* (Bodegó), 1955.

Aquarel·la, carbonet i tinta sobre paper, 64'5 × 49'5 cm

Bernard Buffet, 55 (a.i.d.) / 55 B. Buffet (a.s.e.). Al revers: segell "Galerie Drouant-David de París" i "P15".

Fotografia en línia: <<https://www.balclis.com/es/subastas/2011-10-19/1181-bodegon>>
[Consulta: 11 d'octubre de 2015]

2021, Col·lecció particular

19/10/2011, Balclis, Barcelona. Lot. núm. 1181.

54. (511) **Caba** Casamitjana, Antoni (1838-1907): *Retrat del nen Jorge Vidal-Quadras*, 1894.

Oli sobre tela, 145 × 85 cm

A Caba, 1894 (a.i.e.)

Fernando Sans Rivièrre, 2020.

Propietat de María Teresa Vidal-Quadras Villavecchia, esposa del col·leccionista

2021, Col·lecció particular

Francesc Serra Dimas, 1952. AFB3-120. Top. S0_0834_006, S-21277.

55. **Cabanyes** Marquès, Alexandre de (1877-1972): *Sense títol*, s/d.

Oli sobre tela, 87 × 135 cm

A de Cabanyes (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1948. AFB3-120. Top. S0_0834_058, S-18098 clixé núm. 85.

Possiblement procedent de l'exposició *Alejandro de Cabanyes* a La Pinacoteca, Barcelona, març 1948

2021, No localitzada

56. (346) **Campigli**, Massimo (1895-1971): *Conversazione*, 1948.

Oli sobre tela, 63 × 81 cm

Campigli, 48 (a.i.d.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

Procedent de l'exposició *Arte Italiano Contemporáneo* al Museo Nacional de Arte Moderno, Madrid. Maig 1948. (núm. 15)

2021, Col·lecció particular

Francesc Serra Dimas. AFB2-120. Top. 18564, clixé n 322.

57. **Cardona** Lladós, Joan (1877-1958): *Sense títol*, c. 1930.

Oli sobre tela, 64'5 × 54 cm

Cardona (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1949. AFB3-120. Top. S0_0845_005, núm. de registre S-18846.

2021, No localitzada

“Un piso en Barcelona”, *Arte y Hogar*. Núm. 267, 1967. [sp].

58. (249) **Carles** Rosich, Domènec (1888-1962): *Retrat de Rocío Rivière Vidal-Quadras*, 1947.

Oli sobre tela, 43 × 34'5 cm

Francesc Serra Dimas, 1947. núm. 211, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1947, Encàrrec del col·leccionista

2021, Col·lecció particular

59. **Carles** Rosich, Domènec (1888-1962): *Flors*, 1947.

Oli sobre tela, 82 × 65 cm

D. Carles, 1947 (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1950. AFB3-120. Top. S0.852.053 - S. 19710.

Procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació de l'Arxiu de la Sala Parés)

2021, No localitzada

60. **Carles** Rosich, Domènec (1888-1962): *Amarel·la*, 1936.

Oli sobre tela, m/d

D. Carles, 1936 (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1944. AFB3-120. Top. S0.848.028 – S.12892.

2021, No localitzada

61. **Carretero** Sánchez, Francisco (1879-1962): *Bevedor*, c. 1949.

Oli sobre tela, m/d

Paco Carretero (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1949. AFB3-120. Top. S0_0854_021, núm. de registre S-19163.

Procedent de l'exposició *Paco Carretero* a la Sala Parés, Barcelona. Octubre 1949. (núm. 80)

2021, No localitzada

Fulletó de l'exposició *Paco Carretero*. Sala Parés, Barcelona. Octubre 1949. (núm. 80)

62. (549) **Casas** Abarca, Pere (1875-1958): *Jardí de Sevilla*, s/d.

Oli sobre tela, m/d

Clixé anònim núm. 549, ACR Àlbum de fotografies de la col·lecció Rivière.

2021, No localitzada

63. (74) **Casas** Carbó, Ramon (1866-1932): *Júlia de verd*, c. 1907.

Oli sobre tela, 73 × 60 cm

R. Casas (a.i.e.)

Fotografia de Coll, I., *Júlia, el desig. Ramon Casas*, Barcelona: Cercle del Liceu, 2016. Cat. expo. p. 116, fig. 4.

1944, Entrada a la col·lecció Rivière

2021, Col·lecció particular

Coll, I., *Op. cit.*, (2016). p. 116, fig. 4.

“Interiores en casa de F.R. de Barcelona”, *Arte y Hogar*, núm. 26, 1946. [sp].

64. (114) **Casas** Carbó, Ramon (1866-1932): *La del mocador groc*, 1898.

Oli sobre tela, 55 × 35 cm

R. Casas (a.i.e.)

Fotografia de Coll, I., *Ramon Casas: 1866-1932: una vida dedicada al arte*, Murcia: De la Cierva, 2002. Cat. rao. p. 275, f. 316.

Procedent de l'exposició *Pintores de Fama* a la Sala Parés, Barcelona. Febrer 1945. (núm. 13)

2021, Col·lecció particular

VVAA., *Ramon Casas*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1982. Palau de la Virreina, Barcelona. Portada.

Coll, I., *Op. cit.*, (2002). p. 275, f. 316.

65. (118) **Casas** Carbó, Ramon (1866-1932): *Alfons XIII*, c. 1904. [*El cuadro es uno de los estudios del natural que hizo el pintor para el retrato ecuestre del monarca con traje campero*]

Oli sobre tela, 67 × 67 cm

R. Casas (a.i.e.)

Fotografia de Coll, I., *Op. cit.*, (2002). p. 342, f. 444.

1945, Procedent de la colecció de la Condesa viuda de Artal (Buenos Aires), possiblement per mitjà de la Sala Parés, Barcelona

2021, Col·lecció particular

Coll, I., *Op. cit.*, (2002). p. 342, f. 444.

Fons de l'Arxiu MNAC, Fons Sala Parés (informació a AMFSP_D02FE01-22.59/116)

66. (140) **Casas** Carbó, Ramon (1866-1932): *Hivern*, c. 1912.

Oli sobre tela, 92 × 73 cm

R. Casas (a.i.e.)

Fotografia de Coll, I., *Op. cit.*, (2002). p. 388, fig. 524.

2021, Col·lecció particular

Coll, I., *Op. cit.*, (2002). p. 388, fig. 524.

67. (141) **Casas** Carbó, Ramon (1866-1932): *Autoretrat amb barret, lents i boquilla-pipa amb puro*, 1910.

Carbonet sobre paper, 56'5 × 40'5 cm

R. Casas, 1910 (a.i.d.)

Sara Vila Gomà, 2019.

2021, Col·lecció particular

Pinós, G., *Ramon Casas*, Barcelona: Gothicland, 2019. p. 279, f. 131.

AM. Im. 05422053, Foto Mas C-6239.

68. (168) **Casas** Carbó, Ramon (1866-1932): *Còpia del retrat de l'escultor Juan Martínez Montañés de Velázquez*, c. 1883.

Oli sobre tela, m/d

R. Casas (a.i.d.)

Fernando Sans Rivière, 2020.

2021, Col·lecció particular

69. (201) **Casas** Carbó, Ramon (1866-1932): *Apunt per Garrot Vil*, c. 1894. [La composición de este apunte aparece invertida respecto a la adoptada en el cuadro definitivo, del mismo tema y título, perteneciente al Museo de Arte Moderno de Madrid, MNCARS]

Oli sobre tela, 44 × 50 cm

R. Casas (a.i.d.)

Fotografia de VVAA., *Ramon Casas: La modernitat anhelada*, Barcelona: Ediciones Invisibles, 2016. p. 182.

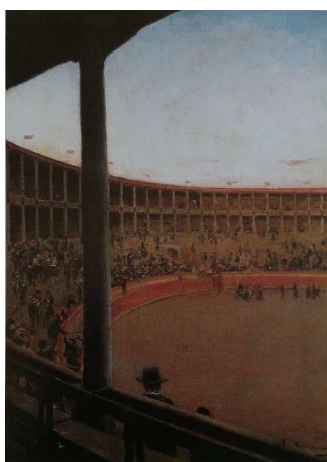
Procedent de l'exposició *Pintores de Fama* a la Sala Parés, Barcelona. Maig 1946. (núm. 28)

2021, Col·lecció particular

VVAA., *Exposición Ramón Casas: conmemorativa del XXV aniversario de la muerte del artista*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1958. Palau de la Virreina, Barcelona. Cat. expo. f. 102.

VVAA., *Ramon Casas: La modernitat anhelada*, Barcelona: Ediciones Invisibles, 2016. p. 182.

AM. Im. 05422034, Foto Gudiol 39464.

70. (215) **Casas** Carbó, Ramon (1866-1932): *Plaça de toros* (La plaça de la Barceloneta al capvespre d'un dia de correguda), c. 1891.

Oli sobre tela, 73'5 × 54'5 cm

R. Casas (a.i.d.)

Fotografia de Coll, I., *Op. cit.*, (2002). p. 210, f. 188.

2021, Col·lecció particular

VVAA., *Op. cit.*, (1958). f. 103.

Coll, I., Doñate, M. i Mendoza, C., *Ramon Casas. El pintor del modernismo*, Barcelona: MNAC/Fundación Cultural Mapfre Vida, 2001. Cat. expo. p. 236-237.

AM. Im. 05422031, Foto Gudiol 39465.

71. (250) **Casas** Carbó, Ramon (1866-1932): *Autoretrat*, c. 1918.

Oli sobre arpillera, 185 × 75'5 cm

R. Casas (a.i.d.)

Jaume Blassi © Col·lecció d'Art de Crèdit Andorrà.

1947, Procedent del Fons de la família de l'artista per mitjà de la Sala Parés, Barcelona

2021, Fons d'Art de Crèdit Andorrà, Andorra la Vella (núm. 82)

VVAA., *Op. cit.*, (1958). f. 104.

Coll, I., *Op. cit.*, (2002). p. 432, fig. 619.

Coll, I., *Op. cit.*, (2016). p. 199.

AM, 1958. Im. 05422033, Foto Gudiol 39466.

72. (564) **Casas** Carbó, Ramon (1866-1932): *Interior amb dona vestint-se* (Dona vestida de blanc), c. 1894.

Oli sobre tela, 64 × 37 cm

R. Casas (a.i.e.)

Fotografia de Coll, I., *Op. cit.*, (2002). p. 247, f. 262.

Procedent de l'exposició *Cien pinturas pertenecientes a la Colección Barbey* a la Galeria Sant Jordi, Barcelona. Octubre-Novembre 1952. (núm. 139)

2021, Col·lecció particular

Coll, I., *Op. cit.*, (2002). p. 247, f. 262.

73. **Casas** Carbó, Ramon (1866-1932): *La del mocador blau*, c. 1896-1898.

Oli sobre tela, 50 × 36 cm

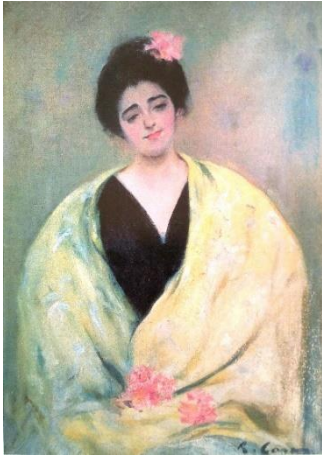
R. Casas (a.i.d.)

Fotografia de Coll, I., *Op. cit.*, (2002). p. 270, f. 307.

2021, Col·lecció particular

Coll, I., *Op. cit.*, (2002). p. 270, f. 307.

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 021533.

74. **Casas** Carbó, Ramon (1866-1932): *Dona amb mocador groc*, c. 1897.

Oli sobre tela, m/d

R. Casas (a.i.d.)

Fotografia de Coll, I., *Op. cit.*, (2002). p. 272, f. 311.

2021, Col·lecció particular

Coll, I., *Op. cit.*, (2002). p. 272, f. 311.

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 014737.

75. (703) **Cavallès**, Jules (1901-1977): *Reflet dans la fenetre* (Le bouquet), c. 1950.

Oli sobre tela, 73 × 54 cm

2021, No localitzada

76. (746) **Cavallès**, Jules (1901-1977): *San Giorgio* (Venise), c. 1950.

Oli sobre tela, 81 × 60 cm

J. CAVAILLES (a.i.e.)

Francesc Ribera Colomer, 1956. núm. 178, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

Procedent de l'exposició *Jules Cavaillès* a la Galerie M. André Romanet, París. Abril-Maig 1956. (núm. 23)

2021, No localitzada

77. (710) **Chapelain-Midy**, Roger (1904-1992): *Le bouquet d'iris*, c. 1950.

Oli sobre tela, 100 × 81 cm

Chapelain-Midy (a.i.e.)

Francesc Ribera Colomer, 1954. núm. 57, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

Procedent de l'exposició *École de Paris* a La Pinacoteca, Barcelona. Desembre 1954. (núm. 12)

2021, No localitzada

78. (119) **Chicharro** Agüera, Eduardo (1873-1949): *La noia de la fonda*, 1913. [El cuadro es una variante de la figura central de la gran composición titulada "Dolor", existente en la colección Rodríguez Bauzá, de Madrid]

Oli sobre tela, 98 × 130'5 cm

E. Chicharro. Avila 1913 (a.i.e.)

Fotografia de *Eduardo Chicharro: Madrid*, Barcelona: Archivo del Arte, 1948. làm. 10. Figuras cumbre del arte contemporáneo español 17.

1945, Procedent de la col·lecció de la Condesa viuda de Artal, Buenos Aires

2021, Col·lecció particular

E. Chicharro [...], *Op. cit.*, (1948). làm. 10.

79. (33) **Civil** Picarill, José (1872-1959): *Crisantems*, c. 1940.

Aquarel·la, 76 × 54 cm

J. Civil (a.i.d.)

Fernando Sans Rivière, 2019.

Procedent de l'exposició *José Civil* a la Sala Barcino, Barcelona. Febrer-Març 1943. (núm. 2)

2021, Col·lecció particular

Francesc Serra Dimas, 1943. AFB3-120. Top. 011448, núm. 27.

80. **Clara** Ayats, Josep (1878-1958): *Acadèmia*, s/d.

Llapis sobre paper, 32 × 20 cm

2021, No localitzada

81. (609) **Clarà** Ayats, Josep (1878-1958): *Nu femení*, 1941. [*La modelo es Alba Blanes, casada més tarde con el pintor Mallol Suàzø*]

Tinta sobre paper, 33 × 23 cm

J. Clarà (a.i.d.)

Francesc Ribera Colomer, 1951. núm. 162, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1951, Obsequi de l'artista

2021, No localitzada

82. **Clavé** Sanmartí, Antoni (1913-2005): *Composició blava*, c. 1950.

Litografia, 50 × 76 cm [10/50]

2021, No localitzada

Informació de l'Arxiu de la Col·lecció Rivière

83. (732) **Clavé** Sanmartí, Antoni (1913-2005): *Etagères*, 1955.

Oli sobre tela, 130 × 145 cm

Clavé (a.i.d.)

Fernando Sans Rivière, 2021.

Procedent de l'exposició *Antoni Clavé* a la Sala Gaspar, Barcelona. Abril-Maig 1956. (núm. 3)

2021, Col·lecció particular

Cirlot, J.E., *Pintura catalana contemporànea*, Barcelona: Omega, 1961. làm. 130.

AM. Im. 05422032, Foto Gudiol 42861.

84. (734) **Clavé** Sanmartí, Antoni (1913-2005): *Rei a cavall* (El petit cavall), c. 1956.

Oli, temple i tinta xinesa sobre taula, 75 × 55 cm

Clavé (a.i.d.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

Procedent de l'exposició *Antoni Clavé* a la Sala Gaspar, Barcelona. Abril-Maig 1956. (núm. 12)

2021, No localitzada

VVAA., *Exposición de pintura catalana desde la prehistoria hasta nuestros días*, Madrid: Ministerio de Educación Nacional. Dirección General de Bellas Artes, 1962. Casón del Buen Retiro, Madrid. f. 200.

85. (42) **Colom** Agustí, Joan (1879-1969): *Pirineu*, 1940. [La contradicción entre “Pueblo de la Segarra” y “Pirineo”, en el título y en la datación, se debe al autor del cuadro]

Aquarel·la, 32 × 45 cm

J. Colom 40 (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1944. AFB3-120. Top. 012887, clisé núm. 78.

Procedent de l'exposició *Joan Colom* a la Sala Gaspar, Barcelona. Març 1943

2021, No localitzada

Sala Gaspar Actividades artísticas: 1942-1943, Barcelona: Sala Gaspar, 1943. p. 100.

86. (122) **Colom** Agustí, Joan (1879-1969): *Torla*, 1945.

Oli sobre tela, 90'5 × 130'5 cm

J. Colom (a.i.d.)

Fernando Sans Rivière, 2021.

Procedent de l'exposició *Joan Colom* a les Galerías Argos, Barcelona. Abril-Maig 1945

2021, Col·lecció particular

Francesc Serra Dimas, 1945. AFB3-120. Top. 013865.

87. (130) **Colom** Agustí, Joan (1879-1969): *Sense títol*, s/d.

Aquarel·la, 32 × 48 cm

1945, Entrada a la col·lecció Rivière

2021, No localitzada

88. **Colom** Agustí, Joan (1879-1969): *S. Agustí, Palma de Mallorca*, 1943.

Aquarel·la, 32 × 48 cm

Francesc Serra Dimas, 1944. AFB3-120. Top. 012886, clixé núm. 77.

Procedent de l'exposició *Joan Colom* a la Sala Gaspar, Barcelona. Març 1943

2021, No localitzada

Sala Gaspar [...] *Op. cit.*, (1943). p. 102.

Cobalto. Arte Antiguo y Moderno, Vol I, Primer cuaderno: El Paisaje. Barcelona: Cobalto, 1947. p. 40.

89. **Colom** Agustí, Joan (1879-1969): *Sense títol*, s/d.

Oli sobre tela, m/d

J. Colom (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1944. AFB3-120. Top. 012885, clixé núm. 76.

2021, No localitzada

90. **Colom** Agustí, Joan (1879-1969): *Sense títol*, s/d.

Oli sobre tela, 36 × 50 cm

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 21532.

2021, No localitzada

91. **Colom** Agustí, Joan (1879-1969): *Port de Barcelona*, 1943.

Oli sobre tela, m/d

J. Colom 43 (a.i.e.)

Francesc Serra Dimas, 1944. AFB3-120. Top. 012888, clixé núm. 79.

Procedent de l'exposició *Joan Colom* a la Sala Gaspar, Barcelona. Març 1943

2021, No localitzada

Sala Gaspar [...] *Op. cit.*, (1943). p. 104.

92. **Colom** Agustí, Joan (1879-1969): *Sense títol*, s/d.

Oli sobre tela, m/d

J. Colom (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1944. AFB3-120. Top. 012889, clixé núm. 80.

Procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació a AMFSP_D02FE01-4.4/4)

2021, No localitzada

93. (914) **Creixams** Picó, Pere (1893-1965): *Pallasso de pas*, c. 1950.

Oli sobre tela, 80 × 60 cm

Procedent de l'exposició *Pere Creixams* a La Pinacoteca, Barcelona. Maig-Juny 1958. (núm. 11)

2021, No localitzada

Grandes Obras Grandes Artistas (1878-1978), Barcelona: Época, galeria de arte, 1978. (núm. 11)

Informació de l'Arxiu de la Col·lecció Rivière

94. **Cuixart** Tàpies, Modest (1925-2007): *Bella Bellum*, 1964-1965 (pintura núm. 5).

Tècnica mixta de tinta xinesa i collage, 65 × 54 cm

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, No localitzada

95. **Curós** Ventura, Jordi (1930-2017): *Figura femenina a la vora del mar*, 1973.

Oli sobre tela, 40 × 30 cm

2021, No localitzada

Informació de l'Arxiu de la Col·lecció Rivière

96. (365) **Dalí** Domènech, Salvador (1904-1989): *Nus i cavall*, c. 1926. [En el año 1948 al visitar Dalí la Colección dijo a proposito de este dibujo, “no se desprenda Vd. de él”]

Monotip, 24'5 × 32 cm

Salvador Dalí (a.i.d.)

AM. Im. 05422055, Foto Mas C-95797.

1948, Procedent de la col·lecció Montserrat Dalí de Bas

2021, No localitzada

Gaya Nuño, J.A. (1948), “Salvador Dalí” a *Cobalto: Arte Antiguo y Moderno: Surrealismo*, Barcelona: Cobalto. p. 36.

Santos Torroella, R., *El primer Dalí: 1918-1929*, Madrid: IVAM, Institut Valencià d'Art Modern: Generalitat Valenciana. Conselleria de Cultura, Educació i Esport: Publicaciones de la Residencia de Estudiantes, 2005. Cat. rao. p. 264 i 265.

97. (366) **Dalí Domènech, Salvador** (1904-1989): *Nu al mar*, c. 1926. [En el año 1948 al visitar Dalí la Colección dijo a proposito de este dibujo, “no se desprenda V.d. de él”]

Monotip, 33'5 × 23 cm

Salvador Dalí (a.i.d.)

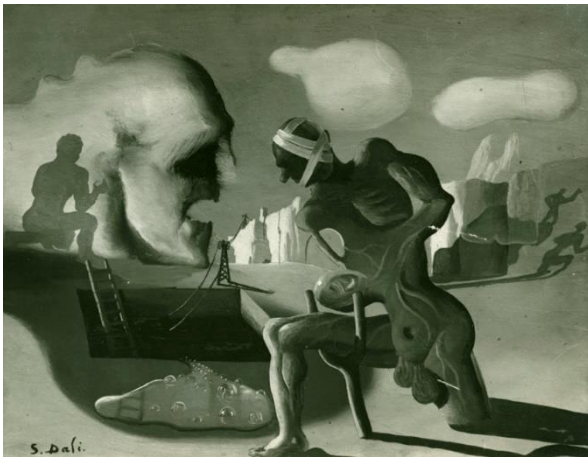
Fotografia de la publicació Oriol Anguera, A., *Mentira y verdad de Salvador Dalí*, Barcelona: Cobalto, 1948. làm. p. X.

1948, Procedent de la col·lecció Montserrat Dalí de Bas

2021, No localitzada

Oriol Anguera, A., *Op. cit.*, (1948). làm. p. X.

Santos Torroella, R., *Op. cit.*, (2005). p. 262 i 263.

98. **Dalí Domènech, Salvador** (1904-1989): *Títol desconegut*, c. 1928 (possible falsificació).

Oli sobre tela, m/d

S. Dalí (a.i.e.)

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 18547.

2021, No localitzada

Salvador Dalí Domènech, carta personal a Fernando Rivière de Caralt, 03 desembre 1948

Oriol Anguera, A., *Mentira y verdad de Salvador Dalí*, Barcelona: Cobalto, 1948. làm. p. XVIII.
Edició especial propietat del col·leccionista.

Massip, J. M^a., “Dalí, hoy”, *Destino*, 1/4/1950. p. 4.

99. **Danchin**, Leon (1887-1938): *The Cock Fight*, c. 1935.

Aquarel·la, m/d

Leon Danchin (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 18561.

1949, Entrada a la col·lecció Rivière

2021, No localitzada

100. (129) **Delaroche**, Paul (1797-1856): “Retrat masculí”, s/d.

Oli sobre taula, 57'5 × 43'5 cm

2021, No localitzada

Informació de l'Arxiu de la Col·lecció Rivière

101. **Delgado** Ramos, Álvaro (1922-2016): *Acòlit*, c. 1970.

Oli sobre tela, m/d

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, No localitzada

Areán, C., *Vida, ambiente y obra de Álvaro Delgado*, Madrid: Iberico Europea de Ediciones, S.A., 1975. p. 79.

102. **Detaille**, Jean Baptiste Edouard (1848-1912): *La càrrega*, s/d.

Oli sobre tela, 32 × 22 cm

E. Detaille (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1942. AFB3-120. Top.010649, clixé núm. 23.

2021, No localitzada

103. **Dimitrijevic**, Braco (1948): *Ribera del riu Sena*, c. 1970.

Oli sobre tela, 50 × 75 cm

2021, No localitzada

Informació de l'Arxiu de la Col·lecció Rivière

104. (123) **Domingo** Marqués, Francisco (1842-1920): *Sense títol*, 1901.

Oli sobre tela, m/d

F. Domingo, 1901 (a.i.e.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, No localitzada

Francesc Serra Dimas, 1945. AFB3-120. Top. 013788.

105. (709) **Dufy**, Raoul (1877-1953): *Bateau a Deauville*, c. 1935.

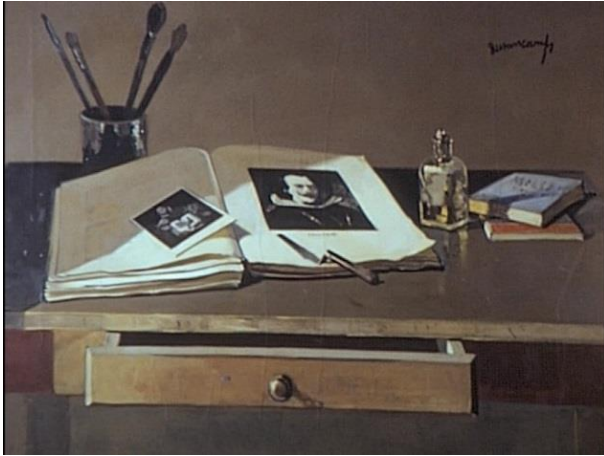
Oli sobre tela, 46 × 38 cm

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

Procedent de l'exposició *École de Paris* a La Pinacoteca, Barcelona. Desembre 1954. (núm. 13)

2021, No localitzada

Certificada pel marxant d'art M. Paul Pétridès, París.

106. (55) **Durancamps** Folguera, Rafael (1891-1979): *Llibre i espàtula*, c. 1940.

Oli sobre tela, 58'5 × 72 cm

Durancamps (a.s.d.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

Procedent de l'exposició *Rafael Durancamps* a la Sala Parés, Barcelona. Novembre 1943. (núm. 20)

2021, Col·lecció particular

107. (56) **Durancamps** Folguera, Rafael (1891-1979): *Bodegó de carn*, 1939.

Oli sobre tela, 45 × 60 cm

Durancamps (a.i.d.)

Fotografia de VVAA., *Rafael Durancamps, entre 1915 i 1945*, Barcelona: Fundació Caixa de Pensions, 1990. Cat. expo. p. 104, núm. cat. 27.

Procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació de l'Arxiu de la Sala Parés)

2021, No localitzada

VVAA., *Op. cit.*, (1962). f. 145.

VVAA., *Op. cit.*, (1990). p. 104, núm. cat. 27.

108. **Durancamps** Folguera, Rafael (1891-1979): *Capea*, c. 1965.

Oli sobre taula, 54 × 81 cm

Durancamps (a.s.e.)

Fotografia en línia: <<http://www.fundacionamyc.org/es/galeria/pintura/#60>> [Consulta: 20 d'octubre de 2017]

Procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació de l'Arxiu de la Sala Parés)

2021, Fundación Arte Moderno y Contemporáneo, Madrid (Francisco Daurella) núm. 57.

109. **Durancamps** Folguera, Rafael (1891-1979): *Vista de Portlligat (Barques reposant)*, c. 1950.

Oli sobre tela, m/d

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

Procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació de l'Arxiu de la Sala Parés)

2021, No localitzada

110. **Durancamps** Folguera, Rafael (1891-1979): *La tienta*, s/d.

Oli sobre tela, 38 × 52 cm

Durancamps (a.i.e.)

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 016603, clisé núm. 210.

2021, No localitzada

Faraldo, R. D., *Espectáculo de la pintura española*, Madrid: Cigüeña, 1953. p. 99.

111. **Durancamps** Folguera, Rafael (1891-1979): *Capea* (Ciudad Rodrigo), s/d.

Oli sobre tela, 73 × 92 cm

Durancamps (a.i.d.)

Fotografia en línia: <https://www.duran-subastas.com/media/catalog/product/cache/1/image/600x600/17f82f742ffe127f42dca9de82fb58b1/i/m/image_33298.jpg> [Consulta: 22 de febrer de 2019]

1950, Procedent de la Sala Parés, Barcelona

2021, No localitzada

Cortés, J., “El arte: Treinta pintores”, *Liceo*, núm. 53, gener 1950. [sp].

06/11/2014, Ansorena, Madrid. *Pintura y artes decorativas*. Lot. núm. 535. p. 189 del catàleg.

23/11/2017, Durán, Madrid. *Pintura, artes decorativas, joyas y muebles*. Lot. núm. 151. p. 49 del catàleg.

Francesc Serra Dimas, 1950. AFB3-120. Top. 019716.

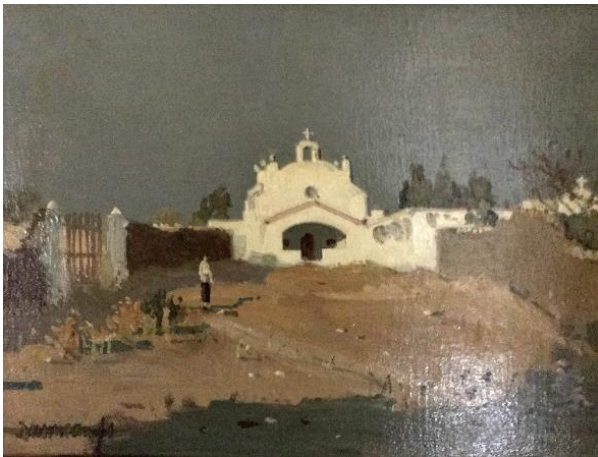
112. **Durancamps** Folguera, Rafael (1891-1979): *Cadaqués*, s/d.

Oli sobre tela, 38 × 52 cm

Durancamps (a.i.e.)

Francesc Serra Dimas, 1944. AFB3-120. Top. 012874, clixé núm. 65.

2021, No localitzada

113. **Durancamps** Folguera, Rafael (1891-1979): *Ermita*, s/d.

Oli sobre tela, 25'5 × 33'5 cm

Durancamps (a.i.e.)

Fernando Sans Rivièrre, 2019.

2021, Col·lecció particular

Francesc Serra Dimas, 1944. AFB3-120. Top. 012875.

114. **Elias** Bracons, Feliu (1878-1948): *L'Aram*, 1936.

Oli sobre tela, 65 × 54 cm

1936 Feliu Elias (a.i.d.). Al revers "L'aram"

Fotografia de VVAA., *Feliu Elias "Apa"*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1986. Museu d'Art Modern, Barcelona. Cat. expo. p. 117.

Procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació de l'Arxiu de la Sala Parés)

1977, passa a formar part de la Col·lecció Jaume Elias Cornet fruit de l'exposició *Avantguarda Catalana (1916-1936)* celebrada a la galeria Dau al Set

2021, No localitzada

VVAA., *Op. cit.*, (1986). p. 117.

115. **Escayola** Blanch, Joan (1908 - ?): *Parc de la Ciutadella, Barcelona*, s/d.

Aquarel·la, m/d

J. Escayola (a.i.e.)

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 010525, clixé núm. 6.

2021, No localitzada

116. **Escayola** Blanch, Joan (1908 - ?): *Parc de la Ciutadella, Barcelona*, s/d.

Aquarel·la, m/d

J. Escayola (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 010526, clixé núm. 7.

2021, No localitzada

117. **Escayola** , Josep (? - ?): *Parc de la Ciutadella, Barcelona*, s/d.

Aquarel·la, m/d

Francesc Serra Dimas, 1944. AFB3-120. Top. 012884, clixé núm. 75.

Procedent de l'exposició *J. Escayola* a la Sala Busquets, Barcelona. Maig 1942

2021, No localitzada

118. (176) **Espinosa**, Jerónimo Jacinto de (1600-1667): *Sant Abraham i Santa Maria Egípcíaca* (Sant Abraham ermità ensenya a llegir a la seva néta Maria), c. 1646.

Oli sobre tela, 122 × 92 cm

Hierº Jacinto de Espinosa F. Inscripcions: Sobre un paper, a l' a.i.e, "S. Abraham / Haremita & ma/ría neptius eius"

Fotografia de Pérez Sánchez, A., *Jeronimo Jacinto Espinosa (1600-1667)*, València: Consorci de Museus de la Comunitat Valenciana, 2000. Museu de Belles Arts, València. Cat. expo. p. 128-129.

1946, Procedent de la col·lecció vídua de Pozuelo, València

2021, Col·lecció particular

Pérez Sánchez, A., *Op. cit.*, (2000). p. 128-129.

AM. Im. 05422015, Foto Gudiol 33579.

119. **Estrany Ros**, Rafael (1884-1958): *Sense títol*, s/d.

Sense dades tècniques, 68 × 79 cm

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 21528, clixé núm. 465.

Possiblement procedent de la Sala Gaspar, Barcelona

2021, No localitzada

120. **Estrany** Ros, Rafael (1884-1958): *Nen de la peixera*, s/d.

Sense dades tècniques, 66 × 82 cm

Rafael Estrany (a.i.e.)

Francesc Serra Dimas, 1938. AFB3-120. Top. 018843.

Possiblement procedent de la Sala Gaspar, Barcelona

2021, No localitzada

121. (724) **Faber** Zietz, Will (1901-1987): *Formes nocturnes amb ocells jugant*, 1955.

Oli sobre tela, 147 × 97 cm

Willy Faber 55 (a.i.e.)

Alejo Sans Rivière, 2021.

1956, Directa de l'artista

2021, Col·lecció particular

Westerdahl, E., *Will Faber*, Madrid: Editora Nacional, 1957. Colección Cuadernos de Arte del Ateneo de Madrid. Cat. expo. Núm. 15, làm. IV.

Cirlot, L., *Will Faber*, Palma de Mallorca: Sa Nostra, 1989. p. 33.

122. **Farré** Albagés, Miquel (1901-1978): *La Molina*, 1943.

Aquarel·la, m/d

Farré 43 (a.i.d.)

Fotografia de VV.AA., *Miquel Farré, pintor*, Barcelona: I.M.M., 1990. Cat. rao. p. 264, núm. d'inventari 3.129.

2021, No localitzada

VV.AA., *Op. cit.*, (1990). p. 264, núm. d'inventari 3.129.

Francesc Serra Dimas, 1944. AFB3-120. Top. 012428, clixé núm. 204.

123. **Farré** Albagés, Miquel (1901-1978): *Jesusa*, 1946.

Aquarel·la, 70 × 65 cm

Farré 46 (a.i.d.)

Fotografia de Schaub-Koch, E., *Miquel Farré Albagés, el maestro catalán de la acuarela*, Barcelona: J.M. Massó, 1960. il·lustració núm. 7.

1990, Formava part de la Col·lecció Beatriz de Alvear, Barcelona

2021, No localitzada

Schaub-Koch, E., *Op. cit.*, (1960). il·lustració núm. 7.

VV.AA., *Op. cit.*, (1990). p. 268, núm. d'inventari 3.054.

124. **Flandes**, Juan de (1460-1519): *Planeta sobre Crist mort i apòstols*, inicis del s. XVI (antigament atribuït a Francisco Rodríguez de Solís).

Oli sobre taula, m/d

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

Procedent de Zamora, l'any 1948 ja és propietat del Sr. Rivière i és exposada a *Exposición de pinturas referentes a la Crucifixión y muerte de Cristo* a les Galeries Laietanes, Barcelona. (núm. 5)

2021, No localitzada

AM, 1947. Im. 05422054, Foto Mas C-95190.

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 018558.

125. **Fortuny** Marsal, Marià (1838-1874): *Paisatge napolità*, 1874.

Oli sobre tela, 28'7 × 44'2 cm

Fortuny (a.i.d.)

Fotografia en línia: <<https://www.museodelprado.es/coleccion/obra-de-arte/paisaje-napolitano/93c82163-8364-4044-9ced-1488adcb703f?searchid=8d277b97-2da7-0024-a474-5e3b763b43e2>> [Consulta: 11 de gener de 2020]

Procedent de la col·lecció Cipriano Pagès

2021, Museo Nacional del Prado, Madrid (núm. inv. P008265). Procedent de la col·lecció Miguel Gallardo Casanova, Barcelona.

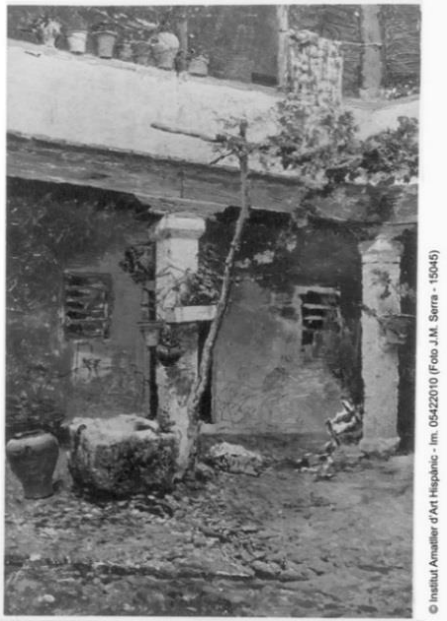
Gómez, M., *El Arte en España: guía del Museo del Palacio Nacional*, Barcelona: Imprenta de Eugenio Subirana, 1929. Expo. Int. Barcelona. núm. 1787.

González, C. i Martí, M., *Mariano Fortuny Marsal*, Vol. II. Barcelona: Diccionari Ràfols, 1989. Colección Maestros del arte de los siglos XIX y XX. p. 68, f. P-2.04.74.

Gutiérrez, A., *Fortuny (1838-1874)*, Madrid: Museo Nacional del Prado, 2017. p. 326-328.

24/05/2017, Ansorena, Madrid. *Pintura y Artes Decorativas*. Lot. núm. 621. p. 204 del catàleg.

AM, 1945. Junta de Museus. Francesc Serra Dimas 5467.

126. **Fortuny** Marsal, Marià (1838-1874): *Pati d'una casa de Granada*, c. 1871.

Oli sobre tela, m/d

AM. Im. 05422010, Junta de Museus. Francesc Serra Dimas 15045.

Possiblement procedent de la col·lecció Pinernat per mitjà de la Sala Parés, Barcelona (informació a AMFSP_D02FE01-4.4/7)

2021, Col·lecció particular

127. **Foujita**, Tsuguharu (1886-1968): *Sense títol*, c. 1950.

Aquarel·la, m/d

Foujita (a.i.d.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

1953, Procedent de La Pinacoteca, Barcelona

2021, No localitzada

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 022852.

128. (727) **Friesz**, Emile Othon (1879-1949): *Le port de la Rochelle*, 1947.

Oli sobre tela, 64'5 × 81'5 cm

E. Othon Friesz 1947 (a.i.e.). Al revers “port de La Rochelle 1947”

Artprice. 21/10/1998, Sotheby's, London. *Impressionist and Modern Art and Ceramics*. Lot. núm. 219/a. p. 101 del catàleg.

1956, Procedent de la col·lecció M. André Romanet, París

2021, No localitzada

Champigneulle, B., *Rivages de France*, Paris: M.C. Fauqueux.

21/10/1998, Sotheby's, London. *Impressionist and Modern Art and Ceramics*. Lot. núm. 219/a. p. 101 del catàleg.

129. (674) **Galí Fabra**, Francesc d'Assís (1880-1965): *El rapte de les Sabines*, 1951.

Tècnica mixta de línia blanca obtinguda amb burí sobre cartó, 38 × 31 cm

f. galí (a.i.d.)

Fotografia de Mercadé, A., *Francesc d'Assís Galí (1880-1965): vida, obra i pensament*, Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Departament d'Humanitats, 2013. Tesi doctoral. p. 350, núm. cat. 354.

Procedent de l'exposició *Francesc Galí* a la Sala Rovira, Barcelona. Abril-Maig 1951. (núm. 3) 2021, No localitzada

Mercadé, A., *Op. cit.*, (2013). p. 350, núm. cat. 354.

130. **Galí** Fabra, Francesc d'Assís (1880-1965): *Pallasso Yankee*, c. 1950.

Oli sobre tela, 100 × 76 cm

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

Procedent de l'exposició *Francesc Galí* a la Sala Rovira, Barcelona. Abril-Maig 1951

2021, No localitzada

Mercadé, A., *Op. cit.*, (2013). p. 370, núm. cat. c. 270.

Grandes Obras [...], *Op. cit.*, (1978). (núm. 21)

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 021530.

131. **García** Llort, Josep Ma. (1921-2003): *Títol desconegut*, s/d.

Pintura, m/d

Procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació de l'Arxiu de la Sala Parés)

2021, No localitzada

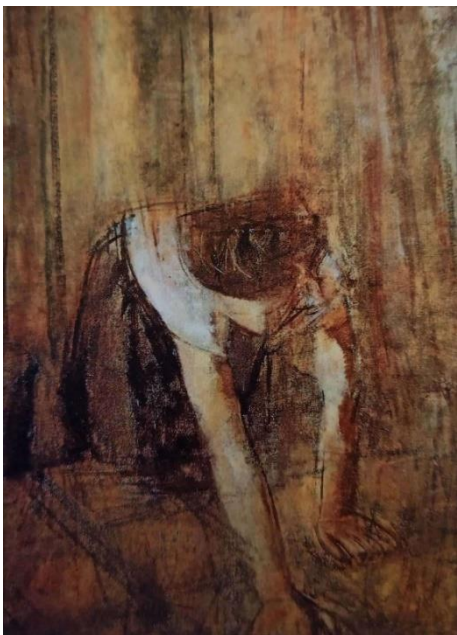
132. **Garcia** Oliver, Lluís (1907-1977): *Sense títol*, 1940.

Oli sobre tela, 55 × 65 cm

Luis Garcia Oliver 1940 (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 018849.

2021, No localitzada

133. (908) **Gastó** Vilanova, Pere (1908-1997): *Dona fregant*, 1945.

Oli sobre tela, 100 × 73 cm

Fotografia de Fuentes, S., *Pere Gastó (1908-1997), l'ésser inacabat*, Barcelona: Establiments Maragall, S. A., 2019. p. 17.

2021, Col·lecció particular

Fuentes, S., *Op. cit.*, (2019). p. 17.

134. (945) **Gastó** Vilanova, Pere (1908-1997): *Castellcir*, c. 1958.

Oli sobre tela, m/d

Gastó (a.i.e.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, No localitzada

Clixé anònim núm. 945, ACR Àlbum de fotografies de la col·lecció Rivière.

135. (576) **Gausachs** Armengol, Josep (1889-1959): *Paisatge d'Eivissa*, 1934.

Oli sobre taula contraplacada, 54 × 65 cm

J. Gausachs (a.i.d.)

Francesc Ribera Colomer, 1950. núm. 28, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

Procedent de l'exposició *Josep Gausachs* a la Galeria Syra, Barcelona. Desembre 1950. (núm. 11)

2021, No localitzada

136. (270) **Gil Sala, Ignasi** (1913-2003): *Paisatge d'Eivissa* (Endolades), c. 1940.

Oli sobre tela, 73 × 92 cm

Ignacio Gil (a.i.e.)

Fernando Sans Rivière, 2019.

1947, possiblement procedent directament de l'artista que l'exposà el març de 1946 a les Galeries Augusta, Barcelona

2021, Col·lecció particular

Bosch, J.F., *El año artístico barcelonés*, 1945-46. Repr. p. 212.

137. (271) **Gil Sala, Ignasi** (1913-2003): *El port de Vigo*, c. 1945.

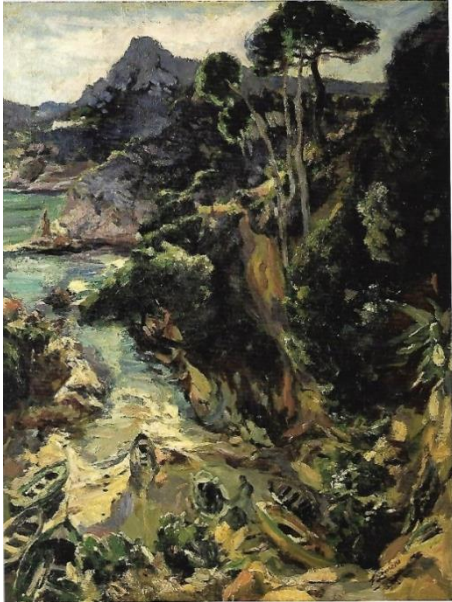
Oli sobre tela, 30 × 40 cm

Ignacio Gil (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 17194, clixé núm. 262.

1947, possiblement procedent directament de l'artista que l'exposà el març de 1946 a les Galeries Augusta, Barcelona

2021, No localitzada

138. (427) **Gimeno** Arasa, Francesc (1858-1927): *Port de Ses Orats, Fornells* (Begur), c. 1917.

Oli sobre tela, 75 × 57 cm

F. Gimeno (a.i.d.)

Fotografia de Carbonell Pallarès, J. i Mendoza, C., *Francesc Gimeno. Un artista maleït*, Barcelona: Museu Nacional d'Art de Catalunya, 2006. Cat. expo. p. 171.

1949, Procedent de la col·lecció Martí Llauredó Mariscot

2021, Col·lecció particular

Carbonell Pallarès, J. i Mendoza, C., *Op. cit.*, (2006). p. 171.

139. (448) **Gimeno** Arasa, Francesc (1858-1927): *Bodegón*, 1915.

Oli sobre tela, 44 × 73 cm

F. Gimeno 15 (a.i.d.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

1949, Procedent de la col·lecció J. Casanelles Ibarz

2021, Col·lecció particular

Carbonell Pallarès, J., *Francesc Gimeno*, Barcelona: Diccionari Ràfols, 1989. Colección Maestros del arte de los siglos XIX y XX. f. 430.

140. (489) **Gimeno** Arasa, Francesc (1858-1927): *Teulades de Torroella de Montgrí*, c. 1918. [Entre los varios cuadros que Gimeno pintó en Torroella de Montgrí, hay en el Museo de Arte Moderno de Barcelona otro, tomado aproximadamente del mismo sitio]

Oli sobre tela, 27 × 37 cm

F. Gimeno (a.i.d.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

1949, Entrada a la col·lecció Rivière

2021, Col·lecció particular

Carbonell Pallarès, J., *Op. cit.*, (1989). f. 556.

141. **Gimeno** Arasa, Francesc (1858-1927): *Sense títol*, c. 1916-20.

Oli sobre tela, m/d

F. Gimeno (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1941. AFB3-120. Top. 13348, clixé núm. 104.

2021, Col·lecció particular

142. **Goeritz**, Mathias (1915-1990): *Davant del sol (IX)*, 1948.

Tinta xinesa i gouache sobre paper, 34 × 45 cm

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, No localitzada

Gullón, R., *Angel Ferrant, Mathias Goeritz*, Madrid: Palma, 1949. f. 41.

Westerdahl, E., *Mathias Goeritz*, Barcelona: Cobalto, 1949. Portada del llibre.

143. **Gómez Polo, Simó** (1845-1880): *Guitarrista*, 1879.

Oli sobre tela, m/d

S. Gomez 79 (a.i.e.)

Francesc Serra Dimas, 1949. AFB3-120. Top. 18562.

2021, No localitzada

144. **Graner Arrufí, Lluís** (1863-1929): *Arreglant Espanya*, s/d.

Oli sobre tela, 105 × 165 cm

L. Graner (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 10865, clisé núm. 102.

2021, No localitzada

Grandes Obras [...], Op. cit., (1978). (núm. 1)

145. **Graü Sala, Emili (1911-1975):** "Nena", 1948.

Oli sobre tela, 91 × 73 cm

Graü Sala 48 (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 12873, clixé núm. 64.

2021, No localitzada

146. **Graü Sala, Emili (1911-1975):** *Composició amb figures*, 1948.

Tinta xinesa i aquarel·la, 23 x 17 cm

"A [...] Rivière, ben cordialment". Graü Sala. París, mars 1948 (a.i.d.)

Graü Sala 1911-1975, Barcelona: Galeria Manel Mayoral, 1992. fig. 19.

1948, Obsequi de l'artista, dedicat al col·leccionista

2021, No localitzada

Grau Sala 1911-1975, Barcelona: Galeria Manel Mayoral, 1992. fig. 19.

147. **Grau Sala**, Emili (1911-1975): *Maternitat*, c. 1950.

Pastel, 50 × 61 cm

Grau Sala (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1949. AFB3-120. Top. 18836.

2021, No localitzada

148. **Grau Sala**, Emili (1911-1975): "Figures", c. 1950.

Oli sobre tela, 73 × 92 cm

Francesc Serra Dimas, 1949. AFB3-120. Top. 18837.

2021, No localitzada

149. **Grau** Sala, Emili (1911-1975): *El Circ*, c. 1950.

Oli sobre tela, 101 × 108 cm

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, No localitzada

VVAA., *Op. cit.*, (1962). f. 174.

Grandes Obras [...], *Op. cit.*, (1978). (núm. 13).

150. **Grau** Sala, Emili (1911-1975): *Jardin des Tuileries*, c. 1950.

Oli sobre tela, 46'5 × 55 cm

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, No localitzada

151. **Grau Sala, Emili** (1911-1975): *Hípòdrom*, c. 1950.

Oli sobre tela, m/d

E. Grau Sala (a.i.e.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivièrre (c. 1972).

2021, No localitzada

152. **Grau Santos, Julián** (1937): *Pescadors*, c. 1965.

Sense dades tècniques

Adquisició directa de l'artista per mitjà de la Galeria Syra, Barcelona

2021, No localitzada

153. **Grau Santos, Julián** (1937): *La trilla*, c. 1970.

Sense dades tècniques

Procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació de l'Arxiu de la Sala Parés)

2021, No localitzada

154. **Greco**, El (1541-1614): *Maria Magdalena penitent*, s. XVI (seguidor).

Oli sobre tela, 106 × 81'5 cm

Fotografia en línia: <<http://www.sothebys.com/en/auctions/ecatalogue/2016/old-master-british-paintings-day-116034/lot.183.html>> [Consulta: 13 d'octubre de 2018]

1947, Procedent de la col·lecció Cristóbal Ferriz, Madrid

2021, Col·lecció particular

Aguilera, E. M., *Domenicos Theotocopoulos: El Greco*, Barcelona: Joaquín Gil Guinón, 1933. p. 11.

07/07/2016, Sotheby's, London. *Old masters day sale*. Lot. núm. 183.

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 000C2CE3.

155. **Griera** Calderón, Rafael (1934-2018): *Figura femenina de perfil*, 1961.

Oli sobre tàblex, 33 × 26 cm

2021, No localitzada

Informació de l'Arxiu de la Col·lecció Rivière

156. **Guarino**, Francesco (1611-1651): *Sant Domènec*, c. 1635 (antigament atribuïda al taller de José Ribera).

Oli sobre tela, m/d

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, No localitzada

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 018111.

L'obra també s'havia atribuït al taller de José de Ribera

157. (720) **Guayasamín**, Oswaldo (1919-1999): *Les acolorides*, 1949. [Formaba parte del tríptico "Los Primitivos", dentro de la serie pictórica titulada "Huacayñan". El haberle dado el título de "Las Coloradas" me dijo Guayasamín que era porque eran de la provincia Coloradas]

Encàustica sobre paper, 76 × 56 cm

Guayasamín (a.i.d.)

Fotografia de Guayasamín, O., *Guayasamín, El tiempo que me ha tocado vivir*, Madrid: Cultura Hispánica, 1988. Cat. expo. p. 32, núm. 32.

Procedent de l'exposició *Oswaldo Guayasamín* a la Sala Vayreda, Barcelona. Desembre-Gener 1955-1956. (núm. 7)

2021, Col·lecció particular

Guayasamín, O., *Op. cit.*, (1988). p. 32, núm. 32.

AM. Im. 05422057, Foto Gudiol 60334.

158. (721) **Guayasamín**, Oswaldo (1919-1999): *Els amants*, 1950.

Oli sobre tela, 96 × 67 cm

Fotografia de Camón Aznar, J., *Oswaldo Guayasamín*, Barcelona: Polígrafa, 1973. Cat. rao. p. 74, núm. 82.

Procedent de l'exposició *Oswaldo Guayasamín* a la Sala Vayreda, Barcelona. Desembre-Gener 1955-1956

2021, No localitzada

Camón Aznar, J., *Op. cit.*, (1973). p. 74, núm. 82.

AM. Im. 05422058, Foto Gudiol 60338.

159. **Guayasamín**, Oswaldo (1919-1999): *Retrat de Fernando Rivière de Caralt*, c. 1955.

Oli sobre tela, m/d

Guayasamín (a.i.d.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

c. 1955, Encàrrec del col·leccionista

2021, No localitzada

160. **Gudiol** Corominas, Montserrat (1933-2015): *Parella*, 1985.

Oli sobre fusta, 60 × 48 cm

Montserrat Gudiol 85 (a.i.d.)

Fernando Sans Rivière, 2020.

2021, Col·lecció particular

Corredor-Matheos, J., *Montserrat Gudiol. Realitat i Símbol*, Barcelona: Editorial Polígrafa, 1990. p. 237, fig. 236.

161. **Gussinyé** Gironella, Pere (1890- 1980): *Olot*, c. 1947.

Oli sobre tela, m/d

Gussinyé (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 16306, clixé núm. 194.

Procedent de l'exposició *Pere Gussinyé* a la Sala Gaspar, Barcelona. Novembre-Desembre 1947

2021, No localitzada

162. **Gussinyé** Gironella, Pere (1890- 1980): *Banyoles*, c. 1947.

Oli sobre tela, m/d

Gussinyé (a.i.e.)

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 16307, clixé núm. 195.

Procedent de l'exposició *Pere Gussinyé* a la Sala Gaspar, Barcelona. Novembre-Desembre 1947

2021, No localitzada

163. (163) **Gutiérrez de la Vega y Bocanegra, José** (1781 - 1865): *Retrat de senyora*, 1839.

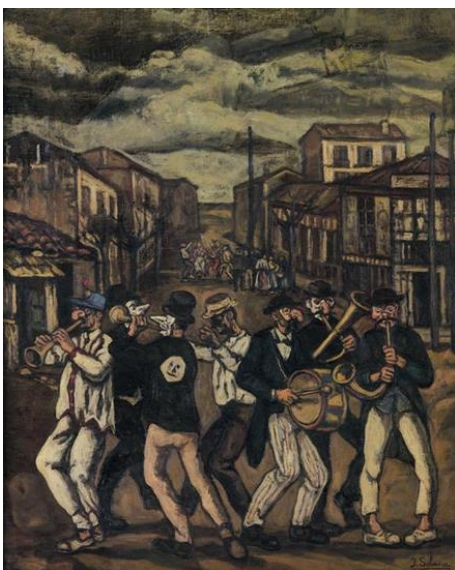
Oli sobre tela, 176 × 121 cm

Gutiérrez, Madrid, 1839.

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 016275.

2021, No localitzada

Arias de Cossio, A., *José Gutiérrez de la Vega: pintor romántico sevillano*, Madrid: Patronato Nacional de Museos, 1979. p. 71, fig. 78.

164. (96) **Gutiérrez Solana, José** (1886-1945): *Murga gaditana*, c. 1935.

Oli sobre tela, 101 × 82 cm

J. Solana (a.i.d.)

Fotografía en línea: <<http://coleccion.abanca.com/es/Coleccion-de-arte/Obras/ci.Murgagaditana.formato7.html>> [consulta: octubre 2017]

1960, Procedent de la colección Guillermo de Osma, Madrid

2021, Colección de arte Abanca, La Coruña (núm. inv. DEP2575). Procedent de la colección Valero, Madrid.

VVAA., *Colección Arte XX*, Bilbao: Museo de Bellas Artes de Bilbao, 2008. p. 72.

165. (199) **Gutiérrez Solana**, José (1886-1945): *El físico*, 1927.

Oli sobre tela, 148 × 124 cm

J. Solana (a.i.e.)

Fotografía en línea: <<https://www.fundacionbancosantander.com/coleccion/es/jose-gutierrez-solana/el-fisico/?busqueda=&inicialobra=&cdsiglo=&idtecnica=&idautor=152&pagina=1&inicialautor=G>> [Consulta: 10 de març de 2019]

1958, Entrada a la col·lecció Rivière

2021, Colección Banco Santander

Fernández, L.A., *J. Solana: estudio y catalogación de su obra*, Madrid: Ayuntamiento de Madrid, 1985. Cat. expo. p. 159 (Rep. núm. 14).

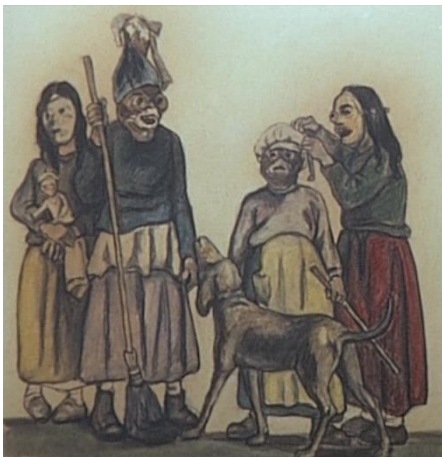
166. **Gutiérrez Solana**, José (1886-1945): *Capea de Turégano*, c. 1926-1927.

Oli sobre tela, 73 × 92 cm

J. Solana (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1949. AFB3-120. Top. 18961.

2021, Col·lecció particular

167. (442) **Gutiérrez Solana**, José (1886-1945): *Màscares amb un gos*, c. 1935.

Llapis, carbó i pastel sobre paper, 41 × 31 cm

J. Solana (a.i.d.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

1949, Procedent de la col·lecció Albert, segons Ainaud i per mitjà de La Pinacoteca, Barcelona

2021, Col·lecció particular

Fernández, L.A., *Op. cit.*, (1985). d. 149 (Rep. núm. 96).

168. **Haes**, Carlos de (1826-1898): *Paisatge*, c. 1850-60.

Oli sobre tela, m/d

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 17069, caixa 270.

Procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació de l'Arxiu de la Sala Parés)

2021, No localitzada

169. **Hondecoeter**, Melchior de (1636-1695): *Paisatge amb aus*, s/d.

Oli sobre tela, 116 × 137 cm

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 19728.

Procedent de l'exposició *Exposición de cacerías y paisajes: Escuelas flamenca, holandesa, italiana y francesa (siglos XVII-XVIII) de colecciones barcelonesas* a la Sala Parés, Barcelona. Febrer-Març 1950

2021, No localitzada

Catálogo de la exposición de cacerías y paisajes: Escuelas flamenca, holandesa, italiana y francesa (siglos XVII-XVIII) de colecciones barcelonesas. Barcelona: Edimar, 1950. Sala Parés, Barcelona. Cat. expo. lám. XII.

170. **Hondecoeter**, Melchior de (1636-1695): *Paisatge amb aus*, s/d.

Oli sobre tela, m/d

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 16422.

Procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació de l'Arxiu de la Sala Parés)

2021, No localitzada

171. **Humbert** Esteve, Manuel (1890-1975): *Bodegó de raïm*, c. 1940.

Oli sobre tela, m/d

Manuel Humbert (a.i.e.)

Francesc Serra Dimas, 1941. AFB3-120. Top. 013534.

Procedent de la Sala Parés, Barcelona possiblement de l'exposició *Natures mortes*, juny 1940

2021, No localitzada

172. (745) **Humblot**, Robert (1907-1962): *Plaine de Noisy sur Ecole*, 1956.

Oli sobre tela, 38 × 61 cm

Humblot, 56 (a.i.d.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

1956, Procedent de la col·lecció M. André Romanet, París

2021, No localitzada

173. (165) **Jacque**, Charles-Emile (1813-1894): *Galliner*, últim terç del s. XIX.

Oli sobre tela, 51 × 67 cm

Charles-Emile Jacque (a.i.e.)

Fotografia de la publicació *Cobalto: Arte Antiguo y Moderno*, Vol I, Cuarto cuaderno (1948)
làmina en color fora de text, cortesia del col·leccionista.

2021, No localitzada

Cobalto: Arte Antiguo y Moderno [...], Op. cit., (1948).

174. **Jazet**, Jean Pierre Marie (1788-1871): *Chasse au tigre*, 1/2 s. XIX (a partir de pintures de Claude Joseph Vernet).

Litografia, 60 × 78 cm

2021, No localitzada

Informació de l'Arxiu de la Col·lecció Rivière

175. **Jazet**, Jean Pierre Marie (1788-1871): *Chasse au lion*, 1/2 s. XIX (a partir de pintures de Claude Joseph Vernet).

Litografia, 60 × 78 cm

2021, No localitzada

Informació de l'Arxiu de la Col·lecció Rivière

176. **Jiménez Aranda**, José (1837-1903): *Partida d'escacs*, c. 1889.

Oli sobre tela, 46 × 56 cm

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, No localitzada

Pantorba, B. de, *El pintor Jimenez Aranda: ensayo biográfico y crítico*, Madrid: Bibliográfica, 1972. f. 78.

FPH: Archivo Ruiz Vernacci. Jean Laurent Minier. N° de inventario VN- 02330.

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 016653.

177. **Jiménez** Aranda, Luís (1845-1928): *La cuna*, s/d.

Oli sobre tela, 85 × 58 cm

Luis Aranda. Paris (a.i.e.)

Artprice. 16/02/1995, Sotheby's, New York. *19th century european paintings, drawings and sculpture*. Lot. núm. 99. p. 113 del catàleg.

Possiblement procedent de la colección Bauer (Madrid), per mit a de la Sala Parés, Barcelona (informació a AMFSP_D02FE01-1.3/8)

2021, No localitzada

FPH: Archivo Moreno. Archivo de Arte Español. N  de inventario 03130_A.

16/02/1995, Sotheby's, New York. *19th century european paintings, drawings and sculpture*. Lot. núm. 99. p. 113 del catàleg.

Francesc Serra Dimas, 1943. AFB3-120. Top. 12258, clixé núm. 43.

178. **Joanes**, Joan de (c. 1505 – 1579): *El Salvador amb l'Eucaristia*, s. XVI.

Oli sobre taula, 45 × 29 cm

Albert Martí Palau, 2003. Mas del Sol, Jardí Botànic Pinya de Rosa de Blanes.

Propietat de Maria Teresa Vidal-Quadras Villavecchia, esposa del col·leccionista

2021, Col·lecció particular

179. (948) **Kerkovius**, Ida (1879-1970): *Bodegó*, 1948.

Oli sobre tela, 60 × 50 cm

IK. 48 (a.i.d.)

Alejo Sans Rivière, 2021.

2021, Col·lecció particular

180. **Labarta** Planas, Francesc (1883-1963): *Santa Coloma de Centelles*, c. 1923.
(possiblement és un esbós de l'obra *Centelles*, 1923)

Oli sobre tela, m/d

Labarta (a.i.e.)

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 11152, clixé núm. 36.

2021, No localitzada

181. **Lacoma** Sans, Francesc (1784-1812): *Autoretrat*, 1812.

Oli sobre tela, 73 × 61 cm

Fernando Sans Rivière, 2020.

1947, Entrada a la col·lecció Rivière per mitjà de Luis Monreal Tejada

2021, Col·lecció particular

Fontbona, F., *Història de l'Art Català: Del Neoclassicisme a la Restauració (1808-1888)*, Barcelona: Edicions 62, 1983. p. 25.

Subías Galter, J., *Un siglo olvidado de pintura catalana: 1750-1850*, Barcelona: Amigos de los Museos, 1951. p. 48.

AM. Im. 05422018, Foto Mas C-95435.

182. (226) **László** de Lombos, Philip Alexius de (1869-1937): *Retrat de la Princesa Victoria von Ratibor*, 1897.

Oli sobre taula, 69'4 × 50 cm

László f. 1897 (a.i.d.). Inscripcions: a l'a.s.e., "Victoria"

FotoGasull © Laszlo Foundation.

1947, Procedent de l'antiquari Abelardo Linares, Madrid

2021, Col·lecció particular

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 017024.

183. (281) **László** de Lombos, Philip Alexius de (1869-1937): *Comtessa de Meyendorff*, 1908.

Oli sobre tela, 208 × 112 cm

P. A. László 1908 (a.i.e.)

Jaron James © Laszlo Foundation.

1948, Entrada a la col·lecció Rivière

2021, Public Collection Nutfield Priory Hotel, Redhill (Anglaterra).

Atlántida, Ilustración Argentina. núm. 1088. Argentina, octubre 1957. p. 90.

Francesc Serra Dimas, 1948. núm. 279, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

184. (285) **László** de Lombos, Philip Alexius de (1869-1937): *Bust de la Baronesa Conrad de Meyerhoff*, 1914.

Oli sobre tela, 92 × 75'5 cm

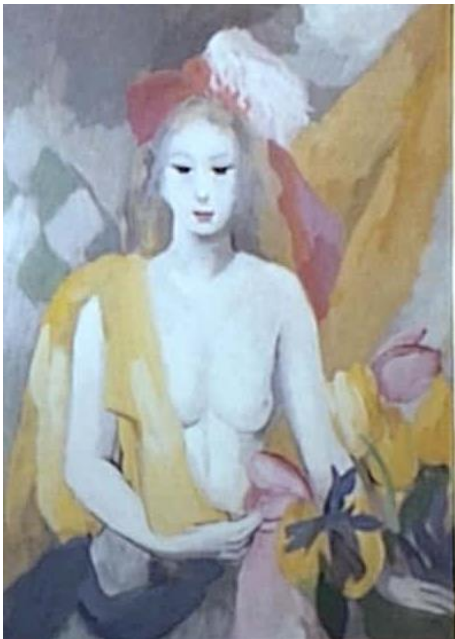
P. A. László, París 1914 (a.i.e.)

Joaquín Cortés © Laszlo Foundation.

2021, Col·lecció particular

VVAA., *A Brush with grandeur: Philip Alexius de László 1869-1937*, London: Paul Holberton publishing, 2004. Cat. expo. p. 131.

31/05/2001, Castellana, Madrid. Lot. núm. 148. p. 75 del catàleg.

185. (708) **Laurencin**, Marie (1883-1956): *La tulipe bleue*, s/d.

Oli sobre tela, 73 × 60 cm

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

Procedent de l'exposició *École de Paris* a La Pinacoteca, Barcelona. Desembre 1954. (núm. 17)

2021, Col·lecció particular

186. **Limouse**, Roger Marcel (1894-1989): *La bouteille*, s/d.

Oli sobre tela, 46 × 55 cm

Limouse (a.i.d.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, Col·lecció particular

187. **Llimona** Benet, Rafael (1896-1957): *El tren d'Olot a Girona*, c. 1950.

Oli sobre tela, 38 × 55 cm

R. Llimona (a.i.e.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

Procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació de l'Arxiu de la Sala Parés)

2021, No localitzada

188. (181) **Llimona** Benet, Rafael (1896-1957): *Figura assentada* (Maria), c. 1940. [Hay un dibujo al cartón del mismo tema y autor en la colección del arquitecto Sr. Duran Reynals, en Barcelona]

Oli sobre tela, 81 × 65 cm

R. Llimona (a.s.d.)

Fernando Sans Rivière, 2018.

Procedent de la col·lecció Estanislau Canals Tarrats (Barcelona), a partir de l'exposició *Rafael Llimona* a la Sala Parés, Barcelona. Novembre 1946. (núm. 4)

2021, Col·lecció particular

Bosch, J.F., *Op. cit.*, (1945-46). Repr. p. 234.

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. 013827.

189. (671) **Llimona** Benet, Rafael (1896-1957): *Paisatge rural*, c. 1950.

Oli sobre tela, m/d

Clixé anònim núm. 671, ACR Àlbum de fotografies de la col·lecció Rivière.

2021, No localitzada

190. (672) **Llimona** Benet, Rafael (1896-1957): *Paisatge rural*, c. 1950

Oli sobre tela, 30 x 40 cm

R. Llimona (a.i.e.)

Clixé anònim núm. 672, ACR Àlbum de fotografies de la col·lecció Rivière.

Procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació de l'Arxiu de la Sala Parés)

2021, No localitzada

191. **Llimona** Benet, Rafael (1896-1957): *La Sagrada Família*, s/d.

Oli sobre tela, m/d

A Maria (dedicatòria, a.i.d)

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 17067.

Procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació de l'Arxiu de la Sala Parés)

2021, No localitzada

192. **López Mezquita, José María (1883-1954):** *Celestina* (Jove i Vella), s/d.

Oli sobre tela, 58 × 70 cm

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

1954, formava part de la Col·lecció Llovet, Barcelona

2021, No localitzada

Nogales y Márquez del Prado, A., *López Mezquita: su personalidad en la pintura española*, Madrid: S. Aguirre, 1954. Núm. 61.

FPH: Archivo Moreno. Archivo de Arte Español. N° de inventario 28362_B_P.

193. **López** Portaña, Vicente (1772-1850): *Ferran VII d'Espanya amb uniforme de capità general*, c. 1814 (seguidor).

Oli sobre tela, 72 × 58 cm

Francesc Serra Dímas, 1947. AFB3-120. Top. 16650, clixé núm. 218.

2021, No localitzada

194. (59) **Lucas** Velázquez, Eugenio (1817-1870): *Ruïnes amb figures àrabs*, 1848.

Oli sobre tela, 126 × 98'5 cm

Fernando Sans Rivière, 2019.

1943, Procedent de la Sala Parés, Barcelona

2021, Col·lecció particular

Arnaiz, J.M., *Eugenio Lucas: su Vida y su Obra*, Madrid: M. Montal, 1981. p. 206, f. 19.

Francesc Serra Dímas, 1944. AFB3-120. Top. 012145.

195. (60) **Lucas** Velázquez, Eugenio (1817-1870): *Ruïnes amb figures àrabs*, 1848.

Oli sobre tela, 126 × 98'5 cm

Fernando Sans Rivière, 2019.

1943, Procedent de la Sala Parés, Barcelona

2021, Col·lecció particular

Arnaiz, J.M., *Op. cit.*, (1981). p. 206, f. 20.

Francesc Serra Dimas, 1944. AFB3-120. Top. 012144.

196. (454) **Lucas** Velázquez, Eugenio (1817-1870): *La Missa*, s/d (possible atribució a Francisco Goya Lucientes).

Oli sobre làmina d'acer i estany, 32 × 43 cm

Marta Raich © CAEM.

1950, Procedent de la Casa Vilches, Madrid

2021, Col·lecció particular

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 019702.

197. (715) **Lucas** Velázquez, Eugenio (1817-1870): *Les filadores*, s/d (atribuït).

Oli sobre tela, 37 × 51 cm

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

1955, Procedent de la col·lecció Joan Fabra Gorgot

2021, No localitzada

198. **Lupiáñez** Carrasco, José (1864-1933): *Paisatge de la ribera del Manzanares*, c. 1850-60.
Còpia d'un original de Carles de Haes (1826-1898) conservat a la col·lecció de pintura de la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando, Madrid (núm. inv. 0762).

Oli sobre tela, m/d

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 13351, clisé núm. 107.

2021, No localitzada

199. **Madrazo** Kuntz, Federico de (1815-1894): *Sense títol*, c. 1840.

Oli sobre tela, 55 × 46 cm

F. de M (a.i.e.)

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 16308, clixé núm. 196.

2021, No localitzada

200. (134) **Madrazo** Ochoa, Federico de (1875-1935): “Figura femenina”, finals del s. XIX.

Oli sobre tela, 55 × 46 cm

Fernando Sans Rivière, 2020.

2021, Col·lecció particular

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 14629, clixé núm. 153.

201. (19) **Mallol** Casanovas, Ignasi (1892-1940): *Paisatge d'Olot*, 1928.

Oli sobre tela, 33 × 45 cm

I. Mallol (a.i.e.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

Possiblement procedent de l'exposició *Paisatges Olot i Pirineu* a la Sala Parés, Barcelona. Maig 1940

2021, No localitzada

202. **Mallol** Casanovas, Ignasi (1892-1940): *Barques al port*, c. 1930.

Oli sobre tela, 51 × 60 cm

I. Mallol (a.i.d.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

1944, Entrada a la col·lecció Rivièrè

2021, No localitzada

203. (419) **Mallol** Casanovas, Ignasi (1892-1940): *Paisatge amb oliveres*, 1932.

Oli sobre tela, 63 × 72 cm

I. Mallol (a.i.e.). Al revers “I. Mallol 1932”

Fernando Sans Rivièrè, 2018.

1949, Adquisició per mitjà de l'agent comercial col·legiat Salvador Araw, Barcelona

2021, Col·lecció particular

204. **Mallol** Casanovas, Ignasi (1892-1940): *Sense títol*, s/d.

Oli sobre tela, m/d

I. Mallol (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1943. AFB3-120. Top. 11584, clixé núm. 32.

1945, passa a formar part de la Col·lecció Bartolí

2021, No localitzada

205. **Mallol** Casanovas, Ignasi (1892-1940): *Sense títol*, 1934.

Oli sobre tela, m/d

I. Mallol (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1944. AFB3-120. Top. 12883, clixé núm. 74.

2021, No localitzada

206. **Mallol** Casanovas, Ignasi (1892-1940): *El Port* (Marina), s/d.

Oli sobre tela, 49 × 63 cm

I. Mallol (a.i.e.)

Francesc Serra Dimas, 1934. AFB3-120. Top. 012735A.

2021, No localitzada

Grandes Obras [...], Op. cit., (1978). (núm. 23)

207. **Mallol** Casanovas, Ignasi (1892-1940): *Paisatge*, 1934.

Oli sobre tela, 53 × 86 cm

I. Mallol (a.i.e.)

Jaume Blassi © Col·lecció d'Art de Crèdit Andorrà.

1948, Procedent de la col·lecció Lluís Plandiura, Barcelona, núm. 582 del seu catàleg

2021, Fons d'Art de Crèdit Andorrà, Andorra la Vella (núm. 404)

Codes Luna, M.A., *Ignasi Mallol: La Catalunya quiescent*, Barcelona: Viena, 2010. Cat. expo. p. 65.

Francesc Serra Dimas, 1934. AFB3-120. Top. 012734A.

208. (112) **Mallol** Suazo, Josep Maria (1910-1986): *La lectura*, c. 1930. [*La modelo del cuadro es la profesora de baile Maruja Blanco*]

Oli sobre tela, 73 × 60 cm

Mallol Suazo (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1945. AFB3-120. Top. 13855.

Procedent l'exposició de Josep Maria Mallol Suazo a la Galeria Syra, Barcelona. Març 1945.
(núm. 13)

2021, No localitzada

209. **Mallol** Suazo, Josep Maria (1910-1986): *Vista urbana*, c. 1930.

Oli sobre tela, 50 × 65 cm

Mallol Suazo (a.i.d.)

Artprice. 16/05/2016, Balclis, Barcelona. *Joyas, muebles, pintura y antiguedades*. Lot. núm. 723.
p. 133 del catàleg.

2021, Col·lecció particular

16/05/2016, Balclis, Barcelona. *Joyas, muebles, pintura y antiguedades*. Lot. núm. 723. p. 133 del
catàleg.

Francesc Serra Dimas, 1945. AFB3-120. Top. 13856.

210. (228) **Mallol** Suazo, Josep Maria (1910-1986): *Retrat de dona*, 1946.

Oli sobre tela, 60 × 50 cm

Mallol Suazo (a.i.d.)

Fotografia de Miralles, F., *Mallol Suazo*, Barcelona: Lunwerg Editores, 1995. Cat. rao. p. 63.

2021, Col·lecció particular

Miralles, F., *Op. cit.*, (1995). p. 63.

211. (446) **Mallol** Suazo, Josep Maria (1910-1986): *Dues figures*, c. 1955.

Oli sobre tela, 93 × 73 cm

Mallol Suazo (a.i.e.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

Procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació de l'Arxiu de la Sala Parés)

2021, No localitzada

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 019712.

212. **Marquès** Puig, Josep Maria (1890-1950): *Natura morta*, 1925.

Oli sobre tela, m/d

Marquès Puig, MCMXXV (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 16312, clixé núm. 200.

2021, No localitzada

Riba, C., *Marquès-Puig: 34 reproduccions de pintures i dibuixos*, Barcelona: Quatre coses, 1926. làm. 12.

213. **Marquès Puig**, Josep Maria (1890-1950): *Nu*, 1935.

Oli sobre tela, m/d

Marquès Puig, MCMXXXV (a.s.e.)

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 16311, clixé núm. 199.

2021, No localitzada

© 2017 Institut Amallier d'Art Hispànic. Im- 05422011 (Foto J.M. Serra - 13864)

214. **Martí Alsina**, Ramon (1826-1894): *Camí de Montserrat*, c. 1890.

Oli sobre tela, m/d

AM. Im. 05422011, Junta de Museus. Francesc Serra Dimas 13864, clixé núm. 129.

2021, No localitzada

215. **Martí** Alsina, Ramon (1826-1894): *Retrat de Rosalia*, c. 1884.

Oli sobre tela, m/d

AM. Im. 05422004, Junta de Museus. Francesc Serra Dimas 10648.

2021, No localitzada

Vegis explicació més detallada de l'obra a la secció *Descripció de la col·lecció*, d'aquesta tesi doctoral. p. 92.

216. **Martí** Alsina, Ramon (1826-1894): *Matí d'estiu*, c. 1860-1865.

Oli sobre tela, 123 × 264 cm

Fotografia de *Subasta 12, 13 y 14 de diciembre 2019* a Lamas Bolaño, Barcelona. Cat. expo. p. 269.

2021, Col·lecció particular

Chillón, M.C., *El pintor Ramon Martí Alsina (1826-1894): Contrastos de la seva vida a partir d'una documentació inèdita, i proposta d'un primer catàleg*, Vol. 2. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2010. Tesi doctoral. f. 78.

FPH: Archivo Ruiz Vernacci. N° de inventario VN- 32119.

AM. Im. 05422012, Junta de Museus. Francesc Serra Dimas 14411.

217. **Martí** Alsina, Ramon (1826-1894): *Santa Teresa*, finals del s. XIX.

Sense dades tècniques, 68 × 58 cm

2021, No localitzada

Informació de l'Arxiu de la Col·lecció Rivière

218. (726) **Matisse**, Henri (1869-1954): *Marie-Jose*, 1950.

Aquarel·la, 53'5 × 42'5 cm

H. Matisse (a.i.d.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

1956, Procedent de la col·lecció M. André Romanet, París

2021, No localitzada

La Vanguardia, 21/06/1987. p. 43. (fotografia invertida)

Obra certificada per R. Lacourière, París (desembre 1955)

219. **Matisse**, Henri (1869-1954): *Marie-Jose*, 1950 [36/100].

Gravat, 53'5 × 42'5 cm

Procedent de M.R. Lacouriere, graveur París, promotor de la reproducció dels 100 gravats originals a partir de l'aquarel·la *Marie-Jose*, 1950.

2021, No localitzada

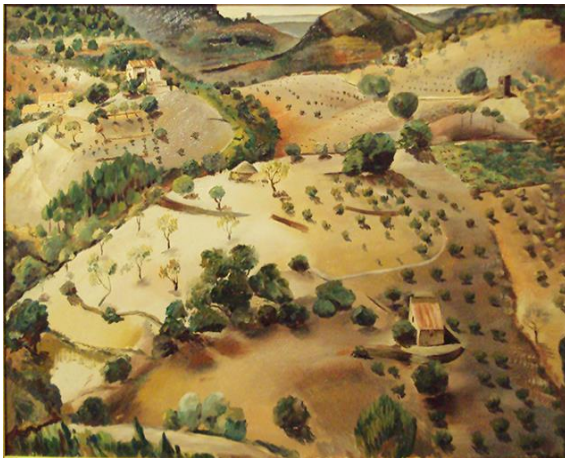

220. **Meifrèn** Roig, Eliseu (1858-1940): *Jardí*, s/d.

Oli sobre tela, m/d

Francesc Serra Dimas, 1955. AFB3-120. Top. 23738, clixé núm. 572.

2021, No localitzada

221. (274) **Mercadé** Queralt, Jaume (1889-1967): *Turons del Bosc de Valls*, 1935.

Oli sobre tela, 80 × 100 cm

Jaume Mercadé (a.i.d.)

Lluís Boada Domènech, 2017.

Procedent de l'exposició *Jaume Mercadé* a la Galeria Syra, Barcelona. Novembre-Desembre 1947. (núm. 29)

2021, Col·lecció particular

VVAA., *1er. Encuentro de pintura en Sitges – 100 años de pintura en las colecciones barcelonesas*, Organizado por el Grup Nonell. Del 11 al 13 de octubre en el Salón Azul del Palacio Maricel,

Sitges. Del 15 al 20 de octubre en el Palacio de la Virreina, Barcelona. Barcelona: Nauta, 1968. Cat. expo. f. 25. p. 44.

VVAA., *Jaume Mercadé: Paisatges construïts*, Barcelona: Fundació Vila Casas, 2015. Espai Volart, Barcelona. Cat. expo. p. 63.

222. (563) **Mercadé** Queralt, Jaume (1889-1967): *Ametller en flor* (Hivern), 1952.

Oli sobre tela, 73 × 92 cm

Jaume Mercadé 52 (a.i.e.)

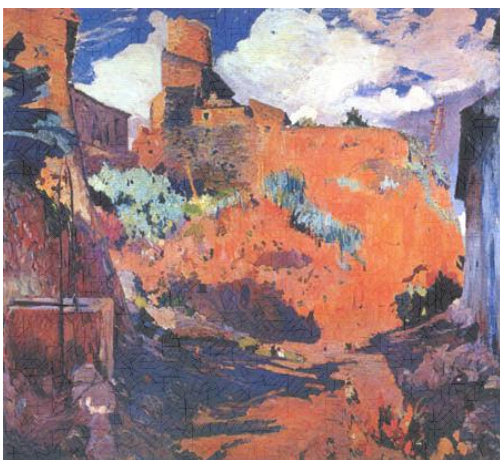
Jordi París Fortuny, 2020.

Procedent de l'exposició *Jaume Mercadé* a la Galeria Syra, Barcelona. Novembre-Desembre 1952. (núm. 25)

2021, Col·lecció particular

Jardí, E., *Jaume Mercadé*, Barcelona: Polígrafa, 1978. Cat. rao. p. 138, f. 220.

Grandes Obras [...], Op. cit., (1978). (núm. 18)

223. (9) **Mir** Trinxet, Joaquim (1873-1940): *Terres Roges* (Tradició, Sant Pere de Ribes), c. 1930. [Dicho por Fernando R. de C. *fué el primer cuadro que compró a los 25 años*]

Oli sobre tela, 118 × 132 cm

J.Mir (a.i.e.). Al revers “Tradición”

Fotografia de Jardí, E., *Joaquim Mir*, Barcelona: Polígrafa, 1975. Cat. rao. p. 158.

1935, Procedent de la col·lecció S. Camps

2021, Col·lecció particular

Jardí, E., *Op. cit.*, (1975). p. 158.

Miralles, F., *Joaquim Mir a Vilanova*, Vilanova i la Geltrú: Biblioteca Museu Víctor Balaguer, 2006. Col·lecció Viena art. f. 199.

AM. Im. 05422008, Foto Gudiol 60281.

224. **Mir** Trinxet, Joaquim (1873-1940): *Plaça de Torroella de Montgrí*, c. 1935.

Oli sobre tela, m/d

J.MIR (a.i.e.)

Francesc Serra Dimas, 1935. AFB3-120. Top. 10531, clixé núm. 12.

2021, No localitzada

225. **Mir** Trinxet, Joaquim (1873-1940): *L'hospital de Vilanova* (Camp de blat), 1937.

Oli sobre tela, m/d

J. MIR 37 (a.i.d.)

Fotografia de Miralles, F., Argullol, R. i Hernández, N., *Joaquim Mir: antològica 1873-1940*, Barcelona: Obra Social Fundació La Caixa, 2008. CaixaForum, Barcelona. Cat. expo. p. 136.

Procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació a AMFSP_D02FE01-1.2/13)

2021, Col·lecció particular

Miralles, F., Argullol, R. i Hernández, N., *Op. cit.*, (2009). p. 136.

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 22844.

226. (546) **Mir** Trinxet, Joaquim (1873-1940): *La vall roja*, c. 1930.

Oli sobre tela, 140 × 130 cm

J.Mir (a.i.d.). Al revers “La Vall Roja o El Valle Rojo, J. Mir”

Fernando Sans Rivière, 2019.

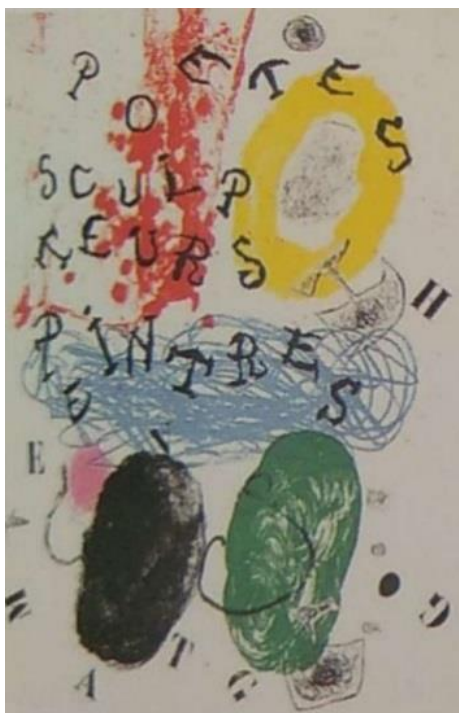
Procedent de la col·lecció Bauzà a partir de l'exposició *Nombres gloriosos de la pintura catalana*, Sala Parés, Barcelona. Desembre 1953. (núm. 2).

2021, Col·lecció particular

VVAA., *Exposición Joaquín Mir (1874-1940)*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1972. Museu d'Art Modern, Parc de la Ciutadella.

Jardí, E., *Op. cit.*, (1975). p. 168.

AM. Im. 05422007, Foto Gudiol 60280.

227. (508) **Miró** Ferrà, Joan (1893-1983): *Àlbum 19*, 1961 [17/75].

Litografia, 66 × 50 cm

Fotografia de Cramer, P., *Joan Miró. The Illustrated Books*, Geneva: Patrick Cramer, 1989. Cat. rao. p. 196, núm. 70.

Procedent de l'exposició *Joan Miró* a la Sala Gaspar, Barcelona. Novembre 1963

2021, No localitzada

Cramer, P., *Op. cit.*, (1989). p. 196, núm. 70.

228. (958) **Miró** Ferrà, Joan (1893-1983): *Cara* (17/75), s/d.

Litografia, 66 × 85 cm

M (a.i.d.). A.i.e “17/75”

Fernando Sans Rivière, 2018.

Procedent de la Sala Gaspar, Barcelona

2021, Col·lecció particular

229. (1983) **Miró** Ferrà, Joan (1893-1983): *Constel·lacions* (279/300), s/d.

Litografia, m/d

Procedent de la galeria d'art Dau al Set, Barcelona. Maig 1974. (núm. 24)

2021, No localitzada

230. (348) **Mompou** Dancausse, Josep (1888-1968): *Lectura a l'ombra*, 1947.

Oli sobre tela, 81 × 65 cm

mompou (a.i.d.)

Fotografia de Fontbona, F., *Josep Mompou: biografia i catàleg de la seva obra*, Barcelona: Mediterrània, 2000. fig. 312.

1949, Procedent de la Sala Parés, Barcelona

2021, No localitzada

Fontbona, F., *Op. cit.*, (2000). fig. 312.

231. (474) **Mompou** Dancausse, Josep (1888-1968): *Càntir d'aram*, 1951.

Oli sobre tela, 65 × 81 cm

mompou (a.i.d.)

Jordi París Fortuny, 2020.

1950, Procedent de la Sala Parés, Barcelona

2021, Museu de Valls (núm. inv. 296). Procedent de la donació Fundació Rodon-Giró.

Fontbona, F., *Op. cit.*, (2000). fig. 350.

Francesc Serra Dimas, 1950. AFB3-120. Top. 20630, clixé núm. 474.

232. (951) **Mompou** Dencausse, Josep (1888-1968): *L'Escala*, 1958.

Oli sobre tela, 81 × 65 cm

mompou (a.i.d.)

Fernando Sans Rivière, 2021.

1958, Procedent de la Sala Parés, Barcelona

2021, Col·lecció particular

Fontbona, F., *Op. cit.*, (2000). fig. 430.

233. **Mompou** Dancausse, Josep (1888-1968): *Tarragona*, 1967.

Oli sobre tela, 60 × 73 cm

mompou (a.i.d.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

Procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació de l'Arxiu de la Sala Parés)

2021, No localitzada

Fontbona, F., *Op. cit.*, (2000). fig. 596.

234. **Mongrell** Torrent, Josep (1870-1937): *Pescadores* (Figures a la platja), 1921.

Oli sobre tela, m/d

J. Mongrell 1921 (a.i.e.)

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 16278.

Possiblement procedent de la colecció José Fernández López (Pontevedra) per mitjà de la Sala Parés, Barcelona (informació a AMFSP_D02FE01-1.3/11)

2021, No localitzada

235. (148) **Morales**, Luis de (1509-1586): *Verge de les cintes*, s. XVI (seguidor).

Oli sobre tela, 48 × 38 cm

Fernando Sans Rivière, 2019.

Procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació de l'Arxiu de la Sala Parés)

2021, Col·lecció particular

VVAA., *Exposición de pintura antigua, siglos XV hasta XVIII de colecciones barcelonesas*, Barcelona: Edimar, 1946. Sala Parés, Barcelona. Cat. expo. p. 93.

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 014635/16874.

236. **Morcillo** Raya, Gabriel (1887-1973): *Nit de Revetlla*, c. 1915.

Oli sobre tela, 105 × 75 cm

G. Morcillo (a.i.e.)

Fotografia de VVAA., *Gabriel Morcillo*, Granada: Caja Granada Fundación, 2017. p. 61.

2021, Col·lecció particular

VVAA., *Op. cit.*, (2017). p. 61.

237. **Mosca**, Ivan (1915-2005): *Coleòpter*, c. 1950.

Oli sobre tela, 60 × 45 cm

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

Possiblement procedent de l'exposició *Ivan Mosca* a la Galeria Grifé & Escoda, Barcelona. 1952

2021, No localitzada

238. **Moya**, Pedro de (1610-1660): *Epifania*, 1/2 s. XVII (atribuït).

Oli sobre tela, 137 × 210 cm

Reproducció dels fotògrafs Batlles-Compte per a l'exlibris de Francesc García Estragués, làm. 2. (1951). Biblioteca Germán Masid Valiñas, 2021.

2021, No localitzada

Exposición de arte mariano, Fiestas de la Merced: Año Mariano de 1954. Barcelona: Gráficas el Tinell. Saló del Tinell. Cat. expo. p. 22, f. 13.

AM. Im. 05422017, Foto Gudiol 33585.

239. **Muntané Muns**, Lluís (1899-1987): *Nu*, c. 1942.

Oli sobre tela, 79 × 101 cm

muntané (a.i.e.)

Fotografia de *Lluís Muntané: Mataró*, Barcelona: Archivo del Arte, 1946. làm. 9. Figuras cumbre del arte contemporáneo español 11.

2021, No localitzada

Lluís Muntané [...], Op. cit., (1946). làm. 9.

240. (37) **Muntané** Muns, Lluís (1899-1987): *Ballarina* (Danzarina), c. 1940. [*Pintado con una modelo llamada Carmen*]

Oli sobre tela, 79 × 101 cm

muntané (a.i.e.)

Fotografia de *Lluís Muntané [...], Op. cit.*, (1946). làm. 8.

Procedent de l'exposició *L. Muntané* a La Pinacoteca, Barcelona. Març 1943

2021, No localitzada

Lluís Muntané [...], Op. cit., (1946). làm. 8.

“Interiores en casa de F.R. de Barcelona”, *Arte y Hogar*, núm. 26, 1946. [sp].

241. **Muntané** Muns, Lluís (1899-1987): *Nu femení d'esquena*, s/d.

Oli sobre tela, 25 × 40 cm

muntané (a.i.e.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, No localitzada

242. (39) **Muntané** Muns, Lluís (1899-1987): *Flors*, 1942.

Oli sobre tela, m/d

muntané (a.i.d.)

Fotografia de *Lluís Muntané* [...], *Op. cit.*, (1946). làm. 10.

2021, No localitzada

Lluís Muntané [...], *Op. cit.*, (1946). làm. 10.

Francesc Serra Dimas, 1944. AFB3-120. Top. 12878.

243. **Muntané** Muns, Lluís (1899-1987): *Les sabates de ballet*, 1943.

Oli sobre tela, 89 × 70 cm

1943, Entrada a la col·lecció Rivière

2021, No localitzada

244. (323) **Muntané Muns**, Lluís (1899-1987): *Retrat de Fernando Rivière Chavany*, c. 1927.

Oli sobre tela, m/d

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 18647.

2021, No localitzada

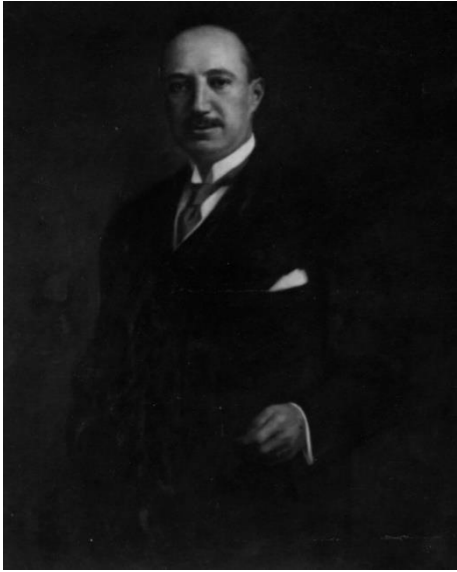

245. (324) **Muntané Muns**, Lluís (1899-1987): *Retrat de François Rivière Bonneton*, s/d.

Oli sobre tela, m/d

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 18648.

2021, No localitzada

246. (325) **Muntané** Muns, Lluís (1899-1987): *Retrat de Francisco Rivière Chavany*, s/d.

Oli sobre tela, m/d

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 18649.

2021, No localitzada

247. **Nadal** Ferreres, Carles (1917-1998): *Bodegó*, mitjans del s. XX.

Oli sobre tela, 50 × 60 cm

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, No localitzada

248. **Nadal** Ferreres, Carles (1917-1998): *La Barcelona industrial*, 1948.

Aquarel·la i tinta, m/d

Nadal, 48 (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 22851, clixé núm. 510.

2021, No localitzada

249. **Nadal** Ferreres, Carles (1917 - 1998): *La maison de repos* (Hospice des vieillards), 1949.

Oli sobre tela, 80 × 100 cm

Nadal, 49 (a.i.d.)

Alejandro Nadal Soris, 2020.

Possiblement procedent de l'exposició d'inicis de 1950, Sala Gaspar, Barcelona

2021, No localitzada

Carlos Nadal, Avignon: Edition Alain Barthélémy, 1986. p. 137.

Francesc Serra Dimas, 1951. AFB3-120. Top. 21283, clixé núm. 447.

250. (107) **Navarro** Llorens, José (1867-1923): *Gitanos*, s/d.

Oli sobre tela, 40 × 50 cm

J. Navarro (a.i.d.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

1945, Procedent de la família de l'artista

2021, No localitzada

251. **Navarro** Llorens, José (1867-1923): *Nens a la platja*, s/d.

Oli sobre tela, m/d

J. Navarro (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1944. AFB3-120. Top. 13538, clixé núm. 109.

Possiblement procedent de l'antiquari Apolinar Sánchez-Villalba, Madrid

2021, No localitzada

FPH: Archivo Moreno. Archivo de Arte Español. N° de inventario 20151_B.

252. **Navarro** Llorens, José (1867-1923): *Dia de mercat*, s/d.

Oli sobre tela, 40 × 69 cm

J. Navarro (a.i.e.)

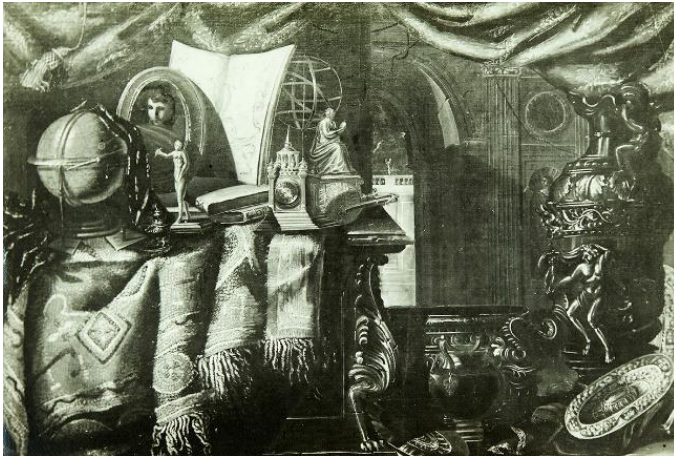
Francesc Serra Dimas, 1944. AFB3-120. Top. 13535, clixé núm. 110.

2021, No localitzada

253. **Nin** Tudó, Josep (1843-1908): *Paisatge*, s/d.

Oli sobre tela, m/d

2021, No localitzada

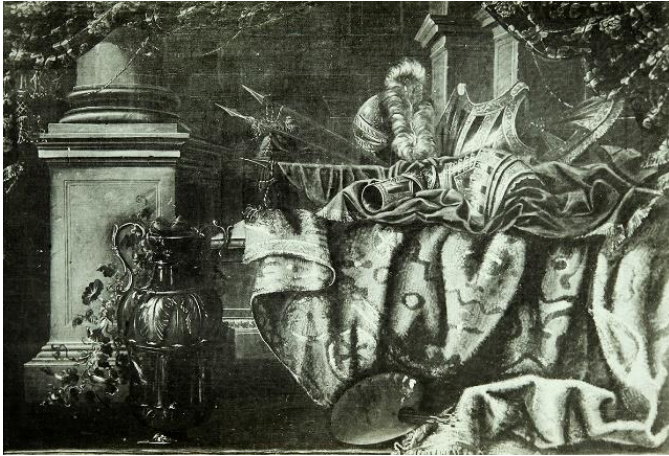

254. **Noletti**, Francesco (1611-1654): “Bodegó”, s. XVII (atribuït), (parella amb el següent).

Oli sobre tela, m/d

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 017026.

2021, No localitzada

255. **Noletti**, Francesco (1611-1654): “Bodegó”, s. XVII (atribuït), (parella amb l'anterior).

Oli sobre tela, m/d

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 017027.

2021, No localitzada

256. (449) **Nonell** Monturiol, Isidre (1872-1911): *Edelmira*, 1910.

Oli sobre tela, 60 × 50 cm

nonell, 1910 (a.i.d.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, Col·lecció particular

VVAA., *Exposición Isidro Nonell: conmemorativa del L aniversario de la muerte del artista*, Barcelona: Junta de Museos de Barcelona, 1962. p. 34. f. 52.

Jardí, E., *Nonell*, Barcelona: Polígrafa, 1984. Portada i p. 233. f. 272.

AM. Im. 05422005, Foto Gudiol 46420.

257. (913) **Nonell** Monturiol, Isidre (1872-1911): *Dona*, 1910.

Oli sobre tela, 57'8 × 48 cm

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, Col·lecció particular

Jardí, E., *Op. cit.*, (1984). p. 232. f. 271.

AM. Im. 05422006, Foto Gudiol 51085.

258. **Obiols** Palau, Josep (1894-1967): *Retrat d'en Raimon*, 1943.

Oli sobre tela, 54 × 43 cm

J. Obiols, 1943 (a.s.e.)

Fotografia de *José Obiols: Barcelona*, Barcelona: Archivo del Arte, 1945. làm. 9. Figuras cumbre del arte contemporáneo español 4.

2021, No localitzada

José Obiols [...], *Op. cit.*, (1945). làm. 9.

259. **Olivé** Cabré, Ceferí (1907-1995): *Sèrie portuària*, s/d.

Aquarel·la, m/d

Francesc Serra Dimas, 1945. AFB3-120. Top. 13681, clixé núm. 115.

2021, No localitzada

VVAA., *Mirall d'aigua: reflexos del port*, Barcelona: Lunwerg, 1992. p. 153.

260. **Olivé** Cabré, Ceferí (1907-1995): *Tren en un paisatge nevat*, 1947.

Aquarel·la, 37 × 47 cm

Ceferino Olivé MCMXLVII (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1948. AFB3-120. Top. 18105.

2021, No localitzada

261. **Olivé** Cabré, Ceferí (1907-1995): *Portuària*, c. 1948.

Aquarel·la, 44 × 58 cm

Ceferino Olivé (a.i.e.)

Francesc Serra Dimas, 1948. AFB3-120. Top. 18104.

2021, No localitzada

262. (89) **Opisso** Sala, Ricard (1880-1966): *L'arrenqueixals*, c. 1930-35.

Aquarel·la, 33 × 44 cm

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

Procedent de l'exposició *Exposición de dibujos humorísticos* a La Pinacoteca, Barcelona. Maig-Juny 1944

2021, Col·lecció particular

263. **Oudot**, Roland (1897-1981): *Paisatge de la Provença*, s/d.

Oli sobre tela, 63 × 90 cm

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, No localitzada

264. (412) **Palencia**, Benjamín (1894-1980): *Monestir d'El Escorial*, 1947.

Oli sobre tela, 113 × 158 cm

B. Palencia (a.i.d.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, No localitzada

Corredor-Matheos, J., *Vida y obra de Benjamin Palencia*, Madrid: Espasa-Calpe S.A, 1979. p. 172.

AM. Im. 05422016, Foto Gudiol 18250.

265. (496) **Palencia**, Benjamín (1894-1980): *Toros*, 1949.

Oli sobre tela, 65 × 81 cm

B. Palencia (a.i.d.)

Fernando Sans Rivière, 2019.

Procedent de l'exposició *Benjamín Palencia* a les Galeries Laietanes, Barcelona. Gener-Febrer 1950. (núm. 6)

2021, Col·lecció particular

Gaya Nuño, J.A., *La pintura española del medio siglo*, Barcelona: Omega, 1952. lám. IX.

Corredor-Matheos, J., *Op. cit.*, (1979). p. 164.

AM. Im. 05422013, Foto Gudiol 20456.

266. (497) **Palencia**, Benjamín (1894-1980): *Paisatge castellà*, 1949.

Oli sobre tela, 60 × 73 cm

B. Palencia (a.i.e.)

Fotografia de Corredor-Matheos, J., *Op. cit.*, (1979). p. 147.

Procedent de l'exposició *Benjamín Palencia* a les Galeries Laietanes, Barcelona. Gener-Febrer 1950. (núm. 2)

2021, No localitzada

Corredor-Matheos, J., *Op. cit.*, (1979). p. 147.

267. **Palencia**, Benjamín (1894-1980): *Sense títol*, 1949.

Oli sobre paper, 27 × 21 cm

B. Palencia, 49 (a.i.d.). Inscripció “A la niña Rocío por la alegría de sus ojos. B. Palencia. Barcelona febrero 1950” (a.s.e.)

Fernando Sans Rivière, 2019.

1950, Obsequi de l'artista, dedicat a la filla del col·leccionista

2021, Col·lecció particular

268. **Palencia**, Benjamín (1894-1980): *Ram silvestre*, c. 1950.

Oli sobre tela, 81 × 65 cm

B. Palencia (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 19939.

2021, No localitzada

269. **Palencia**, Benjamín (1894-1980): *El flautista* (Figures sota el tendal, Descans a la sombra), 1952.

Oli sobre tela, 61 × 50 cm

B. Palencia (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 22521, clixé núm. 478.

2021, Col·lecció particular

Faraldo, R.D., *Op. cit.*, (1953). p. 47.

270. **Panini**, Giovanni Paolo (1691-1765): *Vista del Fòrum romà*, 1742 (atribuït).

Oli sobre tela, 73 × 100 cm

G. Paolo Panini, 1742 (a.i.e.)

Fotografia de *Catálogo de la exposición de cacerías y paisajes [...]*, *Op. cit.*, (1950). lám. XV.

Procedent de l'exposició *Exposición de cacerías y paisajes: Escuelas flamenca, holandesa, italiana y francesa (siglos XVII-XVIII) de colecciones barcelonesas* a la Sala Parés, Barcelona. Febrer-Març 1950

2021, No localitzada

Catálogo de la exposición de cacerías y paisajes [...], Op. cit., (1950). lām. XV.

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 019727.

271. (430) **Pascual** Rodés, Iu (1883-1949): *Dia fred* (Olot), c. 1930.

Oli sobre tela, 43 × 54 cm

Al revers “Dia Fret, Olot. Ivo Pascual”

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

1949, Entrada a la col·lecció Rivière

2021, No localitzada

Homenaje a Ivo Pascual: exposició pòstuma organitzada por sus amigos. Barcelona: La Pinacoteca, del 22 d'abril al 5 de maig de 1950. fig. 20.

272. **Picasso**, Pablo (1881-1973): *El pintor i la model* (L'atelier), 17/1/1954.

Tinta xinesa sobre paper, 24 × 32 cm

17.1.54 III Picasso (a.i.e.)

Fotografia a *Verve*. Vol VIII, No. 29/30. Vallauris-Mil Neuf Cent Cinquante Quatre. Suite de 180 Dessins de Picasso. 28 Novembre 1953 au 3 Fevrier 1954.

1958, Sala Gaspar, Barcelona

2021, No localitzada

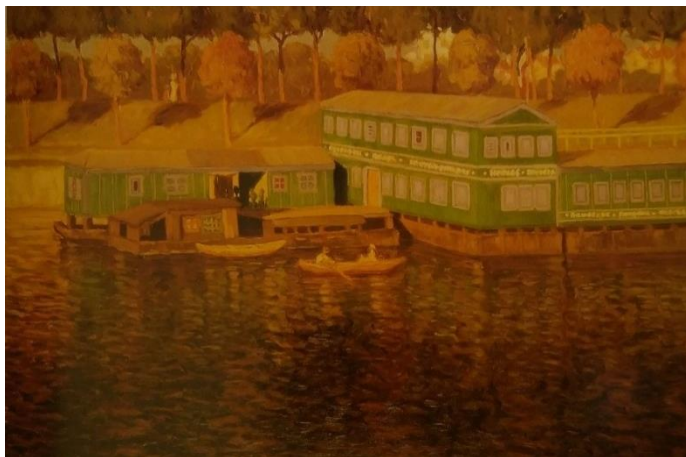
Rodríguez-Aguilera Conde, C., *Picassos de Barcelona*, Barcelona: Polígrafa, 1974. p. 209. fig. 1086.

Zervos, C., *Pablo Picasso: vol. 16, Oeuvres de 1953 à 1955*, París: Cahiers d'art, 1965. p. 61. fig. 185

Verve. Vol VIII, No. 29/30. Vallauris-Mil Neuf Cent Cinquante Quatre. Suite de 180 Dessins de Picasso. 28 Novembre 1953 au 3 Fevrier 1954.

25/10/2000, Sotheby's, London. *Impressionist and Modern Art. Including ceramics by Pablo Picasso*. Lot. núm. 43. p. 40-41 del catàleg.

AM. Im. 05422052, Foto Gudiol 53388.

273. (577) **Pidelaserra** Brias, Marià (1877-1963): *Banyes verds*, c. 1900.

Oli sobre tela, 80'5 × 120 cm

M. Pidelaserra (a.i.e.)

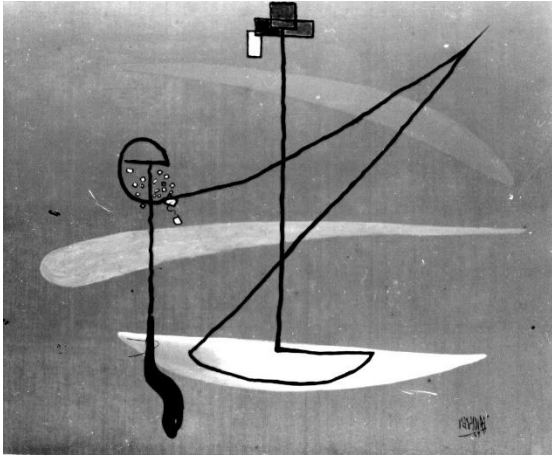
Fotografia de VVAA., *Marian Pidelaserra, 1877-1946*, Barcelona: Museu Nacional d'Art de Catalunya, 2002. Cat. expo. p. 90.

Procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació de l'Arxiu de la Sala Parés)

2021, Col·lecció particular

VVAA., *Op. cit.*, (2002). p. 90.

AM. Im. 05422002, Foto Gudiol 65299.

274. **Planas** Durá (Planasdurà), Enric (1921-1984): *Construcció marina*, 1949.

Gouache sobre cartolina, 81 × 100 cm

Planasdurà 49 (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 19719, clixé núm. 387.

Possiblement procedent de l'exposició *Planasdurà* a les Galeries Laietanes, Barcelona. Novembre-Desembre, 1949.

2021, No localitzada

Gaya Nuño, J.A., *Planasdurá: un estudio sobre su obra con 19 reproducciones*, Colección Los Arqueros: Cuadernos de Arte, 1951. [sp].

275. **Planson**, André (1898-1981): *Sense títol*, s/d.

Oli sobre tela, m/d

André Planson (a.i.e.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, No localitzada

276. (21) **Porcar** Ripollés, Juan Bautista (1889-1974): *Post de gasolina* (Port de Castelló), 1936. [El cuadro fué reducido, cercenándole los cuatro lados, por su autor, según puede apreciarse por comparación con la fotografía publicada en “Siluetas” que reproduce el cuadro en su estado primitivo]

Oli sobre taula, 72 × 101 cm

Porcar (a.i.e.). Al revers “1936 Puerto de Castellón” “Desferres”

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

Procedent de l'exposició *Juan B. Porcar* a La Pinacoteca, Barcelona. Abril 1942. (núm. 27)

2021, Col·lecció particular

Pantorba, B. de, *El paisaje y los paisajistas españoles*, Madrid: Antonio Carmona, 1943. lám. 63.

VVAA., *Porcar: 1889-1974*, València: Servei de Publicacions de la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència de la Generalitat Valenciana, 1991. f. 130. p. 218.

AM. Im. 05422042/Im. 05422043, Junta de Museus. Francesc Serra Dimas 15692/10508.

277. **Porcar** Ripollés, Juan Bautista (1889-1974): *Cúmulus*, 1940.

Oli sobre tela, 66 × 92 cm

Porcar (a.s.e.)

AM. Im. 05422044, Junta de Museus. Francesc Serra Dimas 10509.

Procedent de l'exposició *Juan B. Porcar* a La Pinacoteca, Barcelona. Abril 1942. (núm. 9)

2021, No localitzada

VVAA., [...], *Op. cit.*, (1991). f. 137. p. 218.

278. **Porcar** Ripollés, Juan Bautista (1889-1974): *Canal*, c. 1940.

Oli sobre tela, 96 × 130 cm

Porcar (a.s.c.)

AM. Im. 05422039, Junta de Museus. Francesc Serra Dimas 12822.

Procedent de l'exposició *Juan B. Porcar* a La Pinacoteca, Barcelona. Abril 1942. (núm. 7)

2021, No localitzada

279. **Porcar** Ripollés, Juan Bautista (1889-1974): *Rambla de Santa Mònica* (Monument a Colom), c. 1940.

Oli sobre tela, m/d

Porcar (a.i.d.)

AM. Im. 05422045, Junta de Museus. Francesc Serra Dimas 22216.

2021, No localitzada

VVAA., [...], *Op. cit.*, (1991). f. 216. p. 237.

280. **Porcar** Ripollés, Juan Bautista (1889-1974): *Fuga* (Carretera d'Alcora), 1942.

Oli sobre tela, m/d

Porcar (a.i.d.)

AM. Im. 05422046, Junta de Museus. Francesc Serra Dimas 13785, clixé núm. 118.

2021, No localitzada

VVAA., [...], *Op. cit.*, (1991). f. 176. p. 228.

281. **Porcar** Ripollés, Juan Bautista (1889-1974): *Tamarindes*, 1943.

Oli sobre tela, m/d

Porcar (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1943. AFB3-120. Top. 11586.

2021, Col·lecció particular

© 2017 Institut Amatller d'Art Hispànic. Im- 05422035 (Foto J.M. Serra 11585i 3784)

282. **Porcar** Ripollés, Juan Bautista (1889-1974): *Carretera*, 1943.

Oli sobre tela, m/d

Porcar (a.i.e.)

AM. Im. 05422035, Junta de Museus. Francesc Serra Dimas 11585.

2021, No localitzada

Aguilera, V., *Porcar*, València: Fernando Torres editor, 1973.

© 2017 Institut Amatller d'Art Hispànic. Im- 05422041 (Foto J.M. Serra 12821)

283. **Porcar** Ripollés, Juan Bautista (1889-1974): *Mariners*, 1944 (esbós de l'obra "El Port", c. 1945).

Oli sobre tela, 25 × 14 cm

Porcar (a.i.d.)

AM. Im. 05422041, Junta de Museus. Francesc Serra Dimas 12821.

2021, Col·lecció particular

VVAA., [...], *Op. cit.*, (1991). f. 162. p. 224.

© 2017 Institut Amatller d'Art Hispànic. Im-05422040 (Foto J.M. Serra 10507)

284. **Porcar** Ripollés, Juan Bautista (1889-1974): *Sense títol*, c. 1945.

Oli sobre tela, m/d

Porcar (a.i.d.)

AM. Im. 05422040, Junta de Museus. Francesc Serra Dimas 10507.

2021, No localitzada

285. (197) **Porcar** Ripollés, Juan Bautista (1889-1974): *Marjal (Canal)*, 1945.

Oli sobre tela, 96 × 130 cm

Porcar (a.s.d.). Al revers "Fillola"

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivièrè (c. 1972).

Procedent de l'exposició *Juan B. Porcar* a La Pinacoteca, Barcelona. Abril 1946. (núm. 7)

2021, No localitzada

Aguilera, V., *Porcar*, València: Fernando Torres editor, 1973.

286. **Porcar** Ripollés, Juan Bautista (1889-1974): *Cap de nena*, 1945.

Oli sobre tela, 54 × 46 cm

Porcar (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1945. AFB3-120. Top. 11587, clixé núm. 33.

2021, No localitzada

VVAA., [...], *Op. cit.*, (1991). f. 175. p. 227.

287. **Porcar** Ripollés, Juan Bautista (1889-1974): *Tardoral* (Vista del Passeig de Ribalta), c. 1946.

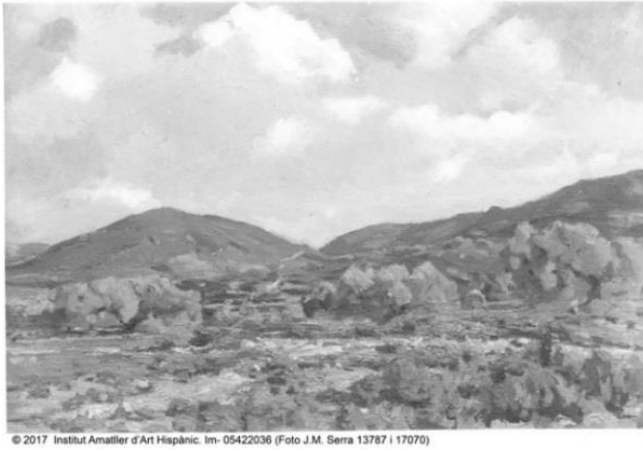
Oli sobre tela, 60 × 81 cm

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, No localitzada

VVAA., [...], *Op. cit.*, (1991). f. 246. p. 241.

AM. Im. 05422048, Junta de Museus. Francesc Serra Dimas 18852.

288. **Porcar** Ripollés, Juan Bautista (1889-1974): *Oliveres* (Paisatge de Figueroles), 1947.

Oli sobre tela, 64 × 91 cm

AM. Im. 05422036, Junta de Museus. Francesc Serra Dimas 13787.

2021, No localitzada

289. **Porcar** Ripollés, Juan Bautista (1889-1974): *Nens menjant*, 1947.

Oli sobre tela, 64 × 50 cm

Porcar (a.i.d.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, No localitzada

VVAA., [...], *Op. cit.*, (1991). f. 198. p. 232.

AM. Im. 05422038, Junta de Museus. Francesc Serra Dimas 16292.

290. **Porcar** Ripollés, Juan Bautista (1889-1974): *Gran*, 1948.

Oli sobre tela, m/d

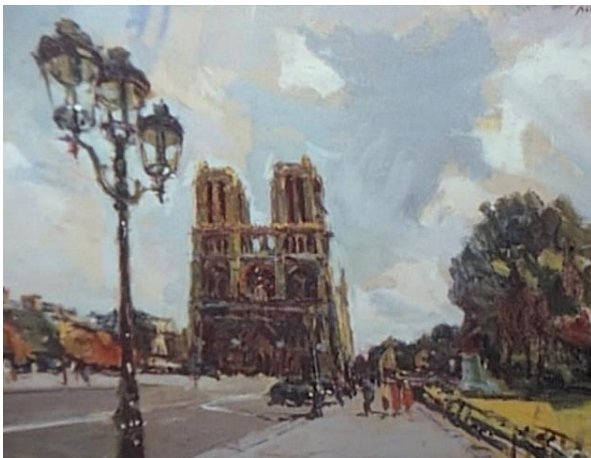
Porcar (a.i.d.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, No localitzada

VVAA., [...], *Op. cit.*, (1991). f. 222. p. 129.

AM. Im. 05422050, Junta de Museus. Francesc Serra Dimas 17406.

291. **Porcar** Ripollés, Juan Bautista (1889-1974): *Notre Dame*, 1948.

Oli sobre tela, m/d

Porcar (a.s.d.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, Col·lecció particular

Aguilera, V., *Porcar*, València: Fernando Torres editor, 1973.

© 2017 Institut Amatller d'Art Hispànic. Im- 05422049 (Foto J.M. Serra 18853)

292. **Porcar** Ripollés, Juan Bautista (1889-1974): *Pas a nivell*, 1949.

Oli sobre tela, 60 × 91 cm

Porcar (a.i.e.)

AM. Im. 05422049, Junta de Museus. Francesc Serra Dimas 18853.

2021, Col·lecció particular

VVAA., [...], *Op. cit.*, (1991). f. 228, p.128.

293. **Porcar** Ripollés, Juan Bautista (1889-1974): *Festívol (Portuària)*, c. 1950.

Oli sobre tela, m/d

Porcar (a.i.d.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

Procedent de l'exposició *Juan B. Porcar* a La Pinacoteca, Barcelona. Abril 1950

2021, No localitzada

VVAA., [...], *Op. cit.*, (1991). f. 178. p. 228.

AM. Im. 05422047, Junta de Museus. Francesc Serra Dimas 13786.

294. **Pradier**, Raoul (1929-2017): *Sense títol*, 1948.

Oli sobre tela, m/d

Pradier 48 (a.i.e.)

Clixé anònim sense numeració, ACR Àlbum de fotografies de la col·lecció Rivière.

2021, No localitzada

295. (743) **Pradier**, Raoul (1929-2017): *Les barques* (Eckhmule), s/d.

Oli sobre tela, 65 × 92 cm

Paloma Rivière, 2021.

2021, Col·lecció particular

296. **Pradier**, Raoul (1929-2017): *Sense títol*, 1956.

Oli sobre tela, 65 × 81 cm

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, No localitzada

297. **Pradilla Ortiz**, Francisco (1848-1921): *Cap de dona*, finals del s. XIX.

Oli sobre tela, 44 × 40 cm

Fernando Sans Rivière, 2019.

Procedent de l'exposició *Primeras Medallas* a Salón Vilches, Madrid. Juny 1942

2021, Col·lecció particular

Vilches, S., *Salón Vilches: Galerías de arte con historia*, Segovia: Susana Vilches Crespo, 2016. p. 219-221.

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 12139, clixé núm. 93.

298. (394) **Pradilla** Ortiz, Francisco (1848-1921): *Caurà?* (Passant el rierol), s/d. (Pintada per encàrrec del Marqués de Montalvo).

Oli sobre tela, 61'5 × 101 cm

Francesc Serra Dimas, 1949. AFB3-120. Top. 18833, clixé núm. 327.

2021, No localitzada

Rincón García, W., *Francisco Pradilla*, Madrid: Antiquaria, 1987. f. 115. p. 134.

García Loranca, A. i García-Rama, R., *Vida y obra del pintor Francisco Pradilla Ortiz*, Zaragoza: Caja de Ahorros de Zaragoza, Aragón y Rioja, 1987. p. 143. Núm. cat. 250.

Clixé anònim núm. 394, ACR Àlbum de fotografies de la col·lecció Rivièrè.

299. **Prieto** Muñoz, Gregorio (1897-1992): *Figura femenina i flors*, 1947.

Tinta sobre paper, 76 × 56 cm

Possiblement procedent de l'exposició *Gregorio Prieto. Organizada por el Consejo Británico* a la Sala Grifé y Escoda, Barcelona. Abril 1948

2021, No localitzada

Informació de l'Arxiu de la Col·lecció Rivièrè

300. **Prieto** Muñoz, Gregorio (1897-1992): *Rostres joves*, 1947.

Tinta sobre paper, 76 × 56 cm

Possiblement procedent de l'exposició *Gregorio Prieto. Organizada por el Consejo Británico* a la Sala Grifé y Escoda, Barcelona. Abril 1948

2021, No localitzada

Informació de l'Arxiu de la Col·lecció Rivièrè

301. **Pruna** Ocerans, Pere (1904-1977): *Dues figures en un interior*, c. 1930.

Oli sobre tela, m/d

Fotografia del Fons de l'Arxiu MNAC, Fons Sala Parés (AMFSP_D02FE01-1.2/16)

Procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació a AMFSP_D02FE01-1.2/16)

2021, No localitzada

302. **Pruna** Ocerans, Pere (1904-1977): *El vestidor de Rosalia*, 1934.

Oli sobre tela, 162 × 130 cm

Fotografia *Pruna*, Bilbao: La Gran Enciclopedia Vasca, 1974. Colección Maestros actuales de la pintura y escultura catalanes. núm. 1. Portada.

Procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació de l'Arxiu de la Sala Parés)

2021, Col·lecció particular

Pruna [...], *Op. cit.*, (1974). Portada.

Grandes Obras [...], *Op. cit.*, (1978). (núm. 12).

303. (58) **Puigdemolins Barella**, Josep (1906-1987): *El penya-segat* (Mallorca), 1943.

Oli sobre taula, 21 × 27 cm

J. Puigdemolins (a.i.d.)

Fernando Sans Rivière, 2019.

Procedent de l'exposició *J. Puigdemolins Barella* a La Pinacoteca, Barcelona. Desembre 1943

2021, Col·lecció particular

Muñoz, G., *El pintor José Puigdemolins*, Barcelona: Universitat de Barcelona, 1990. Tesi doctoral. núm. rep. 43.4.

304. (137) **Puigdemolins Barella**, Josep (1906-1987): *Gerro amb roses*, c. 1945.

Oli sobre tela, 89 × 74 cm

J. Puigdengolas (a.i.e.)

Fernando Sans Rivière, 2018.

Procedent de l'exposició *J. Puigdengolas Barella* a La Pinacoteca, Barcelona. Desembre 1945. (núm. 17)

2021, Col·lecció particular

S'agaró, J. de, *El arte de la pintura*, Barcelona: Las Ediciones del Arte, 1945. p. 81.

Muñoz, G., *Op. cit.*, (1990). núm. rep. 45.23.

305. **Puigdengolas** Barella, Josep (1906-1987): *Reflexos* (Mallorca), s/d.

Oli sobre tela, 74 × 90 cm

Puigdengolas (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1945. AFB3-120. Top. 14678, clixé núm. 138.

1945, Entrada a la col·lecció Rivière

2021, No localitzada

Muñoz, G., *Op. cit.*, (1990). núm. rep. 48.3.

“Un hogar en la montaña”, *Arte y Hogar*, núm. 37, 1947. [sp].

306. **Puigdemengolas** Barella, Josep (1906-1987): *Sense títol*, s/d.

Oli sobre tela, m/d

Francesc Serra Dimas, 1944. AFB3-120. Top. 12890.

2021, No localitzada

307. **Puigdemengolas** Barella, Josep (1906-1987): *Paisatge* (Mallorca), s/d.

Oli sobre tela, m/d

Francesc Serra Dimas, 1943. AFB3-120. Top. 11511, clixé núm. 94.

2021, No localitzada

308. **Puigdemolins Barella**, Josep (1906-1987): *Deyà* (Mallorca), 1948.

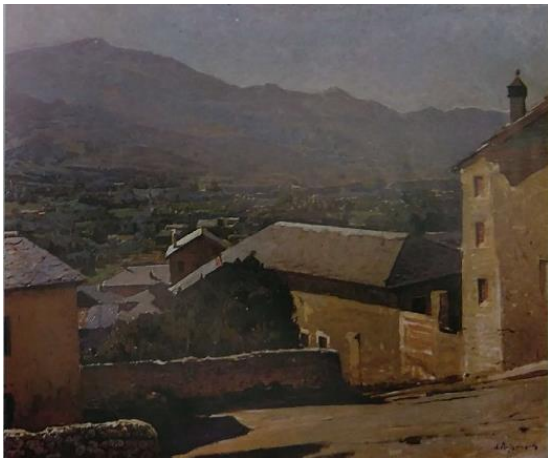
Oli sobre taula, 83 × 102 cm

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, Col·lecció particular

VV.AA., *Op. cit.*, (1962). f. 170.

J. Puigdemolins Barella, Bilbao: La Gran Enciclopedia Vasca, 1974. Colección Maestros actuales de la pintura y escultura catalanas. núm. 27. p. 18.

309. **Puigdemolins Barella**, Josep (1906-1987): *Racó de la Villa* (Puigcerdà), 1958.

Oli sobre tela, 73 × 92 cm

J. Puigdemolins Barella (a.i.d.)

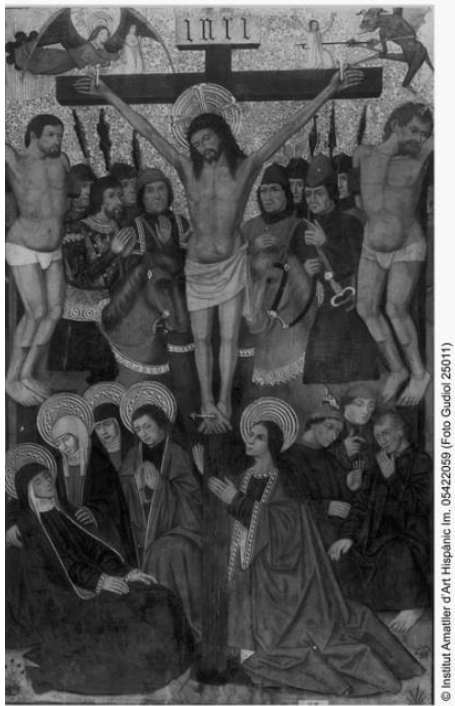
Fotografia de *J. Puigdemolins Barella*, *Op. cit.*, (1974). p. 19.

Procedent de l'exposició *J. Puigdemolins Barella* a La Pinacoteca, Barcelona. Desembre 1958. Portada.

2021, Col·lecció particular

J. Puigdemolins Barella, *Op. cit.*, (1974). p. 19.

Muñoz, G., *Op. cit.*, (1990). núm. rep. 58.19.

310. (256) **Ram**, Domingo (act. 1464-1507): *Calvari*, s. XV (antigament atribuït a Francisco Solibes).

Tremp d'ou sobre taula, 191 × 117 cm

AM. Im. 05422059, Foto Gudiol 25011.

Procedent de Maluenda, l'any 1948 ja és propietat del Sr. Rivière i és exposada a *Exposición de pinturas referentes a la Crucifixión y muerte de Cristo* a les Galeries Laietanes, Barcelona. (núm. 1)

2021, No localitzada

Exposición de arte mariano [...], *Op. cit.*, (1954). p. 24, f. 23.

Mañas Ballestin, F., *Pintura gótica aragonesa*, Zaragoza: G.E., 1979. p. 187.

311. **Ramírez Sánchez**, Manuel (1886-1961): *Sense títol*, s/d.

Oli sobre tela, m/d

M. Ramírez (a.i.e.)

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 10530, clixé núm. 11.

2021, No localitzada

312. **Regnault**, Henri (1843-1871): *Arribada del General Prim a Madrid el 8 d'octubre de 1868*, c. 1869 (atribuït).

Oli sobre tela, 55 × 46 cm

Francesc Serra Dimas. AFB2-120. Top. 21527, clixé núm. 464.

2021, No localitzada

313. **Regoyos Valdés**, Darío de (1857-1913): *Efecte de neu* (Sant Sebastià), 1894.

Oli sobre tela, 33 × 44 cm

Fotografia de San Nicolás, J., *Diario de Regoyos: catalogo razonado*, Madrid: Fundación Azcona, 2014. p. 186 [núm. cat. 215].

Possiblement procedent de la col·lecció Pedro Vallenilla Echevarría, Caracas

2021, Col·lecció particular

San Nicolás, J., *Op. cit.*, (2014). p. 186 [núm. cat. 215].

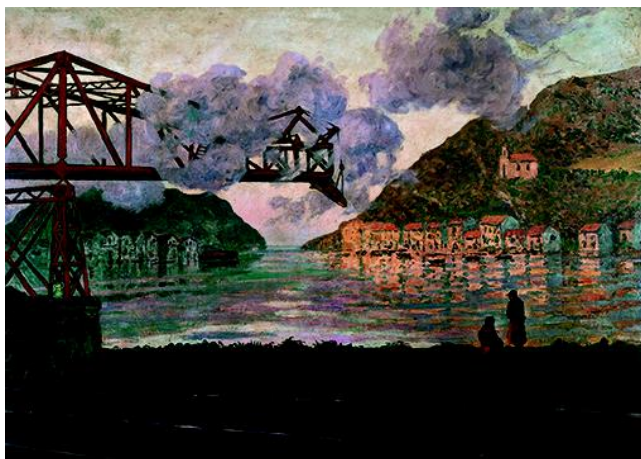
Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 16286 clixe núm. 174.

314. **Regoyos** Valdés, Darío de (1857-1913): *Ria al fons cases i muntanyes*, inicis del s. XX.

Oli sobre tela, 30 × 41 cm

2021, No localitzada

ANC1 / Arxiu Nacional de Catalunya, Fons ANC1-715 / Junta de Museus de Catalunya
Codi ANC1-715-T-4344. p. 3 (16286).

315. (428) **Regoyos** Valdés, Darío de (1857-1913): *La badia de Pasajes*, 1900. [Fué fijado y limpiado por don Miguel Navarro en 1965]

Oli sobre tela, 69'5 × 96 cm

Regoyos (a.i.d.)

Fotografia de San Nicolás, J., *Op. cit.*, (2014). p. 239 [núm. cat. 299].

1949, Procedent de la col·lecció José Luis Vilches, Madrid

2021, Col·lecció particular

San Nicolás, J., *Op. cit.*, (2014). p. 239 [núm. cat. 299].

ANC1 / Arxiu Nacional de Catalunya, Fons ANC1-715 / Junta de Museus de Catalunya
Codi ANC1-715-T-4344. p. 3.

Francesc Serra Dimas, 1949. AFB3-120. Top. 018847.

316. (429) **Regoyos** Valdés, Darío de (1857-1913): *El tren de les 16 bores, novembre, Sant Sebastià* (El humo del tren), 1899-1900. [Fué fijado y limpiado por don Miguel Navarro en 1956]

Oli sobre tela, 69'5 × 96 cm

Regoyos (a.i.d.)

Fernando Sans Rivière, 2021.

1949, Procedent de la colecció José Luis Vilches, Madrid

2021, Col·lecció particular

ANC1 / Arxiu Nacional de Catalunya, Fons ANC1-715 / Junta de Museus de Catalunya
Codi ANC1-715-T-4344. p. 3 (18848).

San Nicolás, J., *Op. cit.*, (2014). p. 230 [núm. cat. 286].

VVAA., *Op. cit.*, (1968). Cat. expo. f. 37. p. 62.

Francesc Serra Dimas, 1949. AFB3-120. Top. 018848.

317. **Renom** i de Garaté, Miquel (1912-1992): *Sense títol*, s/d.

Oli sobre tela, m/d

Renom (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1944. AFB3-120. Top. 12870, clixé núm. 61.

2021, No localitzada

318. **Renom** i de Garaté, Miquel (1912-1992): *Paisatge*, s/d.

Oli sobre tela, m/d

Renom (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1944. AFB3-120. Top. 12871, clixé núm. 62.

Possiblement procedent de l'exposició *Miquel Renom* a la Sala Gaspar, Barcelona. Gener 1944

2021, No localitzada

Actividades artísticas: 1943-1944: Sala Gaspar, Barcelona: Sala Gaspar, 1944. p. 103.

319. **Ribas** Castellsague, Lluís (1949): *Barques*, c. 1980.

Oli sobre tela, 100 × 125 cm

2021, No localitzada

Informació de l'Arxiu de la Col·lecció Rivière

320. (159) **Ribera** Cirera, Romà (1849-1935): *Al parc*, c. 1904.

Oli sobre tela, 68 × 40 cm

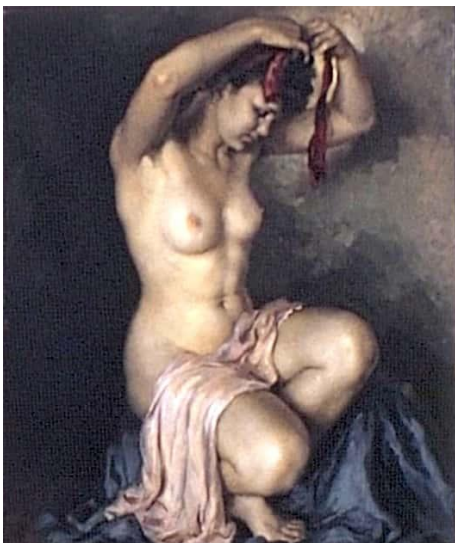
Roman Ribera (a.i.e.)

Museu del Modernisme, Barcelona. 2020.

1945, Entrada a la col·lecció Rivièrè

2021, Museu del Modernisme de Barcelona (núm. inv. 1472).

Francesc Serra Dimas, 1946. AFB3-120. Top. 14851.

321. **Ribera** Gómez, Francisco (1907-1996): *La cinta carmesí*, s/d.

Oli sobre tela, 73 × 60 cm

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

Procedent de l'exposició *Francisco Ribera* a les Galeries Augusta, Barcelona. Del 10 al 23 de març de 1948. (núm. 9)

2021, No localitzada

Fullet de l'exposició *Francisco Ribera* a les Galeries Augusta, Barcelona. Del 10 al 23 de març de 1948. (núm. 9)

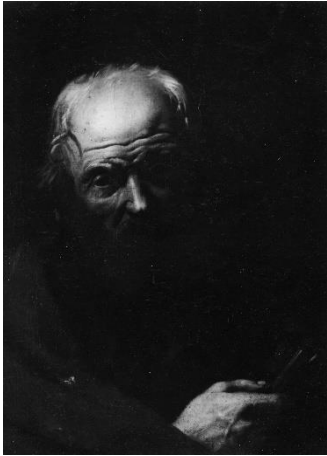
322. **Ribera**, José de (1591-1652): *Fugida a Egipte*, c. 1650 (taller).

Oli sobre tela, 215 × 160 cm

Francesc Serra Dimas, 1941. AFB3-120. Top. 14442, clixé núm. 133.

2021, No localitzada

Exposición La infancia de Jesús del portal de Belén al Templo de Jerusalén, organizada por el Círculo Artístico de Sant Lluç en el Palacio del Excmo. S. Marqués de Comillas. Barcelona: Círculo Artístico de Sant Lluç, 1955. p. 23, núm. 167.

323. **Ribera**, José de (1591-1652): *Sant Pere*, c. 1630 (atribuït).

Oli sobre tela, 47 × 42 cm

Francesc Serra Dimas, 1949. AFB3-120. Top. 19041, clixé núm. 359.

2021, No localitzada

324. (272) **Rico Ortega**, Martín (1833-1908): *Vistes al santuari de Covadonga*, 1856.

Oli sobre tela, 83 × 67 cm

Museo de Bellas Artes de Asturias, Oviedo. Març, 2017.

2021, Museo de Bellas Artes de Asturias, Oviedo. A partir d'adquisició l'any 2011.

Barón, J., "Covadonga en la pintura: del romanticismo a la guerra civil" a VVAA., *Covadonga: Iconografía de una devoción. Centenario de la Basílica (1901-2001)*, Oviedo: Servicio Central de Publicaciones del Principado de Asturias, 2001. Cat. expo.

AM. Im. 05422009, Foto Mas C-95233.

325. **Roca-Sastre** Muncunill, Josep (1928-1997): *Cacanets* (Composició), 1958.

Oli sobre tela, 100 × 81 cm

Roca (a.i.e.)

Fotografia de Fontbona, F., *Roca-Sastre*, Barcelona: Ediciones Mayo, 1988. Cat. rao. p. 14.

Procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació a AMFSP_D04FE01-2.4/1529)

2021, No localitzada

Fontbona, F., *Op. cit.*, (1988). p. 14.

Maragall, J.A., *Història de la Sala Parés*, Barcelona: Selecta, 1975. p. 320.

326. **Rodes** Aries, Vicenç (1783-1858): *Sense títol* (Retrat masculí), inicis del s. XIX (atribuït).

Oli sobre tela oval, m/d

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, No localitzada

327. **Rodríguez de Losada**, José María (1826-1896): *Sant Ferran*, 1849.

Oli sobre tela, m/d

J.M. Rodríguez Losada, 1849 (a.i.e.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

Procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació de l'Arxiu de la Sala Parés)

2021, Col·lecció particular

Francesc Serra Dimas, 1945. AFB3-120. Top. 13680, clixé núm. 114.

328. **Rogent** Perés, Ramon (1920-1958): *Nadal (Pessebre)*, 1950.

Oli sobre tela, 83 × 102 cm

Rogent 50 (a.i.e.)

Fundació Mauri, 2021.

Procedent de l'exposició *Navidad* a les Galeries Laietanes, Barcelona. Del 16 de desembre de 1950 al 12 de gener de 1951. (núm. 34)

2021, Fundació Maurí, La Garriga

Gaya Nuño, J.A., *Ramon Rogent*, Barcelona: Sagitario, 1951. Colección El Caballero vivo. núm.1. lám. XXXII.

329. **Rogent** Perés, Ramon (1920-1958): *Paisatge de Camprodon*, 1953.

Oli sobre tela, 60 × 73 cm

Rogent 53 (a.i.d.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

VV.AA., *Ramon Rogent*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1984. Palau de la Virreina, Barcelona. Cat. expo. p. 76.

1984, Col·lecció Josep Ferré i Oriol, Barcelona

2021, No localitzada

330. (550) **Roig** Cisa, Pau (1879-1955): *El raïm negre*, 1947.

Oli sobre tela, 52 × 65 cm

Roig 1947 (a.s.e.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

Procedent de l'exposició *Pau Roig Cisa* a la Galeria Syra, Barcelona. Febrer 1951

2021, Col·lecció particular

331. **Roig** Cisa, Pau (1879-1955): *Sense títol*, c. 1940.

Oli sobre tela, 82 × 60 cm

Roig (a.i.e.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, No localitzada

332. (820) **Rouault**, Georges Henri (1871-1958): *Títol desconegut*, s/d.

Aiguatinta, m/d

2021, No localitzada

Informació de l'Arxiu de la Col·lecció Rivière

333. (414) **Rusiñol** Prats, Santiago (1861-1931): *Vall de Sóller*, 1908.

Oli sobre tela, 92 × 108 cm

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

1949, Procedent de la col·lecció G. Carbonell, Barcelona

2021, Col·lecció particular

VVAA., *Op. cit.*, (1968). Cat. expo. f. 39. p. 66.

Laplana, J. de C. i Palau-Ribes, M., *La Pintura de Santiago Rusiñol: obra completa*, Vol. III. Barcelona: Mediterrània, 2004. Cat. rao. f. 15.8.1. p. 152.

334. **Rusiñol Prats, Santiago** (1861-1931): *Jardí de l'ermità. Miramar*, 1919.

Oli sobre tela, 85 × 115 cm

S. Rusiñol (a.i.e.)

Museo de Pontevedra, 2019.

2021, Museo de Pontevedra (núm. inv. 004146). Per mitjà d'adquisició, l'any 1994, de la Colección José Fernández López (Pontevedra).

1961, És exposada a *Pintores de fama*, Sala Parés, Barcelona. 1961. (núm. 19)

1969, És exposada a *Pintura catalana*, Museo de Pontevedra, Pontevedra. 1969. LIII Exposició. (núm. 4)

Pantorba, B. de, *Los paisajistas catalanes*, Madrid: Cía. Bibliográfica Española, 1975. Fig. 33 (Sota el títol "Los cipreses del jardín" i adscrit a la Col·lecció Rivière de Caralt)

Laplana, J. de C. i Palau-Ribes, M., *Op. cit.*, (2004). f. 15.8.1. p. 144.

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 10524, clisé núm. 5.

335. **Sabater** Salabert, Daniel (1888-1951): *Sense títol*, s/d.

Oli sobre tela, m/d

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 13350, clixé núm. 106.

2021, No localitzada

336. (513) **Sacharoff**, Olga (1889-1967): *Autoretrat*, 1949.

Oli sobre tela, 99 × 75 cm

Olga Sacharoff (a.i.d.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

Procedent de l'exposició *O. Sacharoff* a la Galeria Syra, Barcelona. Març 1950. (núm. 20)

2021, No localitzada

Norandi, E., *Olga Sacharoff (1889-1967)*, Ediciones del Oro: Madrid, 2006. p. 82, f. 20.

337. **Sacharoff**, Olga (1889-1967): *Eva en el paradís*, c. 1947.

Oli sobre tela, 147' 5 × 118 cm

Olga Sacharoff (a.i.d.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

Procedent de l'exposició *O. Sacharoff* a la Galeria Syra, Barcelona. 1948

2021, Col·lecció particular

Norandi, E., *Op. cit.*, (2006). p. 88, f. 26.

338. **Sagnier** Vidal-Ribas, Manuel (1891-1976): *Sense títol*, s/d.

Oli sobre tela, 38 × 46 cm

MSagnier (a.i.e.)

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 16305, clisé núm. 193.

2021, No localitzada

339. **Sagnier** Vidal-Ribas, Manuel (1891-1976): *Sense títol*, s/d.

Oli sobre tela, 65 × 81 cm

MSagnier (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 19720, clixé núm. 388.

2021, No localitzada

340. **Sagnier** Vidal-Ribas, Manuel (1891-1976): *Sense títol*, 1943.

Oli sobre tela, m/d

MSagnier 43 (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 12900, clixé núm. 99.

2021, No localitzada

341. **Sala** Francés, Emili (1850-1910): *Sense títol*, s/d.

Oli sobre tela, m/d

Emilio Sala (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1949. AFB3-120. Top. 18563.

2021, No localitzada

342. **Salinero** Forcada, Concepción (1922-2010?): *Sense títol*, s/d.

Oli sobre tela, 74 × 60 cm

C. Salinero (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 16280, clixé núm. 168.

Possiblement procedent de l'exposició *Conchita Salinero Forcada* a la Sala Rovira, Barcelona. Octubre 1947

2021, No localitzada

343. **Salinero** Forcada, Concepción (1922-2010?): *Sense títol*, s/d.

Oli sobre tela, 36 × 30 cm

C. Salinero (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 16310, clixé núm. 198.

Possiblement procedent de l'exposició *Conchita Salinero Forcada* a la Sala Rovira, Barcelona. Octubre 1947

2021, No localitzada

344. **Salinero** Forcada, Concepción (1922-2010?): *Sense títol*, s/d.

Oli sobre tela, 36 × 30 cm

C. Salinero (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 17068.

Possiblement procedent de l'exposició *Conchita Salinero Forcada* a la Sala Rovira, Barcelona. Octubre 1947

2021, No localitzada

345. **Sánchez-Barbudo** Morales, Salvador (1857-1917): *Sense títol*, c. 1890.

Oli sobre tela, 35'5 × 150 cm

Barbudo Roma (a.i.d.)

Fotografia de la pel·lícula de la Col·lecció (c. 1972).

2021, No localitzada

Francesc Serra Dimas, 1948. AFB3-120. Top. 018103.

346. (629) **Sanmartí**, Maria (1886-1959): *Gerro de flors*, 1954.

Temple i oli sobre paper, 49 × 63 cm

Maria Sanmartí, París 54 (a.i.d.)

Francesc Ribera Colomer, 1954. núm. 159, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

Procedent de l'exposició *M. Sanmartí* a la Sala Gaspar, Barcelona. Maig 1954. (núm. 35)

2021, No localitzada

Canyameres, F. i Benet Daurell, J., *Maria Sanmartí*, Barcelona: Albor, 1954. Fotogravat núm. 13.

347. (30) **Santatusagna** Santacreu, Ernest (1900-1964): *Rosita* (La Rosario, Dona amb mantellina), 1942. [El autor lo presentó con tres cuadros más en los ejercicios de la oposición, que ganó, para la cátedra de Colorido de la Escuela Superior de Bellas Artes de San Jorge. Es dato curioso que en la pintura de la falda empleó el artista dieciséis tubos de color blanco. Retrato de la bailadora "Carmen"]

Oli sobre tela, 130 × 95 cm

Santatusagna, 1942 (a.i.d.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

Procedent de l'exposició *E. Santatusagna Santacreu* a La Pinacoteca, Barcelona. Gener 1943. (núm. 1)

2021, No localitzada

Distinción. Barcelona, març 1954. núm. 1. p. 77.

348. (64) **Santassusagna** Santacreu, Ernest (1900-1964): *Apunt*, 1943.

Oli sobre tela, 45 × 33 cm

Santassusagna (a.i.d.)

Fernando Sans Rivière, 2018.

Procedent de l'exposició *E. Santassusagna Santacreu* a La Pinacoteca, Barcelona. Desembre 1943. (núm. 21)

2021, Col·lecció particular

349. (78) **Santassusagna** Santacreu, Ernest (1900-1964): *Retrat de Fernando Rivière de Caralt*, 1944. [Encargo realizado en tres sesiones en el estudio del pintor en junio de 1944]

Oli sobre tela, 81 × 65 cm

Santassusagna 44 (a.i.e.)

Fernando Sans Rivière, 2019.

1944, Encàrrec del col·leccionista

2021, Col·lecció particular

350. (90) **Santasusagna** Santacreu, Ernest (1900-1964): *Retrat de Rocío Rivière Vidal-Quadras*, 1944. [En el taller del artista, calle de Descartes. Pintó tres sesiones, lo dejó durante algún tiempo y lo terminó en una cuarta sesión]

Oli sobre tela, 81 × 65 cm

E. Santasusagna (a.i.d.). Al revers “21-4-44”

Fernando Sans Rivière, 2019.

1944, Encàrrec del col·leccionista per mitjà de La Pinacoteca, Barcelona

2021, Col·lecció particular

Diario de Barcelona, 6 de gener de 1945

351. **Santos** Torroella, Àngeles (1911-2013): *L'habitació*, 1930.

Oli sobre tela, 115 × 123 cm

Fotografia en línia: <https://leer.es/proyectos/las-sinsombrero/vidayobra/detalle/-/asset_publisher/MBTSgFRnp2nW/content/angeles-sant-1> [Consulta: 29 de març de 2021]

2021, Col·lecció particular

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 21282, clixé núm. 446.

352. **Serra** Castellet, Francesc (1912-1976): *Nena amb gos* (La nena del gos), c. 1944.

Oli sobre tela, 63 × 53 cm

Serra (a.s.e)

Francesc Serra Dimas, 1944. AFB3-120. Top. 12876, clixé núm. 67.

Possiblement procedent de l'exposició *Francisco Serra* a la Sala Gaspar, Barcelona. Març 1944

2021, No localitzada

Llobet, S., *F. Serra (Pinturas y dibujos)*, Barcelona: Horta de Impresiones y Ediciones, 1951. p. 39.

Actividades artísticas: 1943-1944: Sala Gaspar, Barcelona: Sala Gaspar, 1944. p. 157.

353. **Serra** Castellet, Francesc (1912-1976): *Nenes Rivière*, 1944.

Oli sobre tela, m/d

F. Serra (a.s.e.)

Francesc Serra Dimas, 1944. AFB3-120. Top. 12877, clixé núm. 68.

1944, Encàrrec del col·leccionista

2021, No localitzada

Actividades artísticas: 1943-1944: Sala Gaspar, Barcelona: Sala Gaspar, 1944. p. 158.

“Un hogar en la montaña”, *Arte y Hogar*, núm. 37, 1947. [sp].

354. (143) **Serra** Castellet, Francesc (1912-1976): *Retrat infantil* (Nena), c. 1945.

Oli sobre tela, 55 × 46 cm

F. Serra (a.i.e.)

Fernando Sans Rivière, 2018.

1945, Adquisició directa de l'artista

2021, Col·lecció particular

Llobet, S., *Op. cit.*, (1951). p. 43.

355. **Serra** Castellet, Francesc (1912-1976): *Retrat d'una nena*, c. 1945.

Oli sobre tela, 39 × 31 cm

F. Serra (a.s.d.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, No localitzada

356. (171) **Serra** Castellet, Francesc (1912-1976): *Retrat de Fernando Rivière de Caralt*, 1946.
[*Del natural, en el taller del artista, en Barcelona*]

Llapis sobre paper, 44 × 33 cm

F. Serra (a.i.d.)

Francesc Ribera Colomer, 1946. núm. 9 bis, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1946, Encàrrec del col·leccionista

2021, No localitzada

357. **Serra** Castellet, Francesc (1912-1976): *Retrat de Fernando Rivière de Caralt*, c. 1946.

Llapis sobre paper, 44 × 33 cm

F. Serra (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 16657, clisé núm. 226.

1946, Encàrrec del col·leccionista

2021, No localitzada

358. **Serra** Castellet, Francesc (1912-1976): *Retrat de senyora*, c. 1946.

Llapis colorejat sobre paper, 43 × 30 cm

F. Serra (a.i.d.)

Artprice. 22/12/2010, Subarna, Barcelona. *Ceramica – Cristal – Joyas – Matfil – Varios – Textil – Lamparas – Libros – Plata – Bronces – Muebles – Pintura*. Lot. núm. 851. p. 97 del catàleg.

2021, No localitzada

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 16658, clixé núm. 227.

359. **Serra** Castellet, Francesc (1912-1976): *Ballet*, s/d.

Oli sobre tela, m/d

F. Serra (a.s.e.)

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 16303, clixé núm. 191.

2021, No localitzada

360. (251) **Serra** Castellet, Francesc (1912-1976): *Ballarines en rosa*, c. 1947.

Oli sobre tela, 65 × 80 cm

F. Serra (a.i.e.)

Artprice. 18/10/2006, Fernando Duran, Madrid. *Dibujo – Pintura – Escultura – Muebles – Plata – Cerámica*. Lot. núm. 301. p. 94 del catàleg.

Procedent de l'exposició de *F. Serra Castellet* a la Sala Gaspar, Barcelona. Març 1947

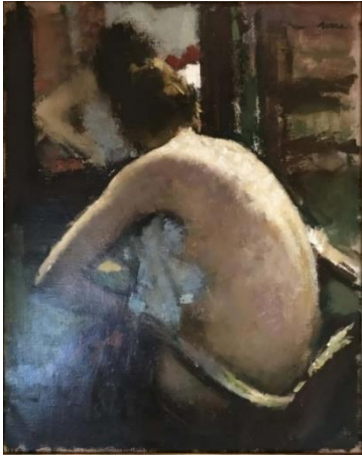
2021, No localitzada

Francisco Serra: Barcelona, Barcelona: Archivo del Arte, 1948. làm. 1. Figuras cumbre del arte contemporáneo español 20.

Llobet, S., *Op. cit.*, (1951). p. 49.

25/06/2008, Castellana Subastas, Madrid. *Pintura*. Lot. núm. 125. p. 32 del catàleg.

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 16656, clixé núm. 225.

361. **Serra** Castellet, Francesc (1912-1976): *Esquena nua*, s/d.

Oli sobre tela, 64 × 52 cm

Serra (a.s.d.)

Fernando Sans Rivièrre, 2018.

Procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació de l'Arxiu de la Sala Parés)

2021, Col·lecció particular

362. (71) **Serra** Melgosa, Joan (1899-1970): *Camp de blat* (Paisatge), 1937.

Oli sobre tela, 58'5 × 79'5 cm

J. Serra (a.i.e.)

Fernando Sans Rivièrre, 2020.

Procedent de l'exposició *J. Serra Melgosa* a la Galeria Reig, Barcelona. Febrer 1944

2021, Col·lecció particular

363. **Serra** Melgosa, Joan (1899-1970): *Sense títol*, s/d.

Oli sobre tela, m/d

Francesc Serra Dimas, 1949. AFB3-120. Top. 18828 Bis, clixé núm. 393.

2021, No localitzada

364. **Serra** Melgosa, Joan (1899-1970): *Pati de Calella de Palafrugell*, c. 1947.

Oli sobre tela, 72 × 98 cm

J. Serra (a.i.d.)

Fotografia del fullet de la subhasta a Balclis, Barcelona. Octubre 2002.

1949, Procedent de la Sala Parés, Barcelona

2021, Col·lecció particular

Cortés, J., "El arte: Juan Serra", *Liceo*, núm. 41, gener 1949. [sp].

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 021513.

365. **Serra** Melgosa, Joan (1899-1970): *Sense títol*, s/d.

Oli sobre tela, 64 × 80 cm

J. Serra (a.i.e.)

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 16302, clixé núm. 275.

2021, No localitzada

366. **Serra** Melgosa, Joan (1899-1970): *Racó de Calella de Palafrugell*, c. 1940.

Oli sobre tela, m/d

J. Serra (a.i.e.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

Procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació de l'Arxiu de la Sala Parés)

2021, Col·lecció particular

367. **Serra** Melgosa, Joan (1899-1970): *Plaça Yersa Rebirs*, 1954.

Oli sobre tela, 80 × 114 cm

Paloma Rivièrre, 2021.

Procedent de l'exposició de *J. Serra Melgosa* a la Sala Parés, Barcelona. Novembre 1954

2021, Col·lecció particular

Grandes Obras [...], Op. cit., (1978). (núm. 17).

368. **Serra** Melgosa, Joan (1899-1970): *Barraques al port de Barcelona*, 1941.

Oli sobre tela, 60 × 92 cm

J. Serra (a.i.d.)

Fotografia de González Llàcer, J., *Joan Serra*, Sabadell: AUSA, 2003. p. 95.

2021, Col·lecció particular

González Llàcer, J., *Op. cit.*, (2003). p. 95.

369. (561) **Serra Melgosa, Joan** (1899-1970): *Bodegó amb llebres*, 1953.

Oli sobre tela, 116 × 89 cm

J. Serra (a.i.e.)

Francesc Serra Dimas, 1953. núm. 475, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivièrè.

Procedent de l'exposició *J. Serra Melgosa* a la Sala Parés, Barcelona. Març-Abril 1953. (núm. 1)

2021, No localitzada

Juan Serra Melgosa, Barcelona: Sala Parés, Març-Abril 1953. Cat. expo.

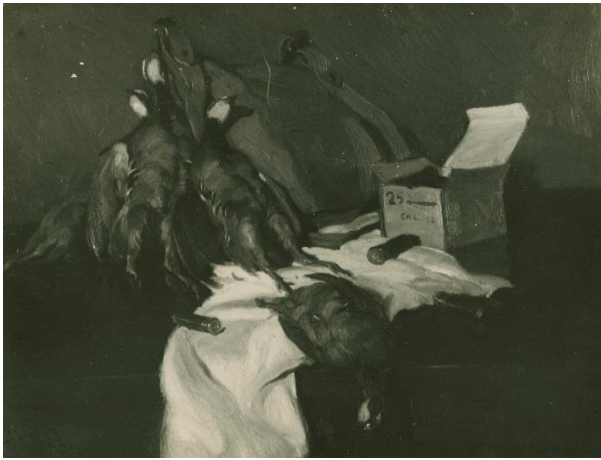
370. **Serrasanta, Josep** (1916-1998): *Bodegó*, 1947.

Oli sobre tela, m/d

Serra Santa 47 (a.i.e.)

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top.17411, clixé núm. 274.

2021, No localitzada

371. **Serrasanta, Josep** (1916-1998): *Bodegó de caça*, 1947.

Oli sobre tela, 73 × 92 cm

Serra Santa 47 (a.i.e.)

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 17412, clixé núm. 293.

2021, No localitzada

372. **Serrasanta, Josep** (1916-1998): *Poble del Pirineu*, 1950.

Oli sobre tela, 96 × 130 cm

Serra Santa 50 (a.i.e.)

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 21276.

2021, No localitzada

373. **Serrano** Serra, José Miguel (1912-1982): *Bodegó de flors*, s/d.

Oli sobre tela, m/d

Serrano (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1945. AFB3-120. Top. 13854, clixé núm. 125.

2021, No localitzada

374. **Serrano** Serra, José Miguel (1912-1982): *Bodegó de flors*, s/d.

Oli sobre tela, 65 × 35'5 cm

Serrano (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 21521, clixé núm. 458.

2021, No localitzada

375. (368) **Sert** Badia, Josep Maria (1874-1945): *Sanchopanchismo*, c. 1932. [Boceto de un cartón para tapiz, hoy en la Embajada de España en París. Fue encargo del Gobierno francés para la manufactura de Gobelinos, pero no llegó a ser tejido. Certificado de autenticidad de don Miguel Massot, ayudante de Sert]

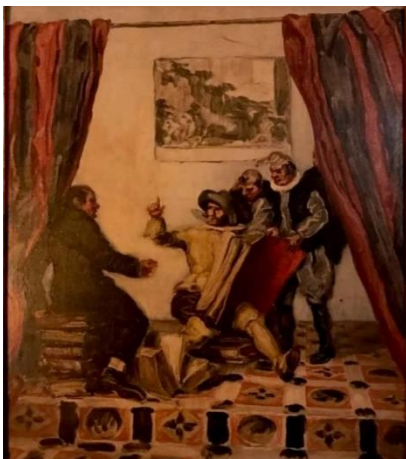
Oli sobre taula, 41 × 35 cm

Fernando Sans Rivière, 2020.

1948, Procedent de l'ambaixada espanyola a París, per mitjà de la Sala Gaspar, Barcelona

2021, Col·lecció particular

Castillo, A. de, *José María Sert: su vida y su obra*, Barcelona: Editorial Argos, 1947. lám. 155, cartó de l'encàrrec de la Manufactura de Gobelinos.

376. (369) **Sert** Badia, Josep Maria (1874-1945): *D. Quijote y S. Panza con el Bachiller y el Cura*, c. 1932. [Boceto de un cartón para tapiz, hoy en la Embajada de España en París. Fue encargo del Gobierno francés para la manufactura de Gobelinos, pero no llegó a ser tejido. Certificado de autenticidad de don Miguel Massot, ayudante de Sert]

Oli sobre taula, 41 × 35 cm

Fernando Sans Rivière, 2019.

1948, Procedent de l'ambaixada espanyola a París, per mitjà de la Sala Gaspar, Barcelona

2021, Col·lecció particular

Castillo, A. de, *Op. cit.*, (1947). làm. 157, cartó de l'encàrrec de la Manufactura de Gobelins.
Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 125914.

377. **Simont** Guillén, Josep (1875-1968): *Interior cafè de París*, inicis del s. XX.

Aquarel·la, 30 × 50 cm

2021, No localitzada

Informació de l'Arxiu de la Col·lecció Rivière

378. **Simont** Guillén, Josep (1875-1968): *Exposició parisina*, inicis del s. XX.

Aiguada, 30 × 40 cm

2021, No localitzada

Informació de l'Arxiu de la Col·lecció Rivière

379. **Sisquella** Oriol, Alfred (1900-1964): *Retrat de nen llegint*, c. 1936. (Josep Sisquella Rambla, fill del pintor)

Oli sobre tela, m/d

Francesc Serra Dimas, 1944. AFB3-120. Top. 01549.

2021, No localitzada

Procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació de l'Arxiu de la Sala Parés)

Roset, I., *La concepció antimoderna i la deshumanització de l'art; fortuna crítica de l'obra d'Alfred Sisquella i Oriol (Barcelona, 1900 - Sitges, 1964)*, Vol. 2. Barcelona: Universitat de Barcelona, 2018. Tesi doctoral. núm. 179. il·lustració núm. 184.

380. **Sisquella** Oriol, Alfred (1900-1964): *Retrat d'Antònia*, 1944. (Antònia Rambla, dona del pintor)

Oli sobre tela, 80 × 65 cm

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivièrè (c. 1972).

Procedent de l'exposició *Interiores por Sisquella* a la Sala Parés, Barcelona. Febrer-Març 1949

2021, No localitzada

Grandes Obras [...], Op. cit., (1978). (núm. 16).

381. **Sisquella** Oriol, Alfred (1900-1964): *Retrat d'Antònia amb barret* (Antònia amb barret anglès i mocador al coll), 1944.

Oli sobre tela, 55 × 46 cm

Sisquella (a.i.d.)

Artprice. 21/10/2004, Balclis, Barcelona. *Joyas - Antigüedades - Muebles - Pintura catalana y española de colecciones particulares*. Lot. núm. 900. p. 122 del catàleg.

Possiblement procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació a AMFSP_D02FE01-1.3/20)

2021, Col·lecció particular

Roset, I., *La concepció antimoderna* [...], *Op. cit.*, (2018). núm. 218. il·lustració núm. 245.

21/12/2004, Balclis, Barcelona. *Joyas - Antigüedades – Muebles – Pintura catalana y española*. Lot. núm. 536. p. 88 del catàleg.

Francesc Serra Dimas, 1944. AFB3-120. Top. 012879.

382. **Sisquella** Oriol, Alfred (1900-1964): *Bodegón de caza*, 1944.

Oli sobre tela, m/d

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, No localitzada

Roset, I., *La concepció antimoderna* [...], *Op. cit.*, (2018). núm. 227. il·lustració núm. 426.

383. **Sisquella** Oriol, Alfred (1900-1964): *Bodegón de caza*, c. 1949.

Oli sobre tela, 116 × 89 cm

Sisquella (a.i.e.)

Rafael Colom Llonch, 2016.

Procedent de l'exposició *Interiores por Siquella* a la Sala Parés, Barcelona. Febrer-Març 1949

2021, Col·lecció particular

Roset, I., *La concepció antimoderna* [...], *Op. cit.*, (2018). núm. 285. il·lustració núm. 431.

384. **Sisquella** Oriol, Alfred (1900-1964): *Bodegón de caza*, 1944.

Oli sobre tela, 81 × 100 cm

Sisquella (a.i.d.)

Fotografia de *Mensaje de pintura: Sunyer, Sisquella, Serra, Togores, Llimona, Mompou, D.Carles, Durancamps, Mallol Suazo, Amat, Capmany, Pruna, Humbert : notas biográficas de los artistas : 61 reproducciones de cuadros*, Barcelona: Edimar, 1949. f. 23.

Procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació de l'Arxiu de la Sala Parés)

2021, No localitzada

Mensaje de pintura [...], *Op. cit.*, (1949). f. 23.

385. **Sisquella** Oriol, Alfred (1900-1964): *Mascarada*, 1945.

Oli sobre tela, 46 × 55 cm

Fotografia de *Mensaje de pintura* [...], *Op. cit.*, (1949). f. 25.

Possiblement procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació a AMFSP_D02FE01-1.3/20)

2021, No localitzada

Mensaje de pintura [...], *Op. cit.*, (1949). f. 25.

Roset, I., *La concepció antimoderna* [...], *Op. cit.*, (2018). núm. 247. il·lustració núm. 477.

386. **Sisquella** Oriol, Alfred (1900-1964): *Mascarada*, 1947.

Oli sobre tela, 46 × 38 cm

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

Procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació de l'Arxiu de la Sala Parés)

2021, No localitzada

Roset, I., *La concepció antimoderna* [...], *Op. cit.*, (2018). núm. 253. il·lustració núm. 478.

387. (286) **Snyders**, Frans (1579-1657): *Caça de llops per gossos*, s. XVII.

Oli sobre tela, 407 × 344 cm (2 parts)

Fotografia en línia: <<https://www.christies.com/lotfinder/Lot/frans-snyders-antwerp-1579-1657-a-wolf-hunt-6136846-details.aspx>> [Consulta: 28 de desembre de 2018]

1948, Procedent de l'antiga Col·lecció de Diego Mesía Felípez de Guzmán y Dávila (1590-1655), registrat al seu inventari pòstum de 1655, núm. 157. Possiblement per mitjà de la Sala Parés, Barcelona (informació a AMFSP_D04FE01-14.3/1519)

2021, En subhasta a Christie's, New York. *Old Masters part II*. Lot núm. 146

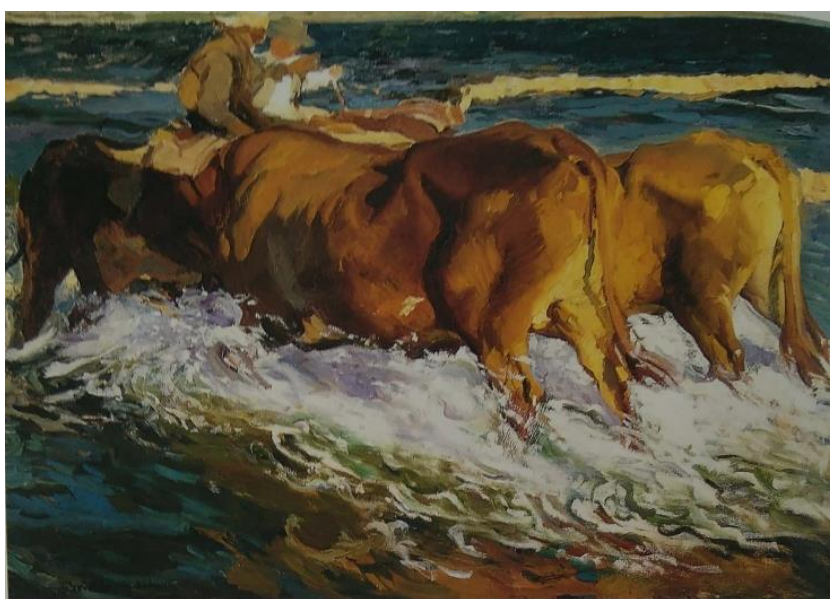
Milicua, J., (1948), "Un Snyders inedito en la Coleccion Riviere" *Cobalto: Arte Antiguo y Moderno*, Vol I, Cuarto cuaderno, Barcelona: Cobalto, 1948. p. 22-24.

López, J., "La gran colección de pinturas del Marqués de Leganés", *Analecta Calasanciana*, VIII, 1962. p. 275, núm. 157.

12/07/2001, Sotheby's, London. Lot. núm. 32.

19/04/2018, Christie's, New York. *Old Masters part II*. Lot. núm. 146.

AM. Im. 05422023, Foto Mas C-93818.

388. (69) **Sorolla** Bastida, Joaquim (1863-1923): *Bous al mar*, 1903. [Es un estudio para gran parte de la composición del cuadro "Sol de tarde", pintado en 1903 o 1904, que está en la Hispanic Society of America (Nueva York)]

Oli sobre tela, 100 × 140 cm

J. Sorolla Bastida (a.i.e.)

Fotografia de Pons-Sorolla, B., *Joaquín Sorolla: vida y obra*, Madrid: Fundación de Apoyo a la Historia del Arte Hispánico, 2001. Cat. rao. p. 202, f. 108.

1944, Procedent de l'antiga Col·lecció Manuel Bosch possiblement per mitjà de la Sala Parés, Barcelona

2021, Colección Pedro Simón, Mèxic

Pantorba, B. de, *La vida y la obra de Joaquín Sorolla: estudio biográfico y crítico*, Madrid: Extensa, 1970. p. 54.

Pons-Sorolla, B., *Op. cit.*, (2001). p. 202, f. 108.

389. (282) **Sorolla** Bastida, Joaquim (1863-1923): *La meva esposa i les meves filles al jardí*, 1910.
[Según carta del Sr. Macarron (Madrid) del 15 de abril de 1950, las figuras retratadas son: Dña. Clotilde, esposa del pintor y sus hijas Elena y María [...]] Este es uno de los mejores cuadros de Sorolla]

Oli sobre tela, 166 × 206 cm

Fotografia de Pons-Sorolla, B., *Op. cit.*, (2001). p. 357.

Procedent de l'exposició *Exposición de cuadros del gran pintor Joaquín Sorolla (1863-1923) con motivo del XXV aniversario de su muerte* a la Sala Parés, Barcelona. Gener – Febrer 1948. (núm. 25)

2021, Colección Masaveu, Oviedo (CM-692)

Pantorba, B. de, *La vida y la obra de [...]*, *Op. cit.*, (1970). p. 102.

Peel, E., *Joaquín Sorolla y Bastida*, Valencia: IVAM Centre Julio González, 1989. p. 224, f. 56.

Pons-Sorolla, B., *Op. cit.*, (2001). p. 357.

AM. Im. 05422014, Institut Amatller 3642.

390. **Souto** Feijoo, Arturo (1902-1964): *Sense títol*, c. 1930.

Oli sobre tela, 100 × 81 cm

Souto (a.i.e.)

2021, No localitzada

Francesc Serra Dimas, 1944. AFB3-120. Top. 16651, clixé núm. 219.

391. **Sucre** de Grau, Josep Maria de (1886-1969): *Rostre sobre fons vermell*, 1964.

Cera sobre paper, 62 × 45 cm

2021, No localitzada

Informació de l'Arxiu de la Col·lecció Rivière

392. **Sucre** de Grau, Josep Maria de (1886-1969): *Personatges sobre fons vermell*, s/d.

Oli sobre cartó, 33 × 45 cm

2021, No localitzada

Informació de l'Arxiu de la Col·lecció Rivière

393. **Sucre** de Grau, Josep Maria de (1886-1969): *Rostre sobre fons blau*, s/d.

Cera sobre paper, 63 × 47 cm

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, No localitzada

394. **Sucre** de Grau, Josep Maria de (1886-1969): *Sense títol*, 1956.

Cera sobre paper, 62 × 47 cm

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, No localitzada

395. (963) **Sucre** de Grau, Josep Maria de (1886-1969): *Abstracte amb corbes*, 1911. [Lo titulan "Homenaje a Angel Ferrant". El cuadro lleva una etiqueta en la parte de atrás: VI Salón de Mayo 1962 n°128]

Cera sobre paper, 70 × 100 cm

De Sucre 1911 (a.i.e.)

Clixé anònim núm. 963, ACR Àlbum de fotografies de la col·lecció Rivière.

Procedent de l'exposició *J. Ma. de Sucre de Grau* a la Sala Gaspar, Barcelona. Novembre 1962

Juny 1989, Surt de la Col·lecció Rivière

2021, No localitzada

VVAA., *VI Salón de Mayo : pintura, escultura, cerámica, esmaltes*. Barcelona: Asociación de Artistas Actuales de Barcelona, 1962. Sala Municipal d'Exposicions (antic Hospital de la Sta. Creu de Barcelona). Cat. expo. (núm. 128)

396. (964) **Sucre** de Grau, Josep Maria de (1886-1969): *Abstracte amb tres impressions de mans* (Introversió adàmica), 1961.

Cera sobre paper, 92 × 60 cm

De Sucre 1961 (a.i.e.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

Procedent de l'exposició *J. Ma. de Sucre de Grau* a la Sala Gaspar, Barcelona. Novembre 1962

2021, No localitzada

Cirlot, J. E. i Sauvenier, A. C., *Josep Maria de Sureda*, Madrid: Publicaciones Españolas, 1963.
Sala de Santa Catalina del Ateneo de Madrid. Cat. expo.

397. **Sunyer** de Miró, Joaquim (1874-1956): *Nu amb fons de paisatge*, 1926.

Oli sobre tela, 63'5 × 83'5 cm

Sunyer 1926 (a.i.e.)

Artprice. 19/11/2002, Sotheby's, London. *19th century European paintings including spanish painting 1850-1930*. Lot. núm. 12. p. 21 del catàleg.

1945, Procedent de la col·lecció Álvarez per mitjà de la Sala Parés, Barcelona

2021, Col·lecció particular

VV.AA., *Op. cit.*, (1983). f.62.

19/11/2002, Sotheby's, London. *19th century European paintings including spanish painting 1850-1930*. Lot. núm. 12. p. 21 del catàleg.

398. **Sunyer** de Miró, Joaquim (1874-1956): *Pelant patates*, 1946.

Oli sobre tela, 82 × 70 cm

Sunyer 1946 (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 16819A, clixé núm. 222.

2021, No localitzada

Benet, R., *Sunyer*, Barcelona: Polígrafa, 1975. f. 621.

399. (808) **Tàpies** Puig, Antoni (1923-2012): *Rellen ocre damunt gris* (Pintur), 1956.

Procediment mixt sobre tela, 81 × 116 cm

Tapies 1956

Fotografia de Cirici, A., *Tàpies testimoni del silenci*, Barcelona: Polígrafa, 1970. f. 171. p. 199.

1956, Adquisició directa de l'artista per mitjà de la Sala Gaspar, Barcelona

2021, Col·lecció particular

Cirici, A., *Op. cit.*, (1970). f. 171. p. 199.

AM. Im. 05422056, mòbil Tàpies 183.

400. **Tapiró** Baró, Josep (1836-1913): *Sense títol*, c. 1870-1872.

Aquarel·la, 40 × 27 cm

J. Tapiró (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1949. AFB3-120. Top. 18840, clixé núm. 334.

2021, Col·lecció particular

401. **Tapiró** Baró, Josep (1836-1913): *Sense títol*, c. 1865-1870.

Aquarel·la, 40 × 27 cm

J. Tapiró (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1949. AFB3-120. Top. 18841, clixé núm. 335.

2021, Col·lecció particular

402. **Togores** Llach, Josep de (1893-1970): *Escena de taller* (L'artista i la model), 1944.

Oli sobre tela, 81 × 92 cm

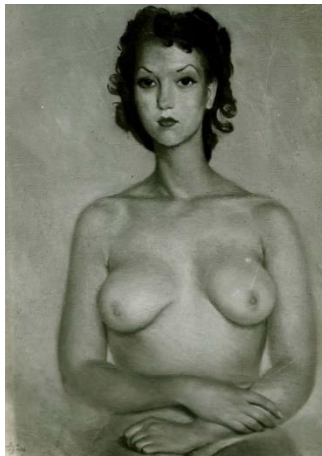
Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

Procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació a AMFSP_D02FE01-2.3/21)

2021, No localitzada

El Taller de los Pintores, Barcelona: Sala Parés, 27 d'octubre al 9 de novembre de 1956. Rep. sense numeració.

Grandes Obras [...], *Op. cit.*, (1978). (núm. 14).

403. **Togores** Llach, Josep de (1893-1970): *Nu* (Alba), 1939.

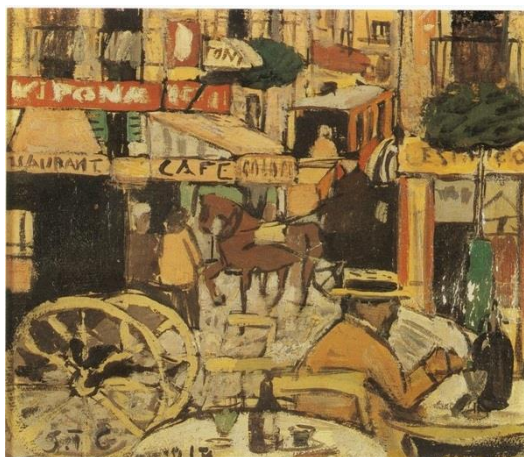
Oli sobre tela, m/d

Togores (a.i.e.)

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 003347.

Procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació de l'Arxiu de la Sala Parés)

2021, No localitzada

404. (1918) **Torres** García, Joaquim (1874-1949): *Carrer de Barcelona*, 1917.

Oli sobre cartó, 30 × 35 cm

J.TG 1917 (a.i.e.). Al revers "43"

Fotografia en línia: <<http://www.torresgarcia.com/catalogue/entry.php?id=195>>
[Consulta: 10 de març de 2019]

1958, Procedent de la col·lecció Salvador Araw, Barcelona

2021, Col·lecció particular

Jardí, E., *Torres García*, Barcelona: Polígrafa, 1974. p. 107. fig. 124.

VVAA., *Torres-García, Traços de Nova York*, Rio de Janeiro: Caixa Cultural, 2010. p. 51.

AM, 1971. Im. 05422001, Foto Gudiol 60027.

405. **Truphémus**, Jacques (1922-2017): *L'estació de tren*, 1958.

Oli sobre tela, 54 × 81 cm

58 J. Trumphémus (a.i.d.)

Fernando Sans Rivière, 2020.

2021, Col·lecció particular

406. **Urgell** Carreras, Ricard (1874-1924): *Sense títol*, s/d

Oli sobre tela, m/d

Procedent de la col·lecció Miquel Seguí per mitjà de la Sala Parés, Barcelona (informació de l'Arxiu de la Sala Parés)

2021, No localitzada

407. **Urgell** Inglada, Modest (1839-1919): *Marina*, s/d.

Oli sobre tela, m/d

M. Urgell (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 10651, clixé núm. 21.

2021, No localitzada

408. (705) **Utrillo**, Maurice (1883-1955): *La Lapin Agile sous la neige*, c. 1915.

Oli sobre tela, 24 × 33 cm

Maurice Utrillo V (a.i.d.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

Procedent de l'exposició *École de Paris* a La Pinacoteca, Barcelona. Desembre 1954. (núm. 38)

2021, No localitzada

Certificada pel marxant d'art M. Paul Pétridès, París.

409. **Vancells** Vieta, Joaquim (1865-1942): *Pantà de Vallhidrera*, c. 1907-12.

Oli sobre tela, m/d

J. Vancells (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1942. AFB3-120. Top. 10650, clixé núm. 22.

2021, No localitzada

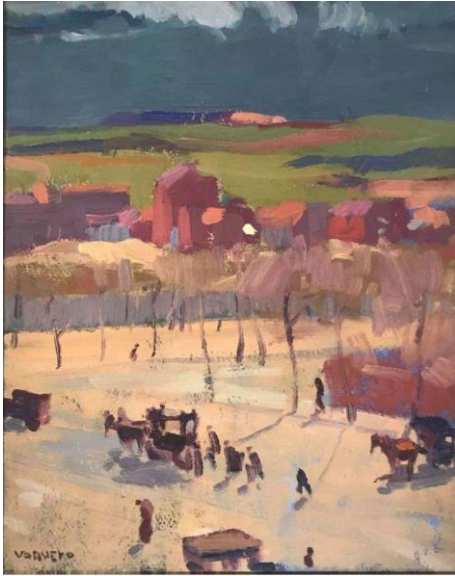
410. (222) **Vaquero** Palacios, Joaquín (1900-1998): *Platja de Zarauz*, 1940.

Oli sobre tela, 38 × 46 cm

Vaquero (a.i.e.)

Clixé anònim núm. 222, ACR Àlbum de fotografies de la col·lecció Rivière.

2021, No localitzada

411. (223) **Vaquero** Palacios, Joaquín (1900-1998): *Seguici funerari a Madrid*, 1922.

Oli sobre cartó, 46 × 38 cm.

Vaquero (a.i.e.)

Fernando Sans Rivière, 2021.

2021, Col·lecció particular

VVAA., *Vaquero. Exposición antològica*, Madrid: Museo Español de Arte Contemporáneo, Comisaria General de Exposiciones, 1972. Cat. rao. Sense numeració.

412. **Vaquero** Palacios, Joaquín (1900-1998): *El Campillín*, 1930.

Oli sobre tela, 81 × 65 cm

Vaquero (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 11230, clixé núm. 26.

2021, No localitzada

VVAA., *Op. cit.*, (1972). Sense numeració.

413. **Vaquero** Palacios, Joaquín (1900-1998): *Rases*, 1940.

Oli sobre tela, 65 × 81 cm

Vaquero (a.i.e.)

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 16287, clixé núm. 175.

2021, No localitzada

VVAA., *Op. cit.*, (1972). Sense numeració.

414. **Vázquez** Díaz, Daniel (1882-1969): *Retrat de Salvador de Madariaga Rojo*, 1936.

Oli sobre tela, 101'5 × 81'5 cm

Vazquez (a.i.e.)

Fotografia en línia: <<http://coleccion.abanca.com/es/Coleccion-de-arte/Obras/ci.Retrato-de-Salvador-de-Madariaga-Rojo.formato7.html>> (Abril 2017)

2021, colección de arte Abanca, La Coruña. Procedent de la col·lecció Saldaña Suanzes, Barcelona.

Academia: Boletín de la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando, Madrid: Publicaciones de la Real Academia, 1962. Núm. 14. p. 96.

415. (411) **Vázquez**, Antonio (c. 1485-1563): *Retaule amb escenes de la vida de la Verge*, obra castellana de la 1a ½ s. XVI. [La escena de la Crucifixión es obra del pintor Miguel Navarro]

Oli sobre taula amb fusta tallada i daurada, 260 × 216 cm

Fotografia en línia: <<http://www.sothebys.com/en/auctions/ecatalogue/2016/old-master-british-paintings-116030/lot.705.html>> [Consulta: 10 de març de 2019]

Va pertànyer a l'església del Convent de Santa Clara de Calabazanos, Palencia

2021, Col·lecció particular

Brasas, J.C., *El pintor Antonio Vázquez*, Valladolid: Institución Cultural Simancas, 1985. p. 21-27.

27/04/2016, Sotheby's, London. *Old masters*. Lot. núm. 705.

Francesc Serra Dimas, 1948. AFB3-120. Top. 17114 A, clixé n 578.

416. (747) **Venard**, Claude (1913-1999): *Paris, la Concorde*, mitjans del s. XX.

Oli sobre tela, 97 × 130 cm

C.Vernard (a.i.d.). Al revers “18 RI”

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

Adquisició directa de l'artista, fou exposada a la Galerie M. André Romanet, París. Maig-Juny 1956. (núm. 18)

2021, No localitzada

417. (748) **Venard**, Claude (1913-1999): *Notre-Dame au Damier*, mitjans del s. XX.

Oli sobre tela, 100 × 81 cm

C.Vernard (a.i.d.)

Fernando Sans Rivière, 2020.

Adquisició directa de l'artista, fou exposada a la Galerie M. André Romanet, París. Maig-Juny 1956. (núm. 9)

2021, Col·lecció particular

418. (749) **Venard**, Claude (1913-1999): *Le poisson*, 1941.

Oli sobre tela, 40 × 80 cm

C.Vernard (a.i.d.). Al revers “RI 41”

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

Adquisició directa de l'artista, fou exposada a la Galerie M. André Romanet, París. Maig-Juny 1956. (núm. 41)

2021, No localitzada

419. **Veyrassat**, Jules –Jacques (1828-1893): *Escena de camp*, c. 1866.

Oli sobre tela, m/d

J. Veyrassat (a.i.e.)

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 16295.

2021, No localitzada

420. **Vicens** Cots, Joan (1830-1886): *Sense títol*, c. 1861.

Oli sobre tela, m/d

Francesc Serra Dimas, 1944. AFB3-120. Top. 12872, clixé núm. 63 (fotografia anterior a la restauració de l'obra).

2021, No localitzada

Vegis explicació més detallada de l'obra a la secció *Descripció de la col·lecció*, d'aquesta tesi doctoral. p. 92-93.

421. (459) **Vidal-Quadras** Ferrer-Vidal, Beatriz (1935-2013): *Rocío Rivière Vidal-Quadras*, 1953.

Carbonet sobre paper, 56 × 45 cm

B. Vidal-Quadras 1953 (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1953. AFB3-120. Top. 22845.

1953, Encàrrec del col·leccionista

2021, No localitzada

422. (374) **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Retrat de la nena Rocío Rivière Vidal-Quadras*, 1948. (Realitzada a carrer Tres Torres, 56, Barcelona).

Carbonet sobre paper, 97 × 67 cm

Alejo Vidal-Quadras, 48 (a.i.d.)

Fernando Sans Rivière, 2019.

1948, Encàrrec del col·leccionista

2021, Col·lecció particular

Francesc Serra Dimas, 1949. AFB3-120. Top. 018832.

423. (503) **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Le train bleu*, 1949.

Oli sobre tela, 60 × 73 cm

Alejo Vidal-Quadras, 49 (a.s.e.)

Fernando Sans Rivièrre, 2019.

1949, Adquisició directa de l'artista

2021, Col·lecció particular

Gaya Nuño, J.A., *La pintura española del medio siglo*. Barcelona: Omega, 1952. Rep. núm. 87.

I Bienal Hispanoamericana de Arte: Precursores y Maestros de la Pintura española contemporánea, Madrid: Gráficas Valera, 1951. lám. 134.

424. (504) **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Natura morta amb ampolles*, 1949.

Oli sobre tela, 65 × 94 cm

A.V. Quadras, 49 (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1950. AFB3-120. Top. 19707.

1949, Adquisició directa de l'artista

2021, No localitzada

425. (505) **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Hotel Gloria*, 1949.

Oli sobre tela, 65 × 50 cm

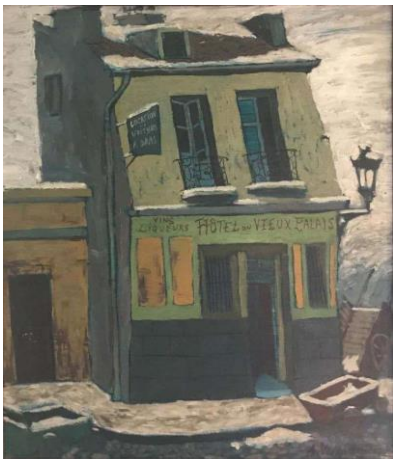
A. V. Quadras, 49 (a.i.e.)

Fernando Sans Rivière, 2021.

1949, Adquisició directa de l'artista

2021, Col·lecció particular

Informaciones. Madrid, 31 de març de 1950.

426. (506) **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Hotel du vieux palais*, 1949.

Oli sobre taula contraplacada, 50 × 34 cm

A. Vidal-Quadras, 49

Fernando Sans Rivière, 2021.

1949, Adquisició directa de l'artista

2021, Col·lecció particular

El Eco de Sitges, Any LIX. núm. 3026. Sitges, 4 de desembre de 1949.

427. (507) **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Retrat de Maria Teresa Rivière*, c. 1950.

Sense dades tècniques

1950, Propietat del pintor Alejo Vidal-Quadras Veiga

2021, No localitzada

Fulletó de l'exposició *Alejo Vidal-Quadras, 1950*. Galeria Studio, Bilbao. Maig 1950. (núm. 22)

428. (509) **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Autoretrat de jove*, 1945.

Carbonet sobre paper, 53 × 74 cm

Alejo Vidal-Quadras, 1945

Francesc Serra Dimas, 1950. AFB3-120. Top. 019708.

2021, Col·lecció particular

Clixé anònim núm. 509, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

429. (537) **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Retrat de la Sra. Maria Teresa Vidal-Quadras de Rivière*, 1951. (Realitzada a carrer Tres Torres, 56, Barcelona).

Carbonet sobre paper, 68 × 51 cm

Alejo Vidal-Quadras, 51. (a.i.d.)

Francesc Serra, 1951. AFB3-120. Top. 021109.

1951, Encàrrec del col·leccionista

2021, No localitzada

Luna y Sol. núm. 101. Setembre 1952. p. 52.

Francesc Serra Dimas, 1951. núm. 434, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

430. (598) **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Rocío Rivière Vidal-Quadras*, 1951. (Realitzada a carrer Tres Torres, 56, Barcelona).

Carbonet sobre paper, 54 × 45 cm

A. Vidal-Quadras, 51 (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas núm. 437, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1951, Encàrrec del col·leccionista

2021, Col·lecció particular

Fotogramas. 13 de juliol de 1952.

Francesc Serra Dimas, 1952. AFB3-120. Top. 021273.

431. (619) **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Pinya de Rosa* (Blanes), 1952.

Aquarel·la, 50 × 65 cm

A.V.Quadras, 52 (a.i.d.)

Francesc Ribera Colomer, 1952. núm. 161, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivièrè.

1952, Regal de l'artista

2021, No localitzada

432. (623A) **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Siegfried*, s/d. (Tetralogia wagneriana d'aptes Arthur Rackham 1/6)

Aquarel·la envernissada sobre paper, 37 × 44 cm

Fernando Sans Rivièrè, 2019.

1942, Entrada a la col·lecció Rivièrè

2021, Col·lecció particular

433. (623B) **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Siegfried i el drac*, s/d. (Tetralogia wagneriana d'aptes Arthur Rackham 2/6)

Aquarel·la envernissada sobre paper, 37 × 44 cm

Fernando Sans Rivière, 2019.

1942, Entrada a la col·lecció Rivière

2021, Col·lecció particular

434. (623C) **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Wotan i les filles del Rin*, s/d. (Tetralogia wagneriana d'aptes Arthur Rackham 3/6)

Aquarel·la envernissada sobre paper, 37 × 44 cm

Fernando Sans Rivière, 2019.

1942, Entrada a la col·lecció Rivière

2021, Col·lecció particular

435. (623D) **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Brünnhilde i Sieglinde*, s/d. (Tetralogia wagneriana d'apres Arthur Rackham 4/6)

Aquarel·la envernissada sobre paper, 37 × 44 cm

Fernando Sans Rivière, 2019.

1942, Entrada a la col·lecció Rivière

2021, Col·lecció particular

436. (623E) **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Alberich*, s/d. (Tetralogia wagneriana d'apres Arthur Rackham 5/6)

Aquarel·la envernissada sobre paper, 37 × 44 cm

Fernando Sans Rivière, 2019.

1942, Entrada a la col·lecció Rivière

2021, Col·lecció particular

437. (623F) **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Brünnhilde*, s/d. (Tetralogia wagneriana d'aptes Arthur Rackham 6/6)

Aquarel·la envernissada sobre paper, 37 × 44 cm

Fernando Sans Rivière, 2019.

1942, Entrada a la col·lecció Rivière

2021, Col·lecció particular

438. (681) **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Rocío Rivière Vidal-Quadras*, 1951. (Realitzada a carrer Tres Torres, 56, Barcelona).

Carbonet sobre paper, 53 × 45 cm

A. Vidal-Quadras, 51 (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas núm. 438, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1951, Encàrrec del col·leccionista

2021, Col·lecció particular

Luna y Sol. núm. 101. Setembre 1952. p. 52.

Francesc Serra Dimas, 1952. AFB3-120. Top. 021274.

439. (714) **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Retrat del Sr. Fernando Rivière de Caralt*, 1950. (Realitzada al carrer Tres Torres, 56, Barcelona).

Carbonet sobre paper, 69 × 53 cm

Alejo Vidal-Quadras, 1-1-1950 (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1950. AFB3-120. Top. 19723.

1950, Encàrrec del col·leccionista

2021, No localitzada

440. (974) **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *La place Vendôme*, 1967. [Épreuve d'artiste]

Litografia, 55 × 70 cm

A.Vidal-Quadras (a.i.d.)

Clixé anònim núm. 974, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1967, Obsequi de l'artista

2021, Col·lecció particular

441. (975) **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Le Louvre*, 1967. [Épreuve d'artiste]

Litografia, m/d

A.Vidal-Quadras (a.i.d.)

1967, Obsequi de l'artista

2021, No localitzada

442. (976) **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Versailles*, 25 de maig de 1967.
[Épreuve d'artiste]

Litografia, 50 × 66 cm

A.Vidal-Quadras (a.i.d.). Al peu de l'obra "A mi tio Fernando dedico estos tres primeros grabados con cariño. París 26-mayo-67"

Clixé anònim núm. 976, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1967, Obsequi de l'artista

2021, Col·lecció particular

443. **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Retrat de la Sra. María Teresa Vidal-Quadras de Rivière*, c. 1941. (Encàrrec del col·leccionista).

Carbonet sobre paper, m/d

Alejo Vidal-Quadras

Fotografia en línia: <<http://www.alejovidalquadras.com/espanol/biografia-primeiras-encomendas-barcelona-1935-42/>> [Consulta: 12 d'octubre de 2019]

2021, No localitzada

444. **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Retrat del Sr. Fernando Rivière de Caralt*, 20-IV-1941.

Carbonet sobre paper, m/d

Alejo Vidal-Quadras, 20-IV-1941 (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 10635, clixé núm. 19.

2021, No localitzada

445. **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Retrat de María Teresa Vidal-Quadras Villavecchia*, s/d. (Encàrrec del col·leccionista).

Carbonet sobre paper, m/d

Francesc Serra Dimas, 1944. AFB3-120. Top. 12895, clixé núm. 86.

2021, No localitzada

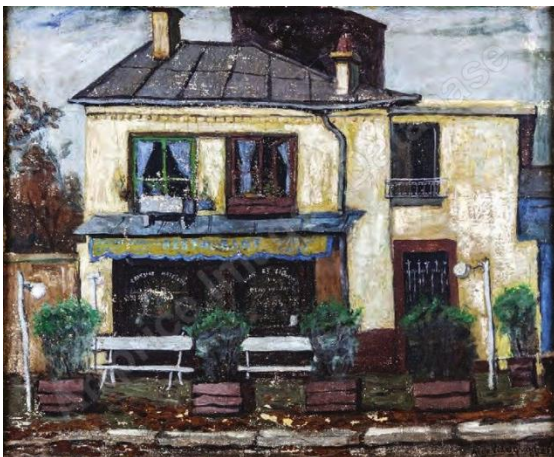

446. **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Retrat de Fernando Rivière de Caralt*, mitjans del s. XX (Encàrrec del col·leccionista).

Oli sobre tela, 99 x 80 cm

Fotografia en línia: <https://taller.iec.cat/jardins/veure_persones_un.asp?id_persona=10> (Gener 2020)

2021, Col·lecció particular

447. **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *La Guinguette*, 1945.

Oli sobre tela, 59'5 × 72 cm

Alejo Vidal-Quadras, 45 (a.i.d.)

Artprice. 18/03/2021, Aragón Subastas, Saragossa. Lot. núm. 23. p. 6 del catàleg.

Procedent de l'exposició *A. Vidal-Quadras* a les Galeries Laietanes, Barcelona. 1949

2021, No localitzada

18/03/2021, Aragón Subastas, Saragossa. Lot. núm. 23. p. 6 del catàleg.

Francesc Serra Dimas, 1949. AFB3-120. Top. 19036, clixé núm. 354.

448. **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Rue du Faubourg Montmartre*, 1944.

Oli sobre tela, 60 × 73 cm

Francesc Serra Dimas, 1949. AFB3-120. Top. 19037, clixé núm. 355.

Procedent de l'exposició *A. Vidal-Quadras* a les Galeries Laietanes, Barcelona. 1949

2021, No localitzada

449. **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Sra. de José Correa* (Myriam Rivière Vidal-Quadras), 1949.

Oli sobre tela, m/d

A. Vidal-Quadras 49 (a.i.d.)

Fotografia en línia: <<http://www.alejovidalquadras.com/catala/trabalhos-retratos/retratos-de-amigos-e-familia/>> [Consulta: 12 d'octubre de 2019]

Procedent de l'exposició *A. Vidal-Quadras* a les Galeries Laietanes, Barcelona. Febrer 1952

1949, Encàrrec del col·leccionista

2021, No localitzada

Cortés, J., “El arte: Alejo Vidal Quadras”, *Liceo*, núm. 78, febrer 1952. [sp].

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 19724.

450. **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Home i dona*, c. 1950.

Oli sobre tela, 60 × 73 cm

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, No localitzada

451. **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Sta. Teita*, 1950.

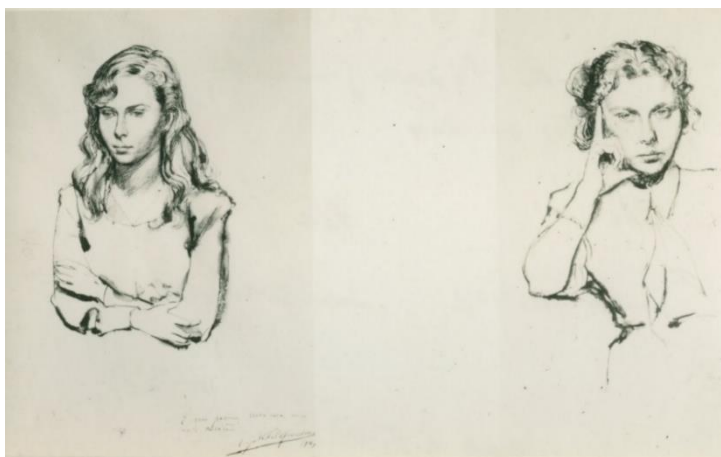
Carbonet sobre paper, 80 × 66 cm

A. Vidal-Quadras 50 (a.s.d.)

Francesc Serra Dimas, 1950. AFB3-120. Top. 19725, clixé núm. 366.

1950, Encàrrec del col·leccionista

2021, No localitzada

452. **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Retrat de les filles del Sr. Rivière, Myriam i Maria Teresa*, 1947.

Carbonet sobre paper, 37 × 40 cm

Alejo Vidal-Quadras 1947 (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1950. AFB3-120. Top. 19726, clixé núm. 367.

1947, Encàrrec del col·leccionista

2021, No localitzada

453. **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Retrat del Sr. Fernando Rivière de Caralt*, 1951.

Carbonet sobre paper, 68'5 × 51 cm

Alejo Vidal-Quadras 51 (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1952. AFB3-120. Top. 21108, clixé núm. 433.

1951, Encàrrec del col·leccionista

2021, No localitzada

454. **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Retrat de Don Fernando Rivière Vidal-Quadras*, 1951.

Carbonet sobre paper, 58 × 51 cm

A. Vidal-Quadras (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1952. AFB3-120. Top. 21275, clixé núm. 431.

1951, Encàrrec del col·leccionista

2021, No localitzada

455. **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Retrat de Myriam Rivière Vidal-Quadras?*, 1952.

Carbonet sobre paper, 58 × 51 cm

A. Vidal-Quadras (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1952. AFB3-120. Top. 21271, clixé núm. 435.

1952, Encàrrec del col·leccionista

2021, No localitzada

456. (540) **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Myriam*, 1951.

Carbonet sobre paper, 58 × 51 cm

A. Vidal-Quadras 51 (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1952. AFB3-120. Top. 21272, clixé núm. 436.

2021, No localitzada

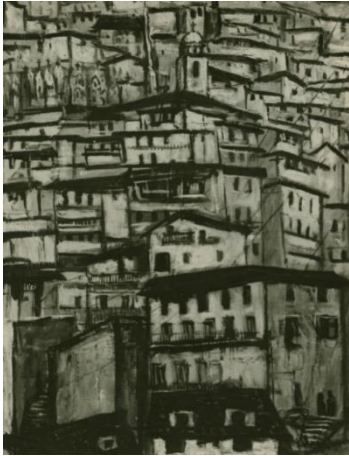
457. **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Maternitat*, s/d.

Tinta aiguada sobre paper, 47 × 45 cm

A. Vidal Quadras (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1952. AFB3-120. Top. 21522, clixé núm. 459.

2021, No localitzada

458. (632) **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Costa blava*, c. 1950.

Oli sobre tela, 81 × 65 cm

2021, No localitzada

Francesc Serra Dimas, 1952. AFB3-120. Top. 21523, clixé núm. 460.

2021, No localitzada

459. **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Carrousel*, 1957.

Oli sobre tela, 63 × 53 cm

2021, No localitzada

Informació de l'Arxiu de la Col·lecció Rivière

460. **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Adolescent femenina*, s/d.

Carbonet i pastel, 44 × 30 cm

2021, No localitzada

Informació de l'Arxiu de la Col·lecció Rivière

461. **Vidal-Quadras** Veiga, Alejo (1919-1994): *Marilyn Monroe*, Los Ángeles 1960.

Gravat sobre paper, 65 × 50 cm

A.Vidal-Quadras (a.i.d.). Inscripció: “Ed’A: A D. Fernando, mi tío y un amigo, que tuvo confianza en mi y me ayudó en mis comienzos.”

Fernando Sans Rivière, 2020.

1960, Obsequi de l’artista

2021, Col·lecció particular

462. **Vidal-Quadras** Villavecchia, José María (1891-1977): *Retrat del nen Fernando Rivière* Vidal-Quadras, 1934.

Carbonet sobre paper, m/d

J.Vidal-Quadras 34 (a.i.e.)

Francesc Serra Dimas, 1934. AFB3-120. Top. 12400A, clixé núm. 95.

1934, Encàrrec del col·leccionista

2021, No localitzada

463. (16) **Vidal-Quadras** Villavecchia, José María (1891-1977): *Retrat de la nena María Teresa Rivière Vidal-Quadras*, 1934.

Carbonet, pastel i clarió sobre paper, 50 × 38 cm

J.Vidal-Quadras 34 (a.i.e.)

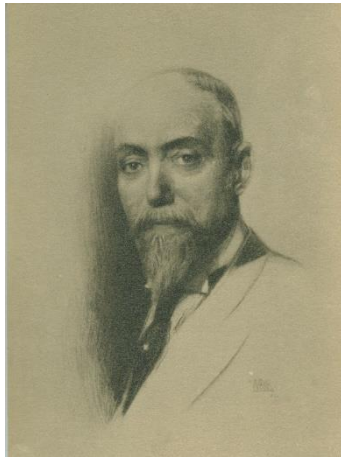
Coll, I. i Vidal-Quadras, J.A., *José María Vidal-Quadras: poeta del contraluz*, Barcelona: Bustamante, 2007. p. 88.

1934, Encàrrec del col·leccionista

2021, Col·lecció particular

Coll, I. i Vidal-Quadras, J.A., *Op. cit.*, (2007). p. 88.

Francesc Serra Dimas, 1934. AFB3-120. Top. 12401A.

464. **Vidal-Quadras** Villavecchia, José María (1891-1977): *Retrat del Sr. Fernando Rivière Chavany*, 1934.

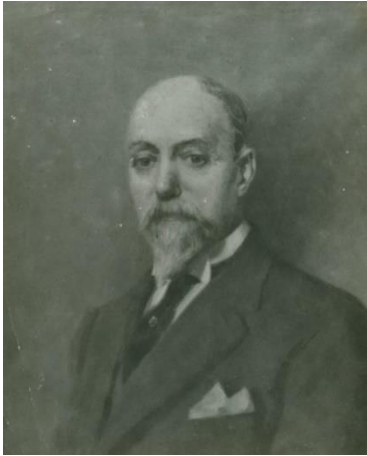
Carbonet sobre paper, m/d

J.Vidal-Quadras 34 (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1934. AFB3-120. Top. 12393A, clisé núm. 18.

1934, Encàrrec del col·leccionista a partir d'una fotografia del seu pare

2021, No localitzada

465. **Vidal-Quadras** Villavecchia, José María (1891-1977): *Fernando Rivière Chavany*, c. 1935. (Encàrrec del col·leccionista a partir d'una fotografia del seu pare).

Oli sobre tela, m/d

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 12404, clixé núm. 52.

2021, No localitzada

466. **Vidal-Quadras** Villavecchia, José María (1891-1977): *Retrat de la Sra. Rosalia de Caralt Sala*, 1935.

Oli sobre tela, m/d

J.Vidal-Quadras 35 (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1935. AFB3-120. Top. 14582A, clixé núm. 53.

1935, Encàrrec del col·leccionista a partir d'una fotografia de la seva mare

2021, No localitzada

467. **Vidal-Quadras** Villavecchia, José María (1891-1977): *Sol d'hivern* (Enyorança), 1948.

Oli sobre tela, 93 × 71,5 cm

Coll, I. i Vidal-Quadras, J.A., *Op. cit.*, (2007). p. 112.

2021, Col·lecció particular

Cobalto: Arte Antiguo y Moderno [...], *Op. cit.*, (1948). p. 49.

Coll, I. i Vidal-Quadras, J.A., *Op. cit.*, (2007). p. 112.

468. (218) **Vidal-Quadras** Villavecchia, José María (1891-1977): *Retrat de Maria Teresa Rivièr* Vidal-Quadras, 1946.

Dibuix al carbó colorejat sobre paper, 61 × 49 cm

J.Vidal-Quadras 46 (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1952. AFB3-120. Top. 21278.

1946, Encàrrec del col·leccionista

1956, Ja no forma part de la Col·lecció Rivièr

2021, No localitzada

“Un hogar en la montaña”, *Arte y Hogar*, núm. 37, 1947. [sp].

469. (220) **Vidal-Quadras** Villavecchia, José María (1891-1977): *Retrat de Rocío Rivièr*
Vidal-Quadras, 1946. [Del natural, en el taller del artista c. Cristina, n°1 Barcelona]

Dibuix amb llapis i colors sobre paper, 64 × 49 cm

J. Vidal-Quadras, 46 (a.i.d.)

Fernando Sans Rivièr, 2020.

1946, Encàrrec del col·leccionista

2021, Col·lecció particular

Coll, I. i Vidal-Quadras, J.A., *Op. cit.*, (2007). p. 49.

“Un hogar en la montaña”, *Arte y Hogar*, núm. 37, 1947. [sp].

470. (355) **Vidal-Quadras** Villavecchia, José María (1891-1977): *Retrat de María Teresa*
Rivièr Vidal-Quadras, 1948.

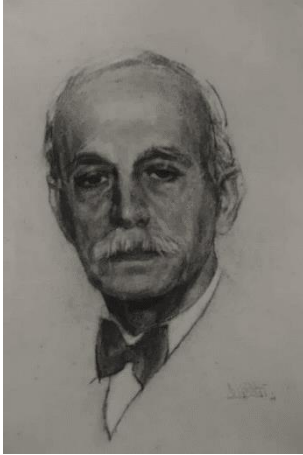
Dibuix al carbó colorejat sobre paper, 61 × 49 cm

J. Vidal-Quadras (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1948. AFB3-120. Top. 18120.

1948, Encàrrec del col·leccionista

2021, No localitzada

471. (460) **Vidal-Quadras** Villavecchia, José María (1891-1977): *Retrat d'Alejo Vidal-Quadras Villavecchia*, 1949. [Dibujo de una fotografía, en el taller del artista c. Cristina, nº1 Barcelona]

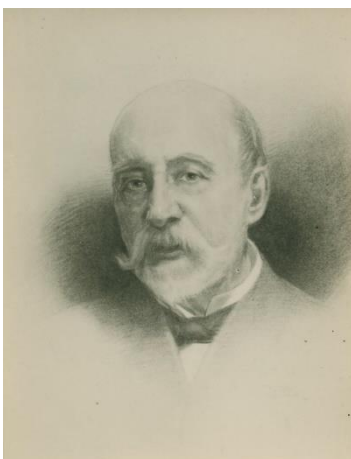
Dibuix al carbó colorejat sobre paper, 32 × 20 cm

J.Vidal-Quadras 49 (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1949. núm. 352, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1949, Encàrrec del col·leccionista

2021, No localitzada

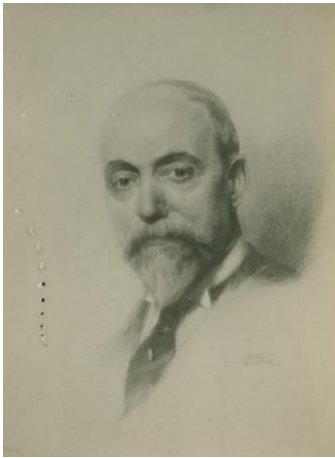
472. **Vidal-Quadras** Villavecchia, José María (1891-1977): *Retrat del Sr. Fernando Rivière Bonneton*, 1949. (Encàrrec del col·leccionista).

Carbonet sobre paper, 47 × 37 cm

J.Vidal-Quadras 49 (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1949. AFB3-120. Top. 18855, clixé núm. 349.

2021, No localitzada

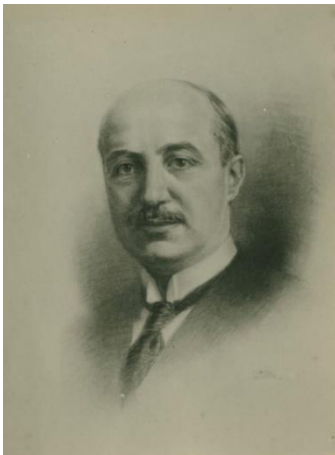
473. **Vidal-Quadras** Villavecchia, José María (1891-1977): *Retrat de Fernando Rivière Chavany*, 1949. (Encàrrec del col·leccionista).

Carbonet sobre paper, 62 × 46 cm

J.Vidal-Quadras 49 (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1949. AFB3-120. Top. 18856, clixé núm. 350.

2021, No localitzada

474. **Vidal-Quadras** Villavecchia, José María (1891-1977): *Retrat de Francisco Chavany*, 1949. (Encàrrec del col·leccionista).

Carbonet sobre paper, 62 × 46 cm

J.Vidal-Quadras 49 (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1949. AFB3-120. Top. 18857, clixé núm. 351.

2021, No localitzada

475. (502) **Vidal-Quadras** Villavecchia, José (1891-1977): *Retrat de la nena Myriam Rivière Vidal-Quadras*, 1950. [*Dibujo de una fotografía, en el taller del artista c. Cristina, nº1 Barcelona*]

Dibuix al carbó i llapis de colors sobre paper, 28 × 22 cm

J.Vidal-Quadras (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1950. AFB3-120. Top. 22713.

1950, Encàrrec del col·leccionista

2021, No localitzada

476. (512) **Vidal-Quadras** Villavecchia, José María (1891-1977): *Retrat de la Sra. Elvira Villavecchia Rabassa, vda. de Vidal-Quadras*, 1950. [*Dibujo de una fotografía, en el taller del artista, Barcelona. Al reverso del papel hay una cabeza de niño, también dibujada en color por el mismo autor*]

Dibuix al carbó colorejat sobre paper, 32 × 20 cm

J.Vidal-Quadras 50 (a.i.d.)

Francesc Ribera Colomer, 1950. núm. 247, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1950, Encàrrec del col·leccionista

2021, No localitzada

477. (679) **Vidal-Quadras** Villavecchia, José María (1891-1977): *Retrat del Sr. Fernando Rivièr de Caralt*, 1948. [*Del natural, en el taller del artista c. Cristina, nº1 Barcelona*]

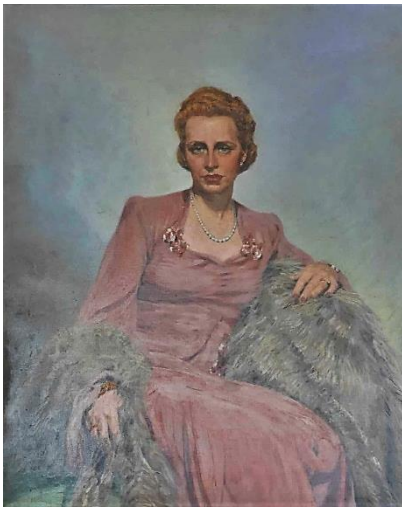
Dibuix al carbó colorejat sobre paper, 75 × 60 cm

J.Vidal-Quadras 48 (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1948. AFB3-120. Top. 18122, clixé núm. 304.

1948, Encàrrec del col·leccionista

2021, No localitzada

478. **Vidal-Quadras** Villavecchia, José María (1891-1977): *Retrat de María Teresa Vidal-Quadras Villavecchia*, s/d (Encàrrec del col·leccionista).

Oli sobre tela, 118 × 81 cm

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivièr (c. 1972).

2021, Col·lecció particular

“Interiores en casa de F.R. de Barcelona”, *Arte y Hogar*, núm. 26, 1946. [sp].

479. **Vidal-Quadras** Villavecchia, José María (1891-1977): *Bust de María Teresa Vidal-Quadras Villavecchia*, 1951.

Pastel i clarió sobre paper, m/d

1951, Encàrrec del col·leccionista

2021, No localitzada

Informació de l'Arxiu de la Col·lecció Rivière

480. **Vila Puig**, Joan (1890-1963): *Camí de Bellaterra*, c. 1945.

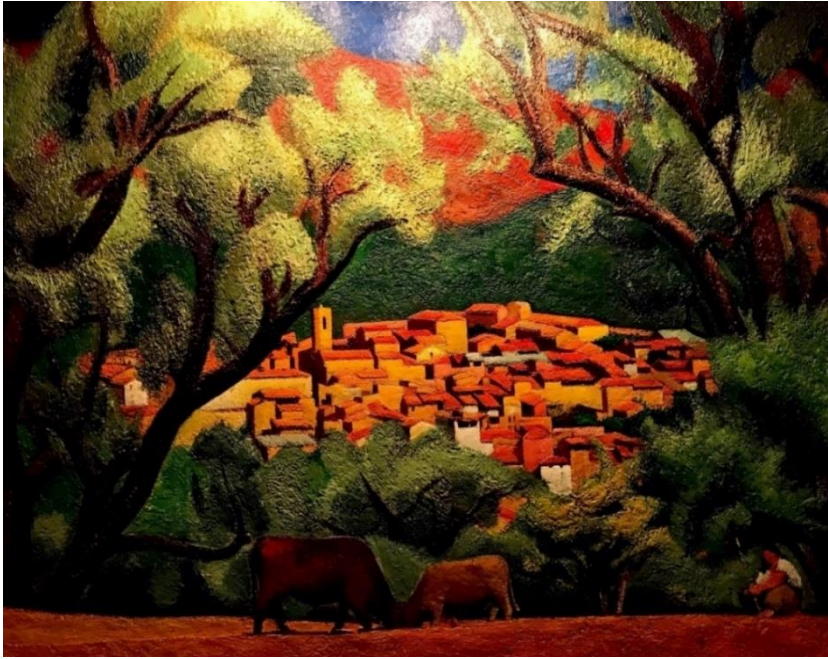
Oli sobre tela, 48 × 56 cm

Vila Puig (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1945. AFB3-120. Top. 13857, clixé núm. 128.

2021, No localitzada

Grandes Obras [...], Op. cit., (1978). (núm. 20)

481. (289) **Vilà** Bassols, Miquel (1901-1988): *Oliveres sobre un poble* (Poble al peu d'una muntanya) (Pobla de Segur), 1947.

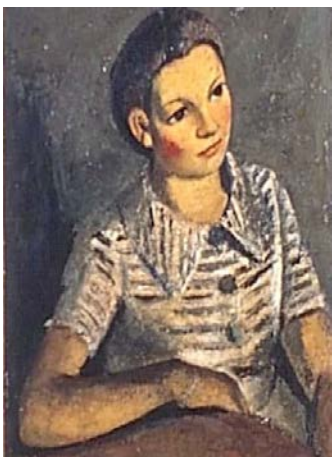
Oli sobre tela, 89 × 100 cm

Fernando Sans Rivière, 2019.

Procedent de l'exposició *M. Vilà Bassols* a la Galeria Syra, Barcelona. Novembre 1947. (núm. 4)

2021, Col·lecció particular

Pongiluppi, C., *Estudi sobre l'obra de Miquel Vilà*, Barcelona: Publicacions Universitat de Barcelona, 1992. Tesi doctoral. núm. il·lustració F-32.

482. (423) **Vilà** Bassols, Miquel (1901-1988): *Retrat de la Sra. Merli*, 1933.

Oli sobre tela, 61 × 50 cm

Al revers "Miquel Vilà/Barcelona 1933"

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

1949, Procedent de la col·lecció Sr. M. Roig Viñals. Abans col·lecció Joan Merli

2021, No localitzada

Pongiluppi, C., *Estudi sobre l'obra [...]*, *Op. cit.*, (1992). núm. il·lustració D-19.

483. (452) **Vilà Bassols**, Miquel (1901-1988): *L'estable* (Masnou), 1945.

Oli sobre tela, 81 × 100 cm

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

Procedent de l'exposició *Primer Saló de Artistes Ibèrics* a les Galeries Laietanes, Barcelona. Gener 1950. (núm. 17)

2021, No localitzada

Faraldo, R.D., *Op. cit.*, (1953). p. 73.

Pongiluppi, C., *Estudi sobre l'obra [...]*, *Op. cit.*, (1992). núm. il·lustració F-12.

484. **Vilà Bassols**, Miquel (1901-1988): *Bodegó de fruites*, c. 1935.

Oli sobre tela, 60 × 73 cm

Bernat Puigdollers Vidal, 2019.

2021, No localitzada

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 016309.

485. **Vilà Bassols**, Miquel (1901-1988): *Bodegó de taronges*, c. 1940.

Oli sobre tela, 46 × 55 cm

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, No localitzada

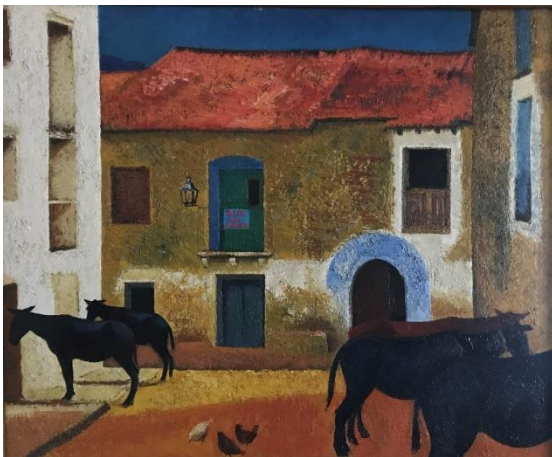
486. **Vilà** Bassols, Miquel (1901-1988): *Caseta blanca*, c. 1950.

Oli sobre tela, 54 × 65 cm

Francesc Serra Dimas, 1952. AFB3-120. Top. 21285, clixé núm. 449.

2021, No localitzada

Pongiluppi, C., *Estudi sobre l'obra [...]*, *Op. cit.*, (1992). núm. il·lustració F-25.

487. **Vilà** Bassols, Miquel (1901-1988): *Mules a la plaça Aínsa* (casa Pablo Gargallo), 1946.

Oli sobre tela, 60 × 70 cm

Fernando Sans Rivière, 2021.

2021, Col·lecció particular

Pongiluppi, C., *Estudi sobre l'obra [...]*, *Op. cit.*, (1992). núm. il·lustració F-25.

488. (704) **Vlaminck**, Maurice de (1876-1958): *Vieille maison*, s/d.

Oli sobre tela, 50 × 61 cm

Vlaminck (a.i.d.)

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

Procedent de l'exposició *École de Paris* a La Pinacoteca, Barcelona. Desembre 1954. (núm. 41)

2021, No localitzada

Certificada pel marxant d'art M. Paul Pétridès, París.

Atlántida, Ilustración Argentina. núm. 1088. Argentina, octubre 1957. p. 90.

489. (931) **Walsh**, David (1927-1981): *Paisatge d'Envissa*, 1958.

Oli sobre tela, 39 × 59 cm

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

1959, Adquisició directa de l'artista per mitjà del marxant d'art Ernest Ehrenfeld

2021, No localitzada

490. (932) **Walsh**, David (1927-1981): *Clown with violin*, 1958.

Oli sobre tela, 39 × 28 cm

Walsh, 58 (a.i.e.)

Fernando Sans Rivière, 2018.

1959, Adquisició directa de l'artista per mitjà del marxant d'art Ernest Ehrenfeld

2021, Col·lecció particular

491. (738) **Weber**, Otto (1902-1966): *Paisatge amb cavalls*, mitjans del s. XX.

Oli sobre tela, 111 × 95 cm

Otto Weber (a.i.e.)

Francesc Ribera Colomer, 1956. núm. 96, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

Procedent de l'exposició *Colección J. Dalman* a la Sala Vayreda, Barcelona. Juny 1956. (núm. 65)

2021, No localitzada

492. (167) **Wedig**, Gotthardt von (1583-1641): *Bodegó*, inicis del s. XVII (atribuït).

Oli sobre tela, 65 × 53 cm

Francesc Ribera Colomer, 1946. núm. 5 bis, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1946, Procedent de la colecció Condesa de Maceda

2021, No localitzada

493. (740) **Yankel** (Jacob Kikoïne), Jacques (1920): *Arlequí*, mitjans del s. XX.

Oli sobre tela, 79 × 40 cm

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

1956, Procedent de la col·lecció M. André Romanet, París

2021, No localitzada

494. **Yankel** (Kikoine), Jacques (1920): *Le guitariste*, mitjans del s. XX.

Oli sobre tela, 75 × 40 cm

Yankel (a.s.d.)

Fernando Sans Rivière, 2018.

2021, Col·lecció particular

495. **Yankel** (Kikoine), Jacques (1920): *Bouquet au pot blanc*, mitjans del s. XX.

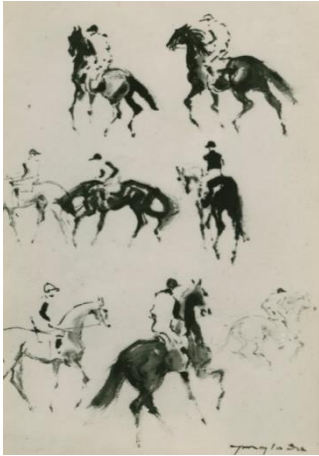
Oli sobre cartó, 79'4 × 36 cm

Yankel (a.i.e.)

Fotografia en línia: <<http://www.artnet.com/artists/jacques-jacob-kikoine-yankel/past-auction-results>> [Consulta: 20 d'abril de 2017]

2021, Col·lecció particular

16/05/2013, Balclis, Barcelona. *Joyas, relojes y arte chino – Antigüedades, muebles y pintura*. Lot. núm. 1310. p. 132 del catàleg.

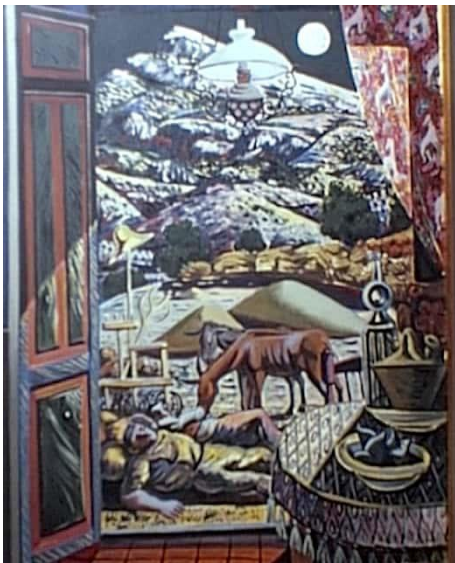
496. **Ynglada** Sallent, Pere (1881-1958): *Sense títol*, 1920-1930.

Tinta xinesa sobre paper, m/d

Ynglada (a.i.d.)

Francesc Serra Dimas, 1944. AFB3-120. Top. 11709, clixé núm. 48.

2021, No localitzada

497. (491) **Zabaleta** Fuentes, Rafael (1907-1960): *Pleniluni*, 1948. [Según manifestación del pintor, el cuadro representa su casa en Quesada]

Oli sobre tela, 100 × 82 cm

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

Procedent de l'exposició R. Zabaleta a les Galeries Laietanes, Barcelona. Octubre-Novembre 1949. (núm. 20)

2021, Col·lecció particular

VVAA., *Exposición antológica de Rafael Zabaleta (1907- 1960)*, Madrid: Gráfica Valera, 1961. f. 44.

498. (532) **Zabaleta** Fuentes, Rafael (1907-1960): *Els segadors*, 1951.

Oli sobre tela, 100 × 81 cm

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivièrre (c. 1972).

Procedent de l'exposició R. *Zabaleta* a les Galeries Syra, Barcelona. Març 1952. (núm. 13)

2021, Col·lecció particular

VVAA., *Op. cit.*, (1961). f. 54.

499. **Zuloaga** Zabaleta, Ignacio (1870-1945): *Lolita la ballarina*, 1898.

Oli sobre tela, 179 × 78 cm

I. Zuloaga (a.i.e.)

Fotografia de la pel·lícula de la Col·lecció (c. 1972).

1984, En comerç a Artur Ramon, Barcelona

2021, No localitzada

Alexandre, A. (1903), "Ignacio Zuloaga" a *Figaro Illustré*, núm. 161. París: J. Boussod, Manzi, Joyant & cie. p. 6.

Frenzi, G. de, *Ignacio Zuloaga*, Roma: Gaetano Garzoni-Provenzani, 1912. làm. 95.

Meier-Graefe, J. (gener 1900), "Ignacio Zuloaga" a *L'Art Décoratif: revue de l'art ancien et de la vie artistique moderne*, núm. 16, París: L'Art Décoratif. p. 147.

Pica, V. (1904), "Ignacio Zuloaga" a *Emporium*, Vol. XIX, núm. 114. Palafrugell: Impremta Ribas. p. 415.

AM, 1984. Foto Gudiol 61722.

500. **Zurbarán**, Francisco de (1598-1664): *Sagrada Família*, s/d.

Procedent de la Sala Parés, Barcelona (informació de l'Arxiu de la Sala Parés)

2021, No localitzada

Autoria desconeguda

501. "Epifania", s. XVI.

Oli sobre taula, m/d

Francesc Serra Dimas, 1944. AFB3-120. Top. 12891, clixé núm. 82.

2021, No localitzada

502. “El petó de Judes”, pintura espanyola de finals del s. XV – inicis del s. XVI (per la representació de pedres al peu de l’obra podria tractar-se d’un Juan de Flandes).

Oli sobre taula, m/d

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 17060, clixé núm. 87.

2021, No localitzada

503. *Sant Bru*, escola sevillana, s. XVII.

Oli sobre tela, m/d

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, No localitzada

504. (7) *Paisatge*, escola francesa, s. XVIII.

Oli sobre tela, 60 × 75 cm

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 10529, clixé núm. 46.

1951, Procedent de l'exposició *Gran exposición de Pintura Antigua de Maestros españoles, flamencos y franceses* a la Sala Parés, Barcelona. Març 1951

2021, No localitzada

505. *Paisatge*, s. XVIII.

Oli sobre tela, m/d

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 10532. clixé núm. 13.

2021, No localitzada

“Un hogar en la montaña”, *Arte y Hogar*, núm. 37, 1947. [sp].

506. *El rapte de Persèfone*, mitjans del s. XIX.

Litografia, m/d

Fernando Sans Rivière, 2019.

2021, Col·lecció particular

507.

Litografia, m/d

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 18851.

2021, No localitzada

508.

Litografia, m/d

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 18852.

2021, No localitzada

508. “Escena de gènere”, s. XIX.

Oli sobre tela, m/d

Francesc Serra Dimas, 1946. AFB3-120. Top. 19727, clixé núm. 158.

2021, No localitzada

509. “Escena de gènere”, escola andalusa, 1a ½ del s. XIX (cercle d’Andrés Cortés Aguilar).

Oli sobre tela, m/d

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 21514.

2021, No localitzada

510. “La dona Samaritana”, mitjans del s. XIX.

Esbós, oli sobre tela, 40 × 30 cm

Francesc Serra Dimas, 1944. AFB3-120. Top. 16293, clixé núm. 181.

2021, No localitzada

511. “El ball de Carnestoltes”, 2a. ½ del s. XIX.

Oli sobre tela, 40 × 30 cm

Francesc Serra Dimas, 1944. Fons AFB3-120. Top. 16304.

2021, No localitzada

512. “Maternitat”, c. 1920-1930.

Oli sobre tela, 62 × 50 cm

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 16644, clixé núm. 212.

2021, No localitzada

513. “Bodegó”, 1947.

Oli sobre tela, m/d

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top.17410, clixé núm. 273.

2021, No localitzada

II. Escultura

514. **Anchieta**, Juan de (c. 1533-1588): *La Immaculada Concepció*, s. XVI.

Talla en fusta policromada, m/d

Francesc Serra Dimas, 1954. AFB3-120. Top. S0_869_31/ C3N_017_161.

2021, No localitzada

Exposición de arte mariano [...], Op. cit., (1954). p. 39-40, f. 73.

515. **Bigarny**, Felipe (1475-1542): *Sant Joan d'un Calvari*, primer quart del s. XVI (taller).

Talla en fusta policromada, 140 × 40 × 41 cm

Arxiu Museu Frederic Marès, 2019. Foto: Guillem F-H

2021, Museu Frederic Marès, Barcelona (núm. inv. MFM 1415). Procedent de la donació del col·leccionista Fernando Rivière de Caralt l'any 1972.

VVAA., *Catàleg del Museu Frederic Marès*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1979. p. 56, núm. 1854.

Barrachina, J. i Llonch, S., *La Col·lecció somiada: escultura medieval a les col·leccions catalanes*, Barcelona: Quaderns del Museu Frederic Marès, 2002. Cat. expo. p. 108.

Francesc Serra Dimas, 1950. AFB3-120. Top. 19935, clixé n. 400.

516. (472-473-474-475) **Bigarny**, Felipe (1475-1542): *Sant Joan Evangelista, Sant Mateu, Sant Lluç i Sant Marc*, 1501 – 1525. [Atribuidas a Diego de Siloe (Florencia) Iglesia del Condado de Treviño. Se limpiaron y restauraron ligeros desperfectos]

Talla en fusta policromada, St. Joan = 79 cm × 71 cm × 26 cm / St. Mateu= 79 cm × 66 cm × 24 cm / St. Lluç = 79 cm × 76 cm × 29 cm / St. Marc= 81 cm × 69 cm × 27 cm

Fotografies en línia: < <http://ceres.mcu.es/pages/SimpleSearch?Museo=MNEV> > (Febrer 2019)

1949, Procedent de l'antiquari Sr. Urtubia (Logroño)

2021, Museo Nacional de la Escultura de Valladolid (núm. inv. CE2899/ CE2900/CE2901/ CE2902). Procedent de Clavell & Morgades Antiguitats, Barcelona.

El arte en España en tiempo de los Reyes Católicos, Barcelona: Amigos de los Museos, 1951. Exposició al Saló del Tinell, Barcelona. Cat. expo. núm. 86.

Atlántida, Ilustración Argentina. núm. 1088. Argentina, octubre 1957. p. 90.

AM, 1951. Im. 05422051, Institut Amatller. Foto Gudiol 25007, 25008, 25009, 25010.

517. **Bureau, Leon** (1866-1906): *Grup eqüestre de dos cavalls amb un jockey*, s/d.

Bronze amb una patina marró fosca, 49 × 53 cm

L. Bureau (a. i. d.)

Fernando Sans Rivière, 2018.

2021, Col·lecció particular

518. (145) **Clarà Ayats, Josep** (1878-1958): *Bust femení (Adela)*, 1936. [*La modelo es Adela, luego casada con el pintor J. Puigdemolas. Según el autor, invirtió en esta obra más de cien sesiones de trabajo. Se hicieron otros dos ejemplares: uno está en el Museo de Arte Moderno de Barcelona y otro pertenece al Sr. Puigdemolas*]

Bronze, 41 × 42 cm

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 17031.

1945, Adquisició directa de l'artista

2021, No localitzada

Soler Poch, J., "José Clarà", *Liceo*, núm. 155, desembre 1958. [sp].

519. (370) **Clarà** Ayats, Josep (1878-1958): *Retrat de la nena Rocío Rivière Vidal-Quadras*, 29/07/1948. [Del natural, en el taller del artista c. Dr. Carulla]

Bronze, 56 cm ; peana 17 × 16 cm

J. Clarà, 1948 (part lateral dreta)

Francesc Serra Dimas, 1950. AFB3-120. Top. 19934.

1948, Encàrrec del col·leccionista

2021, Col·lecció particular

Gaya Nuño, J.A., *J. Clarà*, Barcelona: Galeries Laietanes, 1948. làm. 34.

Doñate, M., *Clarà: catàleg del fons d'escultura*, Barcelona: Museu Nacional d'Art de Catalunya, 1997. Cat. rao. f. 596. p. 250.

Existeix un exemplar en guix lacat al Museu Nacional d'Art de Catalunya, Barcelona (MNAC/MC 90291 – MCGO 7379)

520. (371) **Clarà** Ayats, Josep (1878-1958): *Bust de la Sra. Mª Teresa Vidal-Quadras de Rivière*, 01/07/1948. [Del natural, en el taller del artista c. Dr. Carulla]

Bronze, 37 × 27 cm

J. Clarà (part lateral dreta). Inscripció Fundición Becchini

Francesc Ribera Colomer, 1948. núm. 12, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1948, Encàrrec del col·leccionista

2021, Col·lecció particular

Doñate, M., *Op. cit.*, (1997). núm. 614 i núm. 615.

Existeix un exemplar en guix i un en guix lacat al Museu Nacional d'Art de Catalunya, Barcelona (MNAC/MC 90354 – MCGO 7160 i MNAC/MC 90589 – MCGO 7087)

521. (372) **Clarà** Ayats, Josep (1878-1958): *Bust de la Sra. Mª Teresa Vidal-Quadras de Rivière*, juliol 1948. [*Del natural, en el taller del artista c. Dr. Carulla*]

Marbre blanc, 43 × 31 × 24 cm (0'39 × 0'26 cm)

J. Clarà (part lateral dreta)

Ricardo Sans Rivière, 2019

1948, Encàrrec del col·leccionista

2021, Col·lecció particular

Doñate, M., *Op. cit.*, (1997). núm. 614 i núm. 615.

522. (373) **Clarà** Ayats, Josep (1878-1958): *Retrat de la nena Rocío Rivière Vidal-Quadras*, 29/07/1948. [Del natural, en el taller del artista c. Dr. Carulla]

Pedra, 1'21 × 0'34 × 0'34 cm

J. Clarà, 1948 (part lateral dreta)

Francesc Serra Dimas, 1953. AFB3-120. Top. 22715.

1948, Encàrrec del col·leccionista

2021, Col·lecció particular

Doñate, M., *Op. cit.*, (1997). f. 596. p. 250.

523. **Clarà** Ayats, Josep (1878-1958): *Retrat d'Alba Blanes* (Brasilenya), c. 1940.

Bronze, 37'5 cm

Francesc Serra Dimas, 1953. AFB3-120. Top. 22716, clixé núm. 484. / Top. 17032.

Possiblement procedent de l'exposició *Clarà* a la Sala Gaspar, Barcelona. Març 1940. (fig. 13)

2021, No localitzada

Un año de Actividades Artísticas de la Sala Gaspar: 1939-1940. Barcelona: Sala Gaspar, 1940?.

Existeix un exemplar de bronze i un de guix lacat conservats al Museu Nacional d'Art de Catalunya, Barcelona (MNAC/MC 90358-MCGO 7203 i MNAC/MC 90189-MCGO 7040)

AM, 1942-1945. Foto Robert: Clara-12.

524. **Ferrant** Vázquez, Àngel (1891-1961): *Figura 22*, 1956.

Talla en fusta estucada, 26'1 × 62'5 × 10 cm

Fotografia de VVAA., *Àngel Ferrant*, Madrid: Ministerio de Cultura, 1999. Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía, Madrid. Cat. expo. p. 238, fig E91.

Procedent de l'exposició *A. Ferrant* a la Galeria Syra, Barcelona. Maig 1957. (núm. 22)

2021, Col·lecció particular

VVAA., *Op. cit.*, (1999). p. 238, fig E91.

525. (898) **Jou** Francisco, Pere (1891-1964): *Creu del panteó de la família Rivièrè*, 1957.

Pedra calcària de Montjuïc, 140 × 86 cm

Francesc Ribera Colomer, 1957. núm. 429, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivièrè.

1957, Encàrrec per al panteó familiar del Sr. Fernando Rivièrè de Caralt, projecte de l'arquitecte Raimon Duran Reynals. Situat a la via Sant Jordi, agrupació 7a núm. 184, Cementiri de Montjuïc, Barcelona.

2021, Cementiri de Montjuïc, Barcelona

Domènech, I., *Pere Jou, escultor*, Sitges: Ajuntament de Sitges, 2011. Cat. expo. p. 174.

Existeix un exemplar de guix ($39'5 \times 26 \times 4$ cm). Col·lecció Jou, Sitges

526. **Llauradó** Mariscot, Martí (1903-1957): *Nu de nena*, c. 1935.

Bronze, m/d

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 17244, clixé núm. 268/17245, clixé núm. 267.

2021, No localitzada

527. **Llauradó** Mariscot, Martí (1903-1957): *Nu femení*, s/d.

Bronze, m/d

M. Llauradó (a.i.e.)

Albert Martí Palau, 2003. Jardí Botànic Pinya de Rosa de Blanes.

2021, No localitzada

528. **Rodin**, Auguste (1840-1917): *Parella*, s/d.

Fosa en bronze, m/d

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 17064/ Top. 17065 /Top. 17066.

2021, Col·lecció particular

529. (529) **Yoly**, Gabriel (?-1538): *Sagrari*, s. XVI (atribuït).

Talla en fusta daurada, m/d

Clixé anònim núm. 529, ACR Àlbum de fotografies de la col·lecció Rivière.

2021, No localitzat

Autoria desconeguda

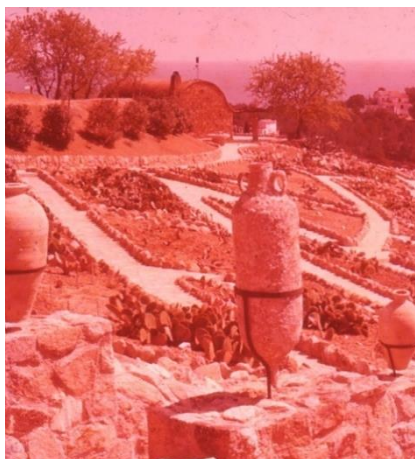
530. (899) *Àmfora*, tipus romana.

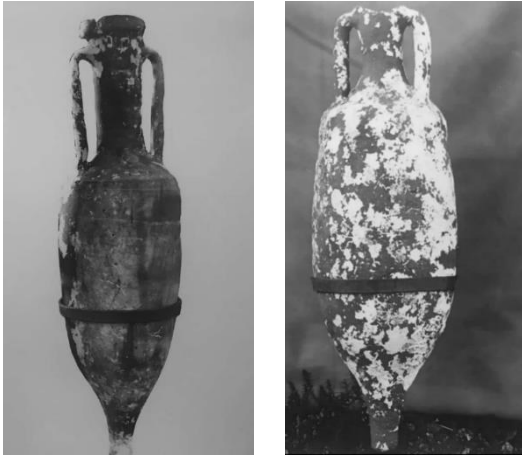
Terra cuita, 84 × 30 cm

Fernando Rivièr de Caralt, 1958. IBB PR0104

1954, Procedent de la col·lecció Marió

2021, Col·lecció particular

531. (901-902-903-904-905) *Sèrie de sis àmfores*, del s. I al s. III d/C.

Terra cuita, variant entre 84-110 cm × 28-33 cm

Francesc Ribera Colomer, 1954. núm. 424/423/420/418, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière. / Fernando Rivière de Caralt, 1958. IBB PR0075/ PR0133.

1954, Procedents de la col·lecció Willy Peters Pons, Barcelona

2021, Col·leccions particulars

532. (906) *Vas*, romà d'època baixa.

Terra cuita, 70 × 33 cm

Francesc Ribera Colomer, 1954. núm. 426, ACR Àlbum de fitxes de la Col·lecció Rivière.

1954, Procedent de la col·lecció Willy Peters Pons, Barcelona

2021, No localitzada

533. *Crist*, s. XII.

Talla en fusta, petites dimensions

Francesc Serra Dimas, 1944. AFB3-120. Top. 11611, clixé núm. 59.

2021, No localitzada

534. (381) *Cren processional*, s. XIII. [*Faltan las placas correspondientes a la Virgen y San Juan. En el reverso placa esmaltada con Dios padre*]

Aliatge de daurat i esmalt, 59 × 38 cm

Francesc Serra Dimas, 1948. AFB3-120. Top. 18119, clixé núm. 299.

1948, Procedent de la colección Lázaro Galdiano (Madrid), per mitjà de l'antiquari Willy Peters Pons

2021, No localitzada

535. *Mare de Déu amb el Nen*, s. XIII.

Talla en fusta policromada al tremp, m/d

Francesc Serra Dimas, 1952. AFB3-120. Top. 22717/22718, clixé núm. 485/486.

2021, No localitzada

536. (492) *Santa Maria Magdalena*, gòtic hispànic, 1a. 1/2 s. XIV. [*Falta la mano derecha. Conserva gran parte de la policromia*]

Talla en fusta policromada, 95 × 25 cm

Paloma Rivière, 2021.

1949, Procedent de la col·lecció Mercedes Rovira

2021, Col·lecció particular

537. (639) *Mare de Déu amb el nen*, gòtic hispànic, s. XIV. [*Policromia muy deteriorada*]

Talla en fusta policromada i daurada, 68 × 28 × 18 cm

Francesc Ribera Colomer, 1950. núm. 15, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1949, Procedent de la col·lecció Florencio Milicua, Barcelona

2021, No localitzada

538. *Caixa forta*, taller alemany, s. XIV.

Ferro, 16 × 26 × 17 cm

Francesc Serra Dimas, 1948. AFB3-120. Top. 18114.

2021, No localitzada

539. *Sant Joan*, escola flamenca, s. XV.

Talla en fusta policromada, m/d

Francesc Serra Dimas, 1949. AFB3-120. Top. 18556, clixé núm. 314.

2021, No localitzada

Tallas y tablas de los siglos XV y XVI, Sala Parés, Barcelona. Del 16 al 27 de gener de 1954. (núm. 1)

540. *Sant Bisbe*, taller espanyol, s. XV.

Talla en fusta policromada, 115 cm

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, No localitzada

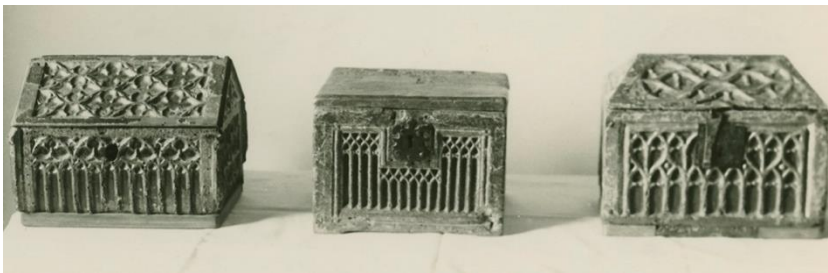

541. (937) *Copó ostensori*, s. XV.

Plata, m/d

Clixé anònim núm. 937, ACR Àlbum de fotografies de la col·lecció Rivière.

2021, No localitzat

542. *Joc de tres arquetes gòtiques*, s. XV.

Fusta de pi encaixada a mitja mossa i clavada, tallada i aplicada, enguixada i daurada. Ferro forjat clavat, m/d

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 19713.

2021, No localitzat

543. *Mare de Déu amb el Nen*, inicis del s. XVI.

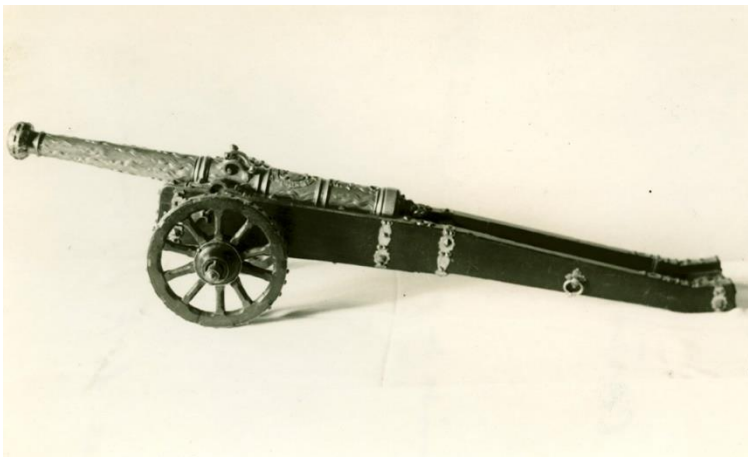
Talla en fusta policromada i or, 94 cm

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

Procedent del sud de França

2021, No localitzada

Exposición de arte mariano [...], Op. cit., (1954). p. 44, f. 98.

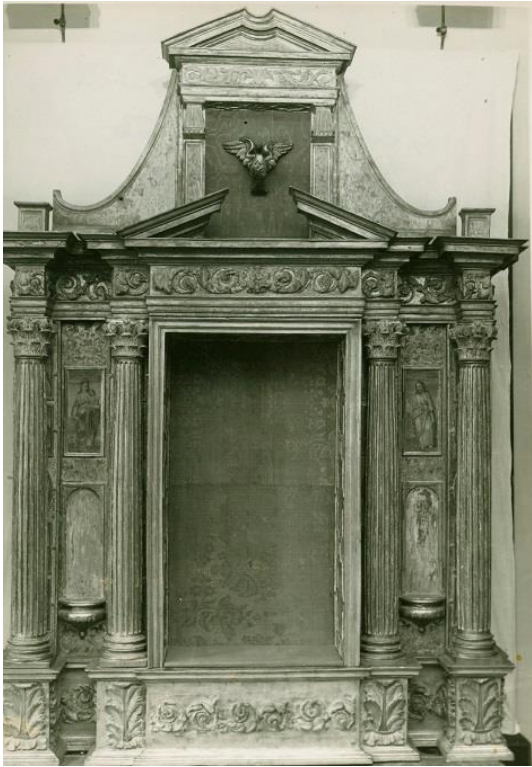

544. *Canó decoratiu*, s. XVI.

Talla en fusta i aplicacions en daurat, m/d

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 19714.

2021, No localitzat

545. *Retaul de la Immaculada Concepció*, s. XVI.

Talla en fusta policromada decorat amb motius florals i imatgeria, m/d

Francesc Serra Dimas, 1954. AFB3-120. Top. 17115, clixé núm. 579.

2021, No localitzada

Exposición de arte mariano [...], Op. cit., (1954). p. 39-40, f. 73.

546. *Sant Pau i Sant Pere*, s. XVI.

Talla en fusta policromada, 40 × 15 cm (Sant Pau) / 43'5 × 18 cm (Sant Pere)

Fernando Sans Rivière, 2019.

2021, Col·lecció particular

547. *Sant Pere i Sant Pau*, s. XVI.

Talla, 15 cm

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 17062, clixé núm. 247/17063, clixé núm. 244.

2021, No localitzada

548. (265 i 266) *Parella de busts-reliquiaris*, taller espanyol, s. XVI.

Talla en fusta policromada i daurada, 54 × 50 × 24 cm / 48 × 44 × 17 cm (sense peanya)

Clixé anònim núm. 265/266, ACR Àlbum de fotografies de la col·lecció Rivière.

1947, Procedent de la colecció Lázaro Galdiano (Madrid), per mitjà de l'antiquari Willy Peters Pons

2021, No localitzada

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. 017029/ 017030.

549. *Bust reliquiari*, taller espanyol, s. XVI.

Talla en fusta policromada i daurada, m/d

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, No localitzada

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. 017028.

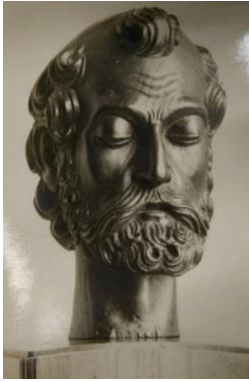

550. *Bust masculí*, taller espanyol, s. XVI.

Talla en fusta policromada i daurada, 20 cm

Francesc Serra Dimas, 1948. AFB3-120. Top. 18116. clixé núm. 298.

2021, No localitzada

551. *Bust masculí*, taller espanyol, s. XVI.

Talla en fusta policromada, 23 cm

Francesc Serra Dimas, 1948. AFB3-120. Top. 18117, clixé núm. 299.

2021, No localitzada

552. (555) *Verge de l'Anunciació*, taller espanyol, s. XVI. [*En el frente del reclinatorio un escudo cuartelado muy borroso, que parece llevar las armas reales de España*]

Talla en fusta policromada i daurada, 57 × 31 × 22 cm

Fernando Sans Rivière, 2019.

1951, Procedent de la col·lecció Florencio Milicua, Barcelona

2021, Col·lecció particular

Exposición de arte mariano [...], *Op. cit.*, (1954). p. 21, f. 9.

AM. Im. 05422027, Foto Gudiol 33584.

553. *Crist crucificat*, primer quart del s. XVII.

Talla en fusta policromada amb els braços articulats, 133 × 120 × 30 cm

Berta Ribé Cunill, 2021.

2021, Museu Frederic Marès, Barcelona (núm. inv. MFM 1382). Procedent de la donació del col·leccionista Fernando Rivière de Caralt l'any 1979.

VVAA., *Catàleg d'escultura i pintura dels segles XVI, XVII i XVIII*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1996. Fons del Museu Frederic Marès. Cat. rao. p. 307-308, f. 261.

554. (362) *Dos reliquiaries*, taller espanyol, s. XVII.

Fusta tallada i daurada, 59 × 25 cm

Francesc Ribera Colomer, 1947. núm. 115, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1947, Procedent de la col·lecció Florencio Milicua, Barcelona

2021, No localitzats

555. *Verge de l'Esperança*, escola andalusa, 2a ½ del s. XVII.

Talla en fusta policromada i or, 145 × 40 × 41 cm (càlcul aproximat)

Francesc Serra Dimas, 1950. AFB3-120. Top. 19936, clixé núm. 401.

2021, No localitzada

Exposición de arte mariano [...], *Op. cit.*, (1954). p. 47, f. 116.

“Amigos de los Museos: Exposición de arte mariano en el Tinell”, *Liceo*, núm. 109, novembre 1954. [sp].

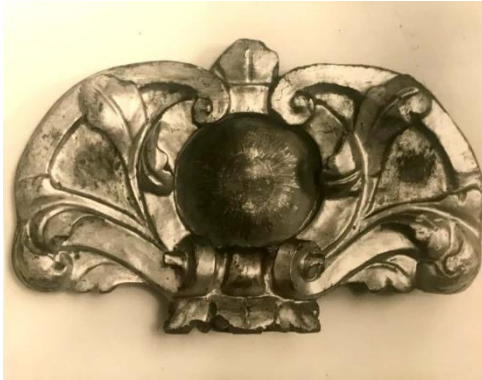
556. (896) *Barana de pou*, art espanyol, s. XVII.

Ferro forjat, 280 × 133 cm (arc) i 108 × 100 cm (barana)

Francesc Ribera Colomer, 1948. núm. 406, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1948, Procedent de l'antiquari Pedro Ruilópez, Barcelona

2021, No localitzada

557. (870) *Talla decorativa*, taller espanyol, s. XVIII.

Talla en fusta policromada, 28 × 49 cm

Francesc Ribera Colomer, 1957. núm. 350, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1948, Procedent de la col·lecció Willy Peters Pons, Barcelona

2021, No localitzada

558. (852) *Sant Cosme i Sant Damià*, taller espanyol, s. XVIII.

Talla en fusta policromada, 17 × 18 cm

Francesc Ribera Colomer, 1952. núm. 355, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1952, Procedent de l'antiquari Pedro Ruilópez, Barcelona

2021, No localitzades

559. *Sant Ferran*, s. XVIII.

Alabastre, m/d

Francesc Serra Dimas, 1954. AFB3-120. Top. 22846, clixé núm. 505.

2021, No localitzada

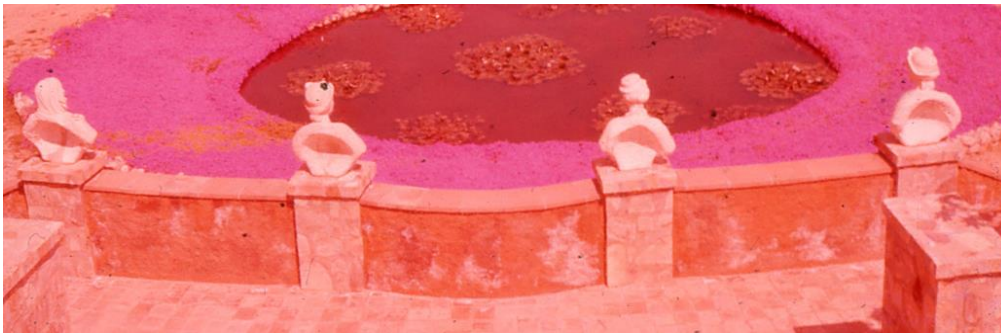

560. *Sèrie de quatre busts d'emperadors romans*, 2a ½ s. XVIII.

Bronze, 22 cm

Francesc Serra Dimas, 1948. AFB3-120. Top. 18118.

2021, No localitzades

561. *Sèrie de quatre busts de divinitats romanes*, 2a $\frac{1}{2}$ s. XVIII.

Marbre, m/d

Fernando Rivière de Caralt, 1958. IBB PR0156/PR0115.

2021, No localitzades

562. *Neptú*, 2a $\frac{1}{2}$ s. XVIII.

Marbre, m/d

Fernando Rivière de Caralt, 1958. IBB PR0115.

2021, No localitzada

563. *Afrodita, Afrodita, Hermes i Apol·lo*, 2a ¹/₂ s. XVIII.

Marbre, m/d

Albert Martí Palau, 2003. Balsa del Sol, Jardí Botànic Pinya de Rosa de Blanes.

2021, No localitzades

564. (897) *Parella d'hydries*, s. XIX.

Terra cuita, 93 × 68 cm

Albert Martí Palau, 2003. Balsa del Sol, Jardí Botànic Pinya de Rosa de Blanes.

1948, Procedent de l'antiquari Pedro Ruilópez, Barcelona

2021, No localitzades

565. (465) *Santa Inés*, s. XIX.

Marbre, 135 × 47 × 31 cm

Francesc Ribera Colomer, 1950. núm. 304, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1950, Procedent de la col·lecció Maria Parellada, posteriorment col·lecció Carlos Grases

2021, No localitzada

566. (668) *Bust de dona*, escola francesa, s. XIX.

Alabastre, m/d

Fernando Sans Rivière, 2020.

2021, Col·lecció particular

Clixé anònim núm. 668, ACR Àlbum de fotografies de la col·lecció Rivière.

567. (938) *Escrivania*, estil Carles IV, inicis del s. XIX.

Plata fosa calada, m/d

Clixé anònim núm. 938, ACR Àlbum de fotografies de la col·lecció Rivière.

2021, No localitzat

III. Arts decoratives, tèxtils i gràfiques

568. **Cumella** Serret, Antoni (1913-1985): *Gerra*, 1980.

Gres, 36 x 20 cm

Fernando Sans Rivière, 2019.

2021, Col·lecció particular

569. **Cumella** Serret, Antoni (1913-1985): *Gerra*, 1965.

Gres, 30 x 9 cm

Fernando Sans Rivière, 2019.

2021, Col·lecció particular

570. **Cumella** Serret, Antoni (1913-1985): *Gerra*, 1960.

Gres, 34'5 x 10 cm

Fernando Sans Rivière, 2019.

2021, Col·lecció particular

571. **Cumella** Serret, Antoni (1913-1985): *Cinc gerres*, entre 1960-1980.

Gres, m/d

Albert Martí Palau, 2003. Mas del Sol, Jardí Botànic Pinya de Rosa de Blanes.

2021, Col·lecció particular

572. **Cumella** Serret, Antoni (1913-1985): *Placa de gres esmaltada*, entre 1960-1980.

Placa de gres esmaltada, coberta de mates i brillants, 50 × 50 cm

Albert Martí Palau, 2003. Mas del Sol, Jardí Botànic Pinya de Rosa de Blanes.

2021, No localitzada

573. **Picasso**, Pablo (1881-1973): *Gerra antropomorfa masculina representant a Bacus* (Barbu), Madoura, act. 1947-1971.

Engalba color sorra i esmalt verd i marró, base 25 × 34 cm alt

A la base: segell “Madoura” i “Plein Feu”. “Edition Picasso”. Ramié n° 720. Segell de la Galeria Syra, Barcelona

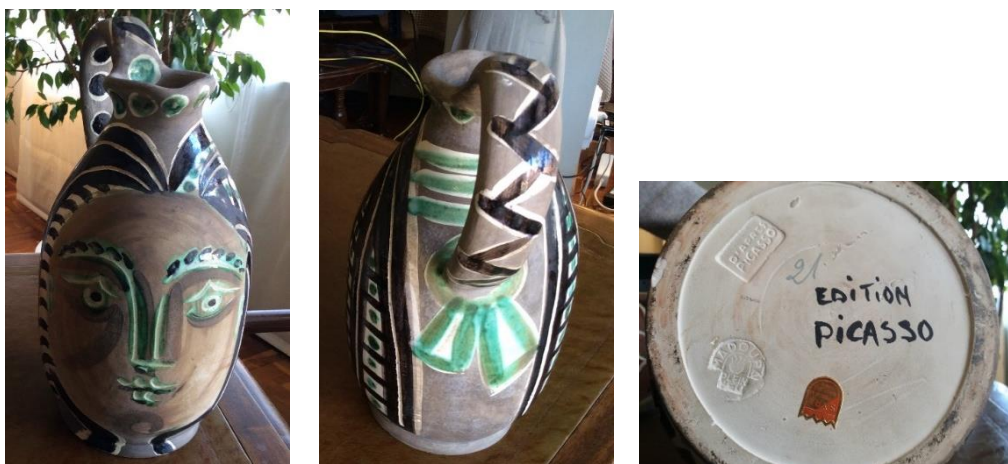
Fernando Sans Rivière, 2018.

1955, Procedent de la Galeria Syra, Barcelona

2021, Col·lecció particular

Certificat per Albert Telese Compte a la “Colección de Cerámica de la finca Pinya de Rosa de Blanes” (2002)

P.C. (24 dic. 1955), “Picasso, la III Bienal y <<Syra>>” a *Destino*. Año XIX, núm. 959. p. 45.

574. **Picasso**, Pablo (1881-1973): *Gerra antropomorfa femenina*, (Madoura), act. 1947-1971.

Engalba color sorra i esmalt verd i marró, base 25 × 34 cm alt

A la base: segell “Madoura” i “D’après Picasso”. “Edition Picasso”. Ramié n° 720. Segell de la Galeria Syra, Barcelona

Fernando Sans Rivière, 2018.

1955, Procedent de la Galeria Syra, Barcelona

2021, Col·lecció particular

Certificat per Albert Telese Compte a la “Colección de Cerámica de la finca Pinya de Rosa de Blanes” (2002)

P.C. (24 dic. 1955), “Picasso, la III Bienal y <<Syra>>” a *Destino*. Año XIX, núm. 959. p. 45.

Autoria desconeguda

575. (755) *Escudella i plat*, art persa, s. XIV.

Ceràmica decorada, escudella 9 × 18 cm / plat 4 × 18 cm

Francesc Ribera Colomer, 1949. núm. 152, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1949, Procedent de la col·lecció Willy Peters Pons, Barcelona

2021, No localitzats

576. (829) *Tenalla*, art popular espanyol, s. XV.

Terra cuita, 114 × 84 cm

Francesc Ribera Colomer, 1948. núm. 305, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivièrè.

1948, Procedent de la col·lecció Vicente García Simón, Sala Barcino (Barcelona)

2021, No localitzada

577. (915) *Tenalla*, art popular espanyol, s. XV.

Terra cuita, 92 × 76 cm

Francesc Ribera Colomer, 1958. núm. 438, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivièrè.

1958, Procedent de la col·lecció Gabarró

2021, No localitzada

578. (916) *Tenalla*, art popular espanyol, s. XV.

Terra cuita, 102 × 86 cm

1958, Procedent de la col·lecció Gabarró

2021, No localitzada

579. *Sèrie de pots i plats de ceràmica de Manises, s. XV – s. XVI (respectivament).*

Ceràmica de reflex metàl·lic, 72 × 49 cm

Francesc Serra Dimas, 1955. AFB3-120. Top. 022853/022854.

2021, No localitzada

580. (750) *Gerra talaverana, s. XVI. [En el óvalo mayor y principal, escudo con las armas reales de España]*

Ceràmica policromada, 33 × 27 cm

Francesc Ribera Colomer, 1948. núm. 358, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.
1948, Procedent de l'antiquari Apolinar Sánchez-Villalba, Madrid
2021, No localitzada

581. *Quatre pots de farmàcia*, taller de Barcelona, s. XVII.
Ceràmica de vernís blanc decorada en blau, m/d
Albert Martí Palau, 2003. Mas del Sol, Jardí Botànic Pinya de Rosa de Blanes.
2021, No localitzat

582. (828) *Tenalla*, art popular espanyol de tradició morisca, s. XVII.
Terra cuita esmaltada en verd, 68 cm d'alt × 55 cm de diàmetre
Francesc Ribera Colomer, 1947. núm. 306, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.
1947, Procedent de la col·lecció Sra. Bertrand, antiquària
2021, No localitzada

583. *Plafó de rajoles*, taller de Barcelona, s. XVII.

Ceràmica policromada, m/d

Albert Martí Palau, 2003. Mas del Sol, Jardí Botànic Pinya de Rosa de Blanes.

2021, No localitzat

584. *Tinter*, fàbrica de Talavera de la Reina, s. XVIII.

Ceràmica policromada, m/d

Albert Martí Palau, 2003. Mas del Sol, Jardí Botànic Pinya de Rosa de Blanes.

2021, No localitzat

585. (850) *Parella de canelobres*, Índia, s. XVIII.

Porcellana decorada, 18 cm d'alt

Francesc Ribera Colomer, 1949. núm. 335, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivièrè.

1949, Entrada a la col·lecció Rivièrè

2021, No localitzada

586. *Plaques italianes historiades*, taller de Castelli, s. XVIII.

Ceràmica i fusta, 20 × 26 cm

Fernando Sans Rivièrè, 2019.

2021, Col·lecció particular

587. (764) *Dos pots de farmàcia historiats*, taller de Castelli, s. XVIII.

Ceràmica policromada, 32 × 25 cm

Clixé anònim núm. 764, ACR Àlbum de fotografies de la col·lecció Rivièrè.

1949, Procedent de la colecció Lázaro Galdiano (Madrid), per mitjà de l'antiquari Willy Peters Pons

2021, No localitzats

588. *Aiguamans*, taller de Barcelona, s. XVIII.

Ceràmica de vernís blanc decorada en blau, m/d

Albert Martí Palau, 2003. Mas del Sol, Jardí Botànic Pinya de Rosa de Blanes.

2021, No localitzat

589. (895) *Aiguamans*, art popular espanyol, s. XVIII.

Ceràmica vidriada en verd, 72 × 49 cm

Francesc Ribera Colomer, 1955. núm. 359, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1955, Procedent de la col·lecció Willy Peters Pons, Barcelona

2021, No localitzada

590. (552) *Plat de la sèrie faixes i cintes*, taller català, s. XVIII.

Ceràmica de vernís blanc decorada en blau, 38 cm de diàmetre

Francesc Serra Dimas, 1951. AFB3-120. Top. 020571.

1947, Procedent de la col·lecció Domènec Carles

2021, No localitzada

591. (587) *Plat de la sèrie de la botifarra*, taller català, s. XVIII.

Ceràmica de vernís blanc decorada en blau, 38 cm de diàmetre

Francesc Ribera Colomer, 1953. núm. 417, ACR Àlbum de Fitxes de la col·lecció Rivière.

1953, Procedent de la col·lecció Willy Peters Pons, Barcelona

2021, No localitzada

592. (830) *Plat de la sèrie de faixes i cintes*, taller català, s. XVIII.

Ceràmica decorada en blau, 36 cm de diàmetre

Albert Martí Palau, 2003. Mas del Sol, Jardí Botànic Pinya de Rosa de Blanes.

1947, Procedent de la col·lecció Willy Peters Pons, Barcelona

2021, No localitzada

593. *Joc de sis plats de la sèrie faixes i cintes*, taller català, s. XVIII.

Ceràmica decorada en blau, diverses mides

Albert Martí Palau, 2003. Mas del Sol, Jardí Botànic Pinya de Rosa de Blanes.

2021, No localitzat

594. (545) *Plafó amb la representació de la Verge del Rosari*, taller català, s. XVIII.

Ceràmica decorada en blau, 54 × 40 cm

Albert Martí Palau, 2003. Jardí Botànic Pinya de Rosa de Blanes.

1951, Entrada a la col·lecció Rivière

2021, No localitzada

595. (833) *Plafó amb la representació de la Verge del Carme*, taller català, s. XVIII.

Ceràmica policromada, 54 × 41 cm

Albert Martí Palau, 2003. Jardí Botànic Pinya de Rosa de Blanes.

1948, Procedent de la col·lecció Willy Peters Pons, Barcelona

2021, No localitzada

596. (832) *Plafó amb la representació de Sant Antoni*, taller català, s. XVIII.

Ceràmica policromada, 54 × 41 cm

Albert Martí Palau, 2003. Jardí Botànic Pinya de Rosa de Blanes.

1948, Procedent de la col·lecció Willy Peters Pons, Barcelona

2021, No localitzada

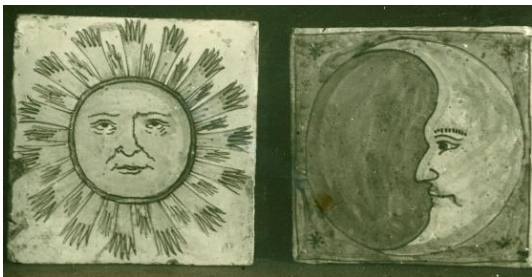

597. *Plafó amb la representació de la Verge del Roser*, taller català, s. XVIII.

Ceràmica policromada, m/d

Albert Martí Palau, 2003. Jardí Botànic Pinya de Rosa de Blanes.

2021, No localitzada

598. (977) *Sèries de rajoles de ceràmica catalana*, s. XVIII.

Ceràmica decorada, diverses mides

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 017072/ 017073/ 017074/ 017075/ 017076/ 017077/ 017078/01079. - Albert Martí Palau, 2003. Galeria del Jardí Botànic Pinya de Rosa de Blanes.

2021, Col·leccions particulars

599. *Aiguamans*, taller català, s. XIX.

Ceràmica, m/d

Albert Martí Palau, 2003. Mas del Sol, Jardí Botànic Pinya de Rosa de Blanes.

2021, No localitzat

600. *Recipient i safata*, estil neo-rococó, s. XIX.

Ceràmica, m/d

Albert Martí Palau, 2003. Mas del Sol, Jardí Botànic Pinya de Rosa de Blanes.

2021, No localitzat

601. (947) *Parella de figures a cavall*, s. XIX.

Porcellana de Stafford, 32 × 22 × 7 cm

Fernando Sans Rivière, 2019.

1959, Procedent de la col·lecció de la Sra. Adriana Calonge per mitjà de l'antiquari Willy Peters Pons

2021, Col·lecció particular

602. (989) *Parella de pots*, taller d'Urbino.

Porcellana policromada, 33 × 24 cm

1973, Procedent de la colecció Lázaro Galdiano, Madrid

2021, No localitzada

603. *Gerra amb decoració de fruites*, taller italià, s/d.

Ceràmica policromada, m/d

Albert Martí Palau, 2003. Mas del Sol, Jardí Botànic Pinya de Rosa de Blanes.

2021, No localitzat

604. *Toro Farnese*, s. XX. (reproducció d'un motlle de la Reial Manufectura de l'Alcora, s. XVIII)

Pisa esmaltada, 80 × 50 cm de diàmetre

Museu Frederic Marès, 2019. Foto: Guillem F-H.

2021, Museu Frederic Marès, Barcelona (núm. inv. MFM S-9520). Procedent de la donació del col·leccionista Fernando Rivière de Caralt l'any 1972.

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 022847/022848.

Mobiliari

605. **Torres** Clavé, Josep (1906-1939): *Butaca Torres Clavé*, 1934.

Fusta de roure i cordill trenat, 75 × 70 × 80 cm

Albert Martí Palau, 2003. Galeria del Jardí Botànic Pinya de Rosa de Blanes.

2021, Col·leccions particulars

Autoria desconeguda

606. (263) *Dues cadires d'un cadirat de cor*, $\frac{1}{2}$ s. XIV.

Talla en fusta de noguera, m/d

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 16661/16662.

2021, No localitzades

607. *Dues cadires d'un cadirat de cor*, s. XV.

Talla en fusta de noguera, m/d

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 18112/18113.

2021, No localitzades

608. (262) *Moble matrimonial*, renaixement espanyol, 1a ½ del s. XVI.

Fusta tallada en relleu, 140 × 176 × 45 cm

Ricardo Sans Rivièrre, 2019.

1947, Procedent de la colección Lázaro Galdiano (Madrid), per mitjà de l'antiquari Willy Peters Pons

2021, Col·lecció particular

Elias Bracons, F. i Falgàs, V. de., *Arte y decoración en España: arquitectura-arte decorativo*, Barcelona: Casellas Moncanut Hnos., 1925. Vol. III, làm. 58.

Feduchi, L., *Historia del mueble*, Madrid: Afrodisio Aguado, 1946. Fig. 319.

609. (500-501) *Dues cadires de tisora*, espanyola d'influència italiana, 1a ½ del s. XVI.

Fusta i vellut, 99 × 65 × 48 cm

Francesc Ribera Colomer, 1950. núm. 19/ núm. 18, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1950, Entrada a la col·lecció Rivière

2021, No localitzades

610. (844) *Taula renaixentista*, taller espanyol, s. XVI.

Fusta, 55 × 89 × 50 cm

Francesc Ribera Colomer, 1949. núm. 300, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1949, Procedent de la col·lecció Sra. Bertrand, antiquària

2021, No localitzada

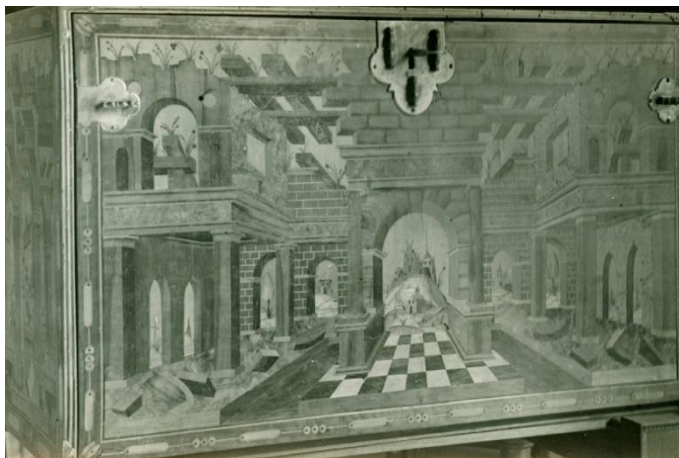
611. (637) *Dues cadires de braços*, taller de Sevilla, s. XVI.

Fusta i vellut, 115 × 80 × 50 cm

Francesc Ribera Colomer, 1949. núm. 137, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1949, Entrada a la col·lecció Rivière

2021, No localitzades

612. *Arquimesa*, taller renaixentista alemany, s. XVI.

Marqueteria de noguera, caoba, grèvol i d'altres fustes, algunes tenyides, d'altres cremades i d'altres ebenitzades. Ferro daurat al pany, tiradors i frontisses, m/d

Francesc Serra Dimas, 1945. AFB3-120. Top. 14831/14832.

2021, No localitzada

613. *Bagul decorat amb motius heràldics i vegetals*, taller espanyol, s. XVI.

Marqueteria de noguera i ferro daurat al pany, 161 × 60 × 61 cm

Francesc Serra Dimas, 1949. AFB3-120. Top. 18557.

2021, Col·lecció particular

614. (258) *Porta de dos batents amb diversos bustos dels comitents*, s. XVI. (Hi ha representats el bust de Sant Jaume Pelegrí, l'escena bíblica de l'Anunciació i els dos escuts familiars)

Baix relleu en fusta, m/d

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 16664.

2021, No localitzada

615. (382) *L'Adoració dels pastors*, s. XVI.

Baix relleu daurat al foc, m/d

ANC1-255-T-5575, làm. 2.

1948, Adquisició per mitjà de l'antiquari Willy Peters Pons

2021, Col·lecció particular

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 018550.

ANC1-255-T-5575. L'Arxiu Nacional de Catalunya conserva l'exlibris de Josep Granyer Giralt realitzat l'any 1950 i amb la reproducció de l'obra impresa per A. J. de la Reguera.

616. *Porta de dos batents*, estil mudèjar, s. XVI.

Baix relleu en fusta, m/d

Albert Martí Palau, 2003. Mas del Sol, Jardí Botànic Pinya de Rosa de Blanes.

2021, No localitzada

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 16663.

617. (669) *Columna amb capitell jònic i motius grotescs*, s. XVI.

Fusta tallada, daurada i policromada, 126 × 32 × 32 cm

Francesc Ribera Colomer, 1948. núm. 187, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1948, Procedent de la col·lecció Willy Peters Pons, Barcelona

2021, No localitzada

618. (847) *Llibreria*, taller espanyol, finals del s. XVI - inicis del s. XVII.

Fusta daurada i policromada, 190 × 263 × 60 cm

Albert Martí Palau, 2003. Mas del Sol, Jardí Botànic Pinya de Rosa de Blanes.

1947, Col·lecció Sra. Bertrand, antiquària.

2021, Col·lecció particular

“Pinya de Rosa en Santa Cristina”, *Arte y Hogar*, núm. 55, 1949. [sp].

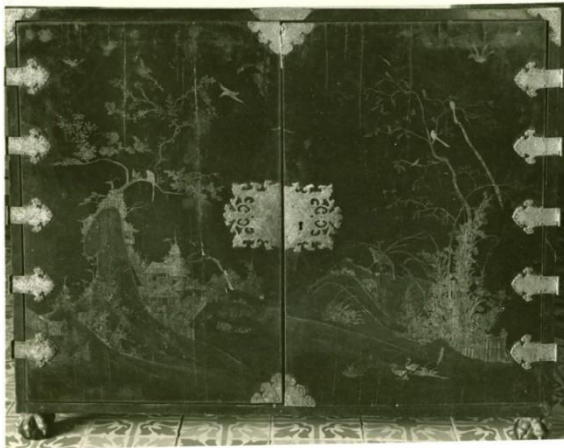

619. *L'Anunciació*, taller espanyol, s. XVII.

Baix relleu en fusta tallada i policromada, m/d

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 17025, clixé n. 233. – Fototípia a color realitzada per M. Coll conservada a la Biblioteca Víctor Balaguer amb la referència 12 CL RIC C 1_3.

2021, Col·lecció particular

620. *Còmoda*, estil xinès, s. XVII.

Marqueteria de noguera, m/d

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 16665/16666.

2021, No localitzada

621. *Escriptori*, taller espanyol, s. XVII.

Marqueteria de noguera, boix i os gravat, tintat i tenyit. Ferro daurat al pany, nanses, tiradors i frontisses, 90 × 53 × 35 cm

Fernando Sans Rivière, 2018.

2021, Col·lecció particular

622. *Armari*, taller holandès, s. XVII.

Talla en fusta de noguera, m/d

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, Col·lecció particular

623. (520) *Parella de canelobres convertits en làmpada de taula*, taller espanyol, s. XVII.

Fusta daurada amb medallons policromats, 149 × 72 cm

Francesc Serra Dimas núm. 487, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1950, Procedent de la col·lecció Florencio Milicua, Barcelona

2021, No localitzades

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 022719.

624. (661) *Cadira de braços*, estil William and Mary, finals del s. XVII.

Fusta i tapisseria, 124 × 67 × 43 cm

Francesc Ribera Colomer, 1950. núm. 170, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1950, Procedent de la colección Lázaro Galdiano (Madrid), per mitjà de l'antiquari Willy Peters Pons

2021, No localitzada

625. (760) *Cadeira de braços*, finals del s. XVII.

Fusta i tapisseria, 123 × 62 × 55 cm

Francesc Ribera Colomer, 1950. núm. 134, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1950, Entrada a la col·lecció Rivière

2021, No localitzada

626. (653) *Columna amb capitell compost*, s. XVII.

Fusta tallada i daurada, 123 × 30 × 30 cm

Francesc Ribera Colomer, 1950. núm. 186, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1950, Entrada a la col·lecció Rivièrè

2021, No localitzada

627. *Columna barroca amb figura de Sant Pere*, s. XVII.

Talla, 107 cm (122 cm amb figura)

Francesc Serra Dimas, 1948. AFB3-120. Top. 18115.

2021, No localitzada

628. *Columna amb capitell compost*, s. XVII.

Fusta tallada i daurada, m/d

Francesc Serra Dimas, 1953. AFB3-120. Top. 22726

2021, No localitzada

629. (841) *Arca*, taller barroc, s. XVII.

Fusta, 61 × 105 × 49 cm

Albert Martí Palau, 2003. Mas del Sol, Jardí Botànic Pinya de Rosa de Blanes.

1947, Procedent de l'antiquari Pierre Lottier

2021, No localitzada

630. (842) *Taula catalana*, s. XVII.

Fusta, 48 × 61 × 37 cm

Francesc Ribera Colomer, 1947. núm. 301, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivièrè.

1947, Procedent de la col·lecció Willy Peters Pons, Barcelona

2021, No localitzada

631. (843) *Taula auxiliar*, s. XVII.

Fusta, 55 × 67 × 45 cm

Francesc Ribera Colomer, 1949. núm. 299, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1949, Procedent de la col·lecció Willy Peters Pons, Barcelona

2021, No localitzada

632. (845) *Taula*, art popular espanyol, s. XVII.

Fusta, 57 × 117 × 68 cm

Francesc Ribera Colomer, 1949. núm. 288, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1949, Procedent de la col·lecció Willy Peters Pons, Barcelona

2021, Col·lecció particular

633. (846) *Tamboret*, art popular espanyol, s. XVII.

Fusta, 51 × 41 × 36 cm

Francesc Ribera Colomer, 1949. núm. 294, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1949, Procedent de la col·lecció Willy Peters Pons, Barcelona

2021, Col·lecció particular

634. (484) *Làmpada votiva*, s. XVII/XVIII.

Plata llaurada, 99 × 45 cm

Ricardo Sans Rivière, 2018.

1949, Procedent de la col·lecció Corberó

2021, Col·lecció particular

635. (485) *Làmpada votiva*, s. XVII/XVIII.

Plata llaurada, m/d

Clixé anònim núm. 485, ACR Àlbum de fotografies de la col·lecció Rivière.

1949, Entrada a la col·lecció Rivière

2021, No localitzada

636. (384) *Sant Telm*, taller català, s. XVIII.

Vidre gravat a la mola i marc de fusta tallada i daurada , 54 × 49 cm

Albert Martí Palau, 2003. Mas del Sol, Jardí Botànic Pinya de Rosa de Blanes.

1950, Procedent de la col·lecció Willy Peters Pons, Barcelona

2021, Col·lecció particular

637. *Escriptori*, s. XVIII.

Talla en fusta de caoba, m/d

Albert Martí Palau, 2003. Mas del Sol, Jardí Botànic Pinya de Rosa de Blanes.

2021, No localitzada

638. *Bagul Momoyama*, s. XVIII.

Fusta en laca vermella muntat sobre potes daurades i amb l'interior folrat, m/d

Clavell & Morgades Antiguitats, 2010.

2021, Col·lecció particular

639. (542) *Escriptori anglès amb motius orientals*, s. XVIII.

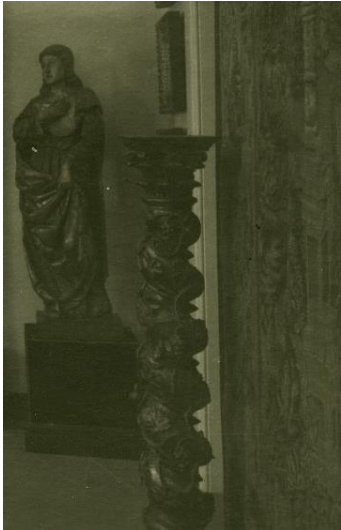
Fusta amb laca d'un to verd fosc, 104 × 92 × 50 cm

Fernando Sans Rivièrre, 2021.

1948, Procedent de la col·lecció Willy Peters Pons, Barcelona

2021, Col·lecció particular

Francesc Serra Dimas, 1948. AFB3-120. Top. 22727/22728.

640. *Columna salomònica*, s. XVIII.

Fusta tallada i daurada, m/d

Francesc Serra Dimas, 1950. AFB3-120. Top. 20038.

2021, No localitzada

641. *Armari*, s. XVIII.

Talla en fusta, m/d

Albert Martí Palau, 2003. Mas del Sol, Jardí Botànic Pinya de Rosa de Blanes.

2021, No localitzada

642. *Bagul*, s. XVIII.

Talla en fusta, m/d

Albert Martí Palau, 2003. Mas del Sol, Jardí Botànic Pinya de Rosa de Blanes.

2021, No localitzada

643. *Porta d'un eix*, s. XVIII.

Talla en fusta, m/d

Albert Martí Palau, 2003. Mas del Sol, Jardí Botànic Pinya de Rosa de Blanes.

2021, No localitzada

644. *Marc amb mirall*, s/d.

Fusta tallada i daurada, m/d

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 17061.

2021, No localitzada

645. (616) *Quatre cadires estil cabriolé*, taller francès, s. XVIII.

Fusta i tapisseria, 85 × 62 × 50 cm

Fernando Sans Rivière, 2021.

1948, Procedent de la col·lecció Willy Peters Pons, Barcelona

2021, Col·lecció particular

Francesc Ribera Colomer, 1948. núm. 17, Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

646. (775) *Taula estil cabriolé*, s. XVIII.

Fusta i bronze, 76 × 144 × 89 cm

Francesc Ribera Colomer, 1949. núm. 216, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1949, Entrada a la col·lecció Rivière

2021, No localitzada

647. (776) *Parella de butaques estil cabriolé*, taller francès, s. XVIII.

Fusta i tapisseria, m/d

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 22729.

2021, Col·lecció particular

648. (860) *Marc amb mirall*, taller català, s. XVIII.

Fusta tallada i daurada, 120 × 80 cm

Fernando Sans Rivière, 2019.

1952, Procedent de l'antiquari Pedro Ruilópez, Barcelona

2021, Col·lecció particular

649. (759) *Taula*, estil barroc, finals del s. XVIII.

Talla en fusta, m/d

Francesc Ribera Colomer. núm. 129, ACR Àlbum fotogràfic de la Col·lecció Rivière.

2021, No localitzada

650. (939) *Parella de gerres*, s. XVIII/XIX.

Ceràmica, 21 cm d'alt × 14 cm de diàmetre

1947, Procedent de la col·lecció Sra. Bertrand, antiquària

2021, No localitzada

651. (995) *Taula de joc*, estil Queen Anne, taller anglès, s. XVIII.

Marqueteria de noguera, m/d

Clixé anònim núm. 995, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1958, Entrada a la col·lecció Rivière

2021, No localitzada

652. *Balanci*, s. XIX.

Talla en fusta, m/d

Albert Martí Palau, 2003. Mas del Sol, Jardí Botànic Pinya de Rosa de Blanes.

2021, No localitzada

653. *Quatre cadires*, s. XIX.

Talla en fusta, m/d

Fotografia de la pel·lícula de la col·lecció Rivière (c. 1972).

2021, Col·lecció particular

Teixits

654. (518) *Escena de la vida d'Alexandre el Gran*, 2a. $\frac{1}{2}$ s. XVI.

Tapís, m/d

Francesc Serra Dimas, 1953. AFB3-120. Top. 022724.

2021, No localitzat

Clixé anònim núm. 518, ACR Àlbum de fotografies de la col·lecció Rivière.

655. (517) *Tobies i l'àngel*, taller flamenc, finals del s. XVII.

Tapís, 267 × 230 cm

Francesc Ribera Colomer, 1950. núm. 207, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1950, Entrada a la col·lecció Rivière

2021, No localitzada

656. (185) *Escena èpica*, taller flamenc, s. XVII.

Tapís, 295 × 280 cm

Francesc Ribera Colomer, 1946. núm. 205, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1946, Entrada a la col·lecció Rivière

2021, Col·lecció particular

“Un hogar en la montaña”, *Arte y Hogar*, núm. 37, 1947. [sp].

657. *Escena de les Metamorfosis d'Ovidi*, finals del s. XVII.

Tapís, m/d

Francesc Serra Dimas, 1955. AFB3-120. Top. 022725.

2021, No localitzat

658. *Escena de gènere*, escola Teniers, finals del s. XVII - inicis del s. XVIII.

Tapís, m/d

Francesc Serra Dimas, 1955. AFB3-120. Top. 023744.

2021, No localitzat

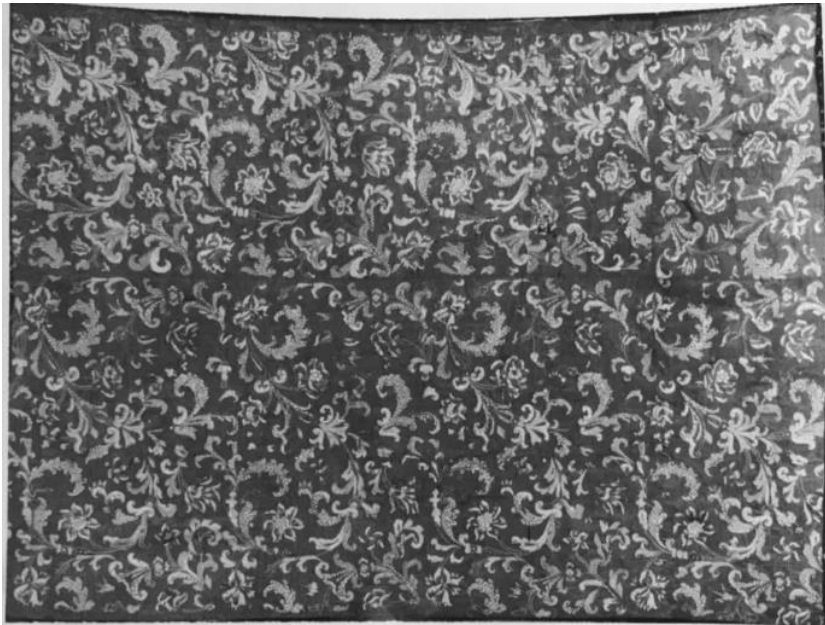

659. *El triomf de Bacus*, 1a. 1/2 s. XVIII. (Manufactura Real de Gobelinos)

Tapís, m/d

Francesc Serra Dimas, 1955. AFB3-120. Top. 017116A.

2021, No localitzat

660. (644) *Tela amb aplicacions i brodats*, s. XVIII.

Seda i brodat, 150 × 213 cm

Francesc Ribera Colomer, 1952. núm. 269, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1952, Procedent de la col·lecció Santiago Rocamora, Sant Cugat

2021, No localitzada

661. (812) *Catifa d'Anatòlia*.

Llana, 330 × 139 cm

Francesc Ribera Colomer, 1949. núm. 280, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1949, Entrada a la col·lecció Rivière

2021, No localitzada

662. *Sofà*, s. XIX.

Fusta i tapisseria, m/d

Francesc Serra Dimas, 1954. AFB3-120. Top. 23026/23027.

2021, No localitzada

663. *Dos sofàs*, s. XIX.

Fusta i tapisseria, m/d

Francesc Serra Dimas, 1950. AFB3-120. Top. 20037.

2021, No localitzats

Rellotgeria

664. (689) **Fitter**, Thomas: *Rellotge de sobretaula*, s. XVIII.

Capsa de fusta decorada amb laca verda decorada d'or i amb aplicacions de bronze daurat i cisellat, 66 × 35 × 22 cm

Francesc Ribera Colomer, 1946. núm. 138, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1946, Procedent de l'antiquari Apolinar Sánchez-Villalba, Madrid

2021, Col·lecció particular

665. **Vélez Neira**, Francisco Javier (1781-?): *Rellotge de caixa alta*, 1808.

Caixa de caoba amb esfera d'acer amb aplicacions de bronze daurat i cisellat, m/d

D. Xaverius Velz et Na Bulgo Raml. Ft 1808.

Albert Martí Palau, 2003. Mas del Sol, Jardí Botànic Pinya de Rosa de Blanes.

2021, No localitzada

Montañes Fontenla, L., *Relojes españoles*, Madrid: Prensa Española, 1968. p. 54, 55 i 82.

666. (582) **Windmills**, Joseph (c. 1640-1724): *Rellojge de sobretaula*, s. XVIII.

Capsa de fusta decorada amb laca verda i dibuixos orientals. Esfera d'acer amb aplicacions de bronze daurat i cisellat, 75 × 40 × 24 cm

Windmills, London

Francesc Serra Dimas, 1947. AFB3-120. Top. 22721/22722/22723.

1947, Procedent de la Unión Suiza de Relojería, Madrid

2021, No localitzat

Autoria desconeguda

667. (602) *Rellotge de caixa alta*, 1a ½ del s. XVIII.

Caixa de caoba amb esfera d'acer amb aplicacions de bronze daurat i cisellat, 205 × 41 × 23 cm

Wm. Stepto London, William Beynham.

Fernando Sans Rivière, 2018.

1952, Entrada a la col·lecció Rivière

2021, Col·lecció particular

668. (406) *Rellotge de sobretaula*, s. XVIII.

Capsa de fusta decorada amb aplicacions de bronze daurat i cisellat, i esfera d'acer, m/d
Clixé anònim núm. 406, ACR Àlbum de fotografies de la col·lecció Rivière.
2021, No localitzat

669. *Rellotge de sobretaula*, s. XVIII.

Capsa de fusta decorada amb aplicacions de bronze daurat i cisellat, i esfera d'acer, m/d
Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 12868.
2021, No localitzat

670. (788) *Joc de rellotge i canelobres*, s. XIX.

Bronze pavonat, rellotge $64 \times 43 \times 17$ cm / canelobres 60×32 cm
Francesc Ribera Colomer, 1949. núm. 231, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.
2021, No localitzat
“Un hogar en la montaña”, *Arte y Hogar*, núm. 37, 1947. [sp].

671. *Rellotge de sobretaula*, inicis del s. XIX.

Bronze daurat i cisellat, m/d

Fernando Sans Rivière, 2018.

2021, Col·lecció particular

672. (801) *Col·lecció de sis rellotges de sobretaula*, inicis del s. XIX.

Bronze daurat i cisellat, m/d

Fernando Sans Rivière, 2018.

1948, Procedent de l'antiquari Pierre Lottier

2021, Col·lecció particular

673. (997) *Rellotge i canelobres*, estil francès.

Bronze daurat, m/d

1948, Procedent de Muebles Miró

2021, No localitzats

Informació de l'Arxiu de la Col·lecció Rivière

Arts gràfiques

674. (593) **Brugalla** Turmo, Emili (1901-1987) i **Alsina** Munné, Ermengol (1889 – 1980): *Llibre d'or de la Col·lecció Rivière*, 1949. [Destinado a que en sus páginas dejen los artistas sus dibujos como recuerdo de la visita a la Colección]

[Ciento cuarenta folios de papel verjurado, con encuadernación de piel roja con mosaico de otros colores y profusión de hierros en oro formando motivos ornamentales simétricos. Guardas de damasco verde. Portada de pergamino, miniada en colores y oro. Cortes dorados. Coraza y estuche de tela marrón], 44 × 31 × 22 cm

Brugalla 1949. H. Alsina Munné. A la coberta “EB”, al teixell “Libro de oro”, a la portada “Libro de oro de la colección Rivière”

1949, Encàrrec del col·leccionista

2021, Col·lecció particular

Brugalla, E., *Brugalla: 254 reproducciones de sus destacadas encuadernaciones, elegidas entre más de dos mil, realizadas en el período de cincuenta años (1926-1976)*, Bilbao: Gran enciclopedia vasca, 1977. p. 377.

Col·lecció d'art de l'extrem oriental

675. (291) *Parella de quimeres*, finals del s. XIX. [Descripción según Mr. Beurdeley de París que hizo una valoración de todas las piezas de la colección de arte del extremo oriente]

Ambarina vermella ataronjada, 29 cm d'alt

Rivière de Caralt, F. (Oct. 1949). "Piedras duras: Colección de don Fernando Rivière de Caralt, en Barcelona", *Arte y Hogar*. Núm. 57. Transparència a color de Batlles-Compte. [sp].

1947, Procedent de la col·lecció Genny, Col·lecció Brooking

2021, No localitzada

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 022935.

676. (293) *Peveter*, finals del s. XIX.

Àgata gris i fusta, 21 cm d'alt

Rivière de Caralt, F. (Oct. 1949). *Op. cit.*, Núm. 57. [sp].

1947, Procedent de la col·lecció Genny, Col·lecció Brooking

2021, No localitzada

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 022976.

677. (294) *Dona*, finals del s. XIX.

Quars rosa i fusta, 16 cm d'alt

Francesc Serra Dimas, 1948. núm. 534, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1948, Procedent de la col·lecció Willy Peters Pons, Barcelona

2021, No localitzada

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. 022948.

678. (295) *Vas amb lotus*, finals del s. XIX.

Jade verd i fusta, 31 cm d'alt

Francesc Serra Dimas, 1947. núm. 539, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1947, Procedent de la col·lecció Genny, col·lecció Brooking

2021, No localitzada

679. (305) *Parella de flors*, finals del s. XIX.

Cristall de roca i fusta, 15 cm d'alt

Francesc Serra Dimas, 1947. núm. 332, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1947, Procedent de la col·lecció Genny, col·lecció Brooking

2021, No localitzada

680. (306) *Dues figures Kuan-yin*, finals del s. XIX.

Jade verd venturina i fusta, 39 cm d'alt

Francesc Serra Dimas, 1947. núm. 530, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1947, Procedent de la col·lecció Genny, col·lecció Brooking

2021, No localitzades

681. (307) *Vas amb dues anses*, finals del s. XIX.

Serpentina i fusta, 23 cm d'alt

Francesc Serra Dimas, 1947. núm. 560, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1947, Procedent de la col·lecció Genny, col·lecció Brooking

2021, No localitzada

682. (311) *Parella de vasos plans*, finals del s. XIX.

Jade “Pi-yü” i fusta, 36 cm d’alt

Francesc Serra Dimas, 1947. núm. 524, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1947, Procedent de la col·lecció Genny, col·lecció Brooking

2021, No localitzada

683. (319) *Grup de dos vasos plans*, finals del s. XIX.

Venturina i fusta, 31 cm d’alt

Francesc Serra Dimas, 1947. núm. 546, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1947, Procedent de la col·lecció Genny, col·lecció Brooking

2021, No localitzada

684. (323) *Peveter*, finals del s. XIX.

Venturina i fusta, 12 cm d’alt

Francesc Serra Dimas, 1947. núm. 547, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1947, Procedent de la col·lecció Genny, col·lecció Brooking

2021, No localitzada

685. (329) *Vas pla*, finals del s. XIX.

Fluorita i fusta, 23 cm d'alt

Francesc Serra Dimas, 1947. núm. 544, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1947, Procedent de la col·lecció Genny, col·lecció Brooking

2021, No localitzada

686. (331) *Grup de dos vasos*, finals del s. XIX.

Fluorita i fusta, 30 cm d'alt

Francesc Serra Dimas, 1947. núm. 538, ACR Àlbum de fitxes de la col·lecció Rivière.

1947, Procedent de la col·lecció Genny, col·lecció Brooking

2021, Col·lecció particular

687. *Quatre figures*, finals del s. XIX.

Talla d'ivori, m/d

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 022855.

2021, No localitzades

688. *Vas i dues figures*, finals del s. XIX.

Talla d'ivori, m/d

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 022856.

2021, No localitzades

689. *Quatre figures*, finals del s. XIX.

Talla d'ivori, m/d

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 022857.

2021, No localitzades

690. *Quatre figures*, finals del s. XIX.

Talla d'ivori, m/d

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 022858.

2021, No localitzades

691. *Vas*, finals del s. XIX.

Talla d'ivori, m/d

Fernando Sans Rivière, 2021.

2021, Col·lecció particular

692. *Parella d'ocells*, finals del s. XIX.

Cristall de roca i fusta, m/d

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 022933.

2021, No localitzada

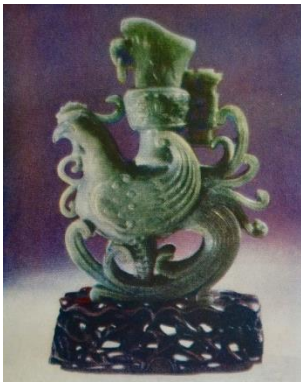

693. *Figures Kuan-yin*, finals del s. XIX.

Jade i fusta, m/d

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 022936.

2021, No localitzades

694. *Parella d'ocells*, finals del s. XIX.

Jade verd i fusta, m/d

Rivière de Caralt, F. (Oct. 1949). *Op. cit.*, Núm. 57.

2021, No localitzada

695. *Vas amb lotus*, finals del s. XIX.

Jade i fusta, 31 cm d'alt

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 022939.

2021, No localitzada

696. *Parella de vasos plans*, finals del s. XIX.

Jade i fusta, 31 cm d'alt

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 022940.

2021, No localitzada

697. *Parella d'ocells*, finals del s. XIX.

Jade blau i fusta, m/d

Ricardo Sans Rivièrre, 2019.

2021, Col·lecció particular

698. *Parella d'ocells*, finals del s. XIX.

Jade i fusta, m/d

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 022942.

2021, No localitzada

699. *Parella de figures Kuan-yin*, finals del s. XIX.

Jade i fusta, m/d

Ricardo Sans Rivièrre, 2019.

2021, Col·lecció particular

700. *Conjunt d'ocells*, finals del s. XIX.

Cristall de roca i fusta, m/d

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 022947.

2021, No localitzada

701. *Figura Kuan-yin*, finals del s. XIX.

Jade i fusta, m/d

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 022949.

2021, No localitzada

702. *Figura de buda i vas*, finals del s. XIX.

Jade i fusta, m/d

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 022950.

2021, No localitzades

703. *Vas*, finals del s. XIX.

Jade i fusta, m/d

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 022955.

2021, No localitzada

704. *Dos vasos amb lotus*, finals del s. XIX.

Serpentina i fusta, m/d

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 022956.

2021, No localitzats

705. *Vas amb lotus*, finals del s. XIX.

Serpentina i fusta, m/d

Rivière de Caralt, F. (Oct. 1949). *Op. cit.*, Núm. 57.

2021, No localitzada

706. *Vas amb lotus i figura Kuan-yin*, finals del s. XIX.

Jade i fusta, m/d

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 022972.

2021, No localitzats

707. *Vas amb lotus i figura Kuan-yin*, finals del s. XIX.

Jade i fusta, m/d

Rivière de Caralt, F. (Oct. 1949). *Op. cit.*, Núm. 57. [sp].

2021, No localitzats

708. *Peveter i conjunt de lotus*, finals del s. XIX.

Jade i fusta, m/d

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 022978.

2021, No localitzats

709. *Ocell i figura Kuan-yin*, finals del s. XIX.

Jade i fusta, m/d

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 022980.

2021, No localitzades

710. *Ocell i vas pla*, finals del s. XIX.

Jade i fusta, m/d

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 022983.

2021, No localitzats

711. *Vas pla amb dues anses*, finals del s. XIX.

Serpentina i fusta, m/d

Francesc Serra Dimas. AFB3-120. Top. 022984.

2021, No localitzada

712. *Kuan-yin*, finals del s. XIX.

Quars rosa i fusta, m/d

Fernando Sans Rivière, 2019.

2021, Col·lecció particular

CONCLUSIÓ

L'estudi *Fernando Rivière de Caralt (1904-1992): vida i llegat d'un col·leccionista d'art* ha consistit, principalment, en una exhaustiva i sistemàtica investigació a l'entorn de l'empresari barceloní Fernando Rivière de Caralt. Aquest, amb gran poder econòmic i social, va mostrar un ampli interès en diversos àmbits de la cultura del país, deixant-hi, en tots ells, una empremta destacada. El treball que hi va fer, en línies generals, va reflectir el seu caràcter exigent, metòdic i constant, propis de l'esperit empresarial del que s'havia nodrit. A la vegada, però, va mostrar-hi una personalitat culta i refinada, ja cultivada pels seus avantpassats i, alhora, desenvolupada per ell mateix. Amb tot, Fernando Rivière, ha sigut el millor exemple a seguir per formar l'eix vertebrador d'aquesta tesi i, les dades sobre la seva vida personal, majoritàriament disperses i oblidades, ens han permès endinsar-nos de ple en aquell context.

Amb l'il·lustre, hem presenciat la puixança de gran part de les famílies benestants que, un cop viscuda la Guerra Civil i malgrat no compartir del tot la nova ideologia implementada, van anar traçant vies per al seu esbargiment. Rivière, ho va fer amb Blanes, Guils de Cerdanya i Pamplona, on hi va adquirir diverses finques. Totes elles, les va decorar amb peces de la seva col·lecció d'art i, amb el treball desenvolupat al Jardí Botànic Pinya de Rosa de Blanes, va esdevenir un dels botànics més importants d'arreu del món. Aquesta afició, que va emprendre tot recuperant un desig sorgit durant la infància, la va viure al costat de Joan Pañella que, a més a més d'amic, en va ser un destacat professional. Així mateix, hem observat que, actualment, la família només manté l'immoble de Pamplona, doncs el de Puigcerdà fou venut i enderrocat i, el de Blanes, es troba en mans d'un altre particular. En aquest sentit, creiem que, a mode d'epíleg, és pertinent reivindicar la necessitat de fer una rehabilitació d'aquest conjunt i, més concretament, del Mas del Sol i el seu entorn arquitectònic, cada vegada en un estat més deplorable.

Pel que fa a les seves facetes de fotògraf i cineasta amateur, és interessant detallar que, gràcies a aquestes, ens hem pogut aproximar a totes les altres, doncs Rivière enregistrava i documentava els seus passatemps de manera, pràcticament, normalitzada. En aquest aspecte, sabem que va rebre el suport del seu cosí Delmir de Caralt Puig i va mantenir un estret vincle amb el Centre Excursionista de Catalunya, un important espai d'aprenentatge del llenguatge fotogràfic. No obstant això, no podem menystenir la importància de fer accessible tot el fons que es troba a la Filmoteca de Catalunya i, per tant, com ja s'ha fet a l'Institut Botànic de Barcelona que, a banda de garantir la seva conservació, també es permeti fer-ne consulta i, en conseqüència, una justa divulgació, descripció i valoració.

Respecte a la col·lecció de segells, realitzada amb el suport de Ricardo Sebastià, el seu secretari, és important recordar el reconeixement que va tenir, en més d'una ocasió, per la seva participació en exposicions filatèliques nacionals. Malauradament, la manca de documentació al respecte i la dispersió total de la col·lecció, al voltant de l'any 1964, no ens han permès conèixer ni les seves característiques principals ni el seu paratge actual. Conservant aquest gust per l'*ephemera*, en canvi, sí que hem pogut valorar la seva pràctica d'intercanvi de postals, ja fossin de Nadal o de felicitació, seguint, al seu torn, una tradició molt habitual entre la societat benestant del moment així com a l'Associació de Bibliòfils de Barcelona, d'on en va ser membre. D'aquest hàbit, i de la seva passió bibliòfila, hem comptat amb interessants col·laboracions d'especialistes del tema que, a més a més, han custodiat exemples del mateix personatge. Finalment, volem fer una valoració molt positiva de l'estudi que hem dut a terme vers el fenomen de l'exlibrisme, fent referència als diferents exlibris que va encarregar l'il·lustre i el seu pas per la *Asociación de Exlibristas de Barcelona*.

L'aproximació a la seva dedicació en el món del col·leccionisme d'art, l'hem fet tenint en compte els diversos punts de vista que impliquen el fet de col·leccionar. Afortunadament, hem comptat amb fonts primàries que ens han permès fer una lectura molt sincera i amena del que va significar pel propi col·leccionista fer aquell projecte. Hi hem inclòs des del material de la Fototeca i Arxiu de la col·lecció Rivière fins al testimoni dels seus descendents. Igualment, hem considerat essencial donar veu als diferents agents del mercat de l'art que ho van viure de primera mà o de manera indirecta i que, per tant, van ser una peça més d'aquell engranatge. Fent aquesta recerca, fins i tot, creiem que hem revifat alguns fons arxivístics que possiblement feia temps que ningú observava amb deteniment. Una falta d'atenció que, malauradament, també ha quedat reflectida a l'hora de localitzar referències sobre el paper que el Sr. Rivière va tenir dins l'àmbit del col·leccionisme d'art, doncs pràcticament no n'hi havien. Aquesta panoràmica, ens ha permès descobrir que, Rivière, és un clar exponent del col·leccionisme sorgit entre 1900 i 1930, formant part dels col·leccionistes del món de les finances, la indústria o el comerç com, per exemple, Cambó, Plandiura i Sala Ardiz.

Aquesta investigació, posa de manifest que, la col·lecció Rivière, és un reflex de l'esperit del seu propi creador. Rivière, eminentment heterogeni, va incorporar artistes francesos, recordant els seus orígens; temàtica paisatgística, donant visibilitat al seu apreci per la natura; pintures on s'hi representa l'arquitectura urbana de la Barcelona i el país on va viure; i donant cabuda a l'obra d'artistes de renom però també de no tant coneguts, explicant així el seu caràcter obert i atrevit. Per últim, mostrant la seva faceta més empresarial, també va practicar la compra i la venda contínua per, dia a dia, millorar el projecte i fer-lo més interessant. Una

evolució que, a més a més, demostra certs paral·lelismes amb els col·leccionistes Eusebi Isern Dalmau, Josep Barbey, Santiago Julià, Francisco Godia o Alberto Puig Palau.

Pel que fa a la descripció de les principals obres de la col·lecció Rivière, creiem que, si bé és cert que, la majoria, ja havien sigut publicades en catàlegs raonats o monografies d'artistes i, per tant, tenien un estudi previ, algunes encara no s'havien catalogat mai. De fet, és gràcies al fons fotogràfic de Francesc Serra Dimas que hem arribat a conèixer quines eren les peces que, realment, conformaven aquella col·lecció. A l'Arxiu Fotogràfic de Barcelona, trobem les fotografies distribuïdes en diverses classificacions, en aquest cas ens vàrem centrar en l'anomenada com a "col·lecció Rivière", dins el grup de "col·leccions particulars". Ara bé, la localització de les fotografies no va acabar aquí, doncs observant el poc volum d'imatges que hi havia en la primera cerca, vàrem creure que calia fer un buidatge de la classificació per altres opcions com, per exemple, "artistes" que, en aquest aspecte, mantenen un ordre alfabètic. Tenint en compte aquestes imatges i les referències que Serra hi havia deixat al seu anvers com el títol de l'obra, les mides, la localització, l'any de realització de la imatge... vàrem acabar de recopilar moltes de les peces que no es contemplaven en la primera consulta. Així mateix, l'intercanvi de punts de vista amb historiadors de l'art, especialistes d'artistes i amants del patrimoni en general, considerem que ha sigut molt enriquidor. Un treball que, a més a més, ha servit perquè, l'il·lustre i les peces que va aplegar, comencessin a tenir el reconeixement que mereixien. Igualment, ha posat de relleu que, sovint, la història de l'art ha aprofundit massa en l'àmbit de la pintura, impeding fer precisions més acurades vers algunes peces d'arts decoratives, concretament el mobiliari i els teixits, així com les peces d'art de l'extrem oriental. Respecte a l'elaboració de les fitxes tècniques de les obres, som plenament conscients que el material gràfic no sempre és de la qualitat desitjable, fonamentalment la causa ha estat la dificultat tècnica per accedir en condicions òptimes a fotografiar l'obra o bé el desconeixement de la seva localització. No obstant això, cal dir que aquest catàleg és obert, perquè tot i que en la recerca s'ha aspirat a l'exhaustivitat, hi ha punts en els quals les dificultats de localització i de documentació han estat insuperables i haurien frenat indefinidament aquesta publicació. En qualsevol cas, el material documental i gràfic que l'il·lustre va configurar i, per fortuna, la seva família ha conservat, ha sigut imprescindible per poder fer-lo més complet.

Per concloure, creiem que, Rivière, com tants altres il·lustres del moment, va participar de l'àmbit de la cultura i, específicament de l'art, més per convicció que per inversió. Conseqüentment, era necessari fer-ne una revisió, empatitzant amb el personatge, establint-nos tant en l'època com en les diferents facetes viscudes, mancades d'atenció i d'estudi.

BIBLIOGRAFIA⁴⁰¹

Amics dels Jardins, *Amigos de los Jardines de Barcelona cumplen XXV años: 1947-1972*, Barcelona: Gráficas El Tinell, 1975.

Aguilar, A., *Cartes i carters. Una història del correu postal a Barcelona*, Barcelona: Albertí, 2018.

Alsina, E. i Beltrán, C. (eds.), *El reverso de la historia del arte: Exposiciones, comercio y coleccionismo (1580-1950)*, Gijón: Ediciones Trea, 2015.

Autoria desconeguda, *La felicidad en la práctica de la virtud. Un Ángel de la tierra: Francisco de P. Esteve Pi, gloria de la juventud católica española (1900-1918)*, Barcelona: Impr. Subirana, 1918.

Autoria desconeguda, *Lista de señores socios. Círculo Ecuestre*, Barcelona: Impr. Seix Barral Hnos, 1975.

Barrachina, J., Llonch, S. i Vélez, P., *La col·lecció somiada. Escultura medieval a les col·leccions catalanes*, Barcelona: Institut de Cultura de Barcelona, 2002. Col·lecció Quaderns del Museu Frederic Marès.

Bassegoda, B. i Domènech, I. (eds.), *Col·leccionistes, Col·leccions i Museus. Episodis de la història del patrimoni artístic de Catalunya*, Barcelona [i altres]: Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona [i altres], 2007. Memòria Artium, 5.

Bassegoda, B. i Domènech, I. (eds.), *Antiquaris, experts, col·leccionistes i museus: El comerç, l'estudi i la salvaguarda de l'art a la Catalunya del segle XX*, Barcelona [i altres]: Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona [i altres], 2013. Memòria Artium, 15.

Bassegoda, B. i Domènech, I. (eds.), *Col·leccionistes, Col·leccions i Museus. Episodis de la història del patrimoni artístic de Catalunya als segles XIX i XX*, Barcelona [i altres]: Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona [i altres], 2014. Memòria Artium, 17.

Benet, R., *Homenaje a Rafael Benet de los pintores de Cataluña*, Barcelona: Nauta, 1969.

Bonet, J.M., *Enric Planasdurà. Obres 1949-1974*, Barcelona: Oriol Galeria d'Art. 2010.

Boronat, M.J., *La política d'adquisicions de la Junta de Museus, 1890-1923*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1999. Monografies de la Junta de Museus de Catalunya 1.

Borràs, M.Ll., *Coleccionismo de arte en Cataluña*, Bilbao: Departamento de Actividades Culturales del Banco de Bilbao, 1987.

⁴⁰¹ No s'inclouen les obres referenciades al Catàleg d'obres de la col·lecció Rivièrè, ni els articles d'autoria Rivièrè de Caralt, especificats, degudament, en cada apartat. Tampoc s'inclouen els escrits consultats corresponents a publicacions periòdiques, doncs se citen en cadascuna de les referències a peu de pàgina.

Borràs, M. Ll., *De Fortuny a Barceló: coleccionismo generación Francisco Godia*, Barcelona: Fundació Francisco Godia, 2007.

Cabana, F., *Fàbriques i empresaris: els protagonistes de la revolució industrial a Catalunya*, Vol 1, Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 2001.

Cabana, F., *Fàbriques i empresaris: els protagonistes de la revolució industrial a Catalunya*, Vol 3, Barcelona: Enciclopèdia catalana, 2001.

Cabana, F., *Cien empresarios catalanes*, Madrid: LID Editorial Empresarial, 2006.

Casas, M., *Art en el llibre: Exlibris del Modernisme i el Noucentisme*, Girona: Ursula Llibres (Fundació Rafael Masó), 2015.

Cátedra, P.M. i López-Vidriero, M.L., *Prospecto para la historia y la bibliografía de la Asociación de Bibliófilos de Barcelona*, San Millán de la Cogolla: Instituto de Historia del Libro y de la Lectura (CiLengua), 2008.

Checa, M., *Poblenou: la fàbrica de Barcelona*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2002.

Crous, J., *Llibre dels pregons de la Vila de Blanes*, Blanes: Ajuntament de Blanes, 1998.

Coll, I. i Vidal-Quadras, J.A., *José María Vidal-Quadras: poeta del contraluz*, Barcelona: Bustamante, 2007.

Corredor-Matheos, J., *Pedro Gastó. Catálogo*, Bilbao: Galería Arteta, 1973.

Doll-Petit, R., *L'abans de Blanes: Recull gràfic (1863-1965)*, El Papiol: Editorial Efadós, 2007.

Doll-Petit, R., *Els "Catalans de Gènova": història de l'èxode i l'adhesió d'una classe dirigent en temps de guerra*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2003.

E. Chicharro. Madrid. Barcelona: Archivo de Arte, 1948. lám. 10. Figuras cumbres del arte contemporáneo español 17.

Fernández, P., *Un siglo y medio de trefilería en España. Historia de Moreda (1879-2004) y Rivière (1854-2004)*, Barcelona: Rivière y Moreda - Trivium, 2004.

Fernández, P. i Pascual, P.(eds.), *Del metal al motor: innovación y atraso en la historia de la industria metal-mecánica española*, Madrid: Fundación BBVA, 2007.

Fermentino, M. de, *Cronica del CIF (I Congreso y Exposición Internacional de Filatelia – Barcelona)*, Barcelona: Artigas, 1964.

Francisco Serra: *Barcelona*. Barcelona: Archivo de Arte, 1949. làm. 1. Figuras cumbres del arte contemporáneo español 20.

Gavioli, L., *Reunir totes les plantes de Catalunya: adquisició de 5 herbaris de l'Institut Botànic de Barcelona a través de les cartes de Pius Font i Quer*, Treball de Recerca: Història de la Ciència: Ciència, Història i Societat, Màster interuniversitari Universitat Autònoma de Barcelona i Universitat de Barcelona, 2016.

Gutiérrez, M., *Doctor Jordi Nadal: la industrialització i el desenvolupament econòmic d'Espanya*, Vol. II. Barcelona: Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona, 1999.

Illa, M.C., *Catàleg raonat dels exlibris catalans de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona*, Barcelona: RABLL, 2007.

Luis Muntané: *Mataró*. Barcelona: Archivo de Arte, 1946. làm. 9. Figuras cumbres del arte contemporáneo español 11.

Jiménez-Blanco, M.D., *El coleccionismo de arte en España: una aproximación desde su historia y su contexto*, Barcelona: Fundación Arte y Mecenazgo, 2013.

Jolis, A. (coord.), *Centre Excursionista de Catalunya: 120 anys d'història: 1876-1996*, Barcelona: Centre Excursionista de Catalunya, 1996.

José Aguiar: *La Gomera*. Barcelona: Archivo de Arte, 1948. làm. 10. Figuras cumbres del arte contemporáneo español 16.

José Obiols: *Barcelona*. Barcelona: Archivo de Arte, 1945. làm. 9, Figuras cumbres del arte contemporáneo español 4.

Maragall, J. A., *Història de la Sala Parés*, Barcelona: Editorial Selecta, 1975.

Miralles, F. i Martin, G., *Fons d'art de Crèdit Andorrà: secrets d'una col·lecció*, Andorra la Vella: Crèdit Andorrà, 2008.

Miralles, F., *Història de l'art català*, Barcelona: Edicions 62, 1983. (vol VIII).

Oliva V. i Oliva O., *Barcelona. Publicitat i Ephemera*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2015.

Palaudarias, A., *El Instituto de Estudios Norteamericanos de Barcelona, 1951-1962: La plurifuncionalidad del I.E.N. en la implantación de un nuevo modelo cultural en España*, Treball de Recerca: Departament d'Història Contemporània, Màster d'Estudis Històrics Facultat de Geografia i Història, Universitat de Barcelona, 2010.

Passarell, J., *Llibre de llibreters de vell i de bibliòfils barcelonins d'abans i d'ara*, Barcelona: Editorial Millà, 1949.

Puigdollers, B. i Catasús, A. (dirs.), *Art i cultura de postguerra. Barcelona (1939-1962)*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2018.

Puigdoménech, F., *Historial de la indústria metal·lúrgica Rivièr S.A. 1835 - 1979*, La Garriga: Francesc d'Assís Puigdoménech i Tey, 1993.

Quiney, A. i Estruga, J., *Col·leccions privades, llibres singulars*, Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 2005.

Ràfols, J. (dir.), *Diccionario Biográfico de Artistas de Cataluña*, vol. 2. Barcelona: Editorial Millá, 1953.

Risques, M., *Un segle d'història de Catalunya en fotografies*, Vol. I. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 2010.

Rodrigo y Alharilla, M., *Indians a Catalunya: capitals cubans en l'economia catalana*, Barcelona: Fundació Noguera, 2007.

Roger, A., *Respirant Art: Rafael Bataller, Charo de Oteiza i els amics artistes*, Blanes: Ajuntament de Blanes, 2013.

Romaguera, J., *Un mecenatge cinematogràfic. Vida i obra de Delmiro de Caralt*, Barcelona: Fundació Mediterrània, 1987.

Ruyra, J., *Pinya de Rosa*, Barcelona: Editorial Catalana, 1920.

Santacana, C. i Pujadas, X., *Història de l'Atletisme a Catalunya*, Barcelona: Federació Catalana d'Atletisme, 2012. p. 109.

Santos, R. (rev.), *Diccionario "Ràfols" de artistas contemporáneos de Cataluña y Baleares*, Tomo III. Barcelona: Diccionari Ràfols S.L., 1989.

Serra, F. (dir.), *70 anys d'amics: 1933-2003*, Barcelona: Amics dels Museus de Catalunya, 2003.

Serra, M.d.LL., *Els museus catalans en els primers anys del franquisme. Anàlisi de la utilització dels centres museístics catalans en el període 1939-1947*, Girona: Universitat de Girona, 2014. Tesi doctoral.

Torras, J., *Viaje sentimental por los cines de Barcelona*, Barcelona: Parsifal, 2002.

Tomàs, J. i Beorlegui, A., *El cinema amateur a Catalunya*, Barcelona: Generalitat de Catalunya, Institut Català de les Indústries Culturals, 2009.

VVAA., *Ángel Ferrant*, Madrid: Ministerio de Cultura, 1999. Catàleg de l'exposició del Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía, Madrid, maig-agost 1999.

VVAA., *Catálogo ilustrado de la Exposición Internacional de Ex Libris: celebrada en los salones del Real Círculo Artístico de Barcelona del 9 al 17 de marzo*, Barcelona: Asociación de Exlibristas, 1957.

VVAA., *El legado de Carmen Sánchez. La última lección*, Madrid: Museo Nacional del Prado, 2021.

VVAA., *La Masia d'en Cabanyes. Arquitectura i col·leccions singulars*, Vilanova i la Geltrú: Consell Comarcal del Garraf: Centre d'Interpretació del Romanticisme Manuel de Cabanyes, 2016.

VVAA., *L'espai natural de Pinya de Rosa: Informe científic*, Blanes: Consell Superior d'Investigacions Científiques i Universitat de Girona, 2003.

VVAA., *Pedro Masaveu: pasión por Sorolla*, Fundación María Cristina Masaveu Peterson, 2018. Edició limitada. Catàleg de l'exposició celebrada al Centro Niemeyer, Avilés (29 de juny del 2018 – 6 de gener del 2019).

Vidal, J., “Cobalto, història d’una iniciativa editorial (1947-1953)”, *Locus Amoenus* 3, Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, Departament d’Art, 1997.

Vidal, J., *Galerisme a Barcelona 1877-2012: Descobrir, defensar, difondre l’art*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2012.

Vilar, P. (coord.), *Història de Catalunya*, Vol. VII. Barcelona: Edicions 62, 1989.

Vinton, R., *La gran teranyina*, Barcelona: Edicions del Periscopi, 2017.

HEMEROGRAFIA

ABC

Arte y Hogar

Blanda

Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya

Boletín de información municipal, Hospitalet de Llobregat

Boletín de la Sociedad Española de Excursiones

Bonanova: órgano de la Asociación Bonanova

Collectanea Botanica

Cuestiones de género: de la igualdad y la diferencia

Destino

El Eco de Sitges

El Periódico

El Sol de Antequera

Gaceta municipal de Barcelona

Historia Contemporánea

La Ilustración Artística

La Publicidad

La Punxa

La Vanguardia

La Veu de Catalunya

Liceo

Los Deportes

Madrid Filatélico

Recvll

Ressorgiment

Revista Arte Español

Revista Gran Via: de actualidades, artes y letras

Stadium

REVISTES CIENTÍFIQUES

Locus Amoenus

APÈNDIXS

APÈNDIX I. DOCUMENTACIÓ

Crous, J., *Llibre dels pregons de la Vila de Blanes*, Blanes: Ajuntament de Blanes, 1998. P. 271-278.

Ferran Rivièrre de Caralt. Pregoner de l'any 1990.

Biografia de Ferran Rivièrre de Caralt

Neix a Barcelona, al carrer Girona l'any 1904. Quan tenia 5 anys va entrar a un col·legi alemany, de Barcelona, i en va sortir als 8 anys, parlant força bé l'idioma. Continua aprenent llengües, fins arribar a parlar-ne sis: alemany, anglès, francès, italià, castellà i català. Als 14 anys obté el títol de perit mercantil a una acadèmia del carrer Balma, de Barcelona. Als 18 anys obté el títol d'enginyer tècnic, la carrera constava de 4 anys, però ell la va fer amb 3 anys. Més tard va fer la carrera completa d'enginyer industrial. Comença a treballar a l'empresa familiar Indústries Rivièrre. Als 19 anys ja n'era el director, i tenia al seu càrrec 230 treballadors.

Arriba a Blanes l'any 1941, atret per la seva bellesa i la de la Costa Brava. Durant 5 anys, cada estiu lloga unes habitacions a l'Hotel Mediterrà, situat al mateix passeig de Mar. L'any 1945 compra una finca al sector de s'Aguia, amb la intenció de fer-hi una casa i endegar un jardí botànic; (objectiu que aconsegueix) i bateja la finca amb el nom de Pinya de Rosa. Carles Faust, el creador del jardí botànic Mar i Murtra, li ofereix les primeres plantes i l'ajuda a continuar l'obra empresa. Té la col·laboració de l'arquitecte Duran i Reynals i l'orienta i l'ajuda el professor de botànica Joan Pañella Bonastre.

Avui el Jardí Botànic Pinya de Rosa és conegut arreu del món i el Sr. Ferran Rivièrre és considerat el degà dels cactòlegs espanyols. Els botànics Lavcanus, de Sud africà i Newton, anglès, han dedicat al Sr. Rivièrre una planta "Aloe rivieri", descoberta al Yemen.

Va morir a Barcelona el 12 de juliol de 1992.

Pregó:

L'Alcalde:

Companys, regidors, senyores i senyors: molt bona tarda. Amb aquest acte donem inici a la Festa Major de Santa Anna 1990. El Sr. Ferran Rivièrre de Caralt, una persona que està entre nosaltres fa aproximadament 50 anys, i els seus primers inicis dintre de la població van ser

uns inicis com a estiuejant. Posteriorment, a l'any 1945, començava a comprar la primera propietat del que posteriorment es va anomenar Pinya de Rosa.

La seva gran afecció és la botànica. Afecció que l'ha portat a ser reconegut com una personalitat dintre del món de la botànica, i ha estat membre destacat de les societats de botànica més prestigioses a nivell internacional.

Podríem parlar molta estona del Sr. Ferran Rivière de Caralt, però precisament som aquí per escoltar el seu pregó, per escoltar les seves paraules, i aquesta presentació, penso que s'ha de significar molt puntualment per dos fets importants.

El primer, que durant la seva dilatada vida a la nostra població, ha fet un seguit de cessions de terrenys situats en el nostre terme municipal, o sigui, una cessió per al poble de Blanes. El segon, molt important, que és el fundador del Jardí Botànic Pinya de Rosa, un jardí que dintre de la seva especialitat de cactus, està considerat un dels millors del món.

Per tot això, hem cregut que havia de ser la persona escollida. Jo aquí li vull donar el més sincer agraïment per la seva acceptació de ser pregoner de la Festa Major, perquè penso que és la persona idònia. Per tant, Sr. Ferran Rivière de Caralt, moltes gràcies per acceptar d'ésser pregoner, i ara vós teniu la paraula.

Ferran Rivière de Caralt

Has dit algunes coses que m'agradaria comentar però simpàtiques. Soc aficionat a moltes coses. Els papers els necessito. Els papers sempre són necessaris. M'ha costat una mica veure que podria fer això, perquè al principi com vam quedar que t'agraïa que t'haguessis recordat de mi, et vaig dir que el meu català no és un català massa fi, perquè soc fill de francès nacionalitzat espanyol i perquè el meu avi Rivière va morir francès. En canvi, l'avi Caralt era català i a casa seva parlaven català. A casa meva hem parlat castellà perquè el meu pare va néixer a Madrid, coses de la vida. Però de totes maneres, jo el que voldria explicar són coses que jo he fet a Blanes. I això em porta a una cosa que no m'agrada massa, perquè crec que el que empipa més en públic és que un senyor comenci a parlar d'ell, i d'ell i d'ell. I avui em toca parlar de mi, de mi i de mi. Per tant, ja m'excuso d'entrada, que no és precisament el que més m'agrada parlar. Podria parlar de coses tècniques, de pintura, perquè soc col·leccionista, etc. Crec que el que soni sonarà, així que m'excuso d'entrada si les coses no surten com jo voldria, ja que no soc cap polític que té costum de parlar en públic cada dia.

Si haig d'explicar una mica la meva vida, diré que la primera idea que vaig tenir de fer un jardí va ser quan jo devia tenir uns 12 o 13 anys. En el xalet on vivien els meus pares hi havia un

gran eucaliptus i el peu de l'eucaliptus, el lloc pitjor escollit per poder fer-hi un jardinet, estava ple d'arrels. Vaig començar a tenir unes quantes suculentess i algunes cactàcies, però vaig veure que no era el lloc. Vaig dir que el dia que tingués un terreny aquell dia començaria a fer una col·lecció.

La idea de fer una col·lecció la tinc des de nen, des de la guerra de 1914, quan hi havia aquells cromos de xocolata. Amb els meus companys de col·legi fèiem canvis i així vaig començar la primera col·lecció de la meua vida. De col·leccions n'he fet algunes! Per sort, totes les col·leccions que he fet han arribat. La col·lecció de plantes que està aquí a la vista. Jo sé que aquí hi ha molta gent que no coneix Pinya de Rosa, i m'agradaria que aixequessin el braç, perquè aquí passa com a París, els que no coneixen la Torre Eifel són els francesos, els estrangers sempre hi pugen, el primer que fan quan arriben, però els francesos no hi pugen mai.

Havent de parlar de coses meves des del principi, una seria aquesta del petit jardí que vaig començar a fer a casa dels meus pares, però vaig veure al cap d'un any que allò no anava i ho vaig desmuntar tot. Vaig dir que el dia que tingués un terreny, aquell dia tornaria a fer la col·lecció de plantes; tenia 12 o 13 anys. A veure si em venen les idees, perquè hi ha tantes coses a dir.

En el col·legi on vaig entrar, als 5 anys era un col·legi alemany. En vaig sortir quan tenia 8 anys, hi vaig aprendre bastant l'alemany, i el parlo. A vegades m'han preguntat si soc alemany. Parlo sis idiomes: l'alemany, el francès, l'anglès, l'italià, el català i el castellà. Això em dona facilitats, perquè quan hi ha visites al jardí, m'agrada parlar amb el públic, preguntar si els agrada o si no els agrada, si hi troben alguna cosa que no està bé, i sempre és una manera de tenir-se amb les visites que tenim al jardí.

Després del col·legi, dels 14 als 15 anys, vaig aconseguir el títol de perit mercantil, al carrer Balma, que ja no existeix. Als 18 anys, vaig fer la carrera de tècnic d'enginyers tècnics. Com que era de 4 anys ho vaig fer amb 3. En un estiu vaig fer un curs, per poder acabar el més aviat possible, i després vaig començar, al cap d'uns quants anys, la carrera d'enginyer lliure, i vaig acabar-la. Són els tres títols que tinc.

Vaig estudiar en el col·legi fins als 18 anys. Als 18 anys el meu pare va perdre el seu germà, (ells dos portaven el negoci), i em va recomanar que entrés a treballar a la fàbrica Rivièra, perquè jo tenia dos cosins que hi treballaven. Això representava un avantatge, ja que podia tenir dificultats si el meu pare moria. Així vaig començar a treballar als 18 anys. Als 19 era

director de la fàbrica, amb 230 obrers, i això va durar fins que va morir el meu pare, i era director general i etc..etc.

Parlant dels jardins, el jardí de Pinya de Rosa va néixer quan vaig tenir el terreny. El terreny el vaig comprar perquè estíuejàvem fora de Barcelona, i jo volia estíuejar vora del mar. Coneixia Blanes perquè, quan teníem 6 o 7 anys, des de Llanerres ens veníem a banyar a Santa Cristina. Tot això jo ja ho coneixia i em va semblar interessant de venir a passar les vacances aquí. Vaig llegir un anunci petit a La Vanguardia, 4 × 5 cm que deia: “El primer de Juliol del 1942, s’inaugura l’Hotel Mediterrà”. Vaig venir a veure el que era i em va agradar. Hi vaig llogar 3 habitacions per a la família i això va durar 6 anys. Sempre vam tenir les mateixes habitacions a l’Hotel Mediterrà; llàstima que ja no existeixi, perquè era una vertadera delícia.

Jo tenia un caiac i em passejava per mar. Tenia una amiga que vivia a la cala s’Agulla, que es diu Carmen Lori, que em va dir que, ella i el seu marit (doctor de pulmó), s’hi trobaven molt aïllats i que li agradaria que nosaltres compréssim un terreny al costat d’ella per fer-li companyia. Vam passar-hi bastants vegades, i al final em va dir com es deia el pagès que tenia la finca al costat d’ella, (on jo tinc la casa). Era un tal Barreras, un pagès de Blanes, li vaig poder comprar el terreny. La senyora va quedar satisfeta perquè vam fer-hi la casa. Vaig tenir-hi un jardí gran, i vaig començar a fer la col·lecció.

Al principi, coneixent el Sr. Faust, em va ajudar amb 50 plantes (la qual cosa li agraeixo). Eren xumberes oupúnties, les primeres 50 oupúnties que vaig tenir. Avui en dia diuen que la col·lecció d’oupúnties de Pinya de Rosa, és la més important del món. Són poques paraules, però tenen el seu pes, i tot i així vaig començar a fer la col·lecció de plantes. Vaig començar a comprar més terreny, més terreny que em van oferir. Jo crec que només he comprat 3 parcel·les, les altres me les oferien. I així vaig aconseguir bastant. Tot i que ja no tinc tant, em sembla que queden 40 o 50 hectàrees, però em sembla que ja està previst per a la urbanització Pinya de Rosa.

Em vaig dedicar al cactus, potser perquè els altres no ho fan, perquè són plantes que punxen molt. Totes punxen, i a vegades em dura 15 dies la picor dels cactus. Avui en dia aquesta col·lecció es pot considerar com una de les més importants d’Europa a l’aire lliure. En hivernacles hi ha molta gent que té plantes. També tinc 500 orquídiess i 7.000 espècies diferents de plantes. Se’m coneix internacionalment, i el nom de Pinya de Rosa i el de Blanes ha donat moltes vegades la volta al món! Tinc amistats a tot el món; col·leccionistes sobretot. Em recordo que una vegada estava a Fifi, al Pacífic, vaig preguntar a un cambrer que hi havia

al bar com es deia, em va dir Josep. I vostè com es diu? Fernando. La meva filla hi era. Som gent simpàtica i sempre allà on anava em deien Fernando. El mateix ha passat amb el nom de Pinya de Rosa, i el de Blanes. Quan vaig saludar el del bar em va dir: I vostè de quin país és? Som espanyols, li vaig dir. Ell no sabia on era Espanya. I no sé com va ésser, que hi havia futbol i volíem saber com havia anat el partit del Madrid. Quan li vaig dir que érem de Madrid, ell va dir: Ah! ja, Madrid futbol. O sigui, que hi ha noms que queden. Suposo que el nom de Blanes també ajudarà a quedar-se a molts turistes i molts botànics importants. Perquè hem tingut dos congressos internacionals organitzats pel Sr. Pañella, que m'havia ajudat 8 anys a Pinya de Rosa, i el que jo sé de plantes ho dec a ell. El nom de Pinya de Rosa i el nom de Blanes corren pel món i jo ajudo que es conegui més. Així, en principi, va ser com va començar. Va ser un petit anunci a La Vanguardia qui té la culpa que jo estigui ara aquí assegut, que el jardí estigui fet i que la col·lecció estigui feta. Un dia vaig llegir un anunci i vaig dir que anéssim a Blanes a estiuemar a l'any 1941, ja fa molts anys.

La meva especialitat ja he dit que són les oupúnties, conegudes internacionalment com la col·lecció més important. Quasi totes les oupúnties són de Mèxic. Les agades, són les piteres, són de Mèxic, però hi ha plantes que són de l'Àfrica, de l'Àfrica del sud, sobretot. Els aules són de l'Àfrica del sud. Les grans col·leccions meves són les oupúnties de Mèxic, les agades de Mèxic i els aules de Sud-àfrica. Aquestes 3 col·leccions són molt importants. No crec que hi hagi ningú a Europa que tingui el que jo tinc. I no és per tenir-ho. Jo sempre dic que el col·leccionista té un sentit de pecar, en sentit de tenir. O sigui, si hi havia una planta que no la tenia, la buscava i si havia de fer un viatge per anar-la a buscar, ho feia. Crec que és el pecat que es podria confessar, que és una cosa que surt de dins, que no fa mal a ningú.

Després tinc col·leccions en hivernacles, on hi ha plantes petites. Alguns estan tancats, i no els obro al públic perquè hi ha massa portamonedes de senyores que es passegen per la col·lecció. Això que dic és veritat, a casa i a l'estranger, també massa, agafen una planteta, la fiquen a la bossa, i quan arriba a casa està feta malbé. Però crec que el jardí botànic dóna un nom a Blanes. Però estic content d'haver-ho fet, no exclusivament per donar un nom a Blanes. Aquestes coses es fan perquè surten del cor, es fan amb cor, més que amb pessetes. Les pessetes ajuden, però, si no hi ha cor, les col·leccions no es poden fer. Tinc moltes plantes, i si hi ha algú que tingui interès a visitar el Jardí botànic Pinya de Rosa, i té la meva adreça, que m'escrigui, que amb molt de gust l'acompanyaria per ensenyar-l'hi, també podeu fer un grup d'uns quants que vulgueu veure el jardí. Hi va haver la Setmana Botànica, i alguns grups varen venir a veure el Jardí Botànic Pinya de Rosa, els vaig obrir les portes.

Parlant de les coses que jo he fet per Blanes, la Mª Dolors em va demanar un dia un tros de terreny meu per fer-hi el dipòsit de l'aigua que és el que basteix Blanes. No és que fos gaire important, eren 3.000 metres, i l'hi vaig regalar. Després, el Sr. Oró, en Joan, és molt amic meu. Ens apreciem molt. Ha estat moltes vegades a casa i, sempre que pot, ve a descansar a Pinya de Rosa, perquè diu que jo li parlo de plantes, li parlo de whisky, però no li parlo de problemes astronòmics i de satèl·lits (cosa que ell coneix molt bé). Un dia l'Oró em va dir que li interessaria molt poder fer a Blanes un Institut d'Investigacions Científiques. Ja parlo de fa molts anys, de mica en mica se'n va parlar, i un dia em va dir: Escolta, jo ja tinc el terreny que m'interessaria per fer-hi l'Institut, demanava 5 hectàrees i mitja. Això ja era considerable, ja que és molt de terreny, però jo li vaig dir que ja hi podia comptar perquè tot això era per a Blanes. N'he fet bastants de regals a l'Ajuntament, tots d'interès per al personal i per als habitants de Blanes, l'Institut d'Investigacions dona molt nom a Blanes. Vaig regalar-li les 5 hectàrees i mitja, vam anar al notari, vaig firmar la cessió dels terrenys i l'Ajuntament els va oferir a l'Institut d'Investigacions de Madrid. Van ser ells qui el van finançar. Al principi teníem un Consell del qual jo en formava part, abans que es formés l'Institut. Després, també, la Mª Dolors, amb el millor desig de fer coses per Blanes, em va dir que necessitava una hectàrea a la vora de casa meua, a l'Institut de l'Escola Professional. S'hi volia fer un quarter de la Guàrdia Civil, també li vaig regalar. L'últim ha estat l'Hospital que s'està construint ara. Té gràcia, perquè, és una cosa divertida, el terreny forma part de la urbanització Pinya de Rosa. Està aprovat, però hi havia una zona on deia "Hospital", (no sé si ja estava pensat que allà es construís l'Hospital, però el terreny no era de l'Ajuntament, era de la urbanització. Per tant, era meu. I, amb aquest senyor que tinc a la dreta, sense que ell m'ho demanés, i sense que jo l'hi oferís, vam anar al notari i l'hi vaig cedir. Ni en vam parlar, ja ho vam donar com una cosa que havia de ser. Vaig pensar que això era per Blanes, i Blanes necessitava un hospital comarcal, perquè l'altre era un hospital que estava molt bé. Sempre m'havien tractat perfectament bé. Vaig tenir una caiguda des de 2 metres d'alçada i vaig caure de cap a la platja, em van fer dotze punts al cap perquè tenia dos forats on hi sortia molta sang. Vaig perdre l'oremus, i vaig caure a la platja des de casa. Bé, tot això es va arreglar, i ja ha passat; són aigua passada.

Podria parlar 3 hores més, però amb el temps que tenim és una mica just. Si hagués de parlar de tot el que tinc preparat, n'hi hauria per una estona llarga. He portat papers per llegir, papers perquè em donessin idees; i els papers s'han quedat a sobre la taula. Tot el que he dit és una mica el que volia dir, però, potser si hagués llegit, hauria estat més en ordre. De totes maneres, vull que sapiguen tots els que sou aquí, i no solament els que sou aquí, sinó tots els

que son a fora que no han pogut entrar, que si volen venir a veure el jardí, només han d'avisar. Ara, us agrairia que ho féssiu en un grup no massa gran, un grup de 10 o 12, on tothom pugui escoltar. Si algun dia fan un grup de 10 o 12, i volen saber el que és un agade de Mèxic o de Sud-àfrica, i algun detall més, amb molt de gust ho faria, perquè per a mi poder mostrar i que toquin el que jo he creat, és un plaer com també ho és poder compartir aquest moment i explicar les meves coses. Vull manifestar-vos el meu agraïment per l'atenció i la tranquil·litat amb què he pogut exposar els meus apunts i les meves experiències.

Malauradament, tot i que hi ha moltíssimes més coses i anècdotes per explicar, penso que cal acabar, ja que sembla que és hora que comencin aquestes Festes.

Moltes gràcies!

APÈNDIX II. PUBLICACIONS DE FERNANDO RIVIÈRE DE CARALT

“Piedras duras: Colección de don Fernando Rivière de Caralt en Barcelona”, *Arte y Hogar*, núm. 57, 1949. [sp].

¡Piedras duras!: ¿qué misterio tendrán que al contemplarlas quedamos extasiados ante el delicioso dibujo de sus figuras, ante el maravilloso color de cada una de ellas y que reunidas dan una belleza al conjunto que no se olvida fácilmente?

El jade, que los antiguos chinos consideraban como sustancia tan pura, que servía al emperador, disuelto en vinos aromáticos, como único alimento, cuando se preparaba para los grandes sacrificios, hoy se busca y se colecciona por su belleza y también porque se ha puesto de moda. El jade de los chinos, silicato de cal y de magnesio, puede ser negro (por el cromato de hierro), rojo sangre, amarillo, marrón (óxido de hierro), verde (cromo). El jade «Yu» es de primera categoría. El más apreciado en China es el blanco, puro muy difícil de encontrar; generalmente tiene reflejos azulados no verdosos. Por falta de sitio, dejaremos de especificar los diversos matices del jade verde; pero no hay que olvidar el verde esmeralda, el «fei-ts'ouei», tan codiciado por las elegantes de Occidente. Parece como si los chinos hubieran agotado su vocabulario para distinguir la gran variedad de matices en blanco, azul, amarillo, oro, rojo, gris, marrón, negro...El jade es un deleite para la vista, pero también lo es al tacto. A nosotros se nos escapa esta «finesse», que a un celeste le evocará sensaciones que, heredadas durante cinco milenios, son desconocidas para nosotros, poco iniciados para percibir las.

Los jades no van solos en las colecciones de piedras duras. Acompañan a este maravilloso silicato deliciosas amatistas de diferentes entonaciones, turquesas que con su color juegan de maravilla con las malaquitas y los lapislázulis en sus diversos azules. No suelen faltar unas piezas de ámbar, admitida en estas colecciones, siendo en realidad una resina fósil que se talla fácilmente. Sus diferentes tonalidades son naranja, amarillo oro, amarillo limón, así como las rojas y rojo sangre. Cristales de roca con su transparencia dorada; y no digamos de la maravilla de los cuarzos rosas y de los verdes, que son de gran dureza también, y, en cambio, presentan formas que no se comprende cómo han llegado a labrarlas. Las venturinas, con su chispeante color, completan las vitrinas. Las calcedonias, de tonos opacos pero finos, gustan por su colorido, que va del coral rosa hasta el escarlata. ¿Qué diremos de la belleza soñadora de las ágatas, que no pueden faltar en las colecciones, con sus matices tan divertidos?...Piedras de reflejos opalinos, gris perla, gris pizarra, blanco de plata y tantos otros tonos siempre interesantes.

¡Cuántas otras cosas podríamos ir contando! Pero me pregunto si no sería mejor, si ello fuera posible, dejarlas a ellas que nos contaran... ¿No sería más interesante?

“Hable usted a Picasso a través de «R.G.V»: Fernando Rivièrre de Caralt”, *Revista Gran Vía: de actualidades, artes y letras*, núm. 452, 1960. p. 11.

Fernando Rivièrre de Caralt: Coleccionista de Pintura

1ª- Desde la época de su ausencia de Barcelona ha aumentado considerablemente el número de coleccionistas que adquieren pintura representativa de lo que va de siglo y que la poseen incompleta por no hallarse Picasso presente entre nosotros. Esto ha motivado su ausencia en muchas colecciones lo que no hubiera sucedido en el caso contrario. Estas últimas exposiciones de Picasso en Barcelona a través de la Sala Gaspar vuelven a ponernos en contacto con su maravilloso arte.

2ª – Debe corresponder Barcelona a la iniciativa de Picasso dándose la mayor prisa en terminar las obras empezadas en el Palacio de la calle Moncada que Barcelona va a dedicar a su obra y que albergará además de las obras que tan graciosamente nos ha ofrecido, las de algún filántropo catalán que ya tiene ofrecidas otras obras de Picasso para este Museo. Celebraría que esta idea sugerida por Picasso sea pronto una realidad y podamos admirar toda su obra actual y retrospectiva de su arte sin par.